

c) A külmértékek adományozásáról.

76. §.

Oly föntartott ásványokra, melyek fővenytorlatokban, folyammedrekben, külgörgetegben vagy torlaszhegyekben, avagy régi elhagyott görcökben — amennyiben ezek nem valamely, már adományozott telekben léteznek, hol az adományozás tartozékképek tekintendők (127., 131. §§.) — fordulnak elő, továbbá a szemes vasérere és a gyepl vasköre, külmértékek adományoztatnak.

Külmértékek vasérekre.

V. sz. 54. §. Babérc és gyepvaskő előfordulásoknál az a. b. t. 76. §-a külmértékek adományozását rendeli el, mely alkalommal azok települési viszonyai lesznek mérvadók. A bányahatóság ily esetekben a külmérték adományozása előtt különösen arra kell tehát hogy figyeljen, vajjon ezen ásványok csakugyan csak a legfiatalabb felszíni képződményekhez tartoznak-e, vajjon azok a külről és előfordulásuk folytán takarító munka által jöveszthetők-e célszerűbben és hogy e célnak mélység szerinti telekfektetés jobban felel-e meg, vagy a terület szerinti.

Gyepvaskő és babérc különben a szilárd kőzet nyiladékaiba nem ritkán jó mélyen behatolnak, mely körülmény azonban a külmértékek adományozását nem gátolja. Ily esetek előfordulása alkalmával azonban ezen ásványok települése lehetőleg megállapítandó és az adományozási okmányban kitüntetendő lesz, mi mellett maga az adományozás csak ilyenmő ásványok jövesztésére szorítandó.

Külmérték adományozása iránti kérvényminta.

3 P 20 f

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Alulírott tisztelettel kérem, hogy részemre Borsod, Gömör és Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyében, a miskolci járásban, Diósgyőr község határában X. Y. földbirtokán a 946. és 948. hrsz. földrészleteken található vassalakra «Gabriella» védnőv alatt 110.000 négyzetméter területű külmértéket adományozni méltóztassék.

A földtulajdonossal az említett területre nézve, melynek térképét csatolom, a mellékelt szerződés szerint megegyeztem. A szomszédos telektulajdonosok névsorát s a feltárási próbadarabot mellékelem.

Budapest, 1931. évi január hó 20-án.

*Aláírás.***Joggyakorlat.**

1. Aranymosási jogosultság megadására a bányahatóság illetékes. (F. M. 83.946/1905.)

2. A külmértéknek a fenntartott mező érintetlen hagyása mellett történő adományozása a zártkutatmányi jog tartalmát nem csorbíthatja s a zártkutatmány teljes érvényesülésének egyáltalán nem áll útjában, miután egy létező külmérték területén bányamérték mindenkor adományozható. (P. M. 1853/1906.)

3. I. Elhagyott görc alatt nemesak a bányászkodásból kikerülő, de az általános joggyakorlat szerint a kohóművekből kikerülő salakhányót is kell érteni. II. Elhagyottnak kell tekinteni a megszűnt kohóműtől maradt görcöt, ha az bányajogilag szabad téren található. (P. M. 124.586/1908.)

77. §.

Egy külmérték 32.000 bécsi négyszögölnyi térmértékig adományozható s mélységben rendszerint csak az alatta lévő szilárd közetig terjed.

Minden külmérték alakja a fölkérő választásától és a bányahatóság ítéletétől függ. Csak oly kerületekben, melyekben a sajátlagos viszonyok a külmértékekre nézve más térmértéket, vagy egy bizonyos alakot szükségessé tesznek, lehet az ez iránti határozatokat a bányamegyei alapszabályokba iktatni.

Jegyzet.

32.000 bécsi négyszögöl = 115.092'8257 m².

Külmértékek alakja.

V. sz. 55. §. A külmértékek alakjának és kiterjedésének megválasztásánál (á. b. t. 77. §.) különösen az ásványos település kihasználásának szükségessége tartandó szem előtt és az adományozás csak szükségességi szempontból igazolható alakban és terjedelemben adható meg, mivel a termő területek lehető kiméltése kell, hogy kapcsolatos legyen.

Ezen megjegyzés különösen régiebb, elhagyott görcek adományozásának esetére vonatkozik, midőn ugyanis az adomány eme görcek területét meg nem haladhatja.

Magától értetik, hogy az esetben, midőn az adománykérés idejében régi görcek körül egy más új bányászat ugyanazon környéken, vagy a régiebb vágatok felnyitása vagy új bevájások által már is keletkezett, az új zárkutatót vagy bányatulajdonost telkének határain belül (á. b. t. 31., 47. §.) létező ezen régi görcekre nézve is megilleti a kizárólagos jog, miért is ily esetben a külmérték-adományozás csak a bányajogosítottak kihallgatása mellett és beleegyezése folytán lehetséges.

78. §.

A külmértékek adományozására elegendő annak kimutatása, hogy fentartott ásványok a 76. §-ban kijelölt telepekben valóban előfordulnak s hogy azáltal más bányavállalkozók jogai sérelmet nem szenvednek.

Joggyakorlat.

A külmérték adományozásának feltételéül valamely feltérési pont bejelentése és a műrevalóság igazolása nem szükséges, hanem csak az adományoztatni kért ásvány előjövételének a kimutatása kívántatik meg. (P. M. 98.004/1903.)

79. §.

A hutaművektől vagy földolgozó művektől mily távolságban nem engedhető meg a külmértékek adományozása, hanem az ily módon előforduló ásványok hasznóvétele mennyiben illet egyedül valamely közeli határbírtokost, esetről esetre a bányahatóság határozza meg.

80. §.

A külmértékek adományozásáérti kérvényeknek a fölkérő neve és lakhelye s a fölkért külmérték fekvése és területének előadását kell tartalmazniok s az ásványtelep próbadarabjával ellátva lenniök.

Joggyakorlat.

A külmértéki felkérvény azért, mert az érdekelt földbirtokos abban megnevezve nincsen, vissza nem utasítható, hanem felkérőt a hiány pótlására kell felhívni. (P. M. 119.973/1911.)

81. §.

A külmértékek adományozásairti kérvények nyomán, minden határos kül- vagy vájnamértékek és hutaművek birtokosainak, a földtulajdonosoknak, továbbá a polittikai, vagy a netalán egyébként érdekelt közigazgatási hatóságnak meghívása mellett szemle rendelendő.

Joggyakorlat.

A felkért külmérték tévesen megjelölt területi adatainak a kilgazítására és hiteles megállapítására a helyszíni szemle és tárgyalás nyomán a bányahatóság hivatott és így a felkérvény ez alapon nem utasítható vissza. (P. M. 119.973/1911.)

82. §.

Ha ennél semmi akadályok sem fordulnak elő, úgy a fölkkért külmértékekről térkép készitendő, a határok eleövekelése azonnal megteendő, s a tárgyalás az adományozás iránti határozat hozatala végett a bányahatóság elé terjesztendő.

Ha a szemlénél ki nem egyenlíthető aggályok fordulnak elő, úgy a külmérték adományozása meg nem engedhető. A kérelmezőnek azonban szabadságában áll azoknak kiegyenlítése után kérvényét megújítani.

A bányahatóságok illetékessége külmértékek adományozásánál.

V. sz. 56. §. Külmértékadományozások iránti kérvények úgy szóbelileg, mint írásbelileg is beterjeszthetők, és a kérelmezett mértékek helyfekvése szerint úgy a bányakapitányságoknak, mint a bányabiztosságoknak is benyújthatók, az ezek fölötti tárgyalások az á. b. t. 77., 78., 80., 81., 82., 83. §-ai szerinti keresztülvitele a bányabiztosok által is jogérvényesen foganatosítható, a lezárt tárgyiratok azonban az adományozás megengedhetősége fölött való határozás, az adományozás feltételeinek (á. b. t. 77., 79. §§.) megállapítása és az adományozási okmány kiállítása végett a bányakapitánysághoz fölterjesztendők.

Azon távolságok megállapításánál, melyek határain túl a külmértékek kohóművekhez és előkészítési műintézetekhez (á. b. t. 79. §.) nem közeledhetnek, ha csak a bányamezővel alapszabályok erre és általában a külmérték alakja és kiterjedése iránt külön máskép nem intézkednek, mindenkor ama műintézetek tulajdonosai kihallgatandók, szükség esetében helyszíni szemlék megtartandók lesznek. Ily alkalmakkor felmerülő körülmények körültekintő megfigyelése után hozandó aztán csak a határozat.

Ha a szemle alkalmával (á. b. t. 84. §.) a külmértékek adományozása ellen aggályok merülnek fel, de a külmértékek területén előforduló ásványok jóvesztése általában kívánatosnak mutatkozik, a bányahatóságok az adománykérő folyamodására a 16. §. szerint is eljárhatnak.

Joggyakorlat.

1. A külmérték a szomszédos szabadkutatásba belefektethető; a szabadkutatót csak fenntartott mezeje fektetésének joga illeti meg. (1865. évi korm. rend.)

2. Külmértéki szemle alkalmával a szomszédos szabadkutatók fenntartott mezejük fektetésére felhivandók. (1864. évi korm. rend.)

3. Külmértéki szemle tárgyában felvett jegyzőkönyv főbb pontjai: (1.) A jegyzőkönyv felvételének ideje és helye; (2.) jelenlevők; (3.) tárgy; (4.) annak felemlítése, hogy a kérvény felolvastatott, a térkép a jelenvoltaknak megmutattatott; (5.) mely megrében, járásban, községben, vidéken, mely kat. szám vagy hr. számú földrészleten, kinek földbirtokán kéretik a külmérték adományozása; (6.) felkutatott-e a kérdéses vidéken oly föntartott ásvány, melyre külmérték adományozható (á. b. t.

76. §.); (7.) ha mosóaranyról van szó, annak meghatározása, vajjon az a diluviális formációban fordul-e elő vagy az alluviumban; (8.) a külmérték térfogata maximum 32.000 = négyszögöl = 115.092'8257 m³; (9.) a külmérték alakja és fektetése (a vonatkoztatott, illetve használt délvonal megjelölése mellett); (10.) miután minden külmérték azonnal kivevekelendő, a határkövek leírása, álláspontjának megjelölése és néhány határkönek két vezérponttal való rögzítése (minden határkőnél külön megemlítendő, hogy kinek a földbirtokán, a földbirtok mely részletén, mely kat. vagy hr. számú részén fekszik); (11.) annak felemlítése, vajjon a külmérték alakja szabadon választható vagy bányamegyei alapszabályok által megvan-e határozva; (12.) megállapítása annak, hogy a kérelmezett külmérték lakó, gazdasági vagy egyéb épületeken, zárt udvartereken, bekerített házi-, vagy díszkerteken, vagy temetőkön belül, vagy azok közelében terül-e el. Ha igen, beleegyezik-e a birtokos (megnevezendő), vagy nem tiltakoznak-e a külmunkák ellen a 20 ölnél (38 méternél) közelebb fekvő szomszédos föld-, kert- vagy háztulajdonosok. A beleegyezési nyilatkozat írásbelileg igazolandó. Külmértékeknek temetők területén való adományozása kerülendő; (13.) annak megállapítása, hogy az adományozandó külmérték országutak, vasutak, várak, erődítmények vagy országos határok közelében létezik-e? Mily távolságban fekszik azoktól? Beleegyezik-e az illetékes hatóság a külmunkák megkezdésébe? Mily föltételek alatt? Mennyire szabad a lefejtési munkálatokkal a közutakhoz, vaspályákhoz, erődítményekhez vagy országos határokhöz közelíteni? Mi ezen esetre vonatkozólag a bányahatósági kiküldöttnek a véleménye?; (14.) kimutatandó, hogy a kérelmezett külmérték adományozása által más bányavállalkozóknak már régebben szerzett jogai nem sértetnek-e? Kipuhatólása annak, vajjon a kérdéses területen nem léteznek-e adományozott bányatelkek, külmértékek vagy megerősített és jogérvényesen fennálló kutatómunkák?; (15.) az adományozandó külmértékek közelében létező kohóművek, előkészítő és feldolgozó művek és ezeknek azoktól való távolsága felsorolandók; (16.) az adományozandó külmérték védneve és birtokosának megnevezése; (17.) indítványok a művelés időtartamára vonatkozólag; (18.) az összes érdekelt hatóságok és megjelölt felek észrevételei; (19.) a térkép helyessége a felek által elismerendő.

Külmérték-adományozási okmányok.

V. sz. 57. §. Külmérték-adományozási okmányok a XII. minta szerint állítandók ki, és a 49. §. 1., 2., 3., 5., 7. pontjaiban előírt adatokon kívül még az adományozás különös feltételeinek meghatározását (á. b. t. 79. §.) és a szemle alkalmával más bányavállalkozókkal, földbirtokosokkal vagy más nyilvános tekintetekkel szemben megállapított kötelezettségeket is kell, hogy tartalmazza.

Ezen okmány egy-egy másolata az illetékes politikai hatóságnak, és esetleg még érdekelt más közhatóságoknak is megküldendő.

XII. minta.

Külmértékadományozási okmány.

Ő cs. és ap. kir. Felsége nevében
 19 . . . évi hó n sz. a. a m. kir.
 bánya nál benyújtott kérvényre és a
 helyszínén 19 . . . évi hó n véghezvitt bányahatósági szemle, s annak következtében a bányakapitányságnak 19 . . . évi hó n sz. a. kelt határozata alapján egy külmérték m² térfogattal az térképen látható alakban adományozatik.

Ezen külmérték területen köz-
ségben, járásban, megyében fe-
szik, és önálló bányatelekkönyvi birtokot nem képezvén, csakis az alól-
írt bánya adományozási könyvében, kötete
. lapján és a bányamegye térképén,
levele szá. fordul elő, ezen külmérték
nevet visel.

A külmértéknek birtokosa köte-
les magát szigorúan az 1854-ben kiadott bányatörvény szabályaihoz
alkalmazni, külmértékének határain túl nem terjeszkedni, jelesen
.
végre a külmértéket szabályszerűen megjelölni.

A m. kir. bányakapitányságtól

Kelt

m. kir. bányakapitányság.

Jegyzet.

A külmértékadományozási okmányt a bányakapitányságok az 1930.
évi XXXIV. tc. 1. §-ában foglaltaknak megfelelően 1931. évi január hó
1-től kezdődően a Magyar Szent Korona nevében állítják ki. (P. M.
38.651 1931.)

83. §.

Oly helyeken, hol a kutatások a földbirtokosok vagy közigazgatási
hatóságok beleegyezésétől függenek (17. §.), a nélkül a külmértéki munkák
sem üzethetnek.

A kutatásokra nézve a nyilvános megjelölés (24. §.) s a földbirtokosok-
hozi viszony tekintetében előadott szabályok (26—28. §§.) a külmértékekre
is alkalmazandók.

A külmértékek megjelölése.

V. sz. 58. §. Miután a külmértékek nem ismerhetők fel, úgy
mint a rendes bányászatok, már a külön is adományozott banya-
tárgyak gyanánt, azok az á. b. t. 83. §-a szerint látható módon
megjelölendők.

E mellett a bányahatóságok a 22. §. szerint tartoznak eljárni;
megjegyzendő azonban, hogy miután kutatási jeleknek a külmér-
tékek területén belül való felállítása meg van engedve, és ezért
elő is fordulhat, azoknak alakja, ezeketől szembeötölően el kell
hogy üssön, miért is a külmértéki jegyeknek alakja más kell,
hogy legyen, mint a kutatási jeleké.

84. §.

A kutató vájások kezdése s a vájnatelek szerzése és használása a kül-
mértékeken belül, vagy azok alatt, ez utóbbiak által nem gátoltathatik;
ezek tulajdonosainak azonban, károsítás esetében, a kártérítéshez oly
igényük van, mint a bányamívelés által érintett fölszíni tulajdonosok-
nak. (98. §.)

d) A segédvájások engedélyezése.

85. §.

Valamely adományozott telken kívüli oly tárnák és aknák, melyek
annak előnyös üzetére szolgálnak (segéd-tárnák, vagy segéd-aknák), csak
a bányahatóság engedelmével nyitthatnak és üzethetnek.

Jegyzet.

V. ö. az á. b. t. 157. és 177. §-ával.

Joggyakorlat.

Segédvájási engedély csakis az adományozott bányatelken kívül szükséges. (P. M. 90.759/1903.)

86. §.

Ha valamely bányabirtokos, saját művéhez, valamely szabad telkeni segédvájás engedélyezését kéri, az neki az érdekllett hatóságok és felek meghallgatása után, nemkülönb az engedélyezés megengedhető volta ellen tett kifogások fölötti határozat után, megadandó.

Az engedélyezett segédvájás a kérvényező vájnatelkéhez tartozékkép iktatandó a bányakönyvbe.

Segédvájás engedélyezése iránti kérvényminta.

3 P 20 f

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

A tulajdonomat képező, megyében, községben fekvő s 1910. évi 2689. sz. a. adományozott «Mária» védnérű bányatelkemből a nagy mélységből való vízemelés az ásványtermelés költségeit annyira növeli, hogy a bányászat nem rentábilis. Okszerűbb bányaművelést csak úgy folytathatok, ha a vízemelést a három példányban csatolt fektetési térképen feltüntetett segédváróval eszközölhetem. Ennek segélyével a termelt közsén a legrövidebb úton s a fakasztott vizek a legkevesebb költséggel juthatnak a külszínre.

A tervezett segédváró a tulajdonomat képező 1983. hrsz. s ugyancsak község határában fekvő birtokrészleten venné kezdetét, amely pont a tokodi róm. kath. templom toronycsúcsától 20 hora 18 fok 42 perc 56' 2 másodperc irányban 786'542 méterre s a községházától 18 hora 35 fok 25 perc 56' 25 másodperc irányban 659'438 méterre van.

Az így rögzített pontból 6 hora 42 fok 15 perc 25 másodperc irányban hajtv a táró a csatolt jegyzékekben feltüntetett földbirtokosok földterülete alatt 568 méter távolságban eléri a Mária védnérű bányatelek nyugati határát.

Az á. b. t. 85. és 86. §§-ai alapján tisztelettel kérem, hogy a segédvájás engedélyezése tárgyában a helyszíni eljárást megtartani s azt «István segédváró» védnér alatt engedélyezni és az 1910. évi 2689. szám alatt adományozott «Mária» védnérű bányatelek tartozékképpen a bányatelek-könyvbe bejegyeztetni méltóztassék.

Budapest, 1930. évi szeptember hó 25-én.

Aláírás.

Segédvájás iránti kérvények saját bányaműhöz. Bányahatóság illetékessége.

V. sz. 59. §. Saját bányaműhöz vezetendő segédvájásengedélyek iránti kérvények, úgy a bányakapitányságnál, mint az illetékes bányabiztosságnál is benyújthatók és tárgyalás alá vehetők. Utóbbi esetben azonban a lezárt tárgyiratok végleges határozás végett a bányakapitánysághoz felterjesztendők.

Minden ily kérvényhez a folyamodó bányászatának térképe csatolandó, és e térképen a segélyre szorult bányarészek és a szándékolt segédvájás fekvése és iránya is kitüntetendő.

Eljárás.

Ha ily segédvájás egészen szabad (sem zártkutató, sem bányászati adomány által nem fedett) területen kezdetik, és ha

további kiterjedésében sem hatol át idegen telkeken. — esetleges köztekintetű akadályok iránt az illetékes politikai hatóság véleménye kikérendő. Ha ez oldalról nehézség nem támasztatik, az engedély a beigazolt szükségességhez képest megadható.

A politikai hatóság részéről támasztott nehézségek esetében a 16. §. szabályai szerint járandó el.

Ha a segédvájás idegen területen volna megnyitandó, vagy idegen telkeken hatolna keresztül, úgy ama telkek tulajdonosai is kihallgatandók. Támasztott nehézségek egy a helyszínére kiküldött biztos által megvizsgálandók. Az e tárgyban felvett jegyzőkönyv alapján azután a bányakapitányság határozand a segédvájás engedélyezhetése tárgyában.

Ha a politikai hatóság vagy az érdekelt felek beleegyezésüket csak bizonyos kikötések mellett adták meg és ha e feltételek iránt az engedélykérővel az egyesség létrejött, eme feltételek ahhoz tartozásul az engedélyokmányba is felveendő.

Földbirtokosok kifogásai kisajátítási eljárás (á. b. t. IV. fejezet) útján intézendők el.

Az engedélyezési okmányban az is kiteendő, hogy a segédvájás mely bányabirtok elválaszthatatlan tartozékaul jegyzendő fel. Ezen előjegyzés a bányakönyvi hatóságnál szorgalmazandó, a saját feljegyzési könyvben (35. §.) pedig foganatosítandó.

Joggyakorlat.

1. A segédvájás engedélyezésének a zártkutalmány útjában nem áll, viszont a segédvájás a zártkutató jogait nem esorbíthatja. (F. I. és K. M. 12.604/1876.)

2. Elévülés címén semminemű bányászati jogosítvány, tehát a szabad területen levő táro használati joga sem szerezhető meg. (23.159/1915. P. M.)

3. A segédvájás engedélyezése abból az okból, mert a segédvájás idegen szénterületen megyen keresztül, meg nem tagadható. (P. M. 2.113/1911.)

4. A bányakapitányság, mint elsőfokú bányaközigazgatási szakhatóság az X. Rt. képviseletében meghatalmazott bányaközigazgatónak 1920. évi február hó 9-én . . . sz. a. benyújtott kérvényére az 1920. évi április hó 29-én megtartott bányajárási, adományozási tárgyaláson felvett . . . sz., továbbá 1925. évi okt. hó 28-án az első póttárgyaláson felvett . . . számú, végül 1926. március hó 23-án, a második póttárgyaláson felvett . . . számú jegyzőkönyv alapján az ált. bányatörvény 86. §-a értelmében a következőleg határozott:

1. A felkért *«Miklós segédakna»* az alábbi rögzítés és feltételek mellett engedélyezi.

A 65 m. mély segédakna fekszik . . . vármegye . . . járásának . . . községe határában, a . . . Főkáptalannak, a . . . Y. . . Rt.-től bérelt földbirtokának, a Főkáptalan tulajdonát képező és a . . . Y. . . Rt. hasznóbérletében lévő, az adomány és engedélykönyv II. kötet 73. lapján feljegyzett, 1862. évi 54. sz. a. adományozott és a pestvidéki kir. törvényszék, mint bányatelekkönyvi hatóság bányatelekkönyvében a III. kötet 305. lapján 1862. évi 164./B. ü. bevezetett *«Georg»* védnevű bányatelek III. bányamértékében és pedig az akna torkának közepe a valódi délre és 360°-os körbeosztásra vonatkoztatva a . . . község határában levő 71. számú kataszteri háromszögelési ponttól 3h —11° —51' 19" irányban 682.573 mm.-re, a . . . község határában levő 65. sz. kataszteri háromszögelési ponttól —23h —6° —42' —29" irányban 527.240 mm.-re.

2. A segédakna, a . . . község mint erkölcsi testület tulajdonát képező, az adomány- és engedélykönyv III. kötet 254. lapján fel-

jegyzett és az 1891. évi 1312. sz. a. adományozott és a pestvidéki kir. törvényszék mint bányatelekkönyvi hatóság bányatelekkönyve IV. kötet 277. lapján 1891. évi 1875. sz. a. bevezetett «Samu» védnevű bányatelek elválaszthatatlan tartozékaként «Miklós segédakna» védnéven község mint erkölcsi testület nevére fog adományoztatni és bevezetettetni a bányatelekkönyvbe.

3. A segédakna birtokosa, illetve haszonbérője köteles az általános bányatörvény szabályaihoz és a bányahatóság rendeleteihez alkalmazkodni, a közbiztonsági követelményekre szigorúan ügyelni és általában mindent megtenni, ami a forgalom személy- és üzembiztonság megővására szükséges.

4. Az engedélyokmányt ennek a határozatnak jogerőre emelkedése után a m. kir. bányakapitányság az általános bányatörvény 86., 109. és 111. §-ai alapján azzal a korlátozással fogja kiadni, hogy a segédaknából előzetes bányahatósági engedély nélkül újabb oldalvágatot hajtani tilos.

5. A tárgyalási jegyzőkönyvben foglalt kikötések alapján az engedélyes, illetve haszonbérő X. Rt. köteles az Y. Rt.-nak az általa haszonbérlet «Georg» védnevű bányatelek igénybevételeért a bányatörvény 191. §-a értelmében kellő fizetményt adni, melynek összegét és esedékességét felek egymásközötti megegyezőssel határozzák meg, ha pedig ez nem sikerülne, a fizetményt és módozatait a bányatörvény VIII. fejezetében foglalt rendelkezések szerint kell megállapítani.

6. Tartozik a segédakna és az azzal kapcsolatos műveletekből az Y. Rt. bányatelkén esetleg kitermelt szén, nevezett X. Rt.-nak, mint amelyet a szén tulajdonjoga megillet, a szállítási költségek megtérítése ellenében kiszolgáltatni és a vasúti rakodóhoz szállítani.

7. Köteles az Y. Rt.-nak

a) a széntelepből esetleg biztonsági pillérnek meghagyandó szénmennysiség után a lefejtés elmaradása címén teljes kártalanítást (elmaradt hasznót is beleértve) adni, amelynek összegét és esedékességét kölesönös megegyezés útján, ha pedig ez nem sikerül, a bányatörvény VIII. fejezetében foglalt rendelkezések szerint kell megállapítani.

b) köteles megtéríteni azt a költségtöbbletet, általában az Y. Rt.-nak mindazon kárát vagy hasznát, amely azáltal állhat elő, hogy a biztonsági pillér meghagyása miatt műveleteinek a folytatására különleges óvintézkedéseket kell tennie, vagy, hogy műveleteit esetleg olyan gazdaságosan nem tudja folytatni, mint tehetné akkor, ha a védőpillérre nem kellene tekintettel lennie.

c) Általában köteles megtéríteni az Y. Rt.-nak minden kárát és elmaradt hasznát, amely a segédakna létesítése, üzemben tartása vagy üzemének abbahagyása következtében előállhat.

8. Az Y. Rt. jogosult főfeltáró, szállító vagy légvezető folyosóval a bányahatóságtól esetleg megállapítandó biztonsági pilléren a biztonsági követelmények megtartása mellett előzetes biztonsági engedéllyel keresztülhaladni oly módon, hogy ezáltal a segédaknán kárt, illetve az üzemben akadályt ne idézzon elő. Minden ilyen okozott kárért vagy akadályért engedélyes X. Rt.-nak az Y. Rt. felelősséggel tartozik.

9. Az Y. Rt. által az engedélyezés feltételéül az 5–8. pontok alatti kikötések az engedélyezendő «Miklós» segédaknára, mint a «Samu» védnevű bányatelek tartozékára bányatelekkönyvileg bekebelezendők.

10. Az Y. Rt.-nak azt a kérését, hogy az engedélyes X. Rt. az Y. Rt. által termelt szénnek a segédaknán és az engedélyezett oldalvágaton át a altáróra s onnan a vasúti állomáshoz való szállításra köteleztessék, a m. kir. bányakapitányság, mint időelőtti, nem találta teljesíthetőnek. Erintetlenül marad azonban az Y. Rt.-nak az ált. bányatörvény VIII. fejezet 191. §-ában biztosított az a joga, hogy annakidején bányaterményeinek a fenti úton való kiszállítását az ált. bányatörvény VIII. fejezet 194. §-ában megjelölt külön eljárás keretében kérheti.

Megokolás. ad 1. A segédakna engedélyezhető, mert azzal engedélyes X. Rt. aknai bányauzemének szállítása kedvezőbb megoldást nyer, miáltal termelése fokozható, kitermelt meddő készlete könnyebben elhelyezhető. Engedélyezése jelenleg az Y. Rt.-ra különösebb hátrányt nem jelent, mert nevezett a «Georg» bányatelekben évek óta nem folytat bányaművelést. Ez pedig a bányavállalat egyéni előnye mellett bányászati közérdek is. Továbbá, mert a tárgyaláson a segédakna engedélyezése ellen elvi kifogást senki sem tett és az engedélyezés köztekintetéből kifogás alá nem eshetik.

ad 2. A segédaknát engedélyes X. Rt.-nak 1350/1925. sz. kérvényéhez képest az 1436/1920. sz. tárgyalási íjvben foglaltaktól eltérően nem a «Miklós», hanem a «Samu» védnevű bányatelek tartozékaként kell adományozni és a bányatelek-könyvbe beiktatni.

ad 3-4. A két pont alatti kikötés a bányatörvény rendelkezéseiből folyik, bővebb megokolásra nem szorul.

ad 5-7. a segédakna engedélyezése a «Georg» bányatelket hasznosbérli Y. Rt.-nak az adományozással biztosított jogára korlátozást jelent, tehát engedményes rt. köteles az ált. bányatörvény 191. §-a szerint a korlátozásokért és az esetleg okozható károkért teljes kártalanítást adni s a kitermelt szenet a 191. §. b) pontja szerint a kiszállítási költségek megtérítése mellett átszolgáltatni.

ad 8. Az egymás mellett működő bányauzemek zavartalan folytatása szempontjából egyrésztől biztosítani kellett az Y. Rt.-nak azt a jogot, hogy az esetleges biztonsági pilléren bányhatósági engedéllyel keresztülhaladhasson, másrészt az engedélyes X. Rt. teljes kártérítési kötelezettségén nyugvó viszonyosság alapján az Y. Rt.-t sem lehetett már csak üzembiztonsági szempontból sem felmenteni az alól a kötelezettség alól, hogy az engedélyezett segédakna és üzemében okozott kárért és akadályért szintén felelősséggel ne tartozzék.

ad 9. Az 5-8. számok alatti kikötéseket bányatelek-könyvi feljegyzések, esetleges későbbi káros jogviták keletkezésének lehető meggátolására kellett elrendelni.

ad 10. Az Y. Rt.-nak az a kérése, hogy a saját bányajogositványában a jövőben termelendő szén kiszállítására köteleztessék az engedélyes X. Rt., azért nem volt teljesíthető, mert az Y. Rt. termelésének hiányában ezidőszerint nem lehetett volna eldönteni az ezzel kapcsolatos kölcsönös jogokat és kötelezettségeket. Ennek a kérdésnek elintézését a bányatörvény VIII. fej. 194. §-a szerint esetleg később megindítandó külön eljárás feladatául kellett meghagyni. (Bpesti bkps. 1.651/1926.)

87. §.

Ha ellenben a segédvájás engedélyezése valamely idegen vállalkozó által, vagy több segélyre szorult vájnabirtokos által közösen kéri, a kérvényhez az első esetben a vállalkozó és a segélyre szorultaknak, a másodikban pedig azon bányabirtokosoknak, kik a közös vájásra egyesültek, a létesítés módja s kölcsönös jogaik és kötelezettségeik iránti megállapodás hozzá melléklendő.

Egyszersmind az egész üzleti terv kül- és vájnatérképekkel felvilágosítva előterjesztendő.

88. §.

Az ilyes segédvájások engedélyezése csak minden helyviszonyok ki-nyomozása után, továbbá megengedhető voltának és szükségességének elismerése után történhetik, s a bányakönyvbe önálló bányaművelési engedélykép iktatandó be.

Egyszersmind a segélyre szorult bányabirtokos által elvállalt kötelezettségek, dologbani jog alapítása végetti, annak birtokára terhül irandók.

Önálló segédvájások. — Illetékesség.

V. sz. 60. §. Önálló segédvájások iránti kérvények az á. b. t. 87., 88. §-ai szerint a bányakapitányságnál nyújtandók be. Ha ily kérvények a bányabiztosságokhoz érkeznek be, azonnal a bányakapitánysághoz felterjesztendők.

Híányos kérvények.

Ha ily kérvények nincsenek az á. b. t. 87. §-ában előszabott kellékekkel felszerelve, kiegészítésre visszautasítandók.

Szabályszerű kérvények elintézése.

Szabály szerint szerkesztett és felszerelt kérvények alapján a helyi szemle kitűzendő, és ehhez úgy az engedélykérő, mint az érdekelt felek és hatóságok szabályszerűen meghívandók.

Magánál a tárgyalásnál tisztába hozandók mindazon körülmények, melyek a szándékolt vajas célszerűségét vagy szükségességét igazolják, — a térképek megvizsgálandók és kiigazítandók, — továbbiakban pedig mindazon körülmények tárgyalandók, melyek a felek vagy a nyilvános hatóságok érdekében, kifogásokra vagy aggályokra okot szolgáltatnak, az egész erre vonatkozó eljárásnál pedig a 44., 45., 46. és 47. §§-ban a bányajárást illetőleg kiadott szabályok tekintetbe veendőek.

A bányakapitányság, a hozzá felterjesztett lezárt tárgyratok alapján kimondani tartozik azt, hogy a segédvárna általában, vagy mily feltételek alatt engedélyezhető, vagy azt, hogy az engedélyezés iránti kérvény elégtelen.

Ezen határozat az engedélyezési tárgyalásban résztvettek mindegyikének kézbesítendő. Az engedélyezés tárgyában azután csak ezen határozat jogérvényre emelkedése után lehet eljárni.

Az engedélyezési okmány ugyan oly bekezdésű, mint az adományszerzési okmányok (49. §.) és a szerző vagy szerzők neveit, jellegét (polgári állását) és lakhelyét, a segédvajas fekvésének leírását, az engedélyezés leglényegesebb feltételeit, a kötött egyességeket, valamint a résztvevők viszonyos jogait és köteleseit kell, hogy tartalmazza.

Segédvajas engedélyezési okmányok a *XIII. minta* szerint állítandók ki.

A segédvájások minden nemei a kerületi térképeken (34. §.) is kitüntetendők.

XIII. minta.

Segédvárnaengedély.

Ő cs. és ap. kir. Felsége nevében hó
 19 évi
 n sz. a benyújtott kérelmére a helyszínén 19 évi
 hó n véghezvitt bányajárást és a m. kir. bányakapitányságnak az engedély megadhatása iránt 19 sz.
 a. hozott határozata folytán ezennel engedély adatik, hogy

Ezen segédvajas külvájása

A segédvárna köteles magát a bányatörvény általános szabályaihoz alkalmazni, különösen pedig

Ezen feltételek alatt jelen engedély mint önálló telekkönyvi birtok az engedélykönyv kötele lapján, a bányatörvényszék bányatelekkönyvében kötete lapján bevezetett és a bányamegyei térkép levelén sz. a. feljegyeztetett.

A m. kir. bányakapitányságtól

Kelt

m. kir. bányakapitány.

Jegyzet.

A segédvárna engedélyezési okmányt a bányakapitányságok az 1930. évi XXXIV. tc. 1. §-ában foglaltaknak megfelelően 1931. évi január hó 1-től kezdődően a Magyar Szent Korona nevében állítják ki. (P. M. 38.631/1931.)

89. §.

Azon szabad teleknek, melyen valamely segédvárás engedélyeztetett, más vállalkozó számára tett későbbi adományozása által a segédvárás fennmaradása sérelmet nem szenvedhet.

c) A megyetárnak engedélyezéséről.

90. §.

Oly bányavállalatok, melyek által egy egész bányamegye tárnakkal fölnyitandó, vagy az ásványtelepek mélyebb közökben föltárandók, s azoknak vájása bármilyen módon könnyítendő, megyetárnaknak nevezetnek.

91. §.

Megetárnak csak úgy engedélyeztethetnek, ha azoknak létesítése a bányászat általános hasznára az egész bányamegyében kívánatosnak látszik.

Ezen engedélyezés, minden körülményeknek a bányahatóság általi előleges kitudása után, a minisztériumnak tartatik föl.

92. §.

Minden megyetárna engedélyezéseérti kérvénynek a főüzleti tervvel s azon egész bányamegye külterképével kell ellátva lennie, melyen belül a megyetárnás a vajtást vezetni és szétágaztatni szándékozik.

Egyszersmind azon föltételek terve is előterjesztendő, melyek alatt a kérvényező a vajtásra késznek nyilatkozik.

Megetárnak. A hatóság illetékessége. Megetárna-engedélyezés iránti kérvények elintézése.

V. sz. 61. §. Megetárnak engedélyezése iránti kérvények (á. b. t. 90. §.) a bányakapitányságnál nyújtandók be. Bányabiztoságokhoz beérkezett ily kérvények azonnal felterjesztendők a bányakapitányságokhoz.

Minden megyetárnaengedélyezés iránti kérvény, beérkezése után a bányakapitányság által haladéktalanul megvizsgálandó az iránt, vajjon az az á. b. t. 92. §-a szerint kellően és teljesen fel van-e szerelve. Ha ez iránt hiányok mutatkoznak, a kérvény kiegészítésre vagy kiigazításra visszatartandó. Az elsőbbségi jog ezen esetben nincsen biztosítva.

A megyetárna engedélyezése iránti kérvény tartalmáról a tervezett megyetárna területén bányatelkeket vagy határközöket

bíró bányavállalkozók mindenekelőtt értesítendők. Ezen értesítés módja következő: a kérvény és annak minden melléklete a bányamegyei választmány elnökéhez betekintés végett oly meghagyás kíséretében küldendő, hogy a tervezett megyetárna által érintett összes bányavállalkozóknak ezen iratok átnézése megengedtesse.

A többi érdekelt bányavállalkozó erről a bányakapitányság által értesítendő, és az említett megtekintésre felhívandó.

Ha ezidőszereint bányamegyei választmány nem állana fenn, úgy a kérdéses folyamodvány a bányamegye legtekintélyesebb és bizalomra legméltóbb bányavállalkozójának küldendő meg, ki aztán az iratok hűséges gondozása és visszaküldése iránt felelős.

A megyetárna iránti szemle egyúttal alkalmas időre kitűzendő. E szemléhez a megyetárnatervezet által érdekelt összes bányavállalkozók meghallgatás végett meghívandók. A tárgyiratok azok bírlalója által legkésőbb három nappal a kitűzött tárgyalás előtt a bányakapitánysághoz visszaküldendők, hogy ez is készülhessen a tárgyaláshoz.

Az elrendelt tárgyaláshoz úgy az engedélykérő, mint az összes bányavállalkozók is meghívandók, utóbbiak oly megjegyzéssel, hogy az elmaradók a többség által elfogadott határozathoz hozzájárulni kötelesek.

Ezen tárgyalás alkalmával csak azon kérdés vitatandó meg, vajjon a megyetárnavállalat a javaslatba hozott megyetárna területén belül, a bányüzemre általában előnyös-e, és az, hogy mely bányavállalkozók nyilatkoznak a megyetárna mellett, vagy ellen.

A bányavállalkozók ez alkalommal, bányabirtokuk nagyságára való tekintet nélkül, csak egy-egy szavazattal bírnak.

Ha ezen tárgyalás alkalmával az engedélykérő föltételei iránt aggályok támasztatnak, a felek ezekre nézve a bányajárásra utasítandók, mely alkalommal e pont rendszeres letárgyalás alá kerülend, ez azonban aziránt nem képezhet akadályt, hogy a bányatelektulajdonosok és a megyetárnaengedélyt kérő között már ez alkalommal is megegyezés jöhhessen létre, mely egyesség alapján azután utóbbi föltételeit jogérvényesen megváltoztathassa. sőt ily megegyezések létrejöttét a bányakapitányság lehetőleg előmozdítani tartozik.

Midőn a megyetárnavállalat hasznosságát a bányatelektulajdonosok egyhangulag kétségbevonják, és a megyetárna telepítése ellen egyhangulag nyilatkoznak, az eljárási jegyzőkönyv a megyetárna-engedélykérvény visszautasítása által intézendő el.

Ha a telektulajdonosok közül néhányan azonban a megyetárna telepítése mellett szavaznak, a folyamodó aziránti nyilatkozatra hívandó fel, hogy eme hozzájárulások alapján vállalatához ragaszkodik, vagy attól eláll-e?

Utóbbi esetben minden további tárgyalás elmarad és a jegyzőkönyv egyszerűen a visszavont kérvény visszaadása által intézendő el.

Minden ily megszüntető elintézés az érdekelt bányatulajdonosok tudomására hozandó.

93. §.

Ha az igényelt megyetárna területében létező vájnabirtokosok közül a tárna előállítása mellett oly tömeges szám nyilatkozik, hogy azt a kérvényező elvállalhatónak véli, s ha egyszersmind kétségen kívül tétetik, hogy az előállítás azon bányavállalkozóknak is javára szolgál, kiknek jövőre fognak a bányamegyében vájnamértékek adományoztatni, úgy a megyetárna engedélyezhető, habár a megyetárna területében létező vájnabirtokosok mindnyájan az ajánlatba bele nem egyeznek is.

Megyetárna — bányajárás.

V. sz. 62. §. Ha a megyetárna iránti tárgyalás alkalmával a résztvevő bányatulajdonosok oly számban nyilatkoznak a megyetárnaengedélyezés mellett, hogy az engedélykérő ezek alapján a megyetárna megkezdését elvállalhatni véli, a jegyzőkönyv elintézése mellett a bányajárás alkalmas időre kitűzendő. E bányajáráshoz az engedélykérőn kívül még az összes, a megyetárna által érintett bányavállalkozók és zártkutatók, a politikai hatóság, a községi előljáróság, és végre a még esetleg érdekelt más közigazgatási hatóság is meghívandók. A meghívás a 43. §. 1. ki-kezdése szerint kell hogy történjék.

Ezen bányajárás alkalmával:

1. Megállapítandó az, hogy a megyetárna telepítése mennyiben hasznos, annak egész üzemi területére nézve.

2. Azon terület határai, melyre az engedélykérő jogai és kötelességei kiterjesztendők, pontosan meghatározandók és a kerületi térképen kitüntetendők.

3. Megállapítandók egyrészt a jövődöbéli megyetárnásnak mindazon kötelezettségei, melyek arra a tárna telepítése, irányítása és továbbítása tárgyában, ezen kötelezettségek elhanyagolása vagy a tárna felhagyása által háramlanak, másrészt pedig az őt megillető jogok. Ezen jogok közé tartoznak a megyetárna telepítése mellett szavazott, a megyetárna területén bányatulajdont bírt bányavállalkozók vagy később szerzett adományozott bányatelkek, vagy határközök által érdekelt bányavállalkozóknak a megyetárnás irányában való kötelezettségei.

4. Megállapítandók azon esetleges kötelezettségek, melyek a megyetárnásra nyilvános tekintetekből, vagy a földtulajdonossal szemben háramlani fognak. A bányakapitányság e mellett mindig szem előtt tartandja, hogy a megyetárnaengedélyezés mindig a felek szabad egyezkedésén alapszik. Csak ha a 4. pontra vonatkozólag merülnének föl akadályok, lenne a bányajárás elintézése a felszólamlások békés vagy bírói úton való kiegyenlítéséig elhalasztandó. Ha nyilvános tekintetek állanak az engedélyezéssel ellentétben, a bányahatóság egyelőre a 16. §. szerint fog eljárni.

Az egységek a törvényes rendelkezéseknek megfelelő alakban szerkesztendők.

A bányajárási jegyzőkönyv az összes felek és két elfogulatlan tanu által aláírandó és a bányakapitányság elé terjesztendő.

94. §.

A megyetárnás s a bányamegyében már létező bányabirtokosok közötti jogok és kötelezettségek a közöttük létrejött egység által határozatnak meg. Azon jogok és kötelezettségek, melyek a megyetárnást a jövődöbéli új adományozások által vájnamértékeket szerzők irányában illetendik, a megyetárnaengedélyezésben pontosan kifejezendők.

Egyébiránt mily kedvezmények engedessenek a megyetárnásnak, a rendszert főnálló korlátozások tekintetbe vétele nélkül szabadtelek fön-tartása által, a vállalat nagyságára és hasznos voltárai tekintettel a minisztérium ítéletére bízatik.

95. §.

Azon birtokosok, kik beleegyezésüket megtagadták, a részvételre semmi esetben sem kényszeríthetők, sem pedig azok, kik beleegyeztek, a világosan átvállaltaknál nagyobb szolgáltatásokra nem szoríthatók.

Ha azonban a vállalatnak ellenszegült bányabirtokosoknak a megyetárna által utóbb segély nyújtatik, a megyetárnásnak jogában áll tőlük a segélynyújtás tartama alatt megfelelő kárpótlást követelni.

Ezen kárpótlás, ha a felek között az egység létre nem jött, a jog útjának fönmaradása mellett a bányahatóság által határozandó meg, mely annál a megkímélt üzleti költségekre figyelemmel lenni köteles.

Kedvezmények a megyetárnás részére.

V. sz. 63. §. Ha az engedélykérő a megyetárna engedélyezése iránti kérvény benyújtása alkalmával egyszersmind különös kedvezmények iránt, pl. a tárna előrehaladásával szabad területen kapcsolatos zártkutatási kör vagy a tárnában termelt főtartott ásványok zavartalan használatáért stb. is folyamodik, úgy a bányajárással egyidejűleg kimerítően felveendők ezen kedvezmények mellett vagy ellen szóló körülmények, az esetleges módosítások vagy feltételek, melyek tárgyában azután a bányakapitányság véleményében körülményesen nyilatkozni tartozik.

A bányajárási tárgyiratok fölterjesztése.

V. sz. 64. §. A megyetárna-engedélyezés iránti kérvény tárgyában megejtett bányajárással lezárt tárgyiratai a bányakapitányság részéről behatóan megvizsgálandók és megbírálandók arra nézve, hogy a vállalat a bányászati érdekek előmozdítására hasznos-e, ezek után pedig körülményes véleményes jelentés kíséretében a főbányahatósághoz fölterjesztendő. A főbányahatóság nemcsak a magánjogi, de különösen az általános, nyilvános és különleges bányászati viszonyokat is behatóan méltányolni, a vállalat nyilvánvaló fontosságánál köztekintetű ellenmondásokat személyes befolyás által lehetőleg kiegyenlíteni és az összes tárgyiratokat indokolt jelentése kíséretében a pénzügyminisztériumhoz felterjeszteni fogja.

Jegyzet.

A főbányahatóság a pénzügyminisztérium. A kétfokú felterjesztés helyébe az egyfokú lépett. A bányakapitányság felterjesztéseit a pénzügyminisztériumhoz intézi.

Megetárna-engedélyezés. Ennél való eljárás.

V. sz. 65. §. A megyetárna-engedélyt a pénzügyminisztérium adja, és azt az illetékes főbányahatósághoz juttatja, — ennek feladata azután az engedélyt a megfelelő koronaországban közhírre tenni, és az egész tárgyiratot a bányakapitányságnak átadni.

Ezen utóbbinak teendője a következő:

1. Az engedély a 35. §. intézkedése szerint minden velejáró feltételek, jogok és kötelességek felsorolása mellett, úgy az engedélyezési könyvbe, mint az adományozási könyv erre vonatkozó lapjaira a megyetárna-köteles bányatelkekhez feljegyzendő.

2. Az engedélyezett megyetárna, és azon terület, melyre az engedély kiterjed, a kerületi térképen (34. §.) világosan megjelölendő, hogy új zártkutatások megerősítésénél, vagy adományozásoknál s engedélyezéseknél a megyetárnás jogai mindig tekintetbe vétesse-nek (á. b. t. 96. §.).

3. Ezen célból a kerületi térképhez mellékelte tárgyjegyzékhez a megyetárnajogosítvány kivonata csatolandó, hivatkozván azon könyv kötet- és lapjára, melyre a megyetárna feljegyeztetett.

4. Mintán a 67. §-ban előírt hivatalos cselekmény bevégeztetett, az engedélyezési okmány, az ahhoz hivatalból és szabályszerűen csatolandó térképpel együtt, a megyetárnásnak oly figyelmeztetéssel kézbesítendő, hogy az engedéllyel járó feltételeknek eleget tenni, és a megyetárna feltárási pontját érthető és gondozott felirat által megjelölni köteles.

5. A megyetárna előjogai azon napon jutnak érvényre, midőn az engedély kihirdettetett, az egyidejűleg vagy utólagosan beér-

kezett zártkutatási bejelentések, vagy adománykérvények csak a megyetárnás előjogainak tekintetbevételével mellett intézhetők el.

6. Ha az új megyetárna egy bányabiztosság kerületében fekszik, úgy ez a vele járó jogok és kötelezettségekről körülményesen értesítendő.

7. Végre pedig az illető bányakerület kerületi választmánya (36. §.) és a politikai hatóság is értesítendő.

Jegyzet.

A végrehajtási szabályok 65. §-ának első bekezdése a bányahatóság jelenlegi szervezete mellett a következőleg hangzik: «a megyetárna-engedélyt a pénzügyminisztérium adja meg és azt az illetékes bányakapitánysághoz juttatja s ennek feladata az engedélyt közhírré tenni.»

96. §.

Oly bányavállalkozók, kiknek utóbb a bányamegyében új vájnamértékek adományoztatnak, tartoznak a megállapított kötelezettségeket, a megyetárnás irányában törvényesen átvenni, s erre adományozási okleveleikben utasítandók.

97. §.

Ha valamely megyetárna elhagyottá válik, az mint olyan, az új adományozásra nézve előadott szabályok (92—96. §§.) megtartása mellett, ismét adományozható.

A megyetárnának szabadkutatás vagy vájnamértékképeni birtokbavételére engedelem csak úgy adathatik, ha az illető koronaországának közhirdetményekre rendelt hírlapjába, két hónapról két hónapra beiktatott háromszori felszólítás folytán, a hirdetmény keltétől számítandó egy egész év alatt a megyetárnának, mint olyannak, ismétli fölvételére senki sem jelentkezett.

A megyetárna felhagyása.

V. sz. 66. §. A megyetárna felhagyása alkalmával erről a bányahatóság a főbányahatóságnál azonnal jelentést tenni és a felhagyás kihirdetése iránt intézkedni köteles, mely alkalommal a felhagyás okai alapos méltánylás tárgyává teendők, különös tekintetbevételével a netalán érintett nyilvános érdekeknek.

A bányakapitányság a felhagyott engedélyt mindazon könyvekben, melyekbe bejegyeztetett, vagy amelyekben arra hivalkozás történik, ügyszintén a térképeken is törölni fogja. A törlésről minden érdekelt fél, — különösen pedig a kerületi bizottmány és a politikai kerületi hatóság értesítendő.

Felhagyott megyetárnák új üzembévitelenél az á. b. t. 97. §-a szerint kell eljárni. Ha a megyetárna üzembentartása a bányászat felvirágozására nagy befolyással bírna, arra alkalmas nyilvános felszólítás és felvilágosítás által kell hatni.

Azon esetben, ha a megyetárnás az engedélyezési okmányjai oly jogokat is nyert volna, melyek a felhagyás alkalmával nem szűnnek meg, pl. tárna-, vizesési stb. illetmények stb., úgy ezen igények a kerületi térkép jegyzékében nyilvántartandók (34. §.) azért, hogy az illető jogosultat új bányajáráshoz meg lehessen hívni.

Jegyzet.

Jelen §. második sorában a főbányahatóság alatt a pénzügyminisztérium értendő.

Adományozási és engedélyezési okmány közlése a bányakönyvhatóságokkal.

V. sz. 67. §. Minden adományozási és engedélyezési okmány, mielőtt az adománykérőnek kézbesítették, az okmánynak és tér-

képnek hivatalos másolatával együtt átküldendő azon bírói hatóságnak, mely által az illető országrésznek bányakönyve nyilván tartatik.

Ez a bányahatóság által megerősített határjelölési (határkövezési) jegyzőkönyv alapján történik.

Külmérték-adományozási okmányok azonban csak akkor adatnak át a bírói hatóságnak, ha azok a szerző által egy a bányakönyvbe már bevezetett bányatulajdon tartozékának nyilvánítottak, mert a külmérték magában véve nem tárgya a nyilvánkönyvnek.

A bíróság a törvényes eljárás befejezése után a megerősített okmányt visszaszolgáltatja a bányahatóságnak, kinek feladata ezen megerősítéshez képest a feljegyzési könyvet kiegészíteni és a feleknek való kézbesítéséről gondoskodni.

Joggyakorlat.

Az az eljárás, hogy a bányatelekkönyvi tulajdonos tekintetik a bányatörvényből folyó kötelezettségeikért a felelős egyénnek, abban leli indokát, hogy az átíratás ellen esetleg akadályok merülhetnek fel, beállhatna az az eset, hogy ezen kötelezettségeikért senki sem volna felelősségre vonható. (P. M. 31.738/1900.)

NEGYEDIK FEJEZET.

A telkeknek és vizeknek bányászati vállalatokra is átengedése s a bányakárok megtérítése.

Telekátengedés.

98. §.

Minden földtulajdonos köteles a bányaművelés üzletére szükséges telkeket a bányavállalkozóknak megfelelő kártalanítás mellett (az általános polgári törvénykönyv 365. §.), használat végett átengedni.

Jegyzet.

A 98. §-ban említett osztrák «általános polgári törvénykönyv» 365. §-a helyett a kisajátításról szóló 1881:XLI. tc. rendelkezései vannak hatályban.

1881 : XLI. tc. a kisajátításról.

Általános határozatok.

1. §. Kisajátításnak csak közérdekből és csak a következő esetekben van helye:

13. Mindazon esetekben, melyekben a kisajátítást külön törvény állapítja meg.

9. §. Kisajátítás tárgyát csak ingatlan dolog képezheti. A kisajátítást nem akadályozhatja sem a kisajátítandó ingatlannak, sem a tulajdonosnak minősége.

11. §. A kisajátítási jog csak azon területre terjed ki, mely az illetékes hatóság által jóváhagyott vállalati tervek szerint a vállalat létrehozására, átalakítására, nagyobbitására, célszerűbb berendezésére vagy fenntartására szükséges; továbbá azon területre, mely a vállalat céljaira szükséges kő-, kavics-, homok-, föld- és téglanyagok és víz előállítására, vagy a felesleges anyagok lerakására és a víz levezetésére megkívántatik, ideértve az e területhez vezető nélkülözhetetlen utak előállítására szükséges tért is.

13. §. Valamely birtoktest egy részének kisajátítása esetében a tulajdonosnak joga van az egész birtoktestnek kisajátítását követelni a következő esetekben:

2. Belteleknél:

a) ha valamely gazdasági gyári vagy iparüzlethez tartozó több épület közül egy, vagy az azokhoz tartozó telek egy része esik kisajátítás alá, s ezáltal a fennállott üzlet lehetetlenné válik;

b) ha a telekkel kapcsolatban volt valamely jog vagy üzlet gyakorlathatától a tulajdonos a kisajátítás által egészen megfosztatnék, vagy annak használata, illetőleg folytatása tetemesen költségesebbé válnék.

Az utóbbi a) és b) pont alatt felsorolt esetekben a tulajdonosnak a kisajátítás követelése iránti joga megszűnik, ha a kisajátító a birtoktestet egy azzal érintkezésben levő más területtel olyképp ajánlkozik kiegészíteni, hogy az egy részének kisajátítása után is előbbi céljának bebizonyíthatólag meg fog felelni, s ha ez esetben a kisajátítás alá veendő építmény helyett ugyanolyan építménynek előállítására vagy teljes készpénzbeli kárpótlásra ajánlkozik.

A kártalanításról.

23. §. A kisajátítás valódi és teljes kártalanítás mellett eszközöltetik.

A kártalanítási összeg mennyiségének megállapításánál nemcsak kisajátított ingatlannak értéke veendő számításba, hanem:

1. azon értékvesztés is, melyet az ingatlan a megveszítés vagy részekre szakítás által szenved;

2. azon átalakítási költségek is, amelyek megkívántatnak arra, hogy a birtok, amelyből egy rész kisajátított, a kisajátítás előtt gyakorolt módon továbbra is használható legyen;

3. azon költségfeletlő tőkéje is, amelyet a megmaradt birtokrésznek a kisajátítás utáni használata, a kisajátítás előtti állapothoz hasonlítva, igényel.

A kártalanítási eljárásról.

49. §. Az egyeztetés befejeztével a küldött azon feleket, akiket kiegészíteni nem sikerült, felszólítja, hogy a kártalanítási összeg meghatározására szakértő becsűsöket nevezzenek.

Az épületekre, az iparművekre, a vízi s egyéb építményekre, úgyszintén az ingatlanok külön művelési ágaira, amennyiben a becsülésre különös szakképzettség kívántatik, külön-külön szakértők lesznek kinevezendők.

50. §. A szakértőknek a törvénykezési rendtartásban kijelölt kellekekkel szükséges birniok. Az érdekettek, vagy azok, kik a kisajátított területre nézve telekkönyvileg kitüntetett jogokkal vagy igényekkel birnak, mint szakértők nem alkalmazhatók.

A kisajátítónak jogában áll a becsű eszközökléséhez rendesen alkalmazott szakértőt nevezni ki, ha azok a törvénykezési rendtartásban meghatározott kellekekkel birnak.

55. §. A kiküldött bíró előtt kötött egységek (48. §.) csak alaki szempontból képezik bírálat tárgyát, s ott, hol a gyámság vagy gondnokság alattiak vannak érdekelve, jóváhagyás végett az erre illetékes hatósághoz átteendők. Az önjogi tulajdonosokkal kötött, valamint az erre illetékes hatóság által jóváhagyott és a telekkönyvi érdekettek részéről kifogás alá nem vett egységet a bíróság végzésileg elfogadja, amely végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs. A bíróság által elfogadott egység a kikötött kártalanítási árra nézve végrehajtási jogot ad. — Ha jogerejű egység nem jött létre, a törvényszék a szakértői becsű alapján a kártalanítás kérdésében érdemileg határoz, vagy, ha ez a fennforgó hiányok miatt nem volna lehetséges, az eljárást a szükséghez képest részben vagy egészben megsemmisíti s új eljárást rendel.

Az ideiglenes kisajátításról.

66. §. Az 1. §-ban felsorolt vállalatok és munkálatok céljaira ingatlan dolgok ideiglenesen is kisajátíthatók.

69. §. Az ideiglenes kisajátítás alól ki vannak zárva:

1. az épületek és iparművek;
2. azon ingatlanok, melyek az illető vállalat vagy építkezés céljaira véglegesen szükségesek;
3. feltárt és használt kő-, kavics- és homokbányák.

77. §. Ha az ideiglenes kisajátítás nem az állam vagy valamely hatóság, hanem valamely vállalat vagy egyesek részére eszközöltetik, az illető tulajdonos jogosítva van követelni, hogy a haszonbérre és a netaláni értékcsökkenésért idővel járó kártalanításra nézve kellő biztosíték nyújtassék.

Ezen biztosítéki összeget a körülmények figyelembevétele mellett a bíróság állapítja meg, s az az ideiglenesen kisajátítandó ingatlan kataszteri tiszta jövedelmének 40-szeres összegét felül nem multhatja. A biztosíték készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban teendő le.

Vegyes és átmeneti intézkedések.

87. §. A bányászati célokra szükséges kisajátítások a bányajog szerint eszközlendők.

Olyan utak, vasutak, csatornák építéséhez szükséges területek azonban, melyek a bányatermékeknek vagy bányászati célokra szükséges anyagoknak és eszközöknek a bánya területéről a legközelebbi közlekedési útig, vagy viszont való szállítására építtetnek, csak a jelen törvény értelmében sajáthatók ki.

Jegyzet.

A követett joggyakorlat szerint a bányászat céljaira szolgáló távirda, távbeszélő, erővezeték oszlopai számára, továbbá belkezelési bányavasút, iszapoldási bányászati segédművek céljaira szükséges földterületeket bányászati kisajátítás útján lehet megszerezni.

99. §.

Oly helyeken, hol a kutatás a földbirtokos vagy a közigazgatási hatóság különös beleegyezésétől függ (17. §.), a telekátengedés sem követeltethetik.

Ha azonban a bányamívelés üzletére valamely vízvezetés máskép épen nem, vagy csak aránytalan költségekkel lehetne kivihető, a bányavállalkozó megkivánhatja, hogy neki a víznek a 17. §-ban említett telkeken keresztül földalatti vezetése, az épületeket és temetőket kivéve megengedtesék. Az ilyes vezetéseknek azonban teljesen vízhatlanul és tartósan kell készítenie lenniök, s a vállalkozó az azok készítése által okozott minden kárért felelős.

1885: XXIII. te. a vízjogról.

Vízi szolgáltatmak.

57. §. A víz természetes lefolyását a terület birtokosa tűrni tartozik.

59. §. Minden birtokos teljes és előleges kártalanítás mellett tűrni tartozik, hogy birtokán keresztül, hatósági engedély alapján, a víz átvezetessék vagy levezetessék és mindazon munkálatok megtéessenek, amelyek a kitűzött cél elérése szempontjából szükségesek.

Házak, udvarok és kertek ezen szolgálat alól ki vannak véve.

Joggyakorlat.

1. Bányatörvény szerinti kisajátításnak nincs helye a bánya érdekében áthelyezett közút részére. A községi közút létesítésére szükséges területek kisajátítása a közutakról szóló 1890:I. te. 61. §-a értelmében az 1881:XLI. te. szerint történik. (B. M. 250.557/1922. és P. M. 77.739/1923.)

Vízhasználat engedélyezése.

2. A m. kir. kultúrmérnöki hivatal 405/1926. szám alatt az X. bányászati rt. vízvezetéke víziműveinek és vízhasználatának az 1885:XXIII. tc. 168. §-a alapján való hatósági engedélyezése tárgyában előterjesztést tesz.

Véghatározal. Fenti vízhasználat gyakorlatát a következő A) pontban foglalt engedélyokirattervezet, és a B), C), D) pontokban foglalt határozatoknak megfelelően engedélyezem.

A.

1. §. Az X. bányaművei rt. a következő határozatok szoros megtartásának kötelezettsége mellett az 1885:XXIII. tc. 168. §-a alapján engedélyt nyert a vármegyei község határában az ezen engedélyokiratot kiegészítő terveknek megfelelő vízhasználatot gyakorolni, nevezetesen az Y. köszenbánya tulajdonában levő Á. akna bányavízét a 2. §-ban körülírt célra felhasználni, a végből a vizet kiszivattyúzni, és ezen engedélyokiratban megállapított víziműveket létesíteni, fenntartani, használni s azoknak jókarban tartása végett szükséges munkálatokat foganatosítani, mely munkálatokat az érdekelt birtoktulajdonosok tűrni tartoznak.

2. §. Az engedélyezett vízhasználat a bányavíz felhasználása mangán-ére tisztítására az 1789/a. kataszteri helyrajzi számú parcellán épült ércmosóban.

Az evégből szükséges víziművek a következők:

- a) szivattyútelep,
- b) nyomó csővezeték,
- c) vízraktározó medence,
- d) leeresztő csővezeték,
- e) üzemvíz-adagoló medence.

3. §. A szivattyútelep az Y. köszenbánya rt. Á. aknájánál létesítendő a helyszínrajzban megjelölt helyen.

4. §. A nyomó csővezeték a szivattyúteleptől indul ki s a helyszínrajzban feltüntetett nyomvonalon haladva, a vízraktározó medencéig nyúlik. Hossza 2336 méter. Belső átmérője 150 milliméter. Fenékesését a hosszszelvény mutatja. Két 60 milliméter belső átmérőjű vízkiürítő és egy légtelenítő szelepe van.

5. §. A vízraktározó medence a csővezeték legmagasabb pontján, a helyszínrajzban feltüntetett helyen építendő. Belvilágának szélessége 3 méter, hossza 5 méter, mélysége 2 méter.

6. §. A vízleeresztő csővezeték a víztartó medencétől az ércmosóig terjed. Fektetésének nyomvonalát a helyszínrajz mutatja. Átmérője 150 milliméter. Hossza 504 méter. Fenékesését a hosszszelvény tünteti fel.

7. §. Az üzemvizet adagoló medence közvetlenül az ércmosónál létesítendő. Belvilágának szélessége 3-5 méter, hossza 25 méter, mélysége 4-2 méter.

8. §. Engedélyes köteles:

a) az engedélyokirat 2-7. §-aiban kitüntetett víziműveket saját költségén ezen engedélyokirat határozatainak megfelelően létesíteni és használni, továbbá ugyanúgy állandóan jókarban fenntartani,

b) engedélyes személyében beálló változást a változás napjától számítandó 30 napon belül pénzbírság terhe mellett, a vízikönyvbe való bejegyzés végett az alispánnál bejelenteni,

c) az engedélyokiratot mellékleteivel együtt vagy eredetiben, vagy hiteles másolatában mindig kéznél tartani, s a hatóság kívánatára bármikor előadni.

9. §. Az ércmosás üzeméhez engedélyezett vízmennyiség másodpercenként 14 liter.

10. §. Az engedély tartama az 1885:XXIII. tc. 33. §-a értelmében 50 év.

11. §. Az engedély-okiratban felsorolt jogok és kötelezettségek a jogutódokra is átszállanak.

12. §. Ezen engedély-okirat kiegészítő részei: a) műszaki leírás = 1 db., b) helyszínrajz = 2 db., c) hossz-szelvény = 1 db. Összesen = 4 darab.

13. §. Engedélyes köteles az engedélyezett munkálatokat az engedély elvesztésének terhe alatt, az engedélyokirat kiadásától számított félév alatt, az engedélyokiratnak megfelelően jókarba hozni. A munkálatok befejezése a járás főszolgabírójának bejelentendő.

B)

Az eljárási költségeket engedélyes terhére következőképpen állapítom meg:

1. A helyettem eljáró j.-főszolgabíró napidíja és fuvar költségei fejében 490.600 K-t. 2. A m. kir. kultúrmérnöki hivatal kiküldöttjének napidíja és utiköltsége fejében a m. kir. államkincstár javára 510.000 K-át, összesen 1.000.000 K-t, mely összeget engedélyes már lefizette. 3. A vízikönyvbe való bevezetésért 34.000 K hatósági díjat, mely összeget engedélyes különbeni közig. végrehajtás terhe mellett a részére csatoltan kiadott esekklap felhasználásával 15 nap alatt befizetni tartozik.

C)

A 40.000 K béléggel ellátandó engedélyokirat és mellékletei csak ezen véghatározat jogerőre emelkedése után fognak kiadatni, erről az érdekelteket értesíteni fogom, s egyidejűleg érvényét fogja veszíteni a már kiadott ideiglenes építési engedély.

D)

Ezen véghatározat ellen való esetleges fellebbezések a kihirdetés, illetve kézbesítéstől számított 15 nap alatt nálam nyújtandók be.

Indokolás: A szóban lévő vízhasználat gyakorlata az 1885:XXIII. tc. 168. §-a alapján engedélyezendő volt, mert ezen közérdekbe nem ütköző munkákra vonatkozó s a tulajdonos által beterjesztett tervek, folyamodvány és az illetékes m. kir. kultúrmérnöki hivatalnak, mint hatósági szakértőnek 2/1926. szám alatti szakértői észrevételei 1926. évi február hó 15-től március hó 17-ig község községházánál közszemlére ki voltak téve, erről, valamint az 1926. évi március hó 18-án megtartott helyszíni tárgyalás idejéről az érdekeltek a vöttelevek tanúsága szerint értesítést kaptak, a közszemlére kitétel ideje alatt írásban észrevételt senki sem adott be.

A helyszíni tárgyaláson általában senki sem emelt kifogást a vízhasználat engedélyezése ellen.

I. érdekelt birtoktulajdonos képviselője azt a kérést terjesztette elő, hogy a folyamodó X. bányavállalat az Á. aknából igénybe veendő vízmennyiség felhasználásáért a nevezett birtoktulajdonosnak, illetve haszonélvezőnek megfelelő pénzbeli megtérítést adjon. Ezt a kérdést itt illetékesség híján nem tárgyalhatom, és az érdekelt haszonélvezőt a rendes bírói útra utasítom.

A vízvezetékí csővonal lefektetése következtében átszelt idegen területek szolgalmossal terhelésére ebben a véghatározatban azért nem terjeszkedtem ki, mert a járás főszolgabírójának 3.504/1925. és a járás főszolgabírójának 7.057/1925. sz. véghatározata az érintett idegen ingatlanok ideiglenes átengedésének és a birtokosok kártalanításának ügyét a bányatörvény alapján megindított előzetes eljárás során már elintézte és a folyamodó X. bánya képviseletének a helyszíni tárgyaláson tett nyilatkozata szerint a szolgalmi jog biztosítása és telekkönyvi bekebelezése már meg is történt.

Az eljárási költségek az 1885:XXIII. tc. 169. §-a a vízikönyvbe való bevezetésért járó 34.000 K hatósági díj pedig a 22.636/1925. sz. F. M. rendelet alapján állapítottak meg.

A tárgyalási iratok és engedélyokirat bélyegkötelezettsége a F. M. 2.245/1890. sz. rendeletén alapszik.

Jelen véghatározat egy-egy példányát községek előljáróságának azzal az utasítással adom ki, hogy azt a községek hirdető tábláján 15 napra függeszték ki, s ezt a községben szokásos hirdetési módon tegyék közhírré, a kihirdetésről szóló községi bizonyítványt pedig a kihirdetési határidő elteltével hozzám terjesszék be.

Egyúttal e véghatározatot vételével mellettküldöm a m. kir. kultúrmérnöki hivatalnak, a budapesti m. kir. bányakapitányságnak, engedélyes X. bányaművei rt.-nak, az Y. köszénbánya rt. igazgatóságának, molnárnak, birtokosnak, a m. kir. kincstári jogügyek igazgatóságának, a dunántúli ág. evang. egyházkerület képviselőtársaságának. (Veszpr. vm. alisp. 20.656/1926.)

Jegyzet.

E véghatározat alapján annak 1—13. §-ával megegyezőleg az engedélyokiratot az alispán 1927. évi 3.162. sz. a. adta ki. *Vizikönyv sz.: IV/62.*

100. §.

Kutatási kísérletekre vagy más, csupán mulólagos bányaművelési használatra a teleknek csak ideiglenes átengedése követeltethetik, oly célokra leendő elvételnél azonban, melyekből a teleknek állandó használata előre látható, a földtulajdonosnak jogában áll a tulajdonképpeni átvitelt szorgalmazni.

Ezen kívánatot még azon esetben is támaszthatatik, ha csak utóbb mutatkozik, hogy eleinte csupán mulólagosnak tartott használat állandóvá válik.

Joggyakorlat.

1. Bányászati célokra való tulajdonjogi kisajátítás kizárólag esakis a földtulajdonos kérelmére történhetik. (B. M. 23.541/1901.)

2. Kisajátítást kérelmezőnek az ideiglenes telekátengedésre általános kutatási engedélye alapján is megvan a törvényes joga. (B. M. 6.078/1902.)

3. A kisajátítással kapcsolatban a zártkutatmányost a kutatási munkálatok idejét megszorító, terhelő kötelezettségek megállapításának helye nincsen. (P. M. 31.214/1907.)

101. §.

Ha az érdekelt felek a telekátengedés vagy a kárpótlás iránt meg nem egyezhetnek, a bányahatóság a politikai járási hatóság közremunkálása mellett köteles a nyomozást megtenni. Ezen nyomozásra a bányavállalkozó és a földbirtokos megidézendők és a megkívántató műértők meghívandók.

A földbirtoknak bányászati célokra való átengedése, a bányahatóságnak ennél való eljárása.

V. sz. 68. §. Az á. b. t. 26. §-ában kimondott azon elv, hogy a bányászati célokra szükséges földterületet a földbirtokos átengedni kénytelen és hogy idegen földbirtoknak ilyzerű használata csak az illető földbirtokossal való előzetes megbeszélés és a feltételek és a kártalanítás megállapítása után engedhető meg.

Minden bányavállalkozónak érdekében áll ugyan a földbirtokos jogait kellő figyelembe venni és vele egyezkedni, de a bányahatóságnak feladata minden egyes esetben erre figyelmeztetni a vállalkozót és általában ily irányban hatni.

Ha a felek azonban egymás között békés úton nem bírnak megegyezni és ha az á. b. t. 101. §-a szerint a bányahatóság hivatalos eljárása vétetnék igénybe, ez az illetékes politikai hatósággal való előző megbeszélés után meghatározza a megejtendő tárgyalás

idejét és helyét, — meghatározza továbbá azt is, hogy vajjon a tárgy terjedelméhez és fontosságához képest két gazdasági és két bányászati szakértő vagy csak egy-egy, vagy éppen senki se hívassék meg a tárgyaláshoz.

A gazdasági szakértők megválasztása iránt a politikai kerületi hatóság keresendő meg, a bányászati szakértőket a bányahatóság nevezi ki.

Ha ezen előzetes megállapodás a bányászati és politikai hatóság közt megtörtént, a bányahatóság kitűzi a szemle napját, erről a politikai hatóságot értesíti és arra a feleket és szakértőket meghívja, a bányahatósági biztost pedig kirendeli.

A bányahatósági kiküldött a helyszínen mindenekelőtt meghatározza, hogy:

a) a bányavállalat olyan-e, mely a törvény értelmében a kényszerűen való telekátengedésre igényt ad;

b) vajjon a bányavállalkozó által követelt telekátengedés csakugyan szükséges-e a vállalatához, hogy nem lehetne-e a tervezett munkálatot más helyen vagy más módon úgy létesíteni, hogy egy kevésbé értékes terület vétessék igénybe, és hogy vajjon ez nem tenné meg szintén a kívánt szolgálatot;

c) hogy mily terület engedessék át a bányászati célokra;

d) vajjon a kérdéses földterület a szándékba vett használat által egészen megváltoztatott-e, vagy ha bizonyos idő múlva ismét visszaadatik a földbirtokosnak, mily költséggel lehet az előbbi művelési állapotba visszahelyezni.

A tárgyalás alkalmával a bányászati szakértők véleménye meghallgatandó és a jegyzőkönyvbe felveendő.

Ezután a politikai hatóság kiküldöttje fontolóra veendő mindazon tekinteteket, melyek a közjóra vagy a politikai szabályokra nézve fennállanak; a gazdasági szakértők meghatározzák a földterület értékét, tekintettel a hosszabb vagy rövidebb használati időtartamra és azon költségekre, melyeket az előbbi művelési állapotba való visszahelyezés okozna. Mindez szintén felveendő a jegyzőkönyvbe.

Ez alkalmammal a hatósági kiküldöttek újabb kísérletet tehetnek a békés egyesség létrehozása iránt. A létrejött egyesség a jegyzőkönyvbe felveendő. Ha ezen kísérlet sem vezetne eredményre, a felek kölcsönös követelése, valamint a követelések indokolása a jegyzőkönyvbe iktatandók és ezzel a jegyzőkönyv lezárandó.

Ahol ez a tárgy magyarázatához szükséges lenne, a bányahatóság kiküldöttje fekvési térképet szerkeszt és azt a jegyzőkönyvhöz melléki.

A jegyzőkönyv a vonatkozó iratokkal együtt a bányakapitányság elé terjesztendő. A bányakapitányság a telekátengedés szükségessége, annak terjedelme és időtartamára, valamint a földterület visszaadására vonatkozó határozatot az á. b. t. 102. §-a szerint a politikai kerületi hatóságnak, további illetékes elintézés végett, átszolgáltatni köteles.

1929. évi XXX. tc. a közigazgatás rendezéséről.

57. §. Hatósági fokozatok.

Közigazgatási ügyekben a hatóságok hatásköre következőképen alakul:

1. elsőfokon az a közigazgatási hatóság jár el, amelyet a hatályban álló jogszabályok elsőfokú hatóságként kijelölnek; a bányai ügyi kisajátítási ügyekben elsőfokon a törvényhatóság első tisztviselője jár el;

2. másodfokon intézkedik (határoz):

.....

b) ha elsőfokú hatóságként a törvényhatóság első tisztviselője, vagy vele egyenrangú, vagy magasabb hatóság jár el, a miniszter;

Jegyzet.

A törvényhatóság első tisztviselője az alispán vagy polgármester.

1913:X. tc. az osztatlan közös legelőkről.

22. §. Ha a közös legelő vagy területének egy része kisajátítás alá esik, a társulat mind a kisajátítási terv, mind a kisajátítási ár megállapítása tekintetében a földmivelésügyi miniszter jóváhagyásával kisajátító vállalattal egyességet létesíthet, mely egyesség a tulajdonos társak irányában hatályos.

Joggyakorlat.

1. A bányakapitányságnak a kisajátítás kérdésében határozat alakjába foglalt véleménye felfolyamodás tárgya nem lehet. (F. I. és K. M. 2.439/1872.)

2. I. A bányászati kisajátítás kérelmezésének nem előfeltétele annak beigazolása, hogy kérelmezőnek a földbirtokossal való egyessége nem sikerült. II. A telekátengedés iránti kérelmet a bányavállalkozó nem a közigazgatási hatósághoz, hanem a bányahatósághoz köteles benyújtani. III. A kisajátítási eljárást a helyszínen, minden egyes terület bemutatása, megsemmisítése és a földbirtokos meghívása mellett kell megtartani. (F. I. és K. M. 7.764/1877.)

3. Bányászati kisajátítások körül a bányakapitányság eleget tesz a törvény rendelkezésének, ha a kisajátításról az érdekelt telekkönyvi tulajdonost értesítette és a birtoklási viszonyokat nem kell nyomoznia. (P. M. 77.105/1895.)

4. A bányahatóságoknak a bányászati kisajátítás kérdésében hozott határozatait a felekkel nem kell közölni, hanem azokat a telekátengedés és annak időtartama kérdésében hozandó határozathozatal végett a közigazgatási hatósághoz kell áttenni. (P. M. 63.707/1905.)

5. A volt úrbéres birtokosságok elleni és a községi közös legelőterületet is érintő kisajátítási kérelmek helyszíni tárgyalásához a békés meg egyezés létrehozásának kívánatos megkísérlésére az 1913:X. tc. 22. §-a szerint a m. kir. földmivelésügyi minisztérium, mint a volt úrbéres birtokosságok, illetőleg a közös legelőkre alakult társulatok felettes kormányhatósága is meghívandó. (P. M. 18.779/1923.)

6. Kokszyárát, még ha 2-6 kilométernyi távolságra is fekszik a szénbányától, ha annak kitermelt szénét dolgozza fel, a bányaműhöz tartozónak kell tekinteni, ennél fogva az építéséhez szükséges területet bányászati kisajátítási jog alapján lehet megszerezni. (P. M. 27.872/1928.)

7. Más területre, mint amelyre az eljárást a helyszínen szabályszerűen lefolytatták és amelyre a felek és szakértők a tárgyalás során nyilatkoztak, a kisajátítást a tárgyalás befejezése után kiterjeszteni nem lehet. Ilyen kérelmet csak a póttárgyalás, vagy új eljárás keretében lehet elbírálni. (P. M. 39.381/1928.)

8. I. Kisajátítási határozat alapján a tulajdonjogi bekebelezésnek az úrbéresség mint jogi személy ellen akkor, ha az úrbéresnek közös tulajdonát képező, közös használatában lévő erdőterület a telekkönyvben az úrbéresség tagjainak mint természetes személyeknek nevében áll, nincs helye még akkor sem, ha a közösen használt erdőnek gazdasági ügyeit az 1898:XII. tc. értelmében alkotott szabályzat szerint a közös birtokosok gyűlése intézi, mert a törv. 30. §-a szerint a közös birtokosok gyűlésének a törvényben meghatározott hatásköre a közösen használt erdők állagának ellidegenítésére s egyénienként való felosztására nem terjed ki. II. A közös

birtokosok gyűlése és az elnök a közös tulajdonostársakat a kisajátításnál a törvénytől fogva nem képviseli. (C. 465/1926. P. V.)

Jegyzet.

A meghatalmazást vagy egyénenként, vagy a közgyűlésen külön e célra kell adni.

102. §.

A tárgyalás folytán, melynél különösen a telekfeldarabolás iránt fennálló szabályokra kell figyelemmel lenni, a politikai hatóság, a bányahatóság meghallgatása után mind a telekátengedés iránt általában, mind pedig azíránt is határozand, hogy meddig kelljen annak tartania.

Jegyzet.

Politikai hatóság az 1929:XXX. tc. 57. §-ának intézkedése szerint a törvényhatóság első tisztviselője.

Joggyakorlat.

1. Bányászati kisajátítási ügyben kiadandó elsőfokú véghatározatnak az illetékes bánya- és politikai hatóság egyértelmű állásfoglalását kell tartalmaznia, vagyis az elsőfokú politikai hatóság a telekátengedés megengedhetőségének a bányahatóság elbírálási jogkörébe eső kérdésében köteles a bányahatóság állásfoglalását magáévá tenni, vagy pedig határozathozatal előtt az illetékes felettes főhatóságok döntését kikérni. (B. M. 6078/1902.)

2. A bányászati kisajátítási eljárás során a telekhasználat időtartama tárgyában a határozathozatal nem a bányahatóság, hanem a politikai hatóság illetékességi körébe tartozik. (P. M. 31.214/1907.)

3. Az elsőfokú politikai hatóság a bányászati kisajátítási ügyekben hozandó véghatározatában a telekátengedés megengedhetőségének bányajogi és műszaki kérdéseiben, nevezetesen a kérelmezett telekátengedés szükségessége és az átengedni kért terület alkalmas volta tekintetében köteles az elsőfokú bányahatóság állásfoglalását magáévá tenni. (P. M. 8141/1916.)

4. A bányászati kisajátítási ügyekben a politikai . . . hatóság véghatározatát a bányatörvény 102. §-a értelmében a bányahatóság meghallgatása mellett köteles meghozni.

Mint hogy továbbá a végrehajtási szabályok 68. §-a szerint a telekátengedés szükségessége, annak terjedelme és időtartama tekintetében az illetékes bányahatóság érdemleges határozatot köteles hozni, ebből következőleg a közigazgatási hatóság ügydöntő véghatározatát szintén csak ily bányahatósági érdemleges állásfoglalás után hozhatja meg.

Az illetékes elsőfokú közigazgatási hatóság tehát akkor, amikor a 4469/1926. sz. véghatározatában a bányahatóság érdemleges állásfoglalásának ismerete nélkül a bányahatósági szakértő véleményére támaszkodva mondotta ki a kért területre a kisajátítást, a fennálló jogszabályokat megsértette. A bányahatóságnak ezt a nem mellőzhető állásfoglalását ugyanis nem lehet a bányahatóság hivatalos szakértőjének véleményével pótolni.

Ami mármint a bányakapitányság határozatát illeti, a m. kir. pénzügyminiszter úrnak általam is elfogadott álláspontja szerint az a bányászati kisajátítási jog alapelvével merőben ellentétes. Helytelen szempontból indult ki a bányakapitányság akkor, amikor a kisajátítás szükségessége, a telekátengedés terjedelmére és időtartamára vonatkozó állásfoglalását függőben tartotta a felek között fennálló és a kisajátítani kért terület igénybevételére vonatkozó megállapodással kapcsolatosan keletkezett magánjogi vita bírósági eldöntéséig.

A bányakapitányság határozatát mindenkor függetlenül a magánjogi kérdésektől, kizárólag szakszerűség alapján köteles meghozni. (B. M. 150.722/1927. és P. M. 71.611/1927.)

5. A politikai hatóság a bányászati kisajátítás, illetőleg a telekátengedés tárgyában a véghatározatot a bányahatóság meghallgatása mellett köteles meghozni. A politikai hatóság a bányászati kisajátítási ügyekben hozandó véghatározatában a telekátengedés megengedhetésének bányajogi és műszaki kérdéseiben köteles az elsőfokú bányahatóság állásfoglalását magáévá tenni. Ha pedig a telekátengedés kérdésében az illetékes két elsőfokú hatóság között nézeteltérés merül fel, a feleknek kiadandó véghatározat csak a vitás kérdésnek a bányatörvényhez kiadott végrehajtási szabályok 69. §-a alapján kialakult joggyakorlat értelmében a főbányahatóságnak a politikai főhatósággal való egyetértő eldöntése után hozható meg. Az eljárás főszolgabírájának tehát vagy el kellett volna fogadnia a bányakapitányság határozatát véghatározata meghozatalánál, vagy pedig a végrehajtási szabályok 69. §-a szerint az ügyet a főbányahatóság és a politikai főhatóság döntése elő kellett volna boesátania, de semmi jogalapja sem volt arra, hogy e törvényes út mellőzéseivel a bányakapitányságot, mint társhatóságot újabb tárgyalás megtartására kötelezze. (B. M. 125.565/1930. és P. M. 100.886/1930.)

103. §.

A határozatban egyszersmind a dologértők lelete szerint a kárpótlás módja és mennyisége iránt is intézkedés teendő.

Az ezen határozattal meg nem elégedő félnek a törvény útja fennmarad ugyan, a bányavállalkozó azonban, mihelyest a váltásági összeget bíróilag letette, vagy az évi kárpótlást teljesen biztosította, a telekátengedést azonnal sürgetheti.

A politikai hatóság határozatának következményei.

V. sz. 69. §. Ha a politikai kerületi hatóság a határozat ellenére a telekátengedést vagy éppen nem rendeli el, vagy nem oly terjedelemben, mint azt a bányakapitányság szűkségének tartja, ez utóbbi az ügyet a főbányahatósághoz (pénzügyminisztérium) terjeszti fel, ki a politikai főhatósággal (belügyminisztérium) egyetértve elrendeli a további eljárást.

Jegyzet.

Az 1929:XXX. tc. 57. §-a szerint a »politikai kerületi hatóság« első tisztviselője az alispán vagy polgármester.

Joggyakorlat.

1. A kisajátítást szenvedőnek valódi és teljes kártalanításhoz van ugyan joga, de ebből nem az következik, hogy a kisajátított ingatlanok helyett neki olyan tőke ítéltessek meg, mely minden fáradság és utánjárás nélkül, mint takarékbetét ugyanazt a jövedelmet hozza meg, melyet a kisajátított ingatlanokból élvezett, hanem csak olyan tőke megítéléséhez van jogos igénye, melyből hasonló minőségű és értékű ingatlanokat vásárolhat. (C. 10.249/1905.)

2. Kisajátítási ügyekben jogorvoslattal nem a bányakapitányság, hanem a közigazgatási hatóság elsőfokon hozott kisajátítási határozata ellen lehet élni. (P. M. 67.784/1900.)

3. A kisajátítási határozat ellen rendes fellebbevitelnek van helye. (P. M. 31.214/1907.)

4. Az ált. bányatörvény 103. §-a értelmében bányászati kisajátítási ügyben hozott elsőfokú határozat ellen, amennyiben a kisajátító a kisajátítási határozatban megállapított kárpótlás összegét letétbe helyezte, jogorvoslatnak csak birtokon kívül van helye. (B. M. 54.140/1921. és P. M. 113.190/1922.)

5. A bányatörvény 103. §-a második bekezdésének helyes értelmezése szerint az elsőfokú határozattal meg nem elégedő félnek azt a kérelmét, hogy a kártalanítás céljából az ügy elsőfokú döntés előtt a rendes bírósághoz tétessék át, teljesíteni nem lehet, hanem az erre irányuló kérelmet

a kisajátítást szenvedőnek közvetlenül kell az illetékes bíróságnál előterjesztenie. Az ilyen eljárás hivatalból nem indítható meg. (P. M. 37.084/1930.)

104. §.

A határkövek s az adományozott vájna- vagy külmértékek fölmérésére, a kutató vájások és azok határainak a felszínen leendő megjelölésére szükséges cölvek lerakását, az okozott kár megtérítése mellett minden földbirtokos köteles megengedni s ezen határjeleket mozdíttatlanul hagyni.

Ilyes jelek lerakása csak a 17. §-ban a), b), c) alatt említett birtokokban, közutakon és vaspályákon nem engedtetik meg.

Jelkövek és határcölöpök állításánál való magatartás.

V. sz. 70. §. Az á. b. t. 104. §-a a földtulajdonosra azon kötelezettséget rója, hogy földbirtokán a kutatási terek és bányatelkek megjelölésére szolgáló határkövek felállítását kártérítés mellett tűrni köteles, miért is minden ily tárgyú hivatalos eljárásnál a bányahatóság kiküldöttje (á. b. t. 37., 64–68., 82. §§.) az illető földbirtokosokat megidézni és a határjelek helyfekvését velük jegyzőkönyvileg tudatni köteles, figyelmeztetvén őket egyszersmind, hogy azok az á. b. t. 104. §-a szerint változatlanul helyt hagyandók.

A bányahatósági kiküldött a földbirtokost egyidejűleg esetleges kártérítési igényei iránt is kihallgatandja, és ha azok méltányosaknak találtnak, ezen kártérítési összeg lefizetését a bányatulajdonos kötelességévé teszi.

Ha ezen igények azonban túlságosak volnának, a községi előljárásság a kár becslésére szólítandó fel, mire azután haladéktalanul a fennebbi módon kell eljárni.

A külvizek átengedése.

105. §.

Oly külvizek, melyek a bányauzletre szükségeseek, a tulajdonos akarata ellenére is s a megyetárnásnak még más bányabirtokosok által is átengedendők, amennyiben azt vízrendőrségi vagy más köztekintetek nem ellenzik, s a kívánt vízátengedéstől nagyobb nemzetgazdasági előnyök várhatók.

Az aziránti nyomozásnak a telekátengedés tekintetében előadott szabályok szerint kell történnie, s a határozatban egyszersmind azon föltételek megállapítandók, melyek alatt a bányavállalkozót a vízjog illetendi.

A bányakárok megtérítése.

106. §.

Oly épületekben, vízvezetésekben, vagy más építményekben okozott károkért, melyek valamely vájnatelken belül annak adományozása után a felsőbbiségtől nyert építési engedelem nélkül állíttatnak föl, a bányabirtokos nem felelős.

Ideiglenes törvénykezési szabályok.

VII. Rész. 12-ik cikk. Földszinti s alatti károk becsléséről.

53. §. Perindítás előtt bármikép okozott földszinti s alatti károk becslése a bányaszéki küldöttség által történik.

54. §. Minden kárbecsléseknél, kivált hol érekívárat forog fenn: a becselő bírói küldöttség a kár kipuhatolására szükséges minden eszközöket, úgymint okleveleket amennyiben kaphatók, tanuvallomásokat, s hittel kötelezendő műértők becslését segédül venni, s az eset úgy hozván

magával, a kártevő bányatársulatnak fő- és altisztjeit és munkásait is hit alatt kihallgatni köteles.

Joggyakorlat.

1. I. Megállapított a bányatársaság kártérítési felelőssége, mert az alperes bányahányóiból a széntörmelék minden esőzés alkalmával a felperes földjére mosatott és ezen törmelék és az alperes által a rendes irányból elterelt patak vize a felperes földjét terméketlenné tette, miáltal az értékében esökkent. II. Olyan esetben, midőn valamely tárgynak értéke, egyéb adat hiányában, a szakértők véleménye alapján állapítandó meg, valódi értékül nem a három szakértői vélemény összeredményének közép-aránya, hanem a három szakértő közül a középen állónak véleménye, illetőleg becsüje tekintendő. (C. 2758/1904.)

2. A vasút védelmére szolgáló biztonsági pillér visszahagyásáért a vasút engedményese kártérítéssel tartozik, mely kötelezettség az engedélyezésének feltételét képezi. (K. M. 73.914/1905.)

Jegyzet.

Lásd a b. törv. 54. §. 15. joggyakorlatot.

3. A bányakár megtérítésére vonatkozó igény megállapítása nem bányarendőri, hanem eminens bírósági feladat. (P. M. 31.233/1907.)

4. A bányavállalat által okozott kár megtérítendő. (C. 2.758/1904.)

5. Bányakár esetében annak a kérdésnek megállapítása, hogy a bányavállalkozót a kár előidézésénél szándékosság, vagy gondatlanság terhel-e, a bányahatóság illetékességi körén kívül esik. (P. M. 23.180/1915.)

6. A bányaművelés által okozott külszíni kár megítélésére vonatkozó igény megállapítása és a kárösszeg megítélése a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (P. M. 44.885/1927.)

7. Az ingatlanon a bányaműveléssel okozott süppedések és repedések folytán keletkezett kár megtérítése iránti kereset nem bányabíróági, hanem rendes bírósági hatáskörbe tartozik. (C. P. III. 6.177/1927.)

8. Az ideigl. törv. szab. 53. §-a csakis a bányabíróságok hatáskörébe utalt perekre, illetőleg azok megindítását megelőzően követendő eljárásra, nem pedig arra a kérdésre vonatkozik, hogy mely ügyek tartoznak a bányabíróságok hatáskörébe. (C. 8.581/1927. P. V.)

107. §.

Ha valamely földbirtokos adományozott külmértéken belül akar építkezni, a külmértékek birtokosának a politikai hatóság által, a bányahatóság meghallgatása után, kellő határidő szabandó, mely alatt ő az építkezésre szánt téren belül az adományozott föntartott ásványokat ki-szedni köteles.

Joggyakorlat.

1. Ha már létező bányaművek s már épített vaspályák között összeköttetések támadnak, úgy a bányabirtokos tartozik bányaművében azon biztonsági intézkedéseket megtenni, vagy azon megszorításokat tűzni, melyeket valamely köz- és nemzetgazdasági tekintetből fontos vaspályának háborítás nélküli fenntartása és használása, a politikai országos kormányzók által, még pedig ha egyszersmind nem főbányahatóság, ez utóbbival egyetértésben hozott határozat szerint multhatatlanul megkíván. Az idevágó viszonyoknak bizottmányi kinyomozása a kerületi hatóság (megyei hatóság vagy delegáció) által eszközzendő s arra a mindkét részről érdekelteken kívül a bányahatóságnak egy küldöttje s egy országfejedelmi építészeti hivatalnok hivandó meg.

Hogy ez esetben a bányászati jogosítottat a vaspálya ellen mily kárpótlás illeti, perlekedés esetében a bíróságok a fennálló törvények szerint tartoznak elhatározni. (Cs. kir. B. P. I. K. I. és K. M. 1859 január 2-án kelt rendelet 8. §-a.)

2. I. A valódi és teljes kártalanításak megfelel az az összeg, mely lyel a kisajátítást szenvedő szerezheth olyan minőségű és értékű ingatlant, amilyen tőle kisajátított. II. A kisajátítást szenvedő által kért előleges szakértői szemle költségei a kisajátító terhére rovatnak, mert az előleges szemle megtartása szükséges lévén, azt a kisajátítónak kellett volna kérelmeznie. (C. 120/1906.)

ÖTÖDIK FEJEZET.

A bányatulajdonról s a bányaadományozással egybekapcsolt jogokról.

108. §.

A bányatulajdon birtokát s haszonvételét tárgyzó különös határozatok a következőkre vonatkoznak, u. m.:

1. a nyilvántörvényi bekebelezésre;
2. a vájnamértékek összesítésére és szétarabolására;
3. a bányatulajdonnak más fekvő javakkal nyilvántörvényi egyesítésére;
4. a nyilvántörvény rendbentartására;
5. a bányák tartozékára;
6. a vájna- vagy külmértékeken belül előforduló, föntartott vagy fönn nem tartott ásványok haszonvételére;
7. a vájnavizek haszonvételére;
8. a vájnában vagy kívül teendő bizonyos építkezéseket tárgyzó jogosítványra;
9. iparjogok üzletét tárgyzó jogosítványra.

1. A bányatulajdon tárgya.

109. §.

Adományozott vájnamértékek (63. §.), határközegek (74. §.), segédvájások (85. §.) és megretárnák (90. §.), ingatlan tulajdont képeznek, s a bányakönyvbe bejegyzés tárgyai. A bányakönyv hol és mikép vezetendő, külön szabályok által határoztatik meg.

A könyvi bányatulajdon tárgya. Feljegyzés a bányahatóságnál.

V. sz. 71. §. Az á. b. t. 109. §-a meghatározza, hogy mely bányajogosítványok képezik a bányakönyv tárgyát, ezen végrehajtási szabály 35. §-ában elő van írva, mily módon vezessék a bányakapitányságok feljegyzéseiket és a 67. §. azt, hogy mily módon eszközöztetik ily új szerzések könyvi bejegyzése a bányahatóság által.

Mintán a bányakönyvek jelenlegi állapota az új bányatörvény következtében nem módosult és a bányahatóságok már eddig is vezettek rendes feljegyzési könyvet, ez állapot sem szenved változást; annyiszor, ahányszor azonban a bányahatóságoknál az új á. b. t. alá tartozó bányászati jogosítvány a 35. §. szerint a bányakönyvbe feljegyzendő adományozása tárgyalatik, az az új feljegyzési könyvbe felveendő, a régiben pedig a megtörtént átírással való hivatkozással törölendő, miáltal az új könyv lassanként kiegészítettik.

Szabadságában áll azonban a bányakapitányságnak, feljegyzéseinek a 35. §. szerint való mielőbbi kiegészítése végett, ha különben hivatali elfoglaltsága megengedi, említett eseten kívül is foganatosítani az új könyvbe való átírást.

Külmértékek bevezetése.

Külmértékek nem tárgyai a bányakönyvnek, ha csak a tulajdonos által tartozékul nem esatoltatnak állandóan valamely bányakönyvi bányabirtokhoz. A külmértékek máskülönben csak a bányahatóság feljegyzési könyveibe vezetettek be, épúgy, mint a kutatási engedélyek és a zártkutatmányi jogosítványok, miből következik, hogy azokra jelzálogok be nem táblázhatók és ezen betáblázások bányakönyvileg elő nem jegyezhetők. Az elvonás esetében (á. b. t. 253. §.) a bányatelekkel annyiban egyező, mennyiben az elvonás itt is csak bírói úton, végrehajtási becslés és árverezés mellett eszközölhető.

A törvényben e mellett, és a külmértékek felhagyásánál (á. b. t. 263. §.) a jelzálogos hitelezőkre vonatkozó tekintetek csak annyiban bírhatnak jogérvennyel, amennyiben a külmértékek valamely más bányakönyvi tulajdon tartozékaként szerepelnek.

A bányakapitánysági adományozások feljegyzésének nyilvántartása.

V. sz. 72. §. Hogy a 35. §-ban említett bányahatósági feljegyzési könyvek a nyilvános bányatelekkönyvvel kellő összhangzásban legyenek, utasíttatik a bányatörvényszék, miszerint az illetékes bányakapitányságot a bányabirtokálladék minden elő- és leírásáról, minden új birtokos bevezetéséről, annak mindennemű megterheléséről, mely a rendes bányaüzem megszorítását vagy kiterjesztését eredményezi, hivatalból értesítse. Ha a bányahatóság oly esetekről szerezne tudomást, melyek bíróilag nem hoztattak tudomására, átíratí útön kívánhat felvilágosítást.

Jegyzet.

A bányabíróságokat illetőleg, melyek a bányakönyvek (bányatelekkönyvek) vezetésére vannak hivatva, a polgári perrendtartásról (Pp.) szóló 1911. évi I. t. c. rendelkezései, a bányahatóság által vezetett nyilvános bányakönyvek (kutatási, zártkutatmányi, adományozási, engedélyezési és bányatársulati) vezetésének módját illetőleg pedig az ezekre nézve általában fennálló szabályok az irányadók.

Joggyakorlat.

Bányatelekkönyvek vezetése.

1. Az osztr. igazságügymin. 1854. évi dec. 13-án 20.256. és 20.814. sz. a. kelt rendelete:

1. §. Valahányszor a bányahatóságok akár saját hatáskörükben, akár a földművelési és bányászati minisztérium különös rendelkezése folytán új bányaadományt adnak ki, avagy zúzó-, mosóművet, kohót vagy hámort engedélyeznek, amennyiben ezek a jogosítványok az eddigi törvényes szabályok értelmében a bányakönyvek tárgyai, kötelesek erről mindannyiszor az ország azon törvényszékének, mint bányabíróságnak, melynek bányabírósága alá tartozó területen engedélyezte az új jogosítványt, azonnal körülményes jelentést tenni.

2. §. Ezen jelentésnek ki kell terjeszkednie az új jogosítvány helyének lehetőleg pontos megjelölésére s melléklendő hozzá a fektetési térkép is, amely az adományozás alapján szolgált, továbbá a jogosítvány terjedelmének határozott kitüntetésére, valamint azon személyek nevének és lakhelyének megjelölésére, akiknek a jogosítvány bányászati tulajdonul adományoztatott, ami az eredeti adományozási vagy engedélyezési okmánnyal is igazolandó.

3. §. Hogy ha az ily adomány tüzetesebb helyi meghatározása céljából külön okmány állítottat ki a fölmérésről (határkövezésről), vagy ha a bányahatóság a régebbi adományokra tekintettel utólag foganatosított efféle eljárást, az erről felvett, perrendszerű alakiságokkal ellátott jegyzőkönyvek is haladéktalanul közlendők az illetékes bányabíróssággal.

4. §. A bányabíróságok a szerzés tényének bejegyzését a részükről vezetendő bányakönyvekbe a telekkönyvek nyitásáról és vezetéséről szóló általános szabályok értelmében rendelik el s az eredeti adományozási (engedélyezési) okmányt a bejegyzést igazoló záradékkal ellátva, saját följegyzési könyveinek kiegészítése és a félnek leendő kézbesítése céljából a bányahatóságnak küldik vissza, hitelesített másolatát pedig a bányakönyv okmánytárában helyezik el.

5. §. Ha valamely bányajogositványt vagy kohóengedélyt kifejezetten valamely hasonló, a bányakönyvbe már bejegyzett bányatulajdon tartozékaul kértek fel s a bányahatóság azt ebben a formában adományozta, amint az pl. határközőknél mindig, kohó- és hőmorművek bővítésénél pedig többnyire történni szokott, a bányabíróságnak csupán az iránt kell intézkednie, hogy azon bányabirtoknak birtokállási lapja megfelelően egészítettessék ki, melynek tartozékaul az adományozás az okmány tartalma szerint történt.

6. §. A bányabíróssággal a 3. §. értelmében közölt fölmérési (határkövezési) jegyzőkönyvek az adományozási okmányhoz hasonlóan (4. §.) azonos kezelés céljából a bányatelekkönyvvezetőnek kiadandók.

7. §. Abban az esetben, ha a bányahatóság valamely bányakönyvben vezetett bányajogositványról, zúzó-, mosómű-, kohó- vagy hőmormű engedélyéről való önkéntes, teljes vagy részleges lemondást elfogadja, vagy a meg törvény erejével bíró bánya-, kohó- és hőmorműtartások értelmében annak elvonását határozatilag kimondja (kijelenti, hogy a bányaszabadság tárgyává vált) s ha ezen határozat jogerőre emelkedett, köteles a bányahatóság az erre vonatkozó eredeti okmányt az illetékes bányabírósághoz azzal a megkereséssel áttenni, hogy a felhagyott, illetőleg elvont jogositványnak a bányakönyvben leendő törlését rendelje el.

8. §. A bányabíróság köteles a törlést a bányakönyvben elrendelni, erről az esetleges jelzőlogos hitelezőket értesíteni, az ezután foganatósítási záradékkal ellátott okmányt pedig hitelesített másolatának a bányakönyv okmánytára részére való megtartása mellett a bányahatósághoz további eljárás céljából visszajuttatni.

Jegyzet.

A 8. §. rendelkezését az általános bányatörvény 264. és 265. §§-ai módosították.

9. §. A bányabíróság köteles a tulajdonjognak minden, a bányakönyvben elrendelt megváltoztatását az illető bányabirtokra illetékes bányahatósággal, följegyzési könyveinek helyesbítése céljából közölni.

10. §. Hasonlóan értesítendő a bányahatóság akkor is a bányabíróság részéről, hogyha valamely bányabirtok teherlapján olyan szerződések, bírói ítéletek, végrehajtást vagy zárlatot rendelő végzések jegyzetettek be, melyek valamely bányászati jogositvány műszaki üzemének korlátozására, vagy kiterjesztésére vonatkoznak, melyekről a bányahatóságnak, mint bányafőfelügyeleti és rendőri hatóságnak tudomással kell bírnia. Magától értetődik, hogy a bányahatóság efféle, a bányakönyvben vezetett kötelezettségnek a bányabíróság részéről elrendelt törléséről is értesítendő.

2. Bányatelekkönyvi jogcím elbírálására a bányakapitányság nem illetékes, annak megtámadóját határidő kitűzése mellett a törvény útjára kell utasítani. (F. I. és K. M. 15.907/1870.)

3. A bányakapitányság a bányahaszonbérletet csak az adománykönyv észrevételeinél jegyezheti fel. A telekkönyvi bekebelezést a bányatelekkönyvvel kell kérni. (F. I. és K. M. elvi határozata 1881. évből.)

4. Magánjogok telekkönyvi bekebelezésére a telekkönyvi hatóság és nem a bányakapitányság illetékes. (F. I. és K. M. elvi határozata 1882. évből.)

5. Idegen telepen a tárnanyithatási jogot az illető fél és nem a bány-

kapitányság van hivatva a bányatelekkönyvbe bekebelezettni. (F. I. és K. M. elvi határozata 1882. évből.)

6. A bíróságok határozatai ellen csak az érdekelt felek élhetnek az alaki jog által megengedett jogorvoslattal, e jog azonban a hatóságokat ebben a minőségükben akkor sem illeti meg, ha a bírósági határozat az ő megkeresésük alapján hozott. (B. T. 5829/1903.)

7. Bányavagyonnra a tulajdonjognak a tényleges birtoklás alapján való bejegyzése nem lehetséges. (C. 9256/1905.)

8. I. A bányatulajdon annak eredeti szerzése alkalmával nem a telekkönyvezés, hanem a bányahatóságnak a bányaművelési engedély megadásában, a bányaadományban foglalt közjogi ténye alapítja meg.

II. A bányahatóságnak az adományozási ügyek elintézésénél, különösen pedig az adománylevél kiállításánál gondosan kell ügyelnie arra, hogy ez az okirat ne tartalmazzon olyasmit, ami a telekkönyvi hatóság beavatkozását és esetleg a bekebelezés iránti megkeresés visszautasítását vonhatja maga után. III. A bányatelekkönyvek vezetését szabályozó különös rendelkezések (á. b. t. 109. §. befejező mondat) még megalkotva nincsenek, a bányabíróságnak ezirányú eljárásánál is a bányatörvény 2. §-ának általános elvi rendelkezésénél fogva, a polgári telekkönyvi rendtartás szabályai mértékadók. (P. M. 60.291/1905.)

9. Bányatelek haszonbérlete a bányatelekkönyvbe történt bejegyzés által nem válik olyan joggá, amelyre telekkönyvi bejegyzéssel zálogjogot lehetne szerezni. (C. 3203/1914.)

110. §.

A megyetárnak a bányakönyvbe, a megyetárnás birtoklapjára jogkép, s a megyetárnás irányában más bányabirtokosok által szerződésileg elvállalt kötelezettségek, azoknak ezen kötelezettségek által érintett birtokaira teherképp jegyeztetnek be. Azon később adományozott vájnamértékek birtokosainak kötelezettségei, kik a megyetárnás számára teljesítendő szolgálmányokat, már vájnamértékeik szerzése által vállalják el (96. §.), adományozási okleveleikben foglaltatnak.

111. §.

Ujjonnan adományozott vájnamértékek a szerző választása szerint önállólag jegyeztetnek be a bányakönyvbe, vagy valamely már ott bejegyzett birtokhoz csatoltathatnak.

Oly kimért határközegek (74. §.) és segédvájások, melyek valamely vájnabirtokosnak saját vájnjához adatnak (86. §.), mindig a főfőszághoz irandók, közös határközegek (74. §.) és önálló segédvájások pedig (87. §.) külön jegyzendők be.

Joggyakorlat.

Hogy egy adományozott bányatelek önállólag, vagy tartozékképp vezetessék-e be a bányatelekkönyvbe, ez teljesen a szerző akaratától függ és ez a fél kérelmére, az adományozási határozattól eltérően, minden újabb tárgyalás nélkül is teljesíthető. (P. M. 14.589/1891.)

2. Vájának összesítése.

112. §.

Külön adományozott vájnamértékek vagy vájnatelkek, nem téve különbséget, vajjon azok ugyanazon vagy különböző birtokosok tulajdonát képezik-e, a birtokosok kérelmére, egy fővájással ellátott egyetlen egy nagyobb telekké egyesíthetnek (összesíthetnek):

a) ha egymással közvetlenül határosak;

b) ha az egyesítés által a bányaművelés célszerűbben üzemeltethető.

Ha az ilyes különböző vájnákra különböző jelzálogos terhek, vagy ugyanazon terhek különböző rendben vannak bejegyezve, a vájnatelkek

összesítése csak úgy engedtetethetik meg, ha a hitelezők beleegyezése és az iránti nyilatkozata létezik, hogy a terhek mily rendben ruháztassanak át az egyesített birtokra.

113. §.

Az összesítés a 47. §. szerint egy föltárásra adományozható vájnatelek kétszeres mennyiségére nézve engedtetethetik meg.

Bányamértékek összesítése. Illetékes hatóság. A folyamodványok első elintézése.

V. sz. 73. §. Bányatelkek összesítése (á. b. t. 112. §.) csak oly föltétel alatt engedhető meg, hogy ha az egész, ily módon egyesített bányatelek egy és ugyanazon főbevájásból célszerűbben, a költségek és a termékeny földterület lehető kimelésével, tárható fel és fejthető le.

Ennek megítélésére a bányakapitányság van hivatva, miért is az összesítés iránti minden folyamodvány kizárólagosan a bányakapitánysághoz nyújtandó be. Minden összesítés iránti beadvány magyarázó bányatérkép melléklettel szerelendő fel.

A beadvány, érdemleges elintezése előtt, a bányakapitányság által megvizsgálandó arra nézve:

a) hogy az összesítendő telkek és mezők közvetlenül határosak-e (á. b. t. 112. §. a));

b) hogy az összesítendő telkek nem haladja-e meg az á. b. t. 113. §-ában meghatározott méretet, ami általán:

fölszíni feltárásnál 2 bányamező,

50 öl (94 m) mély feltárásnál 4 bányamező,

egy 4 bányamezőre jogosító feltárásnál 8 bányamező,

ásványszénnél

ennek kétszerese (á. b. t. 34., 47. §§.);

c) a bányabíróság útján megtudni, vajjon az összesítendő bányatelkek jelzálogi terhekkel meg vannak-e terhelve.

Ha az a) és b) alatt elősorolt előzményekből kitűnik, hogy a bányatelkek sem közvetlenül, sem a hozzájuk tartozó határközők által nem határosak egymással, vagy, hogy általuk a törvényesen engedélyezett területnél nagyobb tér fedetnék be, úgy a kérvény minden további tárgyalás mellőzésével az ok kifejtése mellett elutasítandó.

Ha kiderülne (c) pont), hogy az egyesítendő telkek egyikére vagy másikára jelzálogos terhek vannak előjegyezve, és ha a folyamodvány, e körülményt igazoló okmányokkal nem volna felszerelve, folyamodó a hitelezők beleegyező nyilatkozatának megszerzésére és beterjesztésére utasítandó, esetleg a hitelezők a telekkönyvi sorrend előzetes megállapítására hívandók fel.

Midőn ezen igazolás magánúton történik, a bányakapitányság az illetékes bányatörvényszékhez kérdést intéz arra nézve, vajjon ezen igazolás jogérvényéhez férhet-e aggály, mely esetben a felek az ügynek az illetékes törvényszék útján való elintézésére felhívandók.

Ha ezen, a jelzálogos hitelezőkkel való egyezkedés már megtörtént, és pedig bírói közreműködés mellett, úgy az erre vonatkozó bírósági igazolvány (végzés) beterjesztendő.

Joggyakorlat.

A cs. kir. kereskedelmi minisztérium által a többi koronaországokra nézve kötelező erővel kiadott szabályrendelet, melyben az általános bányatörvénynek a kutatási helységek jókarban tartására, valamint a bányatelkek adományozására vonatkozó 47., 112., 113. és 174. szakaszai értelmezés alá vétetnek, az 1862. évi kisasszonyhó 26-án 13463. sz. alatt kelt kegyelmes udvari rendelettel Magyarországra is kiterjesztetett.

E szabályrendelet következő pontokba foglaltatik:

1. Ha a kutatandó ásványtelep több összefüggő bányatelekre nézve egy főbeválás által célszerűen felnyitható; a bányakapitányság megengedheti, hogy egy vállalatnak több egymás mellett fekvő szabadkutatása egy főbeválás által is folytonos üzletben tartathassék.

2. Ha több szabadkutatásnak egy főbeválás általi üzletben tartása engedélyeztetik, a szabadkutatóra nagyobb üzleti munkatartozás rovandó, azon arány szerint, hogy a főbeválásbani összes munkatartozás, mennyire ezt a helyi viszonyok engedik, az á. b. t. 174. §-ában előírt egyes munkatartozások összegének megfelelően.

3. Minden ily engedélyt a kutató költségére, a bányakapitányság egy kiküldöttje által végrehajtandó helyi szemlének kell megelőznie, mely alkalommal a kutatandó telep egy főbeválás általi felnyitásának célszerűsége, az általa üzletben tartott szabadkutatások számszerinti mennyisége s a szabadkutató által átveendő nagyobb munkatartozás lesz tárgyalandó.

4. Több szabadkutatásnak egy főbeválás általi üzletben tartására adott engedély mindig csak azon időre szorítkozik, melyre az általános kutatási engedély adatott, s csak ez utóbbival együtt meghosszabbítható azon esetben, ha a bányakapitányság meggyőződött arról, hogy a kutató a reá rótt nagyobb munkatartozásnak meg is felelt.

5. Ha a főbeválás után üzött felnyitási vágások oly kiterjedésűek, s annyira elágazottak, hogy minden egyes rész vagy ág önálló felnyitásnak tekinthető, akkor a kutatónak, ha van szabad telek, s megvan a többi törvényes kellék, a felnyitás minden egyes részére vagy ágára az á. b. t. 47. §-ban meghatározott bányamértékeknek összege adományozható, mely esetben ezen bányamértékek, amennyiben egymás mellett fekszenek, egy összesített bányatelket képezendek.

Vajjon egy összesített bányatelek engedményezésére a kellő feltételek megvannak-e, a fölött a főbányahatóság a bányajárási jegyzőkönyv, a bányatérkép s a fekvési térkép alapján határoz.

6. Egy összesített bányatelek körületének csak annyira szabad terjedni, mennyire a bányajárási alkalmával talált felnyitások s földtani tapasztalatok útmutatása szerint tart a mivelendő bányatelep kiterjedése és amennyire ennek szakértővélemény szerint egy főbeválásbólí mivelése is eszközölhető.

Jegyzet.

«Bányatelep» alatt «érc- vagy széntelepet» kell érteni.

7. Az egy főbeválásra adományozott összesített bányatelek egy adomány által összekötött oly bányateleknek tekintendő, mely a b. t. 112. §-ában említett összesítésre többé nem szorul, miért is a b. t. 113. §-ában a külön adományozott bányatelkek összesítésére hozott megszorítás arra nem alkalmazható.

114. §.

Az összesítés megengedését mindig az 54. és 57. §§. szerinti tárgyalásnak kell megelőznie, mely alkalommal a kérelem teljesítésének megengedhető volta (112. §.) kitundó, s új fekvési térkép készítenő.

Ha az összesítendő egyes vájnamértékek különböző bányahatóságok hivatalkörületében fekszenek, az összesítés csak mindezen hatóságokkal egyetértőleg engedethetik meg. Ha ezek nem egyetértőleg határoznak, úgy ez iránt a közös felsőbb hatóság határoz, mely egyszersmind azon bányakönyvet is kijelöli, melybe az összesített egész beiktatandó.

Ha a kérelemnek hely adatik, úgy az eredeti adományokrai hivatkozással új adományozási okirat állíttatik ki, és a bányakönyv megfizatatik.

Az összesítés megengedhetősége iránti tárgyalás.

V. sz. 74. §. Ha a kérelmezett összesítés ellen a 73. §. értelmében akadályok vagy aggályok nem merülnek fel, úgy a bányakapitányság a megengedhetőség kiderítése végett helyi szemlét ejt meg

(á. b. t. 114. §.), mely elsősorban az összesítendő bányatelkek fekvésének, a bányaművelés műszaki és gazdasági megállapítását célozza.

Mivel pedig az á. b. t. 114. §-ának harmadik kikezdése értelmében az összesítendő telek új adományozás tárgyává lesz, figyelembe veendőek mindazon elővigyázati szabályok, melyek új adományozások számára elő vannak írva.

A bányakapitányság a helyszíni szemle elrendelésénél az összesítés megengedhetősége iránt a 43–48. §§. szerint fog eljárni; az illető bányászatok gondos bejárása és az üzemi körülmények pontos megvilágítása után minden kételyen felül fogja helyezni azon körülményt, hogy a bányatüzem az összesítés által csakugyan célszerűbb, olcsóbb és a termékeny fölület kímélésével eszközölhető-e; minek alapján azután az új mezőnek fektetési térképe helyesbítendő.

Szabályul szolgál az, hogy az összesítés által az eredetileg adományozott bányatelkek és határközők fektetése és terjedelme meg ne változtassék.

Ha a tárgyalásnál az derülne ki, hogy egyik vagy másik bányatelek célszerűbben volna elhelyezhető, úgy ezt ismételt adományozási tárgyalás és egy új, előlegesen kellőleg elkönnyvelendő okmány kiállítása által lehet elérni, mihez jelzálogos terhek létezése esetében a hitelezők beleegyezése szükséges.

Ezen tárgyalás elintézése.

V. sz. 75. §. A 74. §. szerint felvett jegyzőkönyv nyomán határoz a bányakapitányság a kérelmezett összesítés megengedhetősége fölött, mely határozatnak jogérvényre emelkedése után az összesítendő telekre vonatkozó új adományozási okmány kiadandó.

Új adományozási okmány.

Ezen adományozási okmány lényegében a 49. §. szabályai szerint állítandó ki, csak hogy mindazon bányatelkek és határközők, melyek az új összeletet képezik, a reávonatkozó adományozási okmány keltjének és számának felemlítésével világosan és határozottan megjelölendők.

Felemlítendő különösen:

a) azon főbevájás, melynek törvényszerű üzeme által az egész bányatelek járható állapotban tartandó;

b) az újonnan összesített teleknek azon neve, mely alatt az a nyilvankönyvekbe felveendő;

c) azon kötelezettség, hogy az összesített telek tartozékai, mint örálló tárgyak, a nyilvankönyvekben töröltessenek és azoknak az új telekre való átvitele ennél feljegyeztessék. Ilyen okmány mintája a XIV. sz. alatt adatik.

XIV. minta.

Egyesített bányatelek-adományozási okmány.

Ő cs. ap. kir. Felsége nevében a bányamértékek (adományozási könyv kötete lapjai) birtokosainak 19 . . évi hó n sz. alatt beérkezett folyamodványára és bányamértékeknél a bányatelekkönyv kötete lapján mint jelzálogos hitelező bevezetett 19 . . évi hó n kelt okmányával nyilvánítt beleegyezése folytán, továbbá a bányahatósági vizsgálatok s az e felett a helyszínén 19 . . évi hó n felvett bányajárási jegyzőkönyvhöz képest s végre a m. kir. bányakapi-

tánságnak 19 . . . évi hó n sz. a. kell
 és jogerejűvé vált határozata nyomán ezennel engedély adatik, hogy
 bányamértékek (adománykönyv
 köteté lapján) a bányamértékhez tartozó
 számú határközeggel (adománykönyv köteté lapján)
 együtt összesen m² tértárgysággal egy főbevájással, az
 ált. bányatörvény 112. §-ának útmutatása szerint egy egyesített bányatelket

név alatt képezzenek.

Ezen a bányamegyében vidéken,
 községben, járásban,
 megyében fekvő bányatelek a fenn elsorolt bányamértékek és
 határközegekből áll, melynek 19 . . . évi hó n
 sz. a., illetőleg 19 . . . évi hó n sz. alatt
 stb. adományoztattak,
 főbevájása pedig, mellyel az egész bányatelek az ált. bányatörvény rende-
 lete szerint munkában tartandó, a bányamértékben
 levő fővájna akna (tárna) leendő.

Ezen egyesített bányateleknek fekvését és határát az idefűzött fekte-
 tési térkép bünteti elő.

Jelen egyesítési engedély azonban csak következő feltételek alatt ada-
 tik meg:

1. hogy az előlnevezett bányamértékek bányatelekkönyvrileg alkatrészként bejegyzett minden fekvő tartozékkal s rajta fekvő minden terhekkel együtt ugyanott kitérőltessenek;

2. hogy ezen egyesített bányatelek, mint önálló bányabirtok, a kitérőlt állománnyal összekapcsolott, mindennemű alkatrészek s rajta fekvő terheknek átvitelével, ezek pedig következő rendben

3. mint az egésznek birtokosa pedig

N. N. bányatelekkönyvrileg bekebelezessenek;

4. hogy ellenben a bányamértékek és határközegek, melyek ezen határközeget immár képezik, eredeti alakjukban és fekvésükben fenntartassanak.

Ezen egyesített bányateleknek birtokosai kötelesek az ált. bányatörvény szabályait szorosan megtartani, az illetékes bányahatóság rendeleteit készséggel teljesíteni s a törvényes bányaadót pontosan fizetni, másrésztől ugyanazok a fennebbi törvény szerint a bányamértékek adományozásáraül összekötött mindennemű jogokat gyakorolhatják.

A m. kir. bányakapitányságtól.

Kelt

m. kir. bányakapitány.

Jegyzet.

Az 1930:XXXIV. tc. 1. §-a rendelkezésének megfelelően az egyesített bányatelek-adományozási okmány 1931. évi január hó 1. napjától a Magyar Szent Korona nevében állítatik ki. (P. M. 38.651/1931.)

A kerületi térképbe való bevezetés, elhatárlásközvetítés és a régi adományozási okmány helyesbítése.

V. sz. 76. §. Az újonnan adományozott bányatelek a feljegyzési könyvben (35. §.) és a kerületi térképben (34. §.) szabályszerűen kitüntetendő, azután pedig az á. b. t. 64—66. §§-ai szerint felméréendő és elhatárlásközvetendő.

Az erre vonatkozó adományozási és elhatárlásközvetítési okmány-nak az illetékes bírósággal való közlése a 67. §. szerint történik.

Ezetleges visszaélések megelőzése végett az összesített telek alkatrészeire vonatkozó eredeti adományozási okmányok bekívánandók és a bányakapitányság által oly értelemben záradékolandók, hogy emez adományozás tárgya most a megjelölendő okmány

szerint az összesített telek alkatrészét képezi. Ugyanezen eljárás követendő az összesített telkek adományozásának feljegyzése alkalmával. (35. §.)

Joggyakorlat.

Bányatelkek összesítése és összejegyzése.

Azon támasztott kétség megszüntetése végett, vajjon az eredeti adományozás alapján a bányakönyvben már elkülönítve bejegyzett vájnamértékek vagy vájnatelkeknek utólagos összejegyzés által egy bányakönyvi tárggyá egyesítése megengedhető-e s vajjon az erre szolgáló engedély megadása a bányabírósgot egyedül, s a bányahatóságoktól függetlenül illeti-e, a pénz- és igazságügyi minisztériumok, s amennyiben a katonai határőrséget illeti, a hadsereg főparancsnokságával egyetértőleg, a következő felvilágosítást találják kibocsátandónak:

1. Az összesítés (1854. május 23-án kelt általános bányatörvény, birod. törv. lap 146. sz., 112. és 114. §§.) által, egymással közvetlenül határos vájnamértékek vagy vájnatelkek, a törvény által meghatározott célszerűbb bányaművelés eszközlése végett, s egy új adományozási okirat kiadása folytán, egyetlen bánya- és bányakönyvi tárggyá egyesíttetnek.

Az összejegyzés (ú. b. t. 49. §. f. betű és 111. §.) által ellenben egymással határos vagy elszórt fekvésű vájnamértékek vagy vájnatelkek határozatlan számban, csak nagyobb és értékesebb zálogtárggyá bányakönyvileg egyesíttetnek.

2. Az általános bányatörvény 117. és 118. §§-nak határozataira tekintettel külön adományozott, a bányakönyvben már önálló birtokként bejegyzett vájnamértékek vagy vájnatelkek utólagosan a bányabirtokos kérelmére bányakönyvileg összejegyeztethetnek.

Mire azonban lényegesen megkívántatik, miszerint a különböző vájnamértékekre vagy vájnatelkekre biztosított hitelezők, amint az általános bányatörvény 117. és 118. §§-aiban előszabva van, a bányakönyvi összejegyzéshez beleegyezésüket, s minden ellentmondás ellenében biztosított abbeli nyilatkozatukat adják, minő rendben legyenek a különböző bányajavakon fekvő terhek a bányakönyvileg egyesítendő birtokra átjegyezendők.

3. Az összejegyezendő vájnamértékek vagy vájnatelkek az összejegyzés által keletkezett bányakönyvi vagyon külön alkatrészeiként sorlandók föl, avégre, hogy az összejegyzett vájnamértékek vagy vájnatelkek később keletkezhető elválasztása, vagy azok valamelyikének elvonása vagy föl-hagyása esetében az egyes vagyonok, s az azokra nyert jogok, elkülönítésének lehetősége biztosíttassék.

4. Külön adományozott, s a bányakönyvbe már bejegyzett vájnamértékek és vájnatelkek utólagosan eszközlendő bányakönyvi összejegyzésérei engedély, amennyiben az összejegyzés nem a bányahatóság által egyidejűleg engedett összesítésnek következménye, a bányatörvényhatóság gyakorlására rendelt első folyamodású törvényszéket egyedül és a bányahatóságtól függetlenül illeti.

A törvényszék mindazáltal, a bányakönyveknek a bányakapitánysági előjegyzési könyvekkel szükséges összehangzása végett, bányajavaknak megengedett s a bányakönyvben teljesített összejegyzéséről a bányahatóságot értesíteni köteles leend. (Oszt. P. és I. M. 1857. évi 186. sz.)

A vájnamértékek eldarabolása.

115. §.

Egy egyszerű vájnamérték térileg csak akkor osztathatik föl, ha annak mindenik része valamely szomszédos önálló vájnabirtokkal egyesíttetik.

A fölosztott vájnán fekvő jelzálogos terhek azon egész birtokokra szállnak át, melyekkel a részek egybekapcsoltnak. Ha pedig azokon már másféle terhek, vagy más rendben fekszenek, úgy a jelzálogos hitelezők

beleegyezése és az iránti nyilatkozata szükséges, hogy követeléseiknek átruházása mi módon történjék.

116. §.

Az eldarabolás terve jóváhagyás végett a bányahatóság elő terjesztendő, s a jóváhagyás megtörténte után a bírói hatósággal a bányakönyv megigazítása végett közlendő.

Bányatelkek szétdarabolása.

V. sz. 77. §. Ha oly értelmű kérvény nyújthatnók be a bányahatóságnál, hogy egy, akár eredeti adományozás (á. b. t. 77. §.), akár pedig összesítés által (á. b. t. 112. §.) több bányamezőt tartalmazó bányatelkek oly módon daraboltassék szét, hogy egy vagy több bányamező önállólag legyen üzembe vehető és külön bányakönyvi tárgyat képezzen, először is minden bányakönyvi akadályt kellene (kell) az illetékes bíróság útján eltávolítani (á. b. t. 173. §.), mire a bányahatóság annak kimutatását kell hogy követelje, hogy mely főbevájás szükséges az elkülönített bányamező üzembentartására, és azt, hogy mely bányatelkekben fekszik ennek feltárási pontja.

Ennek meghatározására a fektetési térkép benyújtása után rendszeres bányajárás (á. b. t. 54. §.) rendelendő el és az engedélyezhetes iránti határozat kiadása után új adományozási okmány állítandó ki, a megtörtént elkülönítés pedig a régebbi okmányokban, a nyilvánkönyvekben és a kerületi térképen kellőképp megjelölendő.

Ha valamely egyes bányamező szétdarabolása kérelmeztetik, úgy a bányakapitányságnak kötelessége a bekívánt szétdarabolási tervet alapján azt kinyomozni, hogy vajjon az á. b. t. 115. §-ának minden irányban meg van-e felelve, és azt, hogy vajjon az összes érdekelt beleegyezése kellő módon beigazoltatott-e.

Csak mintán eme körülmények ki vannak derítve, adja meg a bányakapitányság az engedélyt a szétdarabolásra. A bányamérnök erre pontos térképet készítendő, melybe a határos és ez által nagyobbodó bányatelkek is berajzolandók; a szétdarabolt bányatelkek elhatárolása az érdekelt felek megidézése mellett eszközöltek, az elhatároláshoz szükséges tárgyalásról jegyzőkönyv vétetvén fel. E jegyzőkönyv alapján lesz azután eldöntendő azon kérdés, hogy a bányamezőnek mely részei, mily módon és mely bányakönyvi birtokhoz lesznek az eredeti bányatelkek törlése mellett tartozékul frandók.

Ezen határozat az érdekelt felek tudomására hozandó és jogérvényre emelkedése után az illetékes bányatörvényszékkel is (a könyvválladék ltekkönyvi állapot rendezése céljából) közlendő.

Hasonló módon kell a bányakapitányság könyveit és kerületi térképeit is megigazítani.

Jegyzet.

Hítes bányamérnöki intézmény nincs. A fenti §-ban említett bányamérnök alatt a bányakapitányság fogalmazó tisztviselőit kell érteni.

Joggyakorlat.

Hogy a bányatelkek eldarabolása iránti határozathozatal, illetőleg az ily eldarabolások engedélyezése kizárólag a bányahatóságokat illeti s hogy a bányabíróságnak ezek körüli hatásköre és teendője egyedül abból áll, hogy az eldarabolást a bányahatóság engedélye folytán kiállított új adományozási okmány alapján a bányatelekkönyvbé bevezeti: mindez a bty. 112., 113. és 114., illetőleg 116. §-ain kívül kivüláglik még az 1854. évről életbelépett általános bty-vel egyidejűleg kibocsátott végr. szab. 77. §-ából.

mely megkülönböztetőleg intézkedik az eldarabolásokról aszerint, amint egyes vagy több bányamértékből álló bányatelkekre vonatkoznak s amely nevezetesen a több bányamértékből álló bányatelkek szétadarabolására nézve határozottan rendeli: hogy azt a tv. 54. §-a értelmében bányajárásnak kell megelőznie, amely után a bányabátóság a szétadarabolás engedélyezhetése fölött határozván, újabb adományozási levél adatik ki s az egyes részek elszakítása a régebbi okmányokban, a bányakönyvekben és térképekben tüntetett ki. (I. M. 30.949/1873.; F. I. K. 17.660/1873.)

3. A bányatulajdonnak künnfekvő alkatrészei.

117. §.

Minden külépületek, műhelyek és építmények, melyek az adományozott bányászati jogosítvány gyakorlására szükségesek, vagy a mű birtokosa által arra rendelvek, a művel egy egészet képeznek.

Ezen ingatlan javaknak a mű alkatrészeivel rendeltetése mind a bányakönyvekbe beiktatandó, mind pedig a telek-, vagy más nyilvankönyvekben, hol azok előfordulnak, megjegyzendő.

Ha ezen javakra jelzálogok vannak följegyezve, úgy az egyesítés csak a följegyzett jelzálogos hitelezők beleegyezésével történhetik. Ha ezek abba belé nem egyeznének, a birtokosnak szabadságában áll, vagy a följegyzett jelzálogos tartozást, vagy pedig annak bírósággal kitudandó becsértékét a bíróságnál letenni.

118. §.

A bányavállalkozó mily más, jóllehet a mű üzemére közvetlenül nem szolgáló ingatlan javakat akar a művel együtt használni, s a nyilvankönyvekbe beiktatás által azzal egy egészzé egyesíteni, amennyiben a politikai szabályok azt nem ellenzik, a birtokos választására bízatik, ha ezen egyesítést a nyilvankönyvben létező beiktatások nem gátolják.

Azon esetben, ha azokon jelzálogos követelések fekszenek, a 117. §. rendelete szolgál zsinórmértékül.

Joggyakorlat.

A bányatelkekhez tartozó külszíni telkeknek és épületeknek telekkönyvezése.

A Helytartó Tanács 1862. évi 27.509. számú rendelete.

Mult évi 644. sz. a. kelt jelentésére vonatkozólag válaszoltatik, hogy a beszercebányai kir. kapitányság által a bányaművekhez avatott földszinti telkeknek és épületeknek mikénti telekkönyvezése iránti javallata, a magyarországi összes bányakapitányságoknak efeletti véleményes jelentéseikkel együtt legfelsőbb elhatározás alá terjesztvén, f. évi május 15-én 7286 sz. a. kelt kegyelmes királyi udvari rendelvény szerint, ezen m. kir. Helytartótanácsnak ez ügybeni véleménye a legfelsőbb helybenhagyást megnyerte legyen; ennek folytán e tárgybani maga további miheztartás végett értesítettik a kir. bányakapitányság:

a) Hogy habár kétségkívül dolog, miszerint a bányaadományok a bányatörvény 41. §. szerint csak földalatti tárgyakkal, azaz szoros értelemben bányaműveknek szerzésére terjedhetnek és így minden földszinti tárgyak, melyek a bányaműnek földszinti alkatrészeit képezik, legyenek azok ily bányamű használatára mellőzhetetlenül szükségesek, vagy nem, — nem bányaadományozás, hanem az illető birtokosnak önkényes használata, vagy szabad akarattól eredett nyilatkozata által avattathattak a bányaműhöz, de miután a bányatörvény 117. §-hoz említett olytán földszinti bányaalkatrészek, melyeken a bányatörvény 131. §-ban elsorolt, magából a bányaadományból kifolyó jogok gyakoroltatnak, a bányaművel oly szorosan egybe vannak kötve, hogy azokat egymástól elválasztani

mindaddig, míg a bánya művelete folytatatik, még az illető birtokos kívánságára sem lehetne, azért mert a fennírt jogok gyakorlata bányaadomány alapján történhetik, — ebből önként kell következni: hogy ily földszinti bányaalkatrészek, — magával a földalatti bányaművel hasonló természetű tárgyak lévén, azon telekkönyvhöz kell tartozniok, mely a bányabirtokokra nézve illetékes, t. i. a bányatelekkönyvhöz. Minőfoggva ha ily földszinti bányaalkatrészek bármi okból a bányatelekkönyvekben bent nem foglaltatnának, a bányakapitányság mellőzhetetlen feladata, azoknak magával a bányaművel egyesítését a bányatelekkönyvben hivatalból is eszközölni.

b) Ellenben a bányatörvény 118. §-ában említett földszinti alkatrészekre nézve, melyek magával a földalatti bányaművel oly szoros és váhatlan viszonyban nem állanak, s elkülönítésük a bányatörvény 131. §-ban elősorolt jogok s egyszersmind köteleességek sérelmével nem jár, — ha tulajdonosuk azoknak a polgári telekkönyvekbe leendő beiktatását is kíváná, — ezen kívárat éppen a fentebbi oknál fogva — s mert az a bányajog és művellet sérelmével nem jár, elfogadható lenne a bányakapitányság által, mindenesetre eleve végzésileg lévén eldöntendő, hogy a fentebbiekhez képest, ezen bekebelezés a polgári telekkönyvbe megtörténhetik-e?

c) Azon kérdést illetőleg, hogy vajjon a bányatelekkönyvbe mellőzhetetlenül felveendő bányaalkatrészeknek a polgáriba is felvétele megengedtesék-e? tekintve, hogy ez sem adóztatási érdekből, — mert a fennálló rendeletek szerint ígysem létezik összeköttetés a telek és adókönyvek közt, — sem bányászati tekintetből nem szükséges, ha a bányatelekkönyvek kellőleg szervezve, pontosan kiegészítve s rendesen vezetve leendének, mert így a bányatelekkönyvek éppen azon jogbiztonságot nyújtanak, mit most a pontosabban szervezett s vezetett polgári telekkönyvben inkább vél feltalálni a gondos bányabirtokos, — az e részen fennálló régibb rendeletek megváltoztatásának szüksége fenn nem forog.

Nem titkolható azonban, hogy ezen kérdések és tárgyalások, főleg már eleintén rossz szervezett s évek folyama alatt hanyagul vezetett s hiányokkal teljes bányatelekkönyvek iránt elterjedő általános bizalmatlanságból merültek fel, — miután azonban, hogy Ő esászári és apostoli királyi Felsége legmagasabb szentesítésével megerősített országbírói ért. törv. szabályoknál fogva, a bányabíróságok a bányakapitányságokkal egyesítettek, — mennyiben a kir. kapitányságokat leginkább figyelmeztette a tapasztalás azon aggályokra és nehézségekre, melyek eredetüket éppen a hiányos bányatelekkönyveknek köszönhetik, — az említett egyesítés tetteles fogantatása után, tehát a bányakapitányság már önmagától és nemes köteleességérzetből is igyekezni fog, hogy a bányatelekkönyveket, a bányakapitánysági birtokállási könyvek és egyéb a kapitányság és bányabíróság irattárában feltalálható, nemkülönb az illető felek által előterjesztendő iratok, szükség esetében pedig helyszíni vizsgálatok nyomán is átvizsgálván, azoknak minden hiányait, a fennálló rendeletek szerint pontosan egészítse ki, eziránti pontos vezetésükre pedig kiváló figyelemmel legyen.

Ha ez megtörtént, kétleni alig lehet, hogy a bányabirtokosok jogaik biztonságát a bányatelekkönyveken feltalálván, a mostan annyira indokolt aggályok s a polgári telekkönyvekbe való bevezetést illető kérdések nagyobb részint meg fognak szűnni.

4. A nyilvankönyvek rendben tartása.

119. §.

A valamely bányaművel nyilvankönyvileg egyesített ingatlan jószágokra (117., 118. §§.) mindaddig, míg az egyesítés tart, azon telek-, vagy más nyilvankönyvekbe, melyekben az netalán előfordul, a birtok- vagy teherállapotra vonatkozólag beiktatás nem történhetik, s a bányakönyvbe tör-

ténő beiktatások, az abban a műhöz kapcsolt, künnfekvő ingatlan javakra is kiterjednek.

120. §.

Mihelyest azonban az ilyes ingatlan javaknak (117., 118. §§.) a mű üzemeltetésére rendeltetése megszűnik, azoknak a műtől elválasztása is a bányakönyvben azonnal eszközzendő s az azokat tárgyzó rovatok a telek- vagy más nyilvántévekben, melyekbe az említett javak minőségüknél fogva tartoznak, a bányakönyvben időközben rájuk szállott minden megterhelésekkel együtt ismét elállítandók.

Az adózási viszonyok ezen egyesítés vagy elválasztás által változást nem szenvednek.

Joggyakorlat.

Utasítás a telekkönyvi betétek szerkesztéséről intézkedő 1886: XXIX., 1889. évi XXXVII. és 1891: XVI. tc. végrehajtása tárgyában.

128. §. A betét B) lapjának szerkesztésénél az 1886: XXIX. tc. 14. §-ának szempontjából még a következő szabályok tartandók meg:

5. Amennyiben a 20. §. 4. pontjában említett valamely ingatlannak az a minősége, mely szerint bányajogosítvány alkatrészét képezi, akár a vonatkozó telekjegyzőkönyvből, akár valamely érdekelt fél által bemutatott bányatelekkönyvi hiteles kivonathól kitűnik: ez a körülmény az ált. bányatörvény 119. §-ában megállapított jogkövetkezmény megóvása végett az illető betét B) lapján külön tétel alatt feljegyzendő («A helyr. számú birtokrészlet a kir. törvényszék mint bányabíróság által vezetett bányatelekkönyv lapján bejegyzett védnevű bányamű alkatrészét képezi»). A feljegyzés, ha a telekjegyzőkönyvben az említett minőség már fel volt tüntetve, ennek a feltüntetésnek rangsorozatát nyeri; ha pedig a tartozék minőségének újabb igazolása alapján történik, az e tényben felvett jegyzőkönyv beiktatásának rangsorozatában foganatosítandó. (I. M. 19.665/1893.)

5. A bányák tartozéka.

121. §.

A bányák tartozékára külön végrehajtásnak nincs helye. Minden bánya tartozékának tekintendők különösen az a mellett létező, s annak üzemeltetésére rendelt állatok, gépek, szerszámok és eszközök, a létező anyagszer-, terméskészlet és egyéb készletek, s az iparüzlet minősége szerint még eladható állapotban nem létező érc és hutatermékek.

Joggyakorlat.

I. Az á. b. t. 121. §-a s az ideigl. törv. szab. VII. Rész. 14. cikk 62. §-a szerint a bányák tartozékára külön végrehajtásnak helye nincs, a felszerelések és ingók a bánya nélkül foglalás alá nem vehetők. II. A foglalás csak addig végrehajtási foglalás, amíg olyan dolgok vagy jogok foglalhatók le, amelyeknek a lefoglalása elrendeltetett; ha tehát a végrehajtás csak a «bánya üzeméhez tartozó» felszerelésekre meg ingóságokra, nem pedig magára a bánya üzemére rendeltetett el, a bánya jövődelme le nem foglalható s a bánya szoros zár és zárgondnoki kezelés alá nem vehető. (C. Pk. 380/1930.)

Az új birtokosrai minden átruházás bejelentése.

122. §.

Minden birtokváltozásról köteles a szerző, ha a birtokrai nyilvántévkönyvi bejegyzése tüstént meg nem történhetik is, a szerzési okirat előterjesztése mellett, a mű átvétele utáni tízennégy nap alatt a bányahatóságnak jelen-

tést tenni, mely arról a politikai hatóságot, a nefaláni hivatalos esekelvnyek teljesítése végett értesítendi.

A bányatulajdonos személyváltzásának megítélése.

V. sz. 78. §. Ha a bányakapitányság akár közvetlenül, akár közvetve, a bányabiztoság által, a bányatulajdonos személyében törént változásról tudomást szerez (á. b. t. 122. §.), mindenekelőtt azt köteles megügyelni (szemügyre venni), hogy az új birtokosnak az á. b. t. 7. és 8. §§-ai szerinti akadályok nem állanak útjában. Ezen eset előfordulta alkalmával nemcsak a szerző és átadó lesz arról értesítendő, hogy ezen szerzés a bányahatóság által meg nem erősítették, és hogy az akadály esetleges elhárításáig a régi birtokos a feljegyzési könyvekben előjegyezve, és a bányatörvény szabványainak (á. b. t. 187. §.) megtartásáért felelős marad, hanem az eset az illetékes bányatörvénytörvényeknek is törvényellenes bányakönyvi bekebelezés eszközzésének megakadályozása céljából tudára adandó.

Bányatulajdonos személyében történt változás bejelentéséről kérvényminta.

1 P 60 f

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

A bányatörvény 122. §-a értelmében tisztelettel bejelentem, hogy a Nógrád vármegyében, salgótarjáni járásban, Zagyvapálfalva község határában X. Y nevére 1887. évi 435. sz. alatt «András» védnéven adományozott, négy kettős bányamértékből álló bányatelket örökáron megvettem.

A vonatkozó adásvételi szerződést eredetben azzal a kéressel mutatom be a tekintetes m. kir. Bányakapitányságnak, hogy a birtokváltzást tudomásul venni, megerősíteni s az adományozási és engedélyzési könyvben feljegyezni méltóztassék.

Tisztelettel bejelentem, hogy a bányatelekkönyvi hatóságnál a bányatelek átírását egyidejűleg kérelmeztem.

Salgótarján, 1930. évi december hó 10. napján.

Aláírás.

6. A bányaadományozással egybekapcsolt jogok.

a) a fönttartott ásványok tekintetében.

123. §.

A bányaadományozás által, annak birtokosa kizáró jogot nyer nemcsak az azonnemű ásványoknak, melyeknek feltárására az adományozást kapta, hanem bármilyen fönttartott ásványoknak művelésére, melyek a neki adományozott vájna- vagy külmértékeken belül előfordulnak.

Jegyzet.

E szakasz második bekezdését, mely az arany és ezüst beváltásának kötelezettségére vonatkozott, az 1856. évi október hó 24-én kelt parancs hatályon kívül helyezte.

b) a fönn nem tartott ásványok tekintetében.

124. §.

A bányaművelés által nyert, fönn nem tartott ásványokat a bányabirtokos csak annyiban sajátíthatja el kárpótlás nélkül, amennyiben azokra bányá- és ezzel egybekapcsolt hutaüzlete végett szüksége van; ezen eseten kívül köteles azokkal azon földbirtokost megkínálni, kinek felszíne alatt

azok találhatnák. A földbirtokosnak szabadságában áll, azokat a művelési és szállítási költségek megtérítése mellett magához váltani. De ha ő eziránt négy hét alatt nem nyilatkozik, úgy azok a bányatulajdonost illetik.

125. §.

A földtulajdonosnak szabadságában áll, az ő telkén előforduló fönn nem tartott ásványokat feldolgozni, amennyiben a bányauzlet azáltal nem gátoltatik.

A külmunkák általi ilyes használat megengedhetősége iránt, villongás esetében a politikai hatóságok, a bányahatóságokkal egyetértésben, közösen határoznak.

126. §.

Ha a földtulajdonos a váján belül előforduló ilyes ásványokat akarja használni, a bányabirtokos választásától függ, vajjon ő azoknak nyerését és kiszállítását a költségek megtérítése mellett maga akarja-e eszközölni, vagy pedig saját vájnait és kiszállító készülékeit használat végett megfelelő kárpótlásért (195. §.) a földtulajdonosnak akarja átengedni.

Eljárás azon esetben, midőn a földbirtokos igényt tart az adományozott területen előforduló fönn nem tartott ásványokra.

V. sz. 79. §. Ha a földbirtokos az adományozott területen előforduló fönn nem tartott ásványokra igényt tart és ha e tekintetben a földbirtokos és bányabirtokos között az egyesség létre nem jöhet, úgy meg kell ügyelni (különböztetni), vajjon azon ásványok jövesztése már létező bányászatokban, külvágatokban vagy újonnan telepítendő bevájásokban eszközözlendő.

Az első esetben kérdést intéz a bányahatóság a bányabirtokoshoz az iránt, vajjon ő az á. b. t. 126. §-a szerint ezen ásványok jövesztését és szállítását a költségek megtérítése mellett maga akarja-e elvállalni, vagy hogy a bányászatok használatát bizonyos kárpótlás mellett megengedi-e a földbirtokosnak.

Ha a felek a kárpótlási összeg iránt egyességre nem juthatnának, úgy a bányakapitányság az á. b. t. 194., 195. §-ai értelmében helyi szemle megtartása után jelentékenyebb üzemmódoknál szakértők meghallgatásával egyik vagy másik félnek ajánlatát egyelőre kötelező erőre emeli. Ha a felek ezen végzésben sem akarnának megnyugodni, törvény útjára lesznek utasítva.

Csak azon kérdésben, hogy mily módon, mily terjedelemben és mily üzemeszközökkel lehet a fentemlített ásványokat idegen bányászathoz, annak megkárosítása nélkül nyerni, mérvadó a bányakapitányság határozata, kinek a bányászatok bányarendőri biztosítása képezi feladatát.

Ha azonban a földtulajdonos az őt megillető ásványokat a külszínen vagy külön bevájás által akarja jövesztetni, úgy a politikai hatósághoz utasítandó, ki aztán a bányahatóság (bányakapitányság vagy bányabiztosság) közreműködésével megvizsgálja a vállalatot és annak megengedhetősége fölött dönt.

A bányahatóságnak feladata itt csak az illető bányászati zavartalan üzeméhez és biztonságához szükséges rendszabályok ajánlatba hozatalára szorítkozik.

Ha a bányahatóság javaslatai nem vétetnek kellő figyelembe, kimerítő felterjesztés útján a főbányahatóság döntő határozat hozatalát veheti igénybe.

Jegyzet.

Főbányahatóság alatt a pénzügyminisztériumot kell érteni.

127. §.

A fönn nem tartott ásványoknak oly külvájásokkal használatáért, melyekkel a földtulajdonos a bányászat tekintetéből föl hagyni köteles, ezt a kárpótlás a telekátengedésre nézve előadott szabályok szerint illeti.

7. c) A vájnavizek használata tekintetében.

128. §.

Oly vájnavizekre nézve, melyeket a bányavállalkozó fakasztott föl, ha azokat künn hagyja is kifolyni, azoknak más állandó külvizekkel egyesüléséig őt a bánya- és hutaüzletre s annak tartozékaira, használat tekintetében, előjog illeti.

129. §.

Ha az ilyes vájnavizek mások által vétetnek igénybe, a bányabirtokos a bányahatóság által felszólítandó, miszerint kellő határidő alatt nyilatkozzék aziránt, vajjon ő azokat a legközelebbi öt év alatt a bányaüzletre akarja-e fordítani.

Ha ezen nyilatkozat a kitűzött határidőben meg nem történik, vagy ha a bányatulajdonos a fönntartott joggal, a legközelebbi öt év alatt nem él, úgy a vizek másoknak is, bármiféle célra, adományoztathatnak.

130. §.

Ha a bányabirtokos a földtulajdonosnak, kinek telkén keresztül a vizek lefolynak, azért kárpótlás fejében egyszermindenkorra egy bizonyos összeget fizetett, vagy ha azért évenkénti fizetéssel tartozik, úgy neki jogában áll, attól, ki a vizeket használja, mindaddig, míg ezen használat tart, az első esetben a tőkében adott kárpótlás törvényes kamatait, a másodikban pedig az évenkénti fizetés megtérítését követelni.

A bányából kifolyó vájnavizek mennyiségbeni változásaiért a bányatulajdonos nem felelős.

Jegyzet.

Lásd az 1885: XXIII. tc. 23. §-át a b. törv. 131. §-ánál.

8., 9. d) A műüzlet módja és kiterjedése tekintetében.

131. §.

A bányaadományozás a birtokost föl jogosítja egyszersmind:

a) az ásványtelepek további feltárására és az ásványok vájása végett, saját telkén belül, tárnákat, aknákat, vájákat és külvájásokat nyitni;

b) az ásványok nyerése, kiszállítása, föl készítése és hasznosítása, a lég- és vízvezetés végett bármennemű készülékeket, gépeket és műhelyeket állítani, mely utóbbiak közé különösen az ércőrlőmalmok és törőművek, zúzdák, felezőművek, olvasztókemencék, higanyzóművek, fonesormalmok, ércpörkök, kokszkemencék, kivonó- vagy lúgzóművek, jegesztőművek és bányaszerszámot készítő kovácsműhelyek számítandók;

c) műépítményei (b. bet.) üzlete végett tavakat, vízgátákat és vízvezetékeket állítani;

d) emberek s állatok számára ki- s bejárás végett s a bányaszükségletek és termékek be- és kiszállítása végett utakat, ösvényeket, hidakat és vaspályákat s a kitakarított ásványok lezuhintása végett görétereiket állítani;

e) a bányák, gépek, anyagszerek és termékek őtalmára, s a munkások, felügyelők és művezetők számára lakásul, a fönnálló törvények és szabályok figyelembevétele mellett épületeket emelni;

f) műhelyeiben a bányászat szükségletére megkívántató kézimesterségeket saját munkásai által üzemeltetni;

g) saját munkásszemélyzetét, azonban iparszerű nyereség nélkül, a szükséges élelemszerekkel ellátni.

Jegyzet.

A b) pontra vonatkozólag lásd a K. M. 64.162/1899. sz. rendeletét az á. b. t. 2. §-ánál.

1885: XXIII. tc. a vízjogról.

2. §. Vízvezetékek (csatornák, árkok, csövek és hasonlók), melyek a vizet épületbe vagy telekre vezetik, avagy azt onnan elvezetik, a vízvezetési joggal együtt azon ingatlanoknak tartozékát képezik, amelynek szolgáltatására rendeltetve vannak.

23. §. A bányavizekre a bányatörvények irányadók.

37. §. Azon birtokos, kinek területén át más birtokos saját használatára vízvezető árkot avagy csatornát tart fenn, ez árokból vagy csatornából a víz használatára hatósági engedélyt nyerhet a következő feltételek alatt:

1. hogy ezáltal az eredeti vállalat célja ne veszélyeztessék;
2. hogy a már létező munkálatok és azok fenntartásának költségeihez haszonaránylag hozzájáruljon;
3. hogy a munkálatokon igényelt változtatásoknak és azok fenntartásának költségeit viselje.

Joggyakorlat.

1. Bányavállalatok elárúsító irodái iparigazolvány váltására nem kötelesek. (K. M. 53.083/1902.)

2. A brikettgyárak, ha azok a széntermelés helyén állítatnak fel és azok ugyanazon bányavállalkozó tulajdonát képezik, nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 27.367/1908.)

3. A bányaadomány nem jogosítja fel adományost a fenntartott ásványoknak a hatósági rendelkezés alatt álló vizek medrében folytatandó munkálatok által az illetékes közigazgatási, vízjogi hatóságnak a vízrendészeti és ezzel kapcsolatos szempontokból netalán szükséges üzemi feltételeket megállapító külön engedélye nélkül való felkeresésére, illetőleg nyeresére még akkor sem, ha ez az adományozási határozatban, illetőleg okmányban nincsen is külön kimondva. A károsodás eshetősége elleni védelem tehát nem az adományozási, hanem az adományos által esetleg kérelmezendő vízjogi engedélyezési eljárásnak a tárgya. (P. M. 47.722/1912.)

4. A kokszgyárat még ha 2'6 kilométernyi távolságra is fekszik a szénbányától, ha annak kitermelt szénét dolgozza fel, a bányaműhöz tartozónak kell tekinteni. (P. M. 27.872/1928.)

5. Kizárólag a bányavállalati alkalmazottak részére dolgozó ruha- és cipőjavítóműhelyek is azon intézmények közé sorolandók, melyek létesítésére a bányamű birtokosa már a bányaadomány alapján van feljogosítva. (P. M. 72.832/1922.)

6. A bányavállalatoknál fennálló élelmitárak berendezése iránt tett bányakapitánysági felterjesztésekből kitűnt, hogy ezen élelmitárak, különösen pedig azok, melyek a bányatörvény 131. §-ának g) pontja értelmében a bányavállalatok által tartatnak fenn, nem felelnek meg teljesen ama követelményeknek, amelyeket a bányatörvény fennebbi szakasza e tekintetben előír és hogy ezen élelmitárakban nem tisztán élelmiszerek és nem egészen iparszerű nyereség nélkül adatnak ki a munkásoknak. Ám-bár igaz, hogy a legtöbb esetben ezen, inkább a kezelésből eredt felesleg is a munkások s azok özvegyei és árvái között felosztatik, vagy pedig a munkások javát szolgáló intézményeknek, mint a társpérezárnak stb. adják át, mégis oly esetekben, midőn a munkások a kezelés ellenőrzésére semmi befolyással nem bírnak, a kezelés ellen részükről bizalmatlanság

származhatnak, hogy tehát az elkerültessek, utasítom a bányakapitányságot, hogy a kerületében lévő vállalatok élelmitárainál vegye e kezelést behatóbb megvizsgálás alá és ezen bányavállalatokat az általuk fenntartott élelmitáraknak fogyasztási szövetkezetekké való átalakítására, vagy pedig legalább olynemű szervezésére készítse, hogy a kezelésre és különösen a felesleg elszámolására és hovaforrására a munkások részéről a kellő ellenőrzés gyakoroltassék. (P. M. 924/1901.)

7. A létező bányavállalati élelmezési raktáraknak oly szervezet adandó, hogy a kezelést és különösen az üzleti főlöslég elszámolását az érdekelt munkások is ellenőrizhessék.

Szükségesnek tartom a munkásoknak idevonatkozó jogát, úgyszintén a munkások részéről a vállalati élelmezési raktárak ellen támadható bizalmatlanság megelőzésének és eloszlításának jövőre alkalmazásba veendő eszközeit ez alkalommal közelebbről megjelölni.

E végből a következőket rendelem:

1. A bányaadományban gyökerező jog alapján fenntartott minden élelmezési raktár számára a bányavállalkozó által részletes ügyrend és kezelési szabályzat készítendő s jóváhagyás végett a bányakapitányságnak bemutatandó s azután a raktár helyiségeiben kifüggesztendő. Ezen szabályzatba annak a dolog természetéből folyó egyéb szükségszerű tartalmán kívül, különösen felveendő a munkások igényének terjedelme, az üzleti felesleg hovaforrása, valamint a munkások azon joga, hogy amennyiben érdekük a vállalkozóknak, vagy az élelmitár kezelésének eljárása által megesorbíttatnék, jogorvoslatért az illető bányakapitánysághoz fordulhatnak.

2. Az élelmezési raktár üzleti mérlege, a netaláni üzleti felesleg elszámolása a bányahatóságnak bemutatandó s az üzleti helyiségben közszemlére kiteendő.

3. A bányakapitányság alkalomadtán, különösen az évenként tartani szokott általános bányarendőri vizsgálatok alkalmával az élelmezési raktárak kezelését és számadásait is vizsgálja meg s azonkívül minden konkrét panasz tárgyában is vizsgálatot tartson s az észlelt hiányok, vagy visszaélések megszüntetése végett a vizsgálatok eredményéhez képest intézkedjék.

A bányahatósági ellenőrzésnek az ügyvitel és kezelés rendes szabályszerű volta és lelkiismeretessége, valamint a számvitel helyességén kívül különösen annak a megállapítására kell kiterjeszkednie, hogy a kezelés megfelel-e a bányatörvény 131. §. g) pontjában foglalt rendelkezés szellemének. E részben különösen két ténykörülmény hangsúlyozandó, ú. m. először, hogy az ily intézmények csak élelmicikkek árusításával foglalkozhatnak s hogy az ily élelmitárakból a vállalat kötelékén kívül állóknak nem szabad árusítani; másodsor, hogy az árusításnak iparszerű nyereség nélkül kell történnie.

Az első ténykörülményre vonatkozólag megjegyzem, hogy nincsen ellenkezésben a törvény szellemével és célzatával, ha az ily áruraktárak a nélkülözhetetlen ruházati tárgyak eladását is felveszik üzletük körébe; de nem tarthatnak raktáron fényűzési, vagy más oly szükségtelen árucikkeket, melyek a munkásokat csak könnyelmű költsékezésre ösztönzik.

A második követelményből pedig folyik, hogy az ily élelmitárak kezelésénél netalán mutatkozó nyereséget vagy a bevásárló munkások között kell bevásárlásaik pénzértéke arányában szétosztani, vagy pedig valamely, a munkások érdekeit szolgáló jótékonyasági intézménynek kell átengedni.

Szem előtt tartandó végül a hatósági vizsgálatoknál, hogy a munkásokat a vállalati élelmitárból való bevásárlásra nem szabad kényszeríteni s még kevésbbé szabad arra kényszeríteni, hogy ők az élelmitárból hitelbe vásároljanak. (P. M. 78.961/1901.)

8. A bányahatóságnak a bányatulajdontól független fogyasztási szövetkezetekre felügyeleti joga nincs. (P. M. 60.567/1910.)

Ezen jogosítványok terjedelme és gyakorlása iránt keletkező villongások fölött, amennyiben azok a jog útjára nem tartoznak, a bányahatóság önállólag, vagy a körülmények mivoltához képest az édekel politikai, ipar- vagy más közigazgatási hatósággal egyetértőleg határoz.

A bányászati adományok jogosítványainak terjedelme.

V. sz. 80. §. Az á. b. t. 131. §-a azon jogosítványokat határozza meg, melyek a bányabirtokost az adományozásból kifolyólag megilletik.

Fontos helyet foglal el ezek között azon jog, hogy előkészítő-műhelyeket, olvasztó, fonosorító és lúgzó műveket, szerkovács-műhelyeket, gép- és lakóházakat állíthat fel, mert mindezekhez eddigelé külön engedélyt kellett kikérni, míg az új törvény szerint ezek felállításához elegendő az egyszerű politikai hatósági engedély.

A bányakapitányság azonban gyakran jöhet azon helyzetbe, hogy az építkezések, valamint az á. b. t. 131. §-ában említett telepek terjedelme és szükségessége iránt döntőleg határozzon, de ez mindig csak a fél kérelmére vagy valamely hatóság felhívására történik és sohasem hivatalból. Ily esetben pontos helyi szemle útján határozandja meg a bányahatóság a tervezett vagy kifogásolt vállalat terjedelmét és szükségességét.

Nagyterjedelmű és kiváló fontosságú vállalatoknál elfogulatlan és bizalomraméltó szakértőknek a bányahatóság általi meghívása el nem mulasztandó, kik alapos vizsgálat után véleményt adni kötelesek.

Ily tárgyalások (szemlék) mindig az érdekelte felek megidézése és az illető közigazgatási hatóság és a községi előjáróság meghívása mellett ejtendők meg, és a jelenlevőknek a mű- vagy bizottsági leletre, vagy véleményre vonatkozó nyilatkozatai jegyzőkönyvbe veendők, mely jegyzőkönyv képezendi azután a bányakapitánysági határozatnak alapját.

A tervezett vagy kifogásolt vállalat szükségességének megítélése alkalmával, nehogy valamely csekély értékű bányászat miatt bányavállalat ürügye alatt oly telek- vagy vízjogi kisajátítások eszközöltessenek, mely egészen más, a fennálló bányavállalattal semmi összefüggésben nem álló célok elérésére fordíttassanak, mindig annak lényege, nemzetgazdasági fontossága és a bányászat műszaki terjedelme veendő figyelembe.

Nem lehet ugyan a bányahatóság ítélete elé szilárd határvonalat húzni valamely kerület célszerű, gazdaságilag és technikailag tökéletes bányüzemének megítélésénél, azonban kiindulásul szolgálhat annak megállapítása, vajjon a szándékolt vállalatnak szükségképen a tervezett helyen kell-e létesülnie, és hogy a bányavállalkozó túlságos karosodása nélkül nem létesíthető-e valamely más, a földművelésre, egyéb ipari vagy gyári érdekekre nézve kevésbé fontos helyen, vagy hogy nem lehetne-e kisebb terjedelemben vagy csekélyebb megerőltetéssel létrehozni.

E tekintetben a legnagyobb körütekintés, a legpontosabb vizsgálat és a leglelkismeretesebb bírálat, a bányahatóságoknak szigorú köteletségévé tétetik.

A bányahatóság kötelessége leendő a fölött is őrködni, hogy eme jogosítványok érvényesítése, föntartott ásványoknál, ne lépje túl a nyers termény jóvesztésének határait. — mert pl. a vaskőolvasztás jogával nem jár egyszersmind öntödék vagy lángkemencék felállítására való jog — mert ezek immár iparvállalatok lévén, gyakorlásukhoz az iparhatóság engedélye szükséges és kisajátítást nem vehetnek igénybe.

Jegyzet.

E §. utolsó, nem közölt bekezdése hatályát veszítette.

Építési engedelem.

133. §.

Épületek, vízművek, utak, hidak, vaspályák, gépek előállítására s egyéb külépítkezésekre, a bányabirtokos köteles a politikai hatóság építési engedelmét kikérni, s a bányahatóságnak az építmény előállítása után jelentést tenni.

Ha a bányabirtokos a vájnában nem emberi erő által hajtott gépeket akar felállítani, köteles ezt a bányahatóságnak a gépek felállítása előtt följelenteni.

Építési jelentés.

V. sz. 81. §. Külépítkezésnek az á. b. t. 133. §-a szerint a bányahatóságnál való feljelentésének kötelezettsége azt célozza, hogy a feljelentett építkezések az adományozási könyvben kellőképp jegyeztesse (35. §.), mert több hivatalos eljárásnál (pl. á. b. t. 79., 186., 200—209., 219., 262. §§.) azokra a törvényszerű tekintettel kell lenni.

Ha az jelentetik be, hogy gép állíttatott fel a bányában, a bányahatóságnak csak rendőri tekintetből kell felvigyázatot gyakorolni és ha a betérjesztett kimutatás és építkezési terv nem nyújtana elegendő biztosítékot, helyi szemlét fog elrendelni, mely szende alkalmával felvett tárgyalási jegyzőkönyv nyomán lesznek azután a tekintetbe veendő rendőri elővigyázati szabályok elrendelendők.

Jegyzet.

Gépengedélyezésekre lásd a III. Függelékben közölt vonatkozó biztonsági szabályokat.

1888: XXXI. tc. a távírda, távbeszélő és egyéb villamosberendezésekről.

1. §. A távírda, a távbeszélő és a villamos jelzők, illetve ezeknek felállítása, berendezése és üzemeltetése — azoknak kivételével, melyek az egyes házak belsejében, úgyszintén más köz- vagy magánterület által el nem választott telken avagy összefüggő birtokon a közhasználat kizárásával terveztetnek s melyeknek létesítése és használata semmiféle engedélyhez kötve nincs — az államnak fenntartott jogai közé tartoznak.

Ennélfogva bárki másnak arra, hogy a magyar korona területén távírdát, távbeszélőt vagy villamos jelzőt létesíthessen, berendezhessen és üzemeltetben tarthasson, a jelen törvényben megállapított engedélyt előzetesen kell kieszközölnie

4. §. Ha vagy haláleset folytán, vagy bírói árverés következtében az engedélyezett vállalat tulajdona más személyre menne át, valamint akkor is, ha az engedélyes ellen gondnokság rendeltetik, eső nyitattik, vagy a vállalatra vagy tartozékaira végrehajtás vezetetik: ezen változások az illetékes hatóság, illetve bíróság által a közmunka- és közlekedésügyi miniszternek bejelentendők; önként értetvén, hogy ha vállalat tulajdonjoga bármely címen új tulajdonosra menne át, ezáltal az engedélyokirat határozmányai változást nem szenvednek és az abban foglalt jogok és kötelezettségek érintetlenül maradnak.

Amennyiben halálozás esetében az engedély idegen állampolgárra szállna át, a közmunka- és közlekedésügyi miniszternek jogában áll az engedélyt az idegen állampolgártól azonnal elvonni, vagy saját választása szerint azt követelni, hogy az üzletvezetés oly belföldi állampolgár

által gyakoroltassék, kinek személyében a közmunka- és közlekedésügyi miniszter megnyugszik.

5. §. Az 1. és 2. §§. szerint az engedélyezés tárgyát képező berendezések létesítése és üzemeltetése vonatkozó műszaki és eljárási szabályokat a közmunka- és közlekedésügyi miniszter állapítja meg.

A huzalvezetés, felerősítés és bekapcsolás tervei a közmunka- és közlekedésügyi miniszter előző jóváhagyását igénylik.

14. §. A közterületeken a villamvilágítások, úgyszintén bármely másféle villamvezetékek csak úgy létesíthetők és helyezhetők el, hogy azoknak berendezése és nevezetesen a villamáramnak vezetése által a közhasználatú távvidák, távbeszélők és villamos jelzők működése meg ne akadályoztassék és meg ne zavartassék.

E végből a villamvilágításj vagy egyéb villamvezeteki berendezések kiviteli, valamint azoknak később bármikor célba vett módosításának, kiegészítésének stb. tervei a közmunka- és közlekedésügyi miniszter előző jóváhagyása alá terjesztendők.

Ha a miniszter a tervek és jelesen a vezeték elhelyezés módjának megbirálása alapján arról győződnék meg, hogy a vezeték elhelyezése és általában a tervezet kivitele, a már létező közhasználatú távirda, távbeszélő vagy villamos jelző működését megakaszthatná vagy megzavarhatná, úgyszintén azon esetben, midőn ezen hátrányok utólag, azaz: akkor keletkeznének, mikor a villamvilágítás vagy másclú villamvezetés már működésben van, megkövetelheti, hogy az, aki a villamos világítást, vagy az egyéb villamos vezetést létesíteni kívánja, illetve fenntartja, saját költségén a terveket, illetve a vezeték elhelyezését kellően módosítsa, áthelyezze és mindazon óvintézkedéseket foganatba vegye, melyeket a miniszter elrendel.

Az ellen, aki a közmunka- és közlekedésügyi miniszter előző jóváhagyása, vagy a miniszter által a fenti bekezdés értelmében támasztott kívánság foganatosítása nélkül létesít, módosít vagy fenntart villamos világítást, avagy egyéb villamvezeteki berendezést, a jelen törvény 11. §-ában körülírt büntetés és eljárás alkalmazandó.

A K. M. 1892. évi 41.215. sz. r. a távirda, a távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló 1888. évi XXXI. tc. végrehajtása tárgyában.

II. Engedélyezési eljárás. A) Magánhasználatú berendezéseknél.

A folyamodvány benyújtása.

6. §. Az 1888:XXXI. tc. 1. §-a, illetve a jelen rendelet 1. §-a értelmében engedélyezés alá tartozó berendezésekre nézve, amennyiben a magánhasználat céljából tervezettnének, az engedély iránti folyamodványt közvetlenül a kereskedelemügyi miniszterhez kell benyújtani.

A folyamodvány kellékei.

7. §. A folyamodványban elő kell adni a létesítendő berendezés minőségét (távirda vagy távbeszélő, illetve villamos jelző), a felállítandó vonal végpontjait és hosszát, a berendezendő állomások minőségét (közvetítő, közvetítő vagy közlésre berendezendő állomás) és mennyiségét, valamint azok helyeit.

A folyamodványhoz esatolni kell:

a) a huzalvezetés tervezett iránynyomát feltüntető és a 8. §. szerint kiállítandó részlettervet két példányban;

b) a 9. §-ban megjelölt közigazgatási hatóság véleményes nyilatkozatát, hogy az engedélyezni kért berendezés létesítése és a részlettervben kijelölt iránynyom szerinti kiépítése, különösen pedig a közutak, utcák és tereknek, valamint a hajózható folyóknak, tavaknak és esatornáknak netán tervezett igénybevétele akadályokba nem ütközik;

c) a tervezett berendezés által érintendő épületek és telkek tulajdonosainak, vagy birtokosainak nyilatkozatát azíránt, hogy a vezeték támpontjainak a részlettervben megjelölt helyekre ingatlanaikon leendő felállítását, felerősítését és bakapcsolását, illetve a huzaloknak az ingatlanok felett a légürben, vagy a föld alatt elvezetését és esetleg a netalán szükséges állomások létesítését megengedik.

A részlettervek kellékei.

8. §. Az előbbi §. a) pontjában említett részlettervek, ha a berendezés a helység területén túl nem haladna és a helységnek alkalmas tervrajza van, ezen, különben pedig a lépték feltüntetése mellett készítendők.

A részlettervben ki kell tüntetni a vonal támpontjainak elhelyezését, a vonal hosszát, végpontjait és a berendezendő állomások helyét és megnevezését.

Amennyiben az engedélyezni kért vezeték közelében állami, vasútüzleti vagy közhasználatra engedélyezett berendezés vezetékei állanak fenn, ezek a részletterven feltüntetendők.

A részlettervek 21 cm. széles és 34 cm. magas alakban (rendes ív papírnagysága) összehajtva készítendők, s úgy az engedélyt kérő, mint a terv készítője által is aláírandók.

A részletterveknek, ha a vonal hossza 10 kilométert túlhalad, hitelesítve kell lenniök azon m. kir. államépítészeti hivatal által, melynek kerületében a berendezés létesítése szándékoltatik az őrizetében lévő térkép alapján. Ha a berendezés több m. kir. államépítészeti hivatal területét érintené, a részletterveket e hivatalok bármelyike hitelesítheti.

Illetékes közigazgatási hatóság.

9. §. A 7. §. b) pontjában körülírt véleményes nyilatkozat kiállítására illetékes: állami közutaknál az illető m. kir. államépítészeti hivatal; az országutaknál a kir. vármegyei hatóság; Zágráb városban pedig a városi tanács; a községi utaknál a kir. járási hatóság, illetve városokban a városi tanács.

Határozat a folyamodvány felett.

10. §. A kereskedelemügyi miniszter a hozzá felterjesztett folyamodványt és mellékleteit átvizsgálhatja, s amennyiben azok a 7—9. §-ok határozmányainak meg nem felelnének, a folyamodványt és mellékleteit a hiányok jelzése mellett visszaadhatja.

Ha kifogások nem forognak fenn, vagy pedig utólagosan elháríttatnak, a kereskedelemügyi miniszter a terveket jóváhagyja s az engedélyt a berendezés létesítésére és használatára, egyetértőleg Horvái-Szlavon- és Dalmátországek bánjával, megadja.

III. Az engedélyokirat lényeges feltételei. A) Magánhasználatú berendezéseknél.

Az állam fenntartott jogai.

26. §. Az állam fenntartott jogának (1888:XXXI. tc. 3. §.) elismerése fejében és egyszerűs mind az ellenőrzési költségek részben való fedezésére, tartozik a magánhasználatú berendezés engedélyese a kereskedelemügyi miniszter által a körülményekhez képest esetről-esetre megállapítandó illetmények, a kijelölendő pénztárba, a szintén meghatározandó esedékességi napokon befizetni.

Az engedély időtartama.

27. §. Az engedély időtartama a magánhasználatú berendezéseknél 10 éven túl nem terjedhet (1888:XXXI. tc. 3. §.); de az engedély megújítható, illetve meghosszabbítható.

Az engedély az engedélyokirat kézbesítésétől számított egy év lejártá előtt, az engedélyezett berendezés létesítésével érvényesítendő, különben hatályát veszti.

Az engedély lejártával a magánhasználatú berendezések nem mennek át az állam tulajdonába, hanem az engedélyes tulajdonában megmaradnak. (1888 : XXXI. tc. 3. §.)

Amennyiben azoknak további, de minden egyes megújítása esetében 10 éven túl nem terjedhető fenntartása az engedélytartam utolsó évének első felében ki nem eszközöltetnék, illetve meg nem adatnék: az engedély-idő lejártá napjától számítandó 14 nap alatt lebontandók és eltávolítandók, mit ha az engedélyes tenni elmulasztana, az 1888 : XXXI. tc. 11. §-a alkalmazható. (1888 : XXXI. tc. 3. §.)

Az államrendészet érdekei.

28. §. A kereskedelemügyi miniszternek jogában álland a magánhasználatú berendezés használatát államrendészeti érdekeknél fogva bármikor, rövidebb vagy hosszabb időre, egészen vagy részben betiltani és lehetlenné tenni.

A miniszter ily intézkedései ellen sem jogorvoslatnak, sem kártérítési igénynek helye nincs; azonban a jelen rendelet 26. §-a értelmében fizetendő évi illetményekből a betiltás idejére eső részlet az engedélyesnek javára iratik.

A berendezés használata.

29. §. A magánhasználatú berendezést az engedélyes kizárólag csak saját ügyeinek intézésére, illetve a folyamodványokban megjelölt és az engedélyokiratban meghatározott célra használhatja s annak használatát másoknak megengedni vagy azt más célokra használni tiltva van.

Mindazonáltal a magánhasználatú berendezés engedélyese nemcsak jogosítva, hanem kötelezve is van közveszély, baleset vagy elemi csapások eseteiben, vagy az állam biztonsága érdekében, hirtudás és segélykérés céljából bárkinek közléseit, díjfizetés igényelhetése nélkül, közvetíteni.

Ha az engedély villamos jelző berendezésre adatott meg, a létesített berendezés sem távbeszélésre, sem táviratváltásra nem használható.

A távbeszélőberendezésre adott engedély táviratok váltására és viszont a távirda berendezésre adott engedély távbeszélésre ki nem terjed.

Ellenben úgy a távbeszélő-, mint a távirdaberendezés, villamos jelzőkre külön engedély nélkül is használható.

Összekapcsolás más berendezésekkel.

30. §. A magánhasználatú berendezéseknek más berendezésekkel való összekapcsolására a kereskedelemügyi miniszter engedélye szükséges.

Az engedély átruházása élők közt.

31. §. Az engedély élők közti jogügylet útján csak a kereskedelemügyi miniszter engedélyével, illetve jóváhagyásával ruházható át másra. (1888 : XXXI. tc. 3. §.)

IV. A berendezés létesítése és üzlete. A) Magánhasználatú berendezéseknél.

A berendezés létesítése.

44. §. Amint az engedélyokirat magánhasználatú berendezés létesítésére és használatára kiadatott, jogosítva van az engedélyes: az engedély tárgyát képező berendezést az engedélyokiratban kijelölt területen létesíteni, tehát annak vonalait a jóváhagyott iránynyom szerint felállítani, az állomásokat az engedélyezett helyeken felszerelni és az elkészített berendezést használatba venni.

Az engedély mellett igénybe vett épületeken és telkeken másoknak bármikor okozott károkat, ha csak egyéb kikötve nincs, az engedélyes saját költségén helyrehozni tartozik.

Az ezen szakaszban tárgyalt kérdések iránt netalán felmerülő viták a törvény rendes útján döntendők el.

Csak az engedélyezett berendezés létesíthető.

45. §. Az engedély alapján csak az engedélyokiratban meghatározott berendezés létesíthető.

Huzalvezetés.

46. §. A magánhasználatú berendezés engedélyese köteles a felállítandó vezetéket az állami vasútüzleti vagy közhasználatra engedélyezett berendezés vezetékeinek támpontjaitól külön állókra felerősíttetni. Kivételek külön engedély tárgyát képezik.

Már fennálló magánhasználatú berendezés vezetékeinek támpontjai — amennyiben a helyi hatóság, illetve az ingatlanok tulajdonosai vagy birtokosai részéről más kikötés nem tétetett — csak a létező berendezés engedélyesének beleegyezésével használhatók fel.

Ha az engedélyokiratban más utasítás nem foglaltatik, a közutak, utcák vagy terek feletti átfeszítéseknél a vonal legalsó huzalának az út, utca vagy tér szintjétől mérve, legalább 5½ méter magasságban kell haladni.

Állami, vasútüzleti vagy engedélyezett berendezések földfeletti vezetékeinek keresztezése lehetőleg mellőzendő; amennyiben ki nem kerülhető, a magánhasználatú berendezés vezetéket az előbbiektől felett akként kell vezetni, hogy az állami, vasútüzleti vagy közhasználatra engedélyezett berendezés vonalának legfelsőbb huzala és a magánhasználatú berendezés legalsóbb helyzetű huzala közt legalább 1½ méter köz maradjon.

Kivételesen, ha az állami, vasútüzleti vagy közhasználatra engedélyezett berendezés vezetékei az épületek tetőzetére vannak felerősítve, a magánhasználatú berendezés vezetéke az előbbiektől alatt haladhat; az 1½ méternyi köz ez esetben is megtartandó.

Az iránynyom módosítása.

47. §. A magánhasználatú berendezés engedélyese köteles a vezetékek építése közben, vagy bármikor azután is, a kereskedelemügyi miniszter által köz- vagy jogosult magánérdekből kívánt és esetleg az előzetesen jóváhagyott iránynyomtól eltérő módosításokat, kiegészítéseket vagy áthelyezéseket, bármily kárpótlási vagy egyéb igény kizárásával fogantatítani.

Ellenben a kereskedelemügyi miniszter részéről már jóváhagyott iránynyomnak és berendezésnek bármily tekintetből az engedélyes által kívánt megváltoztatásához, kiegészítéséhez vagy áthelyezéséhez, a nevezett miniszter engedélyét, illetve jóváhagyását kell előzetesen kieszközölni.

Ily esetekben is köteles azonban az engedélyes, az illetékes közigazgatási hatóságnak, illetve az idegen tulajdonban álló épületek és telkek tulajdonosainak vagy birtokosainak a jelen rendelet 7. §-a b) és c) pontjában körülírt engedélyét előzetesen kieszközölni.

A vezetékek építése a közforgalmat nem zavarhatja.

48. §. A magánhasználatú berendezés vezetékeinek felállításánál, kiegészítésénél, javításánál, átalakításánál és lebontásánál a munkálatok oly módon hajtandók végre, hogy azok által a közforgalom zavartatást ne szenvedjen.

E tekintetben köteles engedélyes az útrendőri, illetve városrendőri, valamint a vízrendőri határozmányok pontos megtartására.

Belföldi anyagok és gyártmányok használata.

49. §. A magánhasználatú berendezés engedélyese köteles az építésnél, berendezésnél és üzletnél használandó anyagokat, gépeket és egyéb felszerelési és használati tárgyakat a belföldön beszerezni.

Kívételnek csak a kereskedelemügyi minisztertől esetről-esetre kikért és megnyert engedély alapján lehet helye.

Állami felügyelet.

50. §. Az állami felügyelet szempontjából a kereskedelemügyi miniszter jogosítva van, hogy úgy a berendezésnek létesítését, mint az üzemet ellenőriztesse.

A kereskedelemügyi miniszter által, illetve rendeletére az illetékes m. kir. posta- és távírdai igazgatóság által megbízott közegeknek tehát jogukban áll, az engedélyesnek központi és egyéb állomásain, valamint a külső vezetékek körül az ellenőrzési vizsgálatot, az általuk célszerűnek tartott módon megejteni.

Engedélyes és alkalmazottjai kötelesek a vizsgáló közegeknek segédkezet nyújtani és nekik a kívánt felvilágosításokat megadni.

Amennyiben pedig a kereskedelemügyi miniszter szükségesnek tartaná, köteles engedélyes berendezésének vezetékeit, a nevezett miniszter felszólításának vételétől számított egy hó alatt a felhívásban kijelölt m. kir. posta- és távírdahivatalba bevezetni és ezen hivatalnál ugyan-csak saját költségén egy teljes állomást berendezni.

Az engedély visszavonása.

52. §. A kereskedelemügyi miniszternek jogában álland a magánhasználatú berendezés létesítésére és használatára adott engedélyt bármikor visszavontnak és érvénytelennek nyilvánítani, ha az engedélyes az engedélyokiratban, illetve a jelen rendeletben megállapított feltételek bármelyikét meg nem tartja és az illető feltételnek a kereskedelemügyi miniszter által hozzá intézendő írásbeli figyelmeztetés kézbesítésétől számítandó 30 nap alatt sem tesz eleget.

Ily esetben a berendezés lezárására és eltávolítására az 1888. évi XXXI. tc. II. §-ának, illetve a jelen rendelet 109. és 110. §-ainak határozmányai irányadók.

Az engedély visszavonásából az államra semmiféle kártérítési vagy szavatossági kötelezettség nem hárul.

IX. Büntető és vegyes határozatok.

Kihágások eseteinek büntetése.

109. §. Aki közterület által, vagy mások tulajdonát képező magánterület által elválasztott telken vagy birtokán előzetes engedély nélkül távírdát, távbeszélő vagy villamos jelző berendezést létesít, vagy engedély nélkül fenntart, vagy aki a magánhasználatú távírdát a magánhasználat természetével ellenkező módon használja, kihágást követ el és a kereskedelemügyi miniszternek, illetve közegének indítványára (50 forinttól 300 forintig terjedhető) pénzbüntetéssel büntetendő. (1888. évi XXXI. tc. II. §.)

Ezen kihágás eseteiben a kihágások tekintetében illetékes királyi bíróságok ítélnék. (1888. évi XXXI. tc. II. §.)

A kereskedelemügyi miniszter az engedély nélkül létesített berendezést az illető közigazgatási (rendőri) hatóság útján azonnal lezáratja, egyszersmind a berendezést a felszólítás vétele napjától számítandó 8 nap alatt távolítsa el, mit ha meg nem tenne, e berendezés a panaszolt fél költségére ugyanezen a rendőri hatóság által azonnal eltávolítandó lesz. (1888. évi XXXI. tc. II. §.)

A kihágás jogerejű megállapítása után a fél tulajdonát képező berendezési és felszerelési anyagok az eljáró hatóság által el is árverezhetők és a befolyandó összeg a pénzbüntetés és az eljárási költségek fedezésére fordítandó. (1888. évi XXXI. tc. 11. §.)

A berendezés lezárásának módja.

110. §. Az engedélyezés alá tartozó, de engedély nélkül létesített, illetve a magánhasználatú berendezés létesítésére és használatára megadott engedély megszűnése vagy visszavonása után el nem távolított távirda, távbeszélő vagy villamos jelző berendezésnek a kereskedelemügyi miniszter rendelete alapján az illető közigazgatási (rendőri) hatóság által való lezárása a hatóság választása szerint: vagy a berendezés használatához szükséges gépeknek és szerkezeteknek lefoglalása és ideiglenes eltávolítása, vagy pedig a vezetékből az épület belsején kívül eső és második támpont közötti résznek kimetszése által foganatosíttatik.

A berendezés védelme.

111. §. Azon büntető határozatok, melyek a távirdák megrongálói ellen a közbiztonság szempontjából a büntető törvényekben alkotottak és érvényben fennállanak, a távbeszélők és villamos jelzők megrongálóival szemben is érvényesek, illetve ezekre is kiterjesztetnek. (1888 : XXXI. tc. 12. §.)

XI. Villamvilágítások és másféle villamvezetékek.

Villamvilágítások és másféle villamvezetékek létesítése.

115. §. A közterületeken a villamvilágítások, úgyszintén bármily másféle villamvezetékek csak úgy létesíthetők és helyezhetők el, hogy azoknak berendezése és nevezetesen a villamáramnak vezetése által a közhasználatú távirdák, távbeszélők és villamos jelzők működése meg ne akadályoztassék és meg ne zavartassék. (1888. évi XXXI. t.-c. 14. §.)

E végből a villamvilágítási vagy egyéb villamvezetési berendezések kivétel, valamint azoknak később bármikor célba vett módosításának, kiegészítésének stb. terveit a kereskedelemügyi miniszter előző jóváhagyása alá terjesztendő. (1888. évi XXXI. t.-c. 14. §.)

Ila a miniszter a tervek és jelesen a vezeték elhelyezési módjának megbírálása alapján arról győződnie meg, hogy a vezeték elhelyezése és általában a tervezet kivitele a már létező közhasználatú távirda, távbeszélő vagy villamos jelző működését megakaszthatná vagy megzavarhatná, úgyszintén azon esetben, midőn ezen hátrányok utólag, azaz akkor keletkeznének, mikor a villamvilágítás vagy más célú villamvezetés már működésben van, megkövetelheti, hogy az, aki a villamos világítást létesíteni kívánja, illetve fenntartja, saját költségén a terveket, illetve a vezeték elhelyezését kellően módosítva áthelyezze és mindazon óvintézkedéseket foganatba vegye, melyeket a miniszter elrendel. (1888. évi XXXI. t.-c. 14. §.)

Az ellen, aki a kereskedelemügyi miniszter előző jóváhagyása vagy a miniszter által a fenti bekezdés értelmében támasztott kívánság foganatosítása nélkül létesít, módosít vagy fenntart villamosvilágítást, avagy egyéb villamvezetési berendezést, az 1888. évi XXXI. tc. 11. §-ában körülírt büntetés és eljárás alkalmazandó. (1888. évi XXXI. tc. 14. §.)

A tervek megbírálása.

116. §. Villamvilágítások, úgyszintén a távirda, távbeszélő- és villamos jelző berendezésektől eltérő másféle villamvezetékek berendezésének kiviteli, valamint azoknak később bármikor célbavett módosításának, kiegészítésének stb. terveit köteles a vállalkozó az iparhatósági engedély megnyerése után közvetlenül a kereskedelemügyi miniszterhez előző jóvá-

hagyás végett két példányban felterjeszteni.

A tervek 1:20.000 léptékben 21 cm. széles és 34 cm. magas alakban összehajtván készítendőek és a vállalkozó s a terv készítője által aláírandók.

A kereskedelemügyi miniszter a terveket megvizsgálja s amennyiben a villamárannak tervezett vezetése ellen a közhasználatú távirdák, távbeszélők és villamos jelzők zavartalan működése szempontjából kifogások nem merülnek fel, azokat jóváhagyja.

Huzalvezetés.

117. §. Állandó villamvilágításra, úgyszintén a távirda, távbeszélő- és villamos jelző berendezésektől eltérő bármely más célra szolgáló villamvezetékeket rendszerint a föld alatt kell vezetni.

Mindenesetre azonban a villamosság egész körútjának fémvezetőnek kell lenni, a földvezetés használatának kizárásával.

Jegyzet.

A bányavállalatoknak a most közölt rendelet 116. §-ában említett előzetes iparhatósági engedélyre nincs szükségük.

Joggyakorlat.

A magán-vaspályák építésére szükséges engedélyek.

1. Addig is, míg a törvényhozás magánvasutak építésére adandó engedélyek tekintetében végleg intézkedni fog, ideiglenesen rendeltetik:

1. §. Bármely vállalkozó által kizárólag saját használatára és saját földjén, vagy a földtulajdonosnak előlegesen kimutatandó beleegyezése mellett idegen földön építendő vaspályának munkába vételére csak egyszerű építési engedély szükséges.

Ezen engedély a kormány szakértői véleményének meghallgatása után adathatik meg.

Oly vaspálya építésére ellenben, melynek rendeltetése az, hogy nyilvános személy- és áruszállító eszközképp szolgáljon, vagy mely által valamely országrút bárminemű vaspályává átalakítandó, a kormányhatóság részéről különös engedély szükséges, mégpedig:

a) az előmunkálatokra,

b) magának a pályának s az ahhoz tartozó épületeknek előállítására. (K. K. M. 4.973/1868.)

Bányavasutak építési engedélye.

2. A még érvényben levő 1854. évi bányatörvény 133. §-a értelmében a bányavasutakra vonatkozó építési engedélyek megadása a politikai hatóságok ügykörébe utaltatván, az e részbeni illetékesség és eljárás annak idején a cs. kir. bel-, igazság- és pénzügyi minisztereknek 1859. évi november hó 11-én kelt rendeletével közelebbről szabályoztatott, ezen rendelet azonban Magyarországra nézve a törvényes állapot visszaállítása után természetesen hatályon kívül lépett, illetve azon megfelelő szabályok jöttek alkalmazásba, melyek általában a magánhasználatú, illetve iparvasutakra nézve érvényben vannak.

Mindazonáltal e tekintetben az építési engedély megadása körül követendő eljárást illetőleg kétségek merülvén fel, a helyzet tisztázása végett a m. kir. pénzügyminiszter úrral egyetértőleg a következőket rendeltem:

1. Mindazon bányavasutakra, melyek az 1881. évi XLI. tc. 87. §-a értelmében valamely közlekedési útig (vasút, hajózható folyó, közút) vezetnek, az építési engedélyt — tekintet nélkül a vontató erőre — a kereskedelemügyi m. kir. miniszter adja meg. Ugyanez érvényes a tisztán belkezelési célokra építendő bányavasutakra nézve is, ha azok géperőre tervezetnek; ha azonban az ily belkezelési bányavasutak kézi vagy állati erőre tervezetnek, ez esetben az építésre a miniszter, illetve a politikai

hatóság engedélye nem szükséges; az illetékes bányahatóság jogköre azonban ez esetben is érintetlenül marad.

2. Az eljárás tekintetében a közigazgatási bizottság részére a volt közmunka- és közlekedésügyi, illetve most már kereskedelemügyi miniszter ügykörét érintőleg kibocsátott utasítás 9-23. §-ai, amennyiben ezek t. i. a magánhasználatú vasúttal szemben egyáltalában érvényesíthetők lesznek, alkalmazandók, oly különbséggel azonban, hogy a bányavasutak közigazgatási és műtanrendőri bejárásakor az illetékes bányakapitányság is meghívandó s hogy a bányavasutak a bányatörvény értelmében, illetve az 1881: XLII. tc. 87. §-a alapján, a kisajátítási jogra is igényt tarthatnak.

3. Arra nézve, hogy az építési engedély kiadását megelőző közigazgatási bejárás egyes esetekben, nevezetesen, ha idegen felek érdekelve vannak, mennyiben legyen mellőzhető? esetről-esetre a kereskedelemügyi m. kir. miniszter dönt. (K. M. 53.239/1890.)

A sodronypályák felügyeleti joga.

3. Felmerült kételyek eloszlátása és a kerületében lévő bányabirtokosok megfelelő módon való tájékoztatása végett értesítem a bányakapitányságot, hogy a sodronykötélpályák építési engedélyezése körül további törvényhozási intézkedésig egyelőre teljesen a bányavasutakra vonatkozó építési engedélyezés tárgyában 1890. szeptember hó 9-én 53.239. sz. a. kibocsátott szabályrendelet határozatai alkalmazandók.

Mivel kapcsolatban egyszersmind arról is értesítem a bányakapitányságot, hogy a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr megkeresése folytán hozzájárultam ahhoz, hogy az engedélyezett sodronykötélpályák feletti ellenőrzés a bányakapitányságok hatáskörébe utaltassék. (P. M. 55.973/1898.)

A bányavasutak felügyeleti joga.

4. Kételyek merülvén fel az iránt, hogy a bányavasutak különféle fajai felett mely hatóságot és mily terjedelemben illeti meg a vasútrenvészeti felügyeleti jog gyakorlása, erre nézve a m. kir. pénzügyminiszter úrral egyetértőleg a következőket rendelem:

1. A bányászati üzem belkezelési eszközeit képező bányavasutak felett, amennyiben azok létesítéséhez az 1890. évi szeptember hó 2-án 53.239. szám alatt kelt rendelet 1. pontjának utolsó mondata értelmében a kereskedelemügyi miniszter, illetőleg a politikai hatóság építési engedélye nem szükséges (pl. csatlakozás nélküli földalatti vagy földfeletti bányavasutak, emberi- vagy állati erőre berendezve), az építési és üzletrendészeti felügyeleti jog kizárólag a bányahatóságot illeti.

2. Ellenben mindazon bányavasutak, melyek létesítéséhez az 1890. évi szeptember hó 2-án 53.239. sz. a. kelt rendelet 1. pontja értelmében a kereskedelemügyi miniszter engedélye szükséges, a vasútrenvészeti hatóság (m. kir. vasúti- és hajózási főfelügyelőség) felügyelete alá tartoznak.

3. Kivételt képeznek a 2. pontban foglalt szabály alól a bányászati sodronykötélpályák, melyekre nézve, jöllehet ezek létesítéséhez szintén a kereskedelemügyi miniszter engedélye szükséges, a pálya építési állapota és üzlet feletti ellenőrzést a vasútrenvészeti hatóság átruházott jogán a bányahatóság gyakorolja. Ehhez képest nevezetesen a bányászati sodronykötélpályák karbantartását a közbiztonság szempontjából általában, de különösen a közutak és lakott épületek felett elvonuló szakaszokon ellenőrizni elsősorban az illetékes bányahatóság (bányakapitányság, bányabiztosság) kötelessége.

4. A bányahatóságoknak az előző 3. pont értelmében ezen átruházott hatáskörében gyakorolt ellenőrzési joga azonban sem a közigazgatási- és rendészeti hatóságok, sem a m. kir. vasúti- és hajózási főfelügyelőség felügyeleti és intézkedési jogát nem érinthetvén, a bányahatóságok az ellenőrzés gyakorlása közben szükségesnek talált intézkedések végrehajtása iránt az ügy természete szerint illetékes hatóságot, sürgős eseteket kivéve, megkeresni: sürgős esetekben tett intézkedésükről pedig az illető

hatóságot egyidejűleg értesíteni tartoznak. Ebből egyszersmind következik, hogy a sodronykötélpályákon előforduló oly események (balesetek), melyek a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztetik (ált. bányatörvény 222. §.), nemcsak a bányahatóságoknak (ált. bányatörvény 223. §.), hanem épügy, mint a m. kir. vasúti- és hajózási főfelügyelőség hatósága alá tartozó bányavasútnaknál általában, egyúttal ezen vasútrendőri hatóságnak, valamint a legközelebbi rendőri- (nyomozó) és igazságügyi (kir. ügyészi v. bírói) hatóságnak is bejelentendők. (K. M. 69.425/1902.)

Jegyzet.

A balesetbejelentésre vonatkozólag lásd a b. törv. 222. §. és az 1927. évi XXI. tc. 154. §-át az á. b. t. XII. fejezeténél.

5. Mindazon vasútak közigazgatási bejárásához, melyeket adományozott telkeken terveznek átvezetni, az illetékes m. kir. bányakapitányságot is meg kell hívni. (F. I. és K. M. 45.937/1881.)

6. Közigazgatási bejáráson résztvevő tisztviselő utazási költségeit a vasút engedélyese köteles megtéríteni. (P. M. 67.829/1891.)

7. Bányászatot érdeklő vasutak közigazgatási bejárásán a bányahatóságok külön meghívás nélkül is résztvehetnek. (K. M. 22.136/1907.)

1931: XVI. tc. a villamos energia fejlesztéséről, vezetéséről és szolgáltatásáról.

1. fejezet. Általános rendelkezések.

1. §. A villamosmű vagy engedélyokirat alapján működő közhasználatú villamosmű (vállalat, 2. §), vagy saját használatú villamosmű (6. §).

2. §. Villamos energiát ellenérték fejében való szolgáltatás céljára csak az fejleszthet és vezethet, akinek közhasználatú villamosmű (vállalat) létesítésére és fenntartására engedélye van (engedélyes). Az engedély szólhat villamos energia fejlesztésére, vezetésére és elosztására vagy ezeknek a tevékenységeknek valamelyikére vagy meghatározott csoportjára. Engedélyt engedélyokirat kiállításával a kereskedelemügyi miniszter adhat.

3. §. (1) Közhasználatú villamosműnek (vállalatnak) létesítésére szóló engedélyokiratot vagy meghatározott terület (fogyasztóterület) energiaszükségletének ellátására vagy az energiaszolgáltatás céljának és keretének egyébkénti meghatározásával kell kiadni.

(2) Meghatározott terület energiaszükségletének ellátására szóló engedélyokiratban kizárólagossági jogot kell biztosítani, kivéve, ha az engedélyért folyamodó e jog biztosítását nem kérte. A kizárólagossági jog hatályosságának tartama alatt villamos energiának ellenérték fejében szolgáltatására ugyanarra a fogyasztóterületre engedélyokiratot más nem kaphat.

(3) A kizárólagossági jog nem akadályozza sem az ily jogot biztosító engedélyokiratban megjelölt területen más fogyasztóterület ellátására szolgáló villamos energia fejlesztését, sem pedig villamos energiának e területen való átvezetését.

(4) A kizárólagossági jog nem terjed ki a közforgalmú vasutak és fuvarozásra rendelt más vállalatok üzemi energiaszükségletének ellátására. Ugyanez áll az említett vállalatok üzemi céljára szolgáló területen felmerülő, nem üzemi természetű energiaszükségletre, feltéve, hogy azt ugyanaz a villamosmű elégíti ki, amely a szorosan vett üzemi szükségletet fedezi.

4. §. (1) A közhasználatú villamosművek létesítése céljára kisajátításnak van helye. A kisajátításra — amennyiben az alábbi rendelkezésekből más nem következik — az 1881: XLI. törvénycikk rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A közhasználatú villamosművek (vállalatok) tekintetében — az alábbi rendelkezésekből folyó eltérésekkel — az 1888: XXXI. tc. 7–9. §-ainak rendelkezései is állanak.

(3) A villamosművek céljára szükséges vízhasználati jogok és vízi szolgalmak megszerzésére az 1885: XXIII. és az 1913: XVIII. törvényeikk rendelkezései irányadók.

5. §. (1) Közhasználatú villamosműre (vállalatra) engedélyokiratot nem kaphat:

1. aki csőd alatt áll;

2. aki csődönkívül kényszeregyességi eljárást kért, amíg az eljárás folyamatban van;

3. akinek valamely korábban kapott engedélyokirata mulasztás folytán hatályát veszítette, továbbá akinek engedélyokiratát a kereskedelemügyi miniszter e törvény rendelkezései alapján visszavonta, a hatályvesztés, illetőleg a visszavonás után tíz év alatt;

4. aki büntett, az állami vagy társadalmi rend ellen, vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt bünvádi eljárás alatt áll, vagy akit a felsorolt bűncselekmények valamelyike miatt elítélték a bünvádi eljárás, illetőleg a szabadságvesztésbüntetés tartama alatt és a büntetés kiállása vagy elvülése után büntett esetében öt, vétség esetében három év alatt.

(2) Külföldi állampolgár vagy oly jogi személy, amelynek székhelye külföldön van, engedélyokiratot csak akkor kaphat, ha cége (fióktelepe) belföldön be van jegyezve és a villamosmű (vállalat) felelős vezetőjéül képviselői jogkörrel oly önjogú magyar állampolgárt alkalmaz, akivel szemben az előbbi bekezdésben meghatározott kizáró okok egyike sem áll fenn. Az ily képviselő meghatalmazásának visszavonása csak azzal válik hatályossá, ha a kereskedelemügyi miniszter más képviselő meghatalmazását tudomásul vette. A meghatalmazásnak egyéb okból bekövetkezett megszűnése esetében az engedélyes köteles a megszűnéstől számított tizenöt napon belül új képviselőt bejelenteni.

6. §. (1) Oly villamosművet, amely villamos energiát kizárólag a fenntartó saját és alkalmazottainak háztartásában, gazdaságában, vagy vállalatában való felhasználás céljára szolgál (saját használatú villamosmű) külön engedély nélkül a létesítményre egyébként fennálló törvényes rendelkezések megtartásával szabadon lehet létesíteni.

(2) Saját használatú villamosműhöz tartozó vezetéknek idegen telken, vagy nem idegen telken, de már fennálló más vezeték keresztezésével vagy közelében való építéséhez és üzembehelyezéséhez a kereskedelemügyi miniszter engedélyre szükséges. Az üzembehelyezésre szóló engedélyt az üzembehelyezés előtt közhírré kell tenni.

7. §. (1) A legalább 500 kilovolt-ampère-nyi teljesítőképességű saját használatú villamosművet már létesítésének megkezdése előtt be kell jelenteni a kereskedelemügyi miniszternek (bejelentés alá eső saját használatú villamosmű). Bejelentés alá esik a saját használatú villamosmű olyan bővítése is, amelynek folytán annak teljesítőképessége vagy eléri az 500 kilovolt-ampère-t, vagy legalább 500 kilovolt-ampère-rel növekedik.

(2) A bejelentés alá eső saját használatú villamosművet rendszerint úgy kell létesíteni, hogy a közhasználatú villamosművekhez való csatlakozása lehetséges legyen. Ez alól a kötelezettség alól a kereskedelemügyi miniszter indokolt esetben felmentést adhat.

II. fejezet. Az engedélyokirat kiadása, a közhasználatú villamosmű létesítése és üzembehelyezése.

8. §. (1) Közhasználatú villamosmű létesítésére az előmunkálati engedélyt (1881: XLI. tc. 7. és 8. §) a kereskedelemügyi miniszter adja. Az előmunkálati engedély kézbesítésétől számított egy évig hatályos, hatályát a kereskedelemügyi miniszter egy ízben legfeljebb egy évvel meghosszabbíthatja.

(2) Az előmunkálati engedély az 1881: XLI. tc. 8. §-ában megjelölt munkálatokon felül arra is feljogosítja az engedélyest, hogy a vezetékek felállítására vonatkozó tervek elkészítése céljából szükséges műszaki munkálatokat elvégezze.

(3) Közhatalmatú villamosmő létesítésére előmunkálati engedélyt oly személy is kaphat, akinek engedélyokirata (2. §) még nincs.

(4) Ugyanarra a területre akár egyidejűen, akár a korábban kiadott ily engedély hatályosságának tartama alatt több személynek is lehet előmunkálati engedélyt adni.

(5) A kereskedelemügyi miniszter az előmunkálati engedély megadását a hivatalos lapban közzéteszi és a helyi szokásnak megfelelő hirdetmény útján való közzététel céljából közli az érdekelt városok polgármesterével és az érdekelt községek előjáróságával. Ez a közzététel nem pótolja az 1881. XLII. tc. 8. §-ának második bekezdésében megszabott értesítést.

9. §. Az engedélyokiratért folyamodótól a kereskedelemügyi miniszter megkivánhatja annak igazolását, hogy a szükséges tőkével rendelkezik.

10. §. (1) Ha valamely területre nézve kizárólagossági jogot biztosító engedélyokirat kiadását kéri vagy a kereskedelemügyi miniszter valamely terület energiaszükségletének ellátását szükségesnek látja, versenytárgyalást kell hirdetni s ennek eredményéhez képest az engedélyokiratot annak kell kiadni, aki a fogyasztóterület villamos energiaszükségletének kielégítését a legkedvezőbb feltételek mellett és az ország energiaszükségletének érdekei szempontjából is a legmegfelelőbb módon tudja biztosítani. Az energiafejlesztés szempontjából, az ország energiaszükségletének érdekeire való tekintettel a vizierő igénybevételét más fejlesztési módnál megfelelőbbnek kell tekinteni. Előnyben kell továbbá részesíteni azokat a fejlesztési módokat, amelyek gazdaságosan csak a termelés helyén értékesíthető lignitet, hulladékszenet vagy tüzeget hasznosítanak.

(2) Amennyiben csupán a saját területén felmerülő villamos energiaszükséglet fedezésére kíván vállalkozni, a törvényhatóságot, a megyei várost és a községet egyenlő feltételek mellett más pályázóval szemben — még a vizierő igénybevevő pályázóval szemben is — előnyben kell részesíteni, ha pedig engedélyokiratért versenytárgyalás hirdetése előtt egyedül a törvényhatóság, a megyei város vagy a község folyamodott és előterjesztett ajánlata az ország energiaszükségletének érdekei szempontjából is megfelelő, a versenytárgyalás hirdetését mellőzni is lehet.

(3) A kizárólagossági jogot nem biztosító, illetve e § (1) bekezdése szerinti nyilvános versenytárgyalás alá nem tartozó engedélyokiratok kiadásánál nagyobb jelentőségű villamosművek engedélyezése esetében előzetesen jelentést kell tenni az országgyűlésnek.

11. §. (1) Az engedélyokirat szövegében fel kell tüntetni:

1. az engedélyes nevét vagy cégét és lakhelyét vagy székhelyét; a még be nem jegyzett kereskedelmi társaságot az alapítók nevével kell megjelölni;

2. ha az engedélyes külföldi, a belföldi képviselő, ha nem önálló, a törvényes képviselő nevét és lakhelyét;

3. a villamosmő helyét;

4. a villamosmő teljesítőképességét, a fejlesztendő, illetőleg a szolgáltatandó villamos energia műszaki megjelölését;

5. a fogyasztóterület megjelölését, az annak ellátására szolgáló vezetékhálózat leírásával vagy az energiaszolgáltatás céljának és keretének egyébkénti meghatározását;

6. azt, hogy az engedélyokirat kizárólagossági jogot is biztosít-e és mennyiben;

7. az engedélyes jogait és köteleseit, különösen az energiaszolgáltatás általános és részletes feltételeit, az árszabást, továbbá azt, hogy az engedélyes hatóságoknak, közintézményeknek, az energiaszolgáltatás céljaira alakult szövetkezeteknek és a közvilágítás céljaira minő kedvezményeket köteles nyújtani, végül, hogy a községnek (városnak) biztosított-e és minő haszonrészességet;

8. az építési engedély kérésére megszabott határidőt;

9. az engedélyokirat hatályosságának időtartamát, amely az első üzembehelyezési engedély keltétől számított ötven évet meg nem haladhat;

10. annak a közjogi jogi személynek megjelölését, amelyre a villamosmű meghatározott részei az engedélyokirat hatályossága időtartamának lejártá után hátrahagyni fognak;

11. annak kijelentését, hogy a villamosmű meghatározott részei harmincévi működés után megválthatók lesznek és annak a közjogi jogi személynek megnevezését, amely a megváltási jogot gyakorolhatja;

12. azokat az egyéb adatokat, amelyeknek az engedélyokiratba felvételét a kereskedelemügyi miniszter esetenként szükségesnek tartja.

(2) Az engedélyokirat kiadását a hivatalos lapban, valamint az érdekelt törvényhatóság hivatalos közlönyében közzé kell tenni. A közleménybe az (1) bekezdés 1–7. és 9. pontjában említett adatokat is fel kell venni. A kereskedelemügyi miniszter egyéb adatoknak ily közzétételét esetenként is elrendelheti.

12. §. (1) A közhasználatú villamosmű létesítése céljából szükséges építkezések végrehajtásához építési engedély, az ily mű üzembehelyezéséhez üzembehelyezési engedély szükséges. Ezeket az engedélyeket a kereskedelemügyi miniszter adja meg.

(2) Építési engedélyt és üzembehelyezési engedélyt csak annak lehet adni, aki engedélyokiratot már kapott.

13. §. (1) Az engedélyokirat alapján építési engedély megadása iránt előterjesztett kérelem alaki kellékeit, az ily kérelemhez szükséges mellékleket, valamint a mellékletekül megszabott tervek, műszaki számítások és műszaki leírások elkészítésének módját a kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

(2) A létesítmények építése és üzemé tekintetében a kereskedelemügyi miniszter szabványokat állapíthat meg, illetőleg a hazai szaktestületek által alkotott szabványokat és biztonsági szabályzatokat rendeletileg életbe léptetheti.

14. §. (1) Az építési engedély kiadása előtt a telep, a vezeték, illetőleg a berendezés tervbe vett létesítését az engedély iránti kérvény beérkezésétől számított 15 napon belül közzé kell tenni és további 30 napon belül alkalmat kell adni arra, hogy az érdekeltek, továbbá az a vármegyei törvényhatóság, megyei város és község, illetőleg az a városi törvényhatóság, amelynek területén az engedélyes a telepet, a vezetékeket, illetőleg a berendezést létesíteni kívánja, esetleg felmerülő észrevételeiket szóval vagy írásban megtehesse.

(2) Az építési engedély feltételeit olyan módon kell megállapítani, hogy a műszaki, gazdasági, honvédelmi, közbiztonsági, közrendészeti, építésrendészeti és tűzrendészeti követelmények, a közhasználatú távirda, távbeszélő, villamos jelző és rádióberendezések, valamint a közutak és a vasutak zavartalan forgalma, végül a városrendezés (községrendezés) érdekei biztosítva legyenek.

(3) A feltételek megállapításában az előbbi bekezdésben említett követelmények sérelme nélkül figyelemmel kell lenni a magánosok jogos érdekeire.

(4) Az építési engedélyben meg kell jelölni azt az időt, amelyen belül az engedélyes az építkezéseket befejezni és az üzembehelyezést megelőző műszaki felülvizsgálatot kérni köteles. Az építési határidő lejártával a kereskedelemügyi miniszter az építési határidőt indokolt kérelemre meghosszabbíthatja.

(5) Ha az engedélyes az építkezés megkezdésével vagy folytatásával elfogadható indok nélkül késlekedik, úgy, hogy az eredeti vagy meghosszabbított építési határidő végéig az építés befejezése már eleve lehetetlennek bizonyul, a kereskedelemügyi miniszter az engedélyokiratot kártalanítás nélkül visszavonhatja.

(6) Az építési engedély a telephez és a vezetékekhez szükséges épületek, építmények és berendezések felállításának építésrendészeti szempontból való engedélyezését is magában foglalja.

15. §. (1) A villamos energiatelepet, a távvezetéseket, az elosztóhálózatot és ezek tartozékait az engedélyokiratban, illetőleg az építési engedélyben megállapított követelményeknek megfelelően, a megszabott kivitelben, a hatályban lévő szabványok és biztonsági szabályzatok (13. § (2) bekezdése) szerint kell létesíteni és fenntartani.

(2) Az engedélyes ipari szükségleteit a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907:III. törvénycikk II. fejezetében foglalt rendelkezések szerint köteles fedezni.

(3) Az engedélyes köteles az építési munkálatokról befejezésük után lezárolási műveletet bemutatni. A kereskedelemügyi miniszter a létesítményeknek tervszerűség és számszerűség szempontjából való felülvizsgálását rendelheti el.

16. §. (1) A közhasználati villamosmű távvezetékét és elosztóhálózatát csak az üzembehelyezési engedély megadása után szabad üzembe helyezni. Az üzembehelyezési engedélyben meg kell állapítani azt az időt, amelyen belül a vezeték, illetőleg az elosztóhálózatot üzembe kell helyezni. Az üzembehelyezési engedély keltét a kereskedelemügyi miniszter az engedélyokiratra rávezetteti.

(2) Az üzembehelyezési engedélyt csak abban az esetben szabad megadni, ha műszaki felülvizsgálat útján megállapítást nyert, hogy az engedélyes az engedélyokiratban és az építési engedélyben kikötött feltételeknek eleget tett.

(3) A kereskedelemügyi miniszter az üzembehelyezés iránti kérelemnek beérkezésétől számított tizenöt nap alatt a mű felülvizsgálását elrendeli és a felülvizsgálat befejezésétől számított harminc nap alatti az üzembehelyezési engedélyt megadja, vagy az engedély megadását a (2) bekezdés értelmében akadályozó körülményt az engedéllyessel közli.

(4) A villamosvezetéseket próbaképpen a kereskedelemügyi miniszter engedélyével, vagy ha a kereskedelemügyi miniszter szükségesnek tartja, az üzembehelyezési engedély kiadása előtt is meghatározott időre üzembe lehet helyezni.

(5) Az üzembehelyezési engedély megadását, úgyszintén a vezetékek próbaképpen való, valamint végleges üzembehelyezésének időpontját közhírré kell tenni.

17. §. Építési engedély és üzembehelyezési engedély szükséges már fennálló közhasználatú villamosmű lényeges bővítéséhez és átalakításához is. Az előbbi szakaszok rendelkezéseit ily esetekben is megfelelően alkalmazni kell.

18. §. (1) Bizonyos berendezésekre és meghatározott teljesítőképességen aluli művekre, végül a fennálló villamosművek bizonyos mértékét meg nem haladó bővítése és átalakítása tekintetében az előbbi §-ok rendelkezéseivel szemben könnyítéseket és egyszerűítéseket is meg lehet állapítani.

(2) Az eljárás során felmerülő költségek — kivéve a 15. § alapján elrendelt vizsgálat és ellenőrzés költségeit — az engedélyest terhelik.

19. §. (1) Újonnan létesített közhasználatú villamosműveket, valamint lényeges bővítésük esetén a már meglévő közhasználatú villamosműveket is részesíteni lehet a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907:III. és az 1916:III. tc. alapján engedélyezhető kedvezményekben, ha ezt a villamos energiával való ellátás és az energiagazdaság szempontjából jelentős gazdasági és fogyasztási érdek indokoltá teszi.

(2) A közhasználatú villamosműveket a törvényhatóságok, a megyei városok, a községek és más érdekeltségek is támogatásban részesíthetik ilyen célra igénybevehető alapjaik, jövedelmek, esetleg vagyonuk terhére. Az ily támogatáshoz a belügyminiszternek a kereskedelemügyi és a pénzügyminiszterrel egyetértve adott beleegyezése szükséges.

III. fejezet. Saját használatú villamosmű létesítése és közhasználatára alakulása.

20. §. (1) A saját használatú villamos energiatelep létesítményeinek építése és üzeme tekintetében a tulajdonos, illetőleg a fenntartó a kereskedelemügyi miniszter által megállapított, illetőleg a hazai szaktestületek által alkotott és rendeletileg életbeléptetett szabványokat és biztonsági szabályzatokat (13. § (2) bekezdés) betartani köteles.

(2) A kereskedelemügyi miniszter a bejelentés alá eső saját használatú villamosmű építését annak bármely szakában megvizsgáltathatja és ellenőriztetheti, az előbbi bekezdésben említett követelményeknek meg nem felelő munkák abbahagyását vagy pótlását elrendelheti s amennyiben e rendelkezéseinek nem tesznek eleget, a mű létesítését megtilthatja.

21. §. (1) A bejelentés alá eső saját használatú villamosmű fenntartójának engedélyt lehet adni arra, hogy közhasználatú villamosmű által el nem látott területen villamos energiafeleslegéből ellenérték fejében energiát szolgáltatasson. Az ily engedélyben kizárólagossági jogot nem lehet biztosítani.

(2) Az előbbi bekezdésben, valamint a 3. § (4) bekezdése második mondatában említett esetben kívül saját használatú villamosmű — ideértve a vasúti és hajózási vállalatok, valamint a bányavállalatok villamosműveit is — energiát más személy használatára csak engedélykirat alapján szolgáltatathat. Ilyen esetben az egész villamos energiatelepre, továbbá az energiának értékesítés céljából vezetésére szolgáló berendezésekre a közhasználatú villamosművekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

IV. fejezet. Kisajátítás és vezetékjog.

22. §. (1) Közhasználatú villamosmű létesítése, kibővítése vagy átalakítása végett az 1881: XLII. tc.-ben szabályozott kisajátításnak van helye az 1907: III. tc. 8. §-ának első és harmadik bekezdésében meghatározott célokra és az ott megjelölt korlátok között, továbbá magántulajdonban álló ingatlanokra is az energiatelep, az átalakító- és kapcsolóberendezések létesítése céljára. Amennyiben a kisajátítás tárgya városok tulajdonát képező ingatlan, az érdekelt várost előzőleg meg kell hallgatni.

(2) Nem lehet a kisajátítási jogot megadni templomra, temetőre, vallási vagy kegyeleti célt szolgáló más létesítményre, művészi vagy történelmi becsű épületekre és emlékműre, természeti emlékekre, továbbá azokra a területekre, amelyeket jelentékeny honvédelmi érdek megóvása céljából a honvédelmi miniszter a kisajátítási jog alól kivesz. Olyan területre, amelynek rendkívüli természeti szépsége a villamosmű létesítése folytán egyébként veszendőbe menne, a kereskedelemügyi miniszter a kisajátítási jogot megtagadhatja, vagy megadását az építkezések és a berendezések elhelyezési módja tekintetében megállapított oly feltételek megtartásától teheti függővé, amelyek a védett érdek biztosítására alkalmasak.

23. §. (1) Ha az átalakító- vagy kapcsolóberendezést a villamosmű telepen kívül valamely épület lakás céljára nem használt helyiségében oly módon lehet elhelyezni, hogy az ily elhelyezés az épület rendeltetészerű használatát egyáltalán nem, vagy csak elenyészően csekély mértékben befolyásolja, kisajátítás helyett az elhelyezést használati szolgálat alapításával lehet biztosítani. A használati szolgálat alapítását az 1881: XLII. tc. 14. §-a szempontjából nem lehet részleges kisajátításnak tekinteni.

(2) Ha az előbbi bekezdésben említett berendezést be nem épített területen kell létesíteni és az elfoglalt terület oly csekély, hogy önálló jószágtestté alakítása esetében önmagában sem mezőgazdasági, sem építkezési célra nem lenne felhasználható, az a telek viszont, amelyen az ily berendezést létesítik, ezzel értékében lényeges csökkenést nem szenved, az engedélyes a szükséges terület kisajátítása helyett építményi jog alapítását kívánhatja. Ily építményi jog esetében az ingatlan tulajdonosa az építményt az építményi jog megszűnése után nem válthatja meg.

(3) A használati szolgálat fejében évi járadékot, az építményi jog fejében építménybért kell fizetni. A használati szolgálat fejében járó évi járadékot az elfoglalt helyiségért vagy helyiségrészért a használati szolgálat alapítása idején elérhető bérösszeg mértékéhez képest a tűzbiztosítási díj esetleges emelkedésének hozzászámításával kell megállapítani. Az építménybért az ingatlanért az építményi jog megalapítása idején elérhető haszonbér arányában kell megállapítani, de figyelembe kell venni az egész ingatlanért elérhető haszonbérnek az építményi jog folytán beálló csökkenését is. A járadékot és a meg nem váltott építménybért biztosítani kell.

(4) A használati szolgálat és az építményi jog alapítására egyebekben a kisajátításra vonatkozó jogszabályok megfelelően irányadók. A járadék, az építménybér és ezek biztosítása tekintetében a kisajátítás esetében fizetendő kártalanításra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(5) Ha a (2) bekezdés értelmében megalapított építményi joggal terhelt területet a tulajdonos utóbb beépíti, követelheti, hogy az építményi jog az (1) bekezdésnek megfelelő használati szolgalmi joggá alakíttassék át. Az oly épület lebontása vagy lényeges átalakítása esetében, amelyen használati szolgálat állott fenn, a szolgálat megszűnik és építményi jog vagy új használati szolgálat alapítását lehet kérni.

(6) Az építményi jognak használati szolgálommá átalakítása, valamint új jog alapítása esetében az építménybért, illetőleg a járadékot is újból kell megállapítani.

(7) Mind a használati szolgálat, mind az építményi jogot az engedélyes javára kell a telekkönyvbe bejegyezni annak feltüntetésével, hogy e jogok megváltás, háramlás vagy az engedélyes személyében beálló egyéb változás esetében a berendezéssel rendelkező javára változatlanul fennmaradnak. E használati szolgálat és építményi jog telekkönyvi feltüntetésének részletes szabályait az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

(8) A közhasználatú villamosmű tulajdonosa a terhelt telek tulajdonosával kötött megállapodás alapján az építménybért vagy járadékot az (5) bekezdésben említett változások esetére is egyszersmindenkorra megszabhatja és tőkével is megválthatja. A megváltásra vonatkozó megállapodást a telekkönyvben fel kell jegyezni. A megváltásnak a jelzálogos hitelezőkkel szembeni hatályára az 1927:XXXV. tc. 29. és 30. §-ait kell megfelelően alkalmazni.

(9) Az e szakasz értelmében megalapított használati szolgálommal vagy építményi joggal terhelt ingatlanokat csak az említett jogok fenntartásával lehet végrehajtás útján vagy egyébként értékesíteni. Az ingatlanok ily joggal terhelése az ipari vállalatok központi telekkönyvébe való bejegyzést nem akadályozza (1928:XXI. tc. 7. § (2) bekezdése).

(10) A használati jog és az építményi jog alapján az engedélyes az ily módon elhelyezett berendezéseit esetenkénti külön kártalanítás fizetése nélkül használhatja, kezelheti és javíthatja, az előálló rendkívüli károkat azonban köteles megtéríteni.

(11) Ha a használati joggal vagy építményi joggal megterhelendő ingatlan városi ingatlan, úgy az érdekelt várost az engedélyezés előtt meg kell hallgatni.

(12) A használati szolgálat és az építményi jog tekintetében esetleg szükséges külön szabályokat a kereskedelemügyi miniszter, az igazságügyminiszterrel és a földművelésügyi miniszterrel egyetértve, rendelettel állapítja meg.

24. §. (1) A közhasználatú villamosmű javára az üzem folytatásához szükséges vezetékek és berendezések felállítása céljából a kereskedelemügyi miniszter vezetékJogot állapíthat meg oly ingatlanok tekintetében, amelyek rendeltetésszerű használatát a vezetékJog tartósan nem akadá-

lyozza és amelyeken a vezetékJog megállapítását a 22. § (2) bekezdésében említett vagy más közszempontok sem zárják ki.

(2) Az engedélyes a vezetékJog alapján:

1. a villamosenergia vezetéséhez szükséges vezetékeket és azok tartozékait, az átalakító- és kapcsolóberendezéseket, úgyszintén a csővezetékeket és a csatornákat is az építési engedéllyel jóváhagyott terveknek és az érintett területekre vonatkozó külön jogszabályoknak és egyéb rendelkezéseknek megfelelően utcákon, tereken, közutakon, vizeken, hidakon, viaduktokon, alagutakban, átereszekben, általában köztulajdonban álló földterületeken saját költségén elhelyezheti, azokat javíthatja és karbantarthatja, azokkal vasúti üzemi célokat szolgáló területeket, folyó- és állóvizeket, végül más villamosvezetékeket keresztezhet;

2. földfeletti és földalatti vezetékeket magántulajdonban álló telkeken, kivéve azonban a házak udvarát és az ezekkel összefüggő vagy külön bekerített kerteket, átvezethet s az ehhez szükséges tartószerkezeteket — az elosztóberendezéshez tartozókat elkerülhetetlen szükség esetében épületek tetőzetén vagy külsején is — saját költségén elhelyezheti, javíthatja és karbantarthatja;

3. a vezetékek mentén lévő fákat, bokrokat, fák és bokrok ágait, gallyait és gyökereit saját költségén eltávolíthatja, ha ezt a vezetékek és tartozékainak elhelyezése, javítása, karbantartása elkerülhetetlenül szükségessé teszi, vagy erre üzembiztos megakadályozása céljából van mellőzhetetlenül szükség és az ingatlan tulajdonosa vagy birtokosa a költségek előlegezése mellett megszabott méltányos határidő alatt a szükséges munkálatot el nem végzi. A tulajdonos vagy a birtokos felhívását mellőzni lehet, ha a munka elvégzése fenyegető veszély folytán halaszthatatlanul sürgős.

(3) Ha a közhasználatú villamosműhöz tartozó vezetékek építését valamely már meglévő táviró, távbeszélő, jelzőberendezéshez tartozó vagy egyéb villamosvezeték akadályozza, az engedélyes a meglévő vezetékek az ő költségére való áthelyezését kérheti, ha a meglévő vezeték célját az áthelyezés után is megfelelően betöltheti, az új vezetéket pedig más nyomvonalon egyáltalában nem, vagy csak aránytalanul nagy költséggel lehetne elhelyezni. Ebben az esetben a kereskedelemügyi miniszter a meglévő vezetékekkel rendelkező javára arra a vonalra, amelyre a meglévő vezetéket át kell helyezni, vezetékJogot állapít meg, illetőleg kisajátítási jogot engedélyez.

(4) Az engedélyes köteles az áthelyezés következtében a meglévő vezetékek tulajdonosának okozott károkat és költségeket, ideértve a szükségessé váló átrendező és védelmi munkálatokat, továbbá a meglévő vezeték zavartalan üzemét biztosító munkálatokat és az új beszerzések költségeit, úgyszintén az új vonal fenntartásának többköltségeit is, valamint az üzemek esetleges szüneteléséből eredő veszteségeket megtéríteni. Az áthelyezés munkálatainak elvégzésére a kereskedelemügyi miniszter megfelelő határidőt állapít meg.

(5) Az előbbi bekezdések nem érintik az 1888 :XXXI. tc. 14. §-ának első és második bekezdését.

(6) A 22. § (2) bekezdésében említett épületek és területek megóvása érdekében a vezetékJog gyakorlását megjelölt területeken meg lehet tiltani, vagy az engedélyest annak meghatározott módon való gyakorlására lehet kötelezni. Ha a vezetékJog engedélyezése városi területre vonatkozik, az érdekelt várost előzőleg meg kell hallgatni.

25. §. (1) Magántulajdonban álló ingatlanon vezetékJog alapján vezetéket csak akkor szabad a földbe fektetni, ha ezzel az ingatlan rendeltetésszerű használata nem szenved korlátozást. A vezetékJog gyakorlása során az engedélyes, amennyire lehetséges, egyébként is köteles gondoskodni arról, hogy az ingatlanok rendeltetésszerű használata a felállítás, karbantartás és javítás céljából szükséges munkálatok végzése alatt is

biztosítva legyen, a munkálatok elvégzése után pedig az előbbi állapot helyreállítsák.

(2) A vezetékjog gyakorlásában számot kell vetni a már működő vagy engedélyezett más vállalatok szükségleteivel is.

(3) Vezeték létesítése céljából erdőn átvágást végezni csak más gazdaságos megoldás hiányában és csak a kereskedelemügyi miniszternek a földművelésügyi miniszter hozzájárulásával adott külön engedélye alapján szabad. Ily esetben az erdő tulajdonosának megfelelő határidő tűzésével alkalmat kell adni arra, hogy az átvágást az engedélyes költségére maga végeztethesse el.

(4) Az 1888:XXXI. tc. 7. §-ának második bekezdésében és 8. §-ának második bekezdésében meghatározott 45 napi határidőt a kereskedelemügyi miniszter indokolt esetben meghosszabbíthatja.

26. §. A kereskedelemügyi miniszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértve rendelettel állapítja meg azt a legnagyobb területet, amelyet a vezetékjog alapján felállított egy-egy tartószerkezet elfoglalhat. Az így megállapítottnál nagyobb területet igénylő szerkezetet csak kisajátítás útján — ideértve az építményi jog alapítását is — lehet felállítani.

27. §. (1) A vezetékjog telekkönyvi bejegyzésnek nem tárgya. Gyakorlása nem eredményezheti az annak alapján elfoglalt területek elbirtoklását, sem az ily területre vonatkozó tulajdoni kereset elévülését.

(2) A vezetékjog megszűnik, ha a vezetékjog megállapításától számított öt éven belül nem építik meg, a megépített vezetéköt éven át nem használják, vagy véglegesen használaton kívül helyezik.

(3) A vezetékjog megszüntével az engedélyes köteles a létesítményeket eltávolítani és az előbbi állapotot visszaállítani. Vita esetében az érdekelt felek meghallgatása után a kereskedelemügyi miniszter dönt. A kereskedelemügyi miniszter döntése után igényét bármelyik fél a rendes bíróság előtt érvényesítheti.

28. §. (1) A vezetékjog ingyenes, az engedélyes azonban kártérítéssel tartozik a vezetékjog gyakorlásából, a vezetékek megépítéséből, karbantartásából, valamint üzemeltetéséből az ingatlan tulajdonosára vagy birtokosára háruló minden kárért, ideértve azt a kárt is, amely a 25. § (4) bekezdésében említett határidő meghosszabbításából vagy elmulasztásából ered.

(2) A kereskedelemügyi miniszter — a mezőgazdasági vagy erdőgazdasági művelés alatt álló ingatlanok tekintetében a földművelésügyi miniszterrel egyetértve — rendelettel állapítja meg a vezetékek megépítéséért és a leggyakrabban előforduló egyéb munkálatokért járó kártérítésnek azt a mértékét, amelyet kár bizonyítása nélkül lehet követelni.

(3) Az e szakaszon alapuló kártérítési igény attól a naptól számított egy év alatt évül el, amelyen a károsult a kárról tudomást szerzett.

(4) Az engedélyes az ingatlan tulajdonosával vagy birtokosával a kártérítés tekintetében az előbbi bekezdésektől eltérően is megállapodhatik. Ily megállapodással a vezetékjog gyakorlásával rendszerint nem járó rendkívüli károkért való felelősséget kizárni vagy az előbbi bekezdésben meghatározott elévülési időt megrövidíteni nem lehet.

29. §. (1) Saját használatú villamosmű létesítése vagy kibővítése végett kisajátítási jogot — ideértve az építményi jog és a használati szolgálat alapítását is — csak annyiban lehet engedélyezni, amennyiben annak a vállalatnak a javára, amely az ily villamosművet létesíteni kívánja, a fennálló jogszabályok értelmében kisajátításnak helye van.

(2) Az ily villamosmű javára engedélyezett vezetékjog a 24. § (2) bekezdésének 2. pontjában említett jogosítványra nem terjedhet ki.

V. fejezet. A villamosművek üzemének fenntartása.

30. §. (1) Közhasználatú villamosmű műszaki vezetését csak az láthatja el, akinek a kereskedelemügyi miniszter által előírt szakképzettsége van.

(2) Ha az engedélyesnek a megkívánt szakképzettsége nincs meg, vagy a mű műszaki vezetését nem kívánja személyesen ellátni, köteles szakképzett üzemvezetőt alkalmazni.

(3) Üzemvezető alkalmazása nem érinti az engedélyes vagyoni jogi felelősségét az üzem vezetése tekintetében fennálló kötelezettségek megszegéséért, még akkor sem, ha az üzemvezető személyének megválasztásában, a felügyelet gyakorlásában, utasítások adásában és a tennivalók teljesítéséhez szükséges eszközök nyújtásában a kellő gondosságot kifejtette. Ez a felelősség az e törvény alapján kiszabott bírságokra, valamint az üzemvezetés körében elkövetett cselekményeknek vagy mulasztásoknak e törvényben meghatározott jogkövetkezményeire is kiterjed, a büntetőjogi felelősségre azonban egyébként az erre vonatkozó jogszabályok irányadók.

31. §. (1) Közhasználatú villamosművekben az üzem folytatásával járó azokra a munkákra, amelyek végzéséhez a kereskedelemügyi miniszter ellátására szakismeretek igazolását szabja meg, a megfelelő szakismeretekkel rendelkező egyéneket kell alkalmazni.

(2) Közhasználatú villamosműben külföldi állampolgárt csak akkor lehet alkalmazni, ha a külföldi állampolgár által vállalt munkakör ellátására alkalmas magyar állampolgár nem található és ezen az alapon a kereskedelemügyi miniszter a külföldi állampolgár alkalmazását megengedi. Ez a rendelkezés nem érinti a külföldiek munkavállalásának az erre vonatkozó külön jogszabályokban megállapított általános előfeltételeit.

32. §. (1) Az engedélyes köteles:

1. a villamosenergiát az engedélyben vagy utóbb megállapított áramnemben, periódusszámmal és feszültséggel fejleszteni, vezetni és szolgáltatni;

2. berendezéseit a jó üzemvitel követelményeinek megfelelő, műszakilag kifogástalan állapotban tartani, megújításukról is gondoskodni és azokat megváltás vagy háramlás esetében a megváltásra, illetőleg a háramlásra jogosultnak ugyanilyen állapotban átadni;

3. a fogyasztónak villamos energiaszükségletét a fogyasztóterületen a fogyasztókkal szemben való egyenlő elbánás elvének megfelelően az engedélyokiratban meghatározott mindenkor berendezés teljesítőképességének határára belül a megállapított feltételek mellett kielégíteni;

4. az engedélyokiratban eleve megállapított bővítéseket a kereskedelemügyi miniszter felhívására haladéktalanul végrehajtani.

(2) Az engedélyes az előbbi bekezdésben felsorolt kötelezettségeinek teljesítése körében ipari szükségleteit a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907: III. tc. II. fejezetében foglalt rendelkezések szerint köteles fedezni.

33. §. (1) Az engedélyes a közhasználatú villamosmű üzemét önkényesen meg nem szüntetheti. Köteles mindent megtenni avégből, hogy az energiaszolgáltatás folytonossága zavart ne szenvedjen és az esetleg jelentkező üzemzavarok a lehető legrövidebb idő alatt megszűnjenek.

(2) Az engedélyes köteles az előrelátható tartós üzemszüneteket vagy korlátozásokat idejekorán, üzemének bármely okból bekövetkezett beszüntetését vagy korlátozását pedig a beszüntetés, illetőleg a korlátozás okának és előrelátható tartamának megjelölésével, azonnal bejelenteni a kereskedelemügyi miniszternek és közölni — szükség esetében hirdetmény útján — valamennyi fogyasztóval.

(3) Honvédelmi érdekeket veszélyeztető üzemzavarok esetében a kereskedelemügyi miniszter elrendelheti egyes fogyasztóterületeken vagy általában a villamos energiaszolgáltatás korlátozását. Ilyen korlátozást a kereskedelemügyi miniszter akkor is elrendelhet, ha másképpen nem fedezhető sürgős, közérdekű energiaszükséglet jelentkezik. Az utóbbi esetben az engedélyesnek meg kell téríteni az igénybevett villamosenergia önköltségi árát.

34. §. Az engedélyes köteles évről-évre mindazokat az üzemtechnikai adatokat, amelyek a mű és az energiafejlesztés, szétosztás és fogyasztás viszonyainak megvilágításához szükségesek s amelyeket a kereskedelemügyi miniszter megállapít, a kitűzött időben bejelenteni. A kereskedelemügyi miniszter a bejelentett adatokat ellenőriztetheti és azokat a szükséghez mérten közzéteheti. Az adatok bejelentésének elmulasztása esetében a kereskedelemügyi miniszter az adatokat az engedélyes költségére helyszíni vizsgálat útján is beszerezheti. Ugyanilyen elbírálás alá esik az adatoknak az engedélyes hibájából szükségessé váló helyesbitése.

35. §. (1) Az engedélyes köteles a kereskedelemügyi miniszter által az ellenőrzéssel megbízott hivatalos közegeknek az üzembe való belépését bármikor megengedni és az ellenőrzés foganatosítását előmozdítani.

(2) Az ellenőrző közegek csak a kiküldő hatóságnak tehetnek jelentést, egyébként pedig a tudomásukra jutó üzemi és üzleti viszonyok tekintetében titoktartásra kötelesek.

(3) Az előbbi bekezdések rendelkezései megfelelően állanak azokra is, akiket a kereskedelemügyi miniszter a m. kir. posta közegei közül az 1888:XXXI. törvényeikk hatálya alá eső távirda-, távbeszélő- és egyéb berendezések zavartalan működésének biztosítása érdekében a villamosműben a szükséges megfigyelések és mérések foganatosítására felhatalmaz.

36. §. (1) A 30. és 31. §-nak rendelkezései a saját használatú villamosművekre is megfelelően állanak. A kereskedelemügyi miniszter a 30. §. (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel szemben a saját használatú villamosműveknek általában vagy esetenként előterjesztett kérelemre könnyítéseket engedélyezhet vagy felmentést adhat.

(2) A 34. § rendelkezései csak a bejelentés alá eső saját használatú villamosművekre állanak.

(3) A 35. § rendelkezései a bejelentés alá eső saját használatú villamosművekre s ezeken felül mindazokra a saját használatú villamosművekre is állanak, amelyek vezetékeinek építéséhez és üzembehelyezéséhez a 6. § (2) bekezdése értelmében engedély szükséges.

VI. fejezet. Jogviszony az engedélyes és a fogyasztó között.

37. §. (1) A villamos energiáért fizetendő árat az engedélyokiratban foglalt árszabás (II. § (1) bekezdés 7. pontja) az egyes fogyasztói csoportokra külön-külön állapítja meg.

(2) Az árszabást általában a fogyasztók, különösen a termelési célokra fogyasztók érdekeinek figyelembevételével úgy kell megállapítani, hogy az energiafogyasztás várható mértékéhez képest az üzemi, az üzleti és a karbantartási kiadások rendes mértékének és a befektetett tőke tekintetében a hátrálásra figyelemmel szükséges vagy egyébként helyénvaló tőketörlesztésnek fedezésén felül a befektetett tőke megfelelő gyümöcsőztetése is biztosítva legyen.

(3) Az engedélyes az engedélyokiratban az egyes fogyasztói csoportok részére megállapított árszabásban foglalt árak keretein belül egyes fogyasztóknak különleges természetű, különösen termelési célokat szolgáló fogyasztásuk figyelembevételével külön árendeményt adhat. Az ily árendemény a fogyasztás természetének és időbeli eloszlásának, valamint a fogyasztás mértékének és a csatlakozás műszaki és gazdasági feltételeinek megegyezése esetében az egyes csoportokon belül minden fogyasztóval szemben hatályos. Az adott engedményekről jegyzéket kell készíteni. Ezt a jegyzéket évenként be kell mutatni a kereskedelemügyi miniszternek.

(4) Az engedélyes a fogyasztóval szemben az árszabás értelmében megszabottnál nagyobb árat szerződéssel csak a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával köthet ki. Az e tilalomba ütköző szerződés semmis.

38. §. (1) Az engedélyes az energia szolgáltatását nem teheti attól függővé, hogy a fogyasztó az energia felhasználásához szükséges berendezését az engedéllyel vagy az általa kijelölt harmadik személlyel létesítse, berendezését vagy az ahhoz szükséges anyagokat meghatározott sze-

mélytől vásárolja, vagy csak meghatározott, a rendes kereskedelmi forgalomban nem kapható berendezési tárgyakat vegyen használatba. Az e tilalomba ütköző megállapodás semmis.

(2) A kereskedelemügyi miniszter rendelettel megállapíthatja azokat a szabványokat és biztonsági szabályzatokat, amelyeknek meg nem felelő berendezésű fogyasztókat az engedélyes hálózatra nem kapcsolhat.

39. §. (1) Az árszabás megváltoztatását az érdekelt felek csak a munkéké és az anyagárak lényeges változása esetében kérhetik.

(2) Ha az energia fejlesztéséhez felhasznált energiaforrásban vagy az energiafejlesztés módjában oly változás áll be, amely a vállalatnak nagyobb nyereséget nyújt, mint amilyen mértékű emelkedés a változással kapcsolatos tőkebefektetés kamatozásának és törlesztésének biztosítására szükséges, a nyereségfeleslegnek felét az energiaárak általános leszállítására kell fordítani. E rendelkezést akkor is megfelelően alkalmazni kell, ha az energiaátvitel módja változik meg.

(3) Az (1) és a (2) bekezdés esetében az árszabás megváltoztatása tárgyában akár az engedélyes, akár más érdekelt kérelmére a 60. § értelmében alakuló bíróság dönt.

(4) Ha a villamos energia fejlesztésére, vezetésére és szolgáltatására szóló engedély különböző személyeket illet, az energiaárak megváltoztatása iránti bírói eljárásnak rendszerint az energiát fejlesztő engedélyes és az energiát az ily engedélyestől közvetlenül átvéő érdekelt közt van helye. Ha az energiaárak leszállításának az átvitel módjában beállott változás folytán van helye, a leszállítás iránti eljárást a változás folytán előnyhöz jutó engedélyes ellen az energiát tőle átvéő érdekelt indíthatja meg.

(5) Ha az energiaárak leszállítása iránti igény érvényesítésében az előbbi bekezdés értelmében jogosult késlekedik, az eljárást bármelyik más érdekelt is megindíthatja. A már folyamatba tett eljárásban bármelyik érdekelt résztvehet.

(6) A fogyasztókat az energiaárak megváltoztatása iránti eljárásban a község vagy a város képviseli. A kereskedelemügyi miniszter a belügy-miniszterrel egyetértve a községet vagy a várost az energiaárak leszállítására irányuló eljárás megindítására utasíthatja.

(7) Az árszabás megváltoztatása tárgyában valamennyi érdekelt közt bírói eljáráson kívül létrejött egység érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges. A községnek és a városnak az előbbi bekezdésben említett képviselői jogköre ily egység kötésére is kiterjed.

(8) Ha az energia fejlesztőjeként vagy az energiaátvitel módjának változása folytán előnyhöz jutó engedélyesként a község vagy a város van érdekelve, vele szemben a (2) bekezdés alkalmazásának nincsen helye, az energiaárak egyéb okból helyénvaló megváltoztatása tárgyában pedig bírói eljárás mellőzésével a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértve rendelkezik.

40. §. (1) A villamosenergiaszolgáltatás amaz egyéb feltételei tekintetében, amelyekre nézve az engedélyokirat nem rendelkezik, e törvény korlátai között a felek megállapodása irányadó.

(2) A fogyasztó csődje vagy a kérelmére meginduló kényszeregyességi eljárás esetében a villamos energia szolgáltatása, továbbá a szolgáltatott energia ára címén fennálló követelések tekintetében a bérleti szerződésre vonatkozó jogszabályok irányadók. Az energiaszolgáltatás felmondásának törvényes határideje csőd esetében tizenöt nap.

41. §. (1) Az engedélyes és a fogyasztó közt kötött oly megállapodás érvényességéhez, amelynek értelmében a fogyasztó a fogyasztás területére ki nem terjedő engedélyokirat alapján működő közhasználatú villamosmű vagy más személy tulajdonában álló saját használatú villamosmű útján láthatja el energiaszükségletét, a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges.

(2) Ha az engedélyes a villamosmű létesítése idejében előre nem látott új nagyfogyasztó rendkívül nagy, állandó energiaszükségletét egyáltalában nem, vagy megfelelő áron nem tudja ellátni, a kereskedelemügyi miniszter megengedheti, hogy az érdekelt nagyfogyasztó energiaszükségletét részben vagy egészen, tartósan vagy meghatározott időre valamely saját használatú villamosműtől vagy más fogyasztótérületen működő engedélyestől szerezze be.

VII. fejezet. A villamosművek együttműködése. Csatlakozás és kíséítés.

42. §. (1) A közhasználatú villamosművek energiafeleslegüket más közhasználatú villamosműveknek átengedhetik. Az erre irányuló szerződésekben az energiaárak és a villamosművek hálózatai közötti kapcsolatot létesítő berendezések költségeinek viselése tekintetében is meg kell állapodni.

(2) A közhasználatú villamosművek abban is megállapodhatnak, hogy energiatelepeik gazdaságos működésének előmozdítása érdekében azok között állandó kapcsolatot létesítenek, vagy, hogy valamelyikük saját energiatelepének üzemét teljesen megszünteti és egész energiaszükségletét egy vagy több más engedélyestől szerzi be.

(3) Meghatározott terület energiaszükségletének ellátására engedélyokiratot nyert engedélyes más engedéllyessel abban is megállapodhatik, hogy energiaszükségletét külön energiatelep létesítésének mellőzésével teljesen a másik engedélyestől szerzi be, vagy, hogy fogyasztótérületének egy részét a másik engedélyes vegye át. Az az engedélyes, akinek fogyasztótérülete ily módon csökken, ennek fejében egyszersmindenkorra szóló vagy járadék alakjában megállapított ellenértéket köthet ki. Amennyiben a fogyasztótérületét átruházó engedélyes valamely törvényhatóság, megyei város vagy község, a kereskedelemügyi miniszter az átruházást versenytárgyalás tartásához kötheti.

(4) Saját használatú villamosművek tulajdonosai vagy fenntartói megállapodhatnak abban, hogy energiatelepeik gazdaságos működésének előmozdítása érdekében azok között állandó kapcsolatot létesítenek.

(5) Az előbbi bekezdések alá eső megállapodások érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges.

(6) Az előbbi bekezdések rendelkezései megfelelően állanak arra az esetre is, ha közhasználatú és saját használatú villamosmű között a saját használatú villamosmű energiafeleslegének átvétele vagy együttműködés tárgyában létesül megállapodás. Ily megállapodás jóváhagyása esetében a megállapodás hatályosságának tartama alatt az abban részes saját használatú villamosműre a vezetés, a kezelés és az ellenőrzés tekintetében a törvénynek a közhasználatú villamosműre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

43. §. (1) A kereskedelemügyi miniszter, ha megállapítja, hogy valamely engedélyes fogyasztótérületének megnövekedett szükségletét nem képes megfelelően ellátni, vagy a szükséges energiát mástól előnyösebb feltételek mellett szerezhetné be, mint aminő feltételek mellett maga fejlesztí, vagy veszi, továbbá ha energiagazdasági vagy közbiztonsági szempontokból egyébként szükségesnek látja, az engedélyest fel is hívhatja, hogy megfelelő határidőn belül az előbbi § alá eső megállapodást létesítsen.

(2) Ha a felhívás okául az szolgál, hogy az engedélyes fogyasztótérületének megnövekedett szükségletét nem képes ellátni, a felhívásban meg kell jelölni a villamosmű kibővítésének azt a mértékét, amely a megállapodás létesítését mellőzhetővé tenné. Ebben az esetben a kibővítés végrehajtására megfelelő határidőt kell szabni.

(3) Ha a megállapodás létesítésére megszabott határidő a nélkül telt el, hogy a felhívásnak megfelelő megállapodást jóváhagyás végett felterjesztették volna, vagy, hogy a (2) bekezdés esetében a kibővítés, illetőleg annak előkészítése késlekedés nélkül kezdetét vette volna, a kereskedelem-

ügyi miniszter a 60. § értelmében alakuló bíróságnál kérheti az érdekelt villamosműveknek a 42. §-ban megállapított együttműködésre vagy csatlakozásra köteleztetését, vagy az egyik engedélyes fogyasztóterülete meghatározott részének lecsatlakozását vagy más engedélyes fogyasztóterületéhez csatlakozását.

(4) Az (1) és a (3) bekezdést akkor is megfelelően alkalmazni kell, ha közforgalmú vasút energiaszükségletének kielégítése céljából van együttműködésre szükség.

44. §. (1) A bíróság a kereskedelemügyi miniszter kérelme tárgyában a felek és az érdekelt községek (városok), valamint szükség esetében egyes fogyasztók meghallgatása után határoz.

(2) Az együttműködésre vagy a csatlakozásra, illetve az energiaszolgáltatásra a bíróság az érdekelt engedélyeseket, illetőleg saját használatú villamosművel rendelkező személyeket csak akkor kötelezheti, ha ez egyik kötelezett jövedelmének csökkenését sem eredményezi és csak addig terjedő hatállyal, amíg üzemének, illetőleg vállalatának kibővítése, fejlesztése folytán teljesítőképességének saját céljára való igénybevétele szükségessé nem válik. Az együttműködésre, illetőleg energiaszolgáltatásra a bíróság által kötelezett saját használatú villamosműre a 42. § (6) bekezdésében a vezetés, a kezelés és az ellenőrzés tekintetében megállapított rendelkezés nem alkalmazható.

(3) Az együttműködési, illetve a csatlakozási kötelezettség megállapítása vagy területátcsatolás esetében határozni kell a 42. §-ban megjelölt kérdésekben, továbbá az energiaáraknak a változáshoz mért esetleges leszállítása iránt is. Az együttműködés, a csatlakozás vagy az átcsatolás folytán szükséges berendezések költségeinek vagy egy részüknek fizetésére — az érdekelt község (város) meghallgatása után — fogyasztásuk arányában a bíróság határozata folytán előnyhöz jutó fogyasztóterület fogyasztóit csak akkor lehet kötelezni, ha a változás az energiaárak leszállítását eredményezte. Ebben az esetben a költségeket lehetőleg úgy kell behatározni, hogy a költségek kiegyenlítéséig az eredeti energiaárakat kell beszédni s a költségek fedezésére a különbözetet kell fordítani.

45. §. (1) Ha a közhasználatú villamosmű üzeme megszakad, úgy, hogy tartós szünetelésétől kell tartani, a kereskedelemügyi miniszter ideiglenes intézkedéssel elrendelheti, hogy más engedélyes nélkülözhető teljesítményét a kisegítésben részesítendő fogyasztóterület ellátására fordítsák. Ily esetben a kisegítés feltételeit a kereskedelemügyi miniszter állapítja meg, egyidejűleg azonban a 43. § (3) bekezdésének megfelelő kérelmet terjeszt elő a 60. § értelmében alakuló bíróságnál.

(2) A kereskedelemügyi miniszter az engedélyes meghallgatása után ideiglenes intézkedéssel az engedélyest kötelezheti, hogy energiatelepének ki nem használt részét tartaléklul más engedélyes vagy közforgalmú vasút szükségletének biztosítására utóbbiak költségére méltányos ellenérték fejében készen tartsa. Az ily ideiglenes intézkedés legfeljebb két évre szólhat. A két év eltelte előtt a kereskedelemügyi miniszter a 60. § értelmében alakuló bíróságtól kérheti az intézkedés időtartamának meghatározott, de öt évet meg nem haladó időre szóló meghosszabbítását.

(3) Ha a tartalék készentartása iránt tett intézkedés hatályossága tartamának lejártakor a bíróság előtt a 43. § (3) vagy (4) bekezdése alapján, vagy az előbbi bekezdés alapján indult eljárás van folyamatban, az intézkedés hatálya a bírói eljárás befejezéséig fennmarad.

(4) Ha a tartalék készentartása iránt tett ideiglenes vagy bírósági intézkedés hatályosságának tartama alatt az engedélyes körülményeiben olyan változás áll be, amely energiatelepének saját céljára való teljes vagy az addigig meghaladó mértékű kihasználását teszi szükségessé, a kereskedelemügyi miniszter köteles az intézkedést nyomban hatályon kívül helyezni vagy a tartaléktartás mértékét leszállítani. Ha a kereskedelemügyi miniszter az erre irányuló kérelem teljesítését megtagadja, az engedélyes kérelmével a 60. § értelmében alakuló bírósághoz fordulhat.

VIII. fejezet. Változás a közhasználatú villamosmű vezetésében.

46. §. (1) Az engedélyokirat átszáll az engedélyes örökösére, még pedig az engedélyokirat alapján kiadott további engedélyekkel és a létesített villamosműhöz tartozó vagyontárgyak tulajdonával együtt.

(2) Ha az engedélyes örököse cselekvőképtelen, korlátozottan cselekvőképessé vagy oly személy, aki e törvény 5. §-a értelmében engedélyokiratot nem kaphatott volna, az engedélyes személyes körülményeiben beálló változás esetére szóló rendelkezéseket (53. §.) kell megfelelően alkalmazni.

(3) Az örököst a kereskedelemügyi miniszter felelős vezetőül képviselő (5. § (2) bekezdése) kirendelésére kötelezheti, ha egyébként az üzem megfelelő vezetését biztosítva nem látja.

47. §. (1) Közhasználatú villamosművet akár üzembehelyezve, akár a létesítés folyamatbanléte alatt élők között elidegeníteni, bérbe vagy haszonbérbe adni csak a maga egészében vagy oly módon megosztva lehet, amily módon megosztva engedélyokirat kiadásának is helye van (2. §). A kereskedelemügyi miniszter más megosztást is megengedhet.

(2) Az elidegenítéshez, bérbe- vagy haszonbérbeadáshoz a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges. A jóváhagyást nem lehet megtagadni, ha a vevő, a bérlet, vagy a haszonbérlet oly vállalkozó, akinek részére engedélyokiratot képviselő kijelölése nélkül is ki lehetne adni. A jóváhagyással a kiadott engedélyek a vevőre, illetőleg a bérleti vagy haszonbérleti szerződés tartamára a bérletre szállanak át.

(3) A kereskedelemügyi miniszter a jóváhagyást felelős vezetőül képviselő (5. § (2) bekezdése) kirendelésétől teheti függővé. Ily esetben a vevő, a bérlet vagy a haszonbérlet a megkötött szerződéstől elállhat.

(4) Község vagy város a tulajdonában levő villamosművet csak a kereskedelemügyi miniszter előzetes beleegyezésével idegenítheti el vagy adhatja bérbe vagy haszonbérbe. Ebben az esetben a kereskedelemügyi miniszter versenytárgyalás tartását rendelheti el. A megkötött szerződés érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértve adott jóváhagyása szükséges.

48. §. (1) Az engedélyes ellen vezetett végrehajtás során, az engedélyes csődjében vagy a létrejött kényszerűesség értelmében fogatosított értékesítés esetében a már üzembehelyezett villamosművet csak mint jogi egységet vagy a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával megállapított terv szerint megosztva lehet értékesíteni. Ez a rendelkezés nem akadályozza a villamosmű használatára rendelt, de azzal tartósan össze nem kapcsolt és üzemének folytatásához nem nélkülözhetetlen raktári tartalék-készleteknek, szerszámoknak és egyéb eszközöknek önálló értékesítését, egyes vagyontárgyakra a tulajdoni igény érvényesítését vagy vételáruk behajtása végett egyes vagyontárgyak végrehajtás útján való értékesítését.

(2) A villamosművet vagy annak egy részét az előbbi bekezdés értelmében jogi egységként megszerző a szerzés időpontjától kezdve engedélyesként köteles eleget tenni a jelen törvényben, valamint az engedélyokiratban és az engedélyekben megszabott kötelezettségeknek.

(3) A végrehajtási és csőd eljárásnak, valamint a csődön kívüli kényszerűességi eljárásnak a villamosművek tekintetében az előbbi bekezdések rendelkezései folytán szükséges külön szabályait a minisztérium rendelettel állapítja meg.

49. §. (1) Ha a közhasználatú villamosmű üzemének működése megszakad vagy tartós szünetelésétől kell tartani és az üzem folytonosságának fenntartása közérdekből mellőzhetetlenül szükséges, a kereskedelemügyi miniszter a villamosmű üzemi gondnoki kezelését rendelheti el.

(2) Üzemi gondnokul saját kívánságára az érdekelt községet, várost vagy törvényhatóságot is ki lehet rendelni.

(3) Az üzemi gondnok feladata a közhasználatú villamosmű üzemének folytonosságát biztosítani. Ehhez képest csak az illető közhasználatú villamosmű üzemének rendes folytatásával rendszerint járó ügyletekre és

jogselekményekre jogosult, működésében köteles a kereskedelemügyi miniszter által esetleg megállapított kezelési utasításhoz alkalmazkodni, általában pedig a rendes vállalkozó gondosságával eljárni. A kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges az üzemi gondnok minden olyan ügyletéhez, amelyből az engedélyesnek esetleg az üzemi gondnoki kezelés megszünetése után teljesítendő kötelezettsége támad. Az üzemi gondnok más villamosművel való együttműködés céljára szerződést csak a kereskedelemügyi miniszter felhívására (43. §) köthet. Az ily szerződést lényeges érdeksérelem címén az engedélyes a 60. § értelmében alakuló bíróság előtt megtámadhatja. Ily esetben a bíróság a szerződést hatályon kívül helyezheti, vagy az abban foglalt megállapodásokat módosíthatja.

(4) Az üzemi gondnok a bevételekről és kiadásokról havonként köteles elszámolni és a kereskedelemügyi miniszter által megállapított díjainak kiegyenlítése után fennmaradó jövedelmet az engedélyes csődtömegének, hagyatékának, végrehajtási tömegének, illetőleg magának az engedélyesnek kiszolgáltatni.

(5) Az üzemi gondnoki kezelés kezdete előtt keletkezett követelések fejében a gondnoki kezelés tartama alatt előálló jövedelemnek csak azt a részét lehet végrehajtás alá vonni, amely az üzemi gondnok díjának és az üzemi gondnoki kezelés tartama alatt felmerült üzemi kiadásoknak fedezése után fennmarad.

(6) Ha a jövedelem az üzemi gondok díjainak és az üzemi gondnoki kezelés tartama alatt felmerült üzemi kiadásoknak fedezésére nem elegendő, a hiányzó összeget az érdekelt község viseli. Ha több község van érintve, a díjak és az említett kiadások hiányzó összegét közöttük a fogyasztott villamos energiamentiség arányában kell megosztani.

(7) Az üzemi gondnoki kezelés legfeljebb hat hónapig tarthat, de azt ennek az időnek eltelté előtt is nyomban meg kell szüntetni, ha az üzemnek az engedélyes által való folytatását gátló körülmény megszűnik vagy a fogyasztóterület energiaszükségletének fedezése más módon lehetségessé válik. Ha az üzem folytonossága az üzemi gondnoki kezelésre megszabott hat hónap eltelté után nem lenne biztosítható és az engedélyes a további gondnoki kezeléshez nem járul hozzá vagy a kereskedelemügyi miniszter az üzem folytonosságát gondnoki kezelésben sem látja biztosítottnak, az engedélyokiratot vissza lehet vonni.

(8) Az üzemi gondnoki kezelés részletes szabályait, továbbá azokat a feltételeket és módozatokat, amelyek mellett a községek által viselt költségeket a fogyasztókra át lehet hárítani, egyebekben a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel és az igazságügyminiszterrel egyetértve, rendelettel állapítja meg.

IX. fejezet. Az engedélyokirat hatályának megszűnése.

50. §. (1) A kereskedelemügyi miniszter az engedélyokiratot (2. §) visszavonhatja, ha az engedélyes a jelen törvényben, az engedélyokiratban vagy az építési engedélyben megszabott lényeges kötelességeinek vétken nem tett eleget, vagy ismételt írásbeli figyelmeztetés után olyan eselekményt követ el, amelyből megállapítható, hogy villamosművet nem a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelően vezet, végül ha az engedélyest az 5. § (1) bekezdése 4. pontjában megjelölt büntett vagy vétség miatt jogerősen elítélik. A kereskedelemügyi miniszternek az engedélyokirat visszavonását kimondó határozata ellen panasznak van helye a közigazgatási bírósághoz.

(2) Vízierővel hajtott villamos energiatelep engedélyokiratának visszavonása tekintetében a kereskedelemügyi miniszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértve jár el.

51. §. Az engedélyokirat hatálya megszűnik:

1. ha az engedélyes az engedélyokiratban megszabott határidő alatt építési engedélyt önhibájából nem kér (11. § (1) bekezdésének 8. pontja),

ha építési engedélye hatályát veszti (14. § (4) bekezdése), avagy, ha villamosművét az üzembehelyezési engedélyben megszabott idő alatt (16. § (3) bekezdése) önhibájából üzembe nem helyezi;

2. ha az engedélyes üzemét abbahagyja és a kereskedelemügyi miniszter által megállapított időn belül újból meg nem indítja;

3. ha az engedélyes jogi személy megszűnik;

4. a háramlás alá eső részeiben a háramlás beálltával;

5. az engedélyokiratban megszabott idő (11. § (1) bekezdésének 9. pontja) lejártakor.

52. §. A kereskedelemügyi miniszter az engedélyokirat hatályát az engedélyesnek a lejárat előtt legalább öt évvel előterjesztett kérelmére és az érdekelt törvényhatóságok, megyei városok és községek meghallgatása után egyszer, legfeljebb húsz évvel meghosszabbíthatja, ha az engedélyes a villamosművet lényegesen bővíti, vagy átalakítja és hozzájárul az energiaárak megfelelő leszállításához.

53. §. (1) Az engedélyes személyes körülményeiben beálló oly változás, amelynek folytán részére új engedélyokiratot nem lehetne kiadni (5. §), az engedélyokirat hatályát csak akkor szünteti meg, ha az engedélyes építési engedélyt még nem kapott, vagy a kiadott építési engedély alapján az építkezést meg nem kezdte.

(2) Ha az engedélyes ellen csődöt nyitottak, a csődtömeggondnok — amennyiben az üzembehelyezés (16. §) még meg nem történt — a felszámolási határnap elteltéig a csődbíróság felhatalmazásával, a felszámolási határnap után a csődválasztmány határozata alapján az engedélyről lemondhat.

(3) Az engedélyes elleni csődönkívüli kényszeregyességi eljárás megindítása után az engedélyes a villamosmű létesítésére és üzembehelyezésére irányuló jogcselekményeket — ideértve az építési engedély és az üzembehelyezési engedély kiadása iránti kérelem előterjesztését is — csak a vagyonfelügyelő hozzájárulásával végezhet.

(4) Ha az engedélyest az 5. § (1) bekezdésének 4. pontjában említett büncselekmény miatt jogerősen elítélték, de a kereskedelemügyi miniszter az engedélyokiratot nem kívánja visszavonni (50. §), az idézett rendelkezésben megjelölt időtartamra az engedélyes köteles felelős vezetőül képviselői jogkörrel oly önjogú személyt kijelölni, akit képviselőül a kereskedelemügyi miniszter is elfogad.

(5) Az engedélyes gondnokság alá helyezése esetében a gondnok a (2) bekezdésben megjelölt feltételek meglétében az engedélyről a gyámhatóság jóváhagyásával lemondhat. A gyámhatóság jóváhagyása szükséges ahhoz is, hogy a gondnok a közhasználatú villamosmű létesítésére irányuló munkálatokat vagy a már meglévő villamosmű üzemét folytathassa.

(6) Ha az engedélyes magyar állampolgárságát elveszti, az 5. § (2) bekezdését kell megfelelően alkalmazni.

X. fejezet. A megváltás és a háramlás.

54. §. (1) Az engedélyokirat alapján létesített mű üzembehelyezésétől számított harminc év eltelte után az állam a közhasználatú villamosműnek a villamosenergia távolsági vezetésére szolgáló berendezését, a község és a város a villamos energia elosztására szolgáló berendezéseknek a területén levő részét megválthatja. A megváltás tárgyául az említett berendezések az elhelyezésükre szolgáló ingatlanokkal és ingatlanon fennálló dologi jogokkal, valamint minden tartozékukkal együtt szolgálnak.

(2) A megváltási jog gyakorlásának tervezett időpontjáról az engedélyest legalább két évvel előbb írásban értesíteni kell. A megváltás jogát a mű üzembehelyezésétől számított harmincadik év végén vagy az ezt követő ötévi időszakok bármelyikének végén lehet gyakorolni. A meg-

váltást nem lehet az ugyanazon megváltásra jogosult által megváltható vagyontárgyak egy részére korlátozni.

(3) A megváltási jog gyakorlóját a megváltás után ugyanazok a jogok illetik és ugyanazok a kötelezettségek terhelik, amelyek a megváltás tárgya tekintetében az engedélyesre fennállottak. Távvezeték vagy elosztóhálózat megváltása esetében az engedélyes az energiát nagyban továbbra is olyan áron köteles szolgáltatni, hogy az általa a megváltást megelőzően vállalt kötelezettségek a megváltási jog gyakorlója által is teljesíthetők legyenek, feltéve, hogy az energiának nagyban való szolgáltatása az engedélyes szempontjából is gazdaságos. Az engedélyesnek a távvezeték megváltása utáni időben az energia nagyban való szolgáltatása tekintetében egyenlő feltételek mellett elsőbbsége van.

(4) Ha a község vagy a város a megváltás jogával a (2) bekezdésben megjelölt valamely alkalommal nem él, az állam a községre és a városra megállapított értesítési határidő lejárta után három hónapon belül tett közlés alapján a megváltást a község vagy a város helyett is gyakorolhatja. Ily megváltás esetében a község vagy a város a megváltás jogát a későbbi időszakokban sem gyakorolhatja.

(5) A megváltásra jogosultak közös megegyezéssel a megváltás jogának gyakorlásáról vagy az engedélykirat hatályossága hátralévő tartamának egy részére vagy egészen, bármikor lemondhatnak.

52. §. (1) Megváltás esetében a megváltott berendezésekért, ingatlanokért és azok tartozékaiért kártalanításul a megváltás tárgyának tényleges értékén felül amaz adóalapul bevallott, tiszta jövedelem tökécsített értékének felét is meg kell téríteni, amelyet az engedélyes a megváltás időpontjától a háramlás bekövetkeztéig elérne.

(2) A tényleges érték megállapításában a létesítésre felhasznált tőkének a használattal ki nem egyenlített részét, a tiszta jövedelem kiszámításában a megváltást megelőző öt üzletévben elért tiszta jövedelem átlagát kell alapul venni.

(3) A kártalanítás összege tekintetében felmerülő jogviták értékre való tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe és a budapesti kir. törvényszék kizárólagos illetékessége alá tartoznak.

56. §. (1) Az engedélykirat hatályossága időtartamának (11. § (1) bekezdésének 9. pontja), illetőleg meghosszabbított hatályosságának 52. §) elteltével a közhasználatú villamosműnek az energia távolsági vezetésére szolgáló berendezése és a villamos energia elosztására szolgáló berendezései az 54. §-ban megjelölt terjedelemben és megosztás szerint az államra, a községre, illetőleg a városra háramlanak. A községre vagy a városra háramlik az a berendezés is, amelyet helyette az 54. § 4. bekezdése alapján az állam váltott meg.

(2) A háramlás alá eső azok a vagyontárgyak, amelyeket a vállalat az üzembehelyezéstől számított harminc év alatt létesített vagy szerzett meg, ellenszolgáltatás nélkül és tehermentesen, az engedélykirat hatályosságának hátralévő időtartama alatt felállított vagy megszerzett oly tárgyak pedig, amelyek létesítésébe vagy megszerzésébe az a jogi személy, amelyre háramlanak, előzetesen beleegyezett, teljes kártalanítás fizetésének kötelezettségével szállanak át. Az utóbbi említett idő alatt ily beleegyezés nélkül felállított vagy megszerzett vagyontárgyakra az engedélyes az elvitel jogát gyakorolhatja. Az elvitel jogát nem lehet gyakorolni, ha az, akire a kérdéses vagyontárgy egyébként háramolnék, az engedélyesnek megtéríti azt az értéket, amely értéke lenne az engedélyesre nézve az elválasztott dolognak. Lényeges bővítések és új létesítmények emelése esetében ezekre vonatkozóan a kereskedelemügyi miniszter a háramlás tekintetében az e szakaszban foglaltaktól eltérő feltételeket állapíthat meg.

(3) Az előbbi bekezdés alapján járó kártalanításra az 55. § rendelkezései megfelelően állanak.

(4) A háramlás időpontjának beállta után a közhasználatú villamosmű

háramlás alá eső berendezéseit, ingatlanait és ezek tartozékait a háramlás időpontjában terhelő zálogjogok alapján kielégítést keresni nem lehet. E jogok szempontjából a háramlás alá eső vagyontárgyak helyébe az esetleges kártalanítási összeg lép. A telekkönyvben a háramlás alá eső vagyontárgyakra bejegyzett jelzálogjogokat a háramlás folytán beálló tulajdonváltozás bejegyzésével egyidejűen annak kérelmére, akinek javára a háramlás bekövetkezett, törölni kell.

(5) A zálogjoggal vagy jelzálogjoggal biztosított követeléseknek a (2) bekezdés alapján járó kártalanítási összegből való kielégítésére az 1881: XLII. tc. 44. §-át kell megfelelően alkalmazni.

(6) Amennyiben akár a megváltási, akár a háramlási jog gyakorlása esetében a megváltás, illetve háramlás alá kerülő berendezési tárgyakkal összefüggően oly berendezések maradnának az engedélyes birtokában, amelyekre a megváltás és a háramlás joga csak későbbi időpontban nyílik meg, ilyenkor az engedélyes a birtokában maradó berendezési tárgyak üzemének ellátása céljából a megváltott, illetve háramlott berendezési tárgyakra peage-jogot igényelhet, abban az esetben pedig, ha a megmaradt berendezés a háramlott vagy a megváltott részek nélkül gazdaságosan nem tartható üzemben, kívánhatja azt, hogy a birtokában maradó berendezési tárgyakra a megváltási eljárás terjesztessék ki.

XI. fejezet. Villamos energiának kivitele és behozatala.

57. §. (1) Villamos energiát Magyarország területéről külföldre vagy külföldről Magyarország területére vezetni csak engedély alapján szabad. Az országos érdekek kielégítésére rendelt távvezetéseken való behozatalra vagy kivitelre engedélyt csak a törvényhozás adhat, más esetekben — nevezetesen a helyi vonatkozású határszéli forgalomban — az engedély megadására a belügyminiszterrel egyetértve a kereskedelemügyi miniszter hivatott.

(2) Az előbbi bekezdésben említett miniszterek engedélyt csak esetenként meghatározott legnagyobb teljesítményre és energiamennyiségre, huszonöt évnél nem hosszabb, meghatározott időre, öt évet meghaladó időre szóló engedély esetében az ötvenkint főlmondási jog kikötésével adhatnak.

(3) Nem lehet engedélyt adni, ha a kivezetni kívánt villamos energia a belföldön felmerülő szükséglet kielégítésére szükséges, vagy ha a bevezetni kívánt energia olyan szükséglet kielégítésére szolgálna, amely belföldön fejlesztett villamos energiával is megfelelően kielégíthető.

XII. fejezet. A villamos energiagazdálkodás külön eszközei és szervei.

58. §. (1) A kereskedelemügyi miniszter a bírságpénzekből (64. §) valamint az állami költségvetés keretében évenként megállapítandó hozzájárulásból Országos Energiagazdasági Alapot létesít. Ez az Alap az ország energiaellátásának fejlesztésére szolgál. Az alapról villamos energiával el nem látott területek energiaszükségletének ellátására alakuló vállalatok részére kölcsönt lehet nyújtani vagy annak terhére ily vállalat létesítésében részvényjegyzés, üzletrészjegyzés útján vagy más alkalmas módon részt lehet venni.

(2) Az Alapnak és jövedelmének az előbbi bekezdés értelmében való felhasználása felől a kereskedelemügyi miniszter rendelkezik. Az Alap bevételeiről, kiadásairól és felhasználásáról a kereskedelemügyi miniszter az országgyűlésnek évenként jelentést tesz.

59. §. (1) A jelen törvény végrehajtásával és általában az ország energiagazdálkodásával kapcsolatos kérdésekben véleményadás céljából szakértőflakból Országos Energiagazdasági Tanácsot kell felállítani.

(2) A Tanács elnökből, alelnökből és tizenkét kinevezett tagból áll. Elnökét és alelnökét a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére az

államfő, a tizenkét tagot az energiazgazdasági szakkérdésekkel és villamossági ügyekkel foglalkozó szakértő sorából a kereskedelemügyi miniszter nevezi ki.

(3) Az elnök, az alelnök és a tagok kinevezése három évre szól, de újabb három-három évre ismételtlen is meghosszabbítható. Az elnök, az alelnök és a tagok e működésükért tiszteletdíjban nem részesülnek. A Tanács kinevezett tagjai a kinevezés elfogadásával kötelezettséget vállalnak arra, hogy a Tanács működésében résztvesznek.

(4) A Tanácsba valamennyi tárca állandó képviselőt küld ki. A tárca-képviselőknek a Tanács üléseiben csupán tanácskozási joguk van, de szavazati joguk nincsen.

(5) A Tanács szervezetét egyebekben a kereskedelemügyi miniszter állapítja meg. Nagyobb jelentőségű ügyekben, ha ezek természete ezt különösen megköveteli, a kereskedelemügyi miniszter előadót jelölhet ki. Ügyrendjét a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyásával a Tanács maga állapítja meg.

(6) A Tanács az energiaszolgáltatás műszaki vonatkozásaiban javaslatait közvetlenül a kereskedelemügyi miniszternek, energiazgazdasági ügyekben azonban határozatait tartozik az Országos Ipartanács állandó bizottságával közölni, amely azokra vonatkozó javaslatait a kereskedelemügyi miniszter elé terjeszti.

60. §. (1) Az e törvény 39. §-ának (3) 43. §-ának (3) és (4) bekezdésében, 45. §-ában és 49. §-ának (3) bekezdésében említett vitás kérdésekben a kir. Kúria alakuló külön bíróság határoz. E külön bíróság elnöke a kir. Kúria elnöke vagy a kir. Kúria elnökének kijelölése alapján a másod-elnöke vagy egyik tanácselnöke.

(2) A külön bíróság az elnökön felül négy tagból alakult tanácsban jár el. A tanács két tagját a kir. Kúria ítélőbirái és szabadalmi tanácsának tagjai sorából a kir. Kúria elnöke jelöli ki, a másik két tagját pedig a tanács elnöke hívja be azoknak az energiazgazdasági és villamossági szakértőknak sorából, akiket erre a célra a kereskedelemügyi miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve előre kijelölt.

(3) A külön bíróság tagjának és jegyzőkönyvvezetőjének kizárására az 1911. I. tc. 59—69. §-ait kell alkalmazni. Nem vehet részt az eljárásban az sem, aki az ügyben félként szereplő villamossági vállalat igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja vagy e vállalat alkalmazottja. A kizárás tárgyában a külön bíróság tanácsa a kifogásolt tag részvétele nélkül határoz.

(4) A külön bíróság a felek meghallgatása és szükség esetében szakértői vélemény megszerzése után dönt. Szakértői véleményadás vagy szakértői vélemény felülvizsgálata végett a külön bíróság hivatalból is megkeresheti az Országos Energiagazdasági Tanácsot.

(5) A külön bíróság alakulásának, eljárásának, ügyvitelének és tagjai díjazásának szabályait, az eljárás költségeinek előlegezését és viselését, a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.

XIII. fejezet. Büntető rendelkezések.

61. §. (1) Azok a büntető rendelkezések, amelyeket a büntetőtörvények — ideértve az 1912. LXIII. tc. 21. §-át is — a távirdák vagy tartozékaik megrongálására, használhatóságuk félbeszakítására vagy gátlására megállapítanak, kiterjesztetnek a villamos energia fejlesztésére, vezetésére vagy elosztására szolgáló berendezéseknek vagy tartozékaiknak megrongálására, használhatóságuk félbeszakítására vagy gátlására is.

(2) Az (1) bekezdésben megállapított büntettre az 1912. LXIII. törvény-cikk 12. §-ában meghatározott feltételek fennforgása esetében a rögtönbiráskodást is el lehet rendelni.

(3) Aki közhasználatú villamosműben rendelkezésre jogosított vagy ott szolgálatot teljesít, az 1878. V. tc. 441. és 442. §-ai értelmében bünte-

tendő, ha kötelességének megszegése által a villamos energia fejlesztésére, vezetésére vagy elosztására szolgáló berendezés használhatóságának felbeszakítását okozza. A rendelkezésre jogosítottak, vagy szolgáltatást teljesítő kötelességeit a kereskedelemügyi miniszter külön fogja megállapítani.

62. §. Vétseget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki villamos energiát külföldre vagy külföldről engedély (57. §) nélkül vezet.

63. §. (1) Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő:

1. aki villamos energiát a törvény rendelkezései ellenére engedély (2. §) nélkül fejleszt, vezet vagy szolgáltat;

2. aki közhasználatú vagy a 6. § (2) bekezdése alá tartozó saját használatú villamosművet a fennálló rendelkezések ellenére építési engedély nélkül állít fel, lényegesen bővít vagy átalakít, vagy üzembehelyezési engedély nélkül helyez üzembe;

3. aki a 65. § alapján kiadott rendeletben megszabott adatokat ismételt felhívás ellenére sem mutatja be a kereskedelemügyi miniszternek;

4. az engedélyes, a saját használatú villamosmű fenntartója, illetőleg az üzletvezető, ha a 34. vagy 35. §-okban megállapított kötelességek teljesítésének ellenőrzésében eljáró hivatalos közegeket ellenőrző munkájukban akadályozza, vagy a kívánt adatok közlését megtagadja.

(2) Ha az előbbi bekezdésben meghatározott kihágások bármelyikét az üzem alkalmazottja követte el és az üzem tulajdonosát (vezetőjét) a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelességének teljesítésében akár szándékos, akár gondatlan mulasztás terheli, a tulajdonos (vezető) kihágás miatt két hónapig terjedhető elzárással büntetendő.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben említett kihágási ügyekben az eljárás a közigazgatási hatóságnak mint rendőri büntetőbírósnak, a m. kir. állami rendőrség működési területén a m. kir. állami rendőrség hatáskörébe tartozik. Harmadfokon a kereskedelemügyi minisztérium előadójának részvételével a belügyminisztériumban szervezett Kihágási Tanács bíraskodik.

64. §. (1) Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, rendbüntetésül ötezer pengőig, ismétlés esetében húszezer pengőig terjedhető pénzbírsággal kell büntetni:

1. azt az engedélyest és a VII. fejezet alapján együttműködésben résztvevő saját használatú villamosműnek azt a fenntartóját, aki a 13., 15., 30–38. és 45. §-okban megállapított kötelességek vagy tilalmak valamelyike ellen vét;

2. azt, aki a 7. §-ban szabályozott bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget;

3. azt, aki a 65. § alapján kiadott rendeletben megszabott adatokat a kereskedelemügyi miniszternek be nem mutatja;

4. azt az engedélyest, illetőleg azt az üzletvezetőt, aki a szolgáltatból való elmozdítására ítélt (61. § (3) bekezdése, 1878 : V. te. 442. §) alkalmazottat (munkást) a jogerős ítélet közlésétől számított három nap alatt el nem bocsátja.

(2) A pénzbírságot a kereskedelemügyi miniszter az engedélyes meghallgatása után rója ki.

(3) A pénzbírságból befolyó összegek az Országos Energiagazdasági Alapot (58. §) illetik.

XIV. fejezet. Általános, vegyes és záró rendelkezések.

65. §. (1) A kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapítja meg, hogy törvényhatóság, megyei város vagy község által fenntartott, továbbá az e törvény életbelépése előtt törvényhatósággal, megyei várossal, községgel vagy ezek által alapított társulattal kötött szerződés alapján létesített közhasználatú villamosművek (régli közhasználatú villamosművek)

fenntartói a jelen törvény rendelkezései szempontjából jelentős mily adatokat és mily határidőn belül kötelesek előterjeszteni.

(2) Az előbbi bekezdés alá eső villamosművek fenntartóinak a törvényhatóságok, megyei városok, községek által fenntartott művek kivételével — az előterjesztett adatok alapján az eddigi jogviszonyaik lényeges tartalmát a 11. § megfelelő alkalmazásával feltüntető működési engedélyt kell adni. A működési engedélyben az árszabást az érvényben lévő árszabásnak megfelelően kell megállapítani. A közhasználatú villamosművet fenntartó törvényhatóságok, megyei városok, községek részére megfelelő engedélykiratot kell kiadni.

(3) Az (1) bekezdésben említett szerződések közül azokat, amelyeket a kormányhatóság még nem hagyott jóvá, jóváhagyás céljából e törvény életbelépésétől számított harminc napon belül fel kell terjeszteni az illetékes miniszterhez.

(4) A saját használatú villamosmű részére a fenntartó vállalatnak a vele érdekközösségben álló vállalattal kötött energiaszolgáltatási szerződése esetében az energiaszolgáltatásra működési engedélyt lehet adni.

(5) Saját használatú villamosműnek kell tekinteni az olyan villamosművet is, amely kizárólag a vele érdekközösségben álló vállalatnak vagy vállalatoknak szolgáltató villamos energiát.

(6) A szükséges adatok előterjesztését elmulasztó régi közhasználatú villamosművel szemben a 49. és 50. §-ok rendelkezéseit lehet megfelelően alkalmazni.

66. §. (1) E törvénynek az üzem kibővítésére és átalakítására, az ily célra szükséges kisajátításra, — ideértve az építményi jogot és a használati szolgalmat, — továbbá a vezetékJogra, az üzem mikénti folytatására, az adatszolgáltatásra és a villamosművek együttműködésére és csatlakozására, az engedélykirat átszállására és hatályának megszűnésére, a villamosmű vezetésére vonatkozó rendelkezéseit, úgyszintén a büntető rendelkezéseket (61—64. §-ok) a régi közhasználatú villamosművekre is alkalmazni kell. Használati szolgálat vagy építményi jog alapítását, továbbá vezetékJogot a régi közhasználatú villamosművek meglevő berendezései tekintetében is engedélyezni lehet, ha az ezek elhelyezésének alapjául szolgáló magánjogi megegyezések hatályossága megszűnik.

(2) A kereskedelemügyi miniszter rendelettel megfelelő határidőt engedhet az e törvény rendelkezéseivel való alkalmazkodásra, különösen a meglevő alkalmazottaknak megfelelő szakképzettségű alkalmazottakkal helyettesítése tekintetében.

(3) Ha a működési engedélybe átvett árszabást az eredeti árszabást módosító döntőbizottsági megállapítás szabta meg, a működési engedély kiadásának közzétételétől számított hat hónapon belül bármelyik érdekelt a 39. § (1) és (2) bekezdésének esetén kívül is érheti a 60. § értelmében alakuló bíróság előtt új árszabás megállapítását. Ugyanez a jog illeti meg az érdekeltet akkor is, ha a törvény életbelépése időpontjában nincs érvényes árszabás. Az e bekezdés alapján előterjesztett kérelem esetében a bíróság az energiaszolgáltatás feltételeit az összes körülményeknek különösen az eredeti szerződés tartalmának, valamint a 37. § (2) bekezdésében foglaltaknak méltányos figyelembevételével állapítja meg.

67. §. (1) Az e törvény életbelépése előtt létesített közhasználatú villamosművet abban az esetben, ha megváltása tekintetében szerződés rendelkezik, a szerződés határozmányai értelmében lehet megváltani. Abban az esetben, ha a szerződés a megváltás iránt nem rendelkezik, e törvény életbelépésétől számított harminc év elteltével bármikor teljes kártalanítás mellett megváltásnak van helye.

(2) Az e törvény életbelépése előtt létesített közhasználatú villamosmű hármlása csak a szerződésben kikötött esetekben és feltételek mellett következik be.

(3) A működési engedély hatályát az érdekelt törvényhatóság, megyei város vagy község beleegyezésével a kereskedelemügyi miniszter az 52. §-ban foglalt feltételek meglátéban meghosszabbíthatja.

68. §. (1) Az e törvény életbelépése időpontjában már működő olyan saját használatú villamosművek tulajdonosai, amelyeknek e törvény életbelépése után való létesítését előzetesen be kellene jelenteni, kötelesek a kereskedelemügyi miniszter rendeletében megjelölt adatokat a kitűzött megfelelő határidő alatt előterjeszteni. Az adatok előterjesztésének elmulasztása esetében a régi saját használatú villamosmű tulajdonosának költségére a kereskedelemügyi miniszter az adatokat helyszíni vizsgálat útján is beszerezheti.

(2) A régi saját használatú villamosművek adatszolgáltatási kötelezettségére a jelen törvény rendelkezései érvényesek, egyéb jogviszonyaira egyebekben a korábbi jogszabályok maradnak irányadók.

69. §. (1) E törvény rendelkezései nem érintik az 1888 : XXXI. tc. hatálya alá eső, továbbá a fémvezeték nélkül vagy fémvezetéken nagy változásszámú áramokkal működő berendezésekre vonatkozó jogszabályokat.

(2) E törvény rendelkezései nem nyerne alkalmazást a kizáróan vasúti vagy hajózási célokat szolgáló villamosművekre.

(3) A kereskedelemügyi miniszter esetenként állapítja meg, hogy e törvény rendelkezéseit mennyiben kell a villamos energiát szolgáltató olyan berendezésekre alkalmazni, amelyek kizáróan kísérleti célokra szolgálnak.

70. §. (1) Közhasználatú villamosműre az ipartörvény hatálya nem terjed ki, azonban az ilyen műben alkalmazott személyzet szolgálati és munkaviszonyára, egészségének és testi épségének védelmére, betegségi, baleseti, úgyszintén öregségi, rokkantsági, özvegyégi és árvasági biztosítására mindazok a rendelkezések alkalmazást nyernek, amelyek az 1884 : XVII. és 1922 : XII. törvénycikkeknek hatálya alá eső vállalatok alkalmazottaira irányadók.

(2) A bányászati és kohászati vállalatok által fenntartott közhasználatú villamosműben alkalmazott személyzet szolgálati és munkaviszonyára, egészségének és testi épségének védelmére, betegségi, baleseti, úgyszintén öregségi, rokkantsági, özvegyégi és árvasági, valamint bányanyugdírbiztosítására — feltéve, hogy a közhasználatú villamosmű a bányászati vagy kohászati vállalat telepén vagy azzal közvetlen kapcsolatban működik és a vállalat saját energiaszükségletét is ellátja — azokat a rendelkezéseket kell alkalmazni, amelyek a bányászati és kohászati vállalat egyéb alkalmazottaira irányadók.

71. §. (1) Amennyiben közhasználatú villamosmű tekintetében a 70. §-ban említett ügyekben az alsófokú hatóságoknak határozniuk kell, azok a hatóságok járnak el, amelyek hasonló természetű iparügyekben járnak el.

(2) A bányászati és kohászati vállalatok által fenntartott közhasználatú villamosmű tekintetében az előbbi bekezdésben említett ügyekben az elsőfokú bányahatóságok járnak el, végső fokon a pénzügyminiszter határoz.

72. §. (1) Amennyiben az 1907 : III. tc. 9. §-ának (3) bekezdése közhasználatú villamosmű tekintetében kerül alkalmazásra, az Országos Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium általános bizottsága mellett az Országos Energiagazdasági Tanácsot (50. §) is meg kell hallgatni.

(2) E törvény életbelépésével az 1907 : III. tc. 2. §-ának (2) és (3) bekezdése hatályát veszti.

(3) A villamos energiát és — amennyiben a dolgokra vonatkozó jogszabályok rájuk illenek — a joguralomnak alávethető egyéb energiákat általában dolgoknak kell tekinteni. Ehhez képest a villamos energiát és általában az említett egyéb energiákat a büntetőtörvények alkalmazása szempontjából is úgy kell tekinteni, mintha dolgok volnának.

73. §. A m. kir. minisztérium a csődönkívüli kényszerügyességi eljárás szabályainak módosítása esetében e törvénynek a csődönkívüli kényszerügyességi eljárás esetére szóló rendelkezéseit is megfelelően módosíthatja.

74. §. (1) E törvény életbelépésének napját a kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

(2) Ezt a törvényt a kereskedelemügyi miniszter az érdeelt minisz-

terekkel, ha valamely törvényhatóság, város vagy község az engedélyes, a belügyminiszterrel egyetértve hajtja végre.

(3) A kereskedelemügyi miniszter elkészítetteti az ország villamosításának általános tájékoztató tervét és ezt a tervet egy éven belül a törvényhozásnak bemutatni köteles.

1931 : XXI. tc. az iparfejlesztésről.

1. §. Ennek a törvénynek a hatálya a következő vállalatokra terjed ki:

a) azokra a vállalatokra, amelyek az 1884 : XVII. törvénycikkbe foglalt ipartörvény és az ezt módosító 1922. évi XII. törvénycikk hatálya alá tartoznak,

b) energiatermelő és elosztó vállalatokra,

c) háziipari vállalatokra,

d) kohászati vállalatokra és ezek segédüzemeire.

1. fejezet. A törvényben megállapított kedvezmények adományozásának feltételei.

2. §. Ennek a törvénynek 8–11. §-aiban részletezett kedvezményekben — amennyiben a 3–7. §-okban meghatározott feltételeknek megfelelnek — részesíthetők:

a) azok a vállalatok, amelyek legalább 30 lóerő mechanikai munkaszükséglet mellett 20 munkásnál többet foglalkoztatnak, vagy amelyeknél a vegyi folyamatok lebonyolítására használt berendezés, a termelés tömegszerűsége és a tőkebefektetés mértéke gyári jelleget állapít meg;

b) közhasználatú energiatermelő és elosztó vállalatok;

c) legalább 50 háziiparost rendszeresen foglalkoztató vállalatok;

d) kisipari szövetkezetek.

3. §. A jelen törvény 8–11. §-aiban részletezett kedvezményekben részesíthetők a 2. §. a), c) és d) pontjában körülírt újonnan alakuló vagy a 2. § a) pontjában meghatározott mechanikai munkaszükségletet és munkaslétszámot időközben elérő vállalatok, ha olyan cikkeket gyártanak, amelyeket eddig hazánkban vagy egyáltalában nem, vagy nem olyan mértékben állítottak elő, hogy a fogyasztás jelentősen nagyobb részét fedeznék.

Abban az esetben, ha valamely cikkben a hazai ipar termelése a fogyasztás 70%-át már fedezi, illetőleg, ha a termelés ez alatt marad is, de feltehető, hogy az új vállalat alapításával, az ipari termelés a fogyasztást teljesen fedezni fogja, az ilyen cikknek előállításával foglalkozó vállalatok csak az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után részesíthetők kedvezményekben.

Azokat a vállalatokat, amelyek a 2. §. a) pontjában meghatározott mechanikai munkaszükségletet és munkaslétszámot fennállításuknak nem első évében érik el, csak megnövekedett termelésük után lehet részesíteni kedvezményekben.

Ha valamely vállalat a kedvezményeket azért nem kapta meg, mert a hazai termelés abban az iparágban, amelyhez a vállalat tartozik, már elegendő mértékben képes fedezni a hazai fogyasztást és a hazai termelés egy későbbi időpontban mégsem volna képes a hazai fogyasztásnak megfelelő mennyiségben termelvényeket előállítani, a kedvezmények a vállalat részére az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után utóbb engedélyezhetők.

4. §. A 3. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell már meglévő ipari vállalatokra is, ha ezek újonnan létesített lényeges üzemi kibővítései alapján kérnek kedvezményt.

Ebben az esetben a kedvezményekben részesíthető üzemágnak a vállalat összes üzemágaihoz való viszonyát a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg százalékos arányban állapítja meg. Ennek arányában érvényesíthetők a 8. §-ban meghatározott illetékkedvezmények kivételével a többi kedvezmények.

Az előző bekezdésben említett százalékos arányszám megállapításában követendő eljárást a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg, a 8. §-ban említett illetékkedvezmények ilyen üzemekre való alkalmazásának mértékét pedig a pénzügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg határozza meg.

5. §. Azok a villamosenergiát szolgáltató vállalatok, amelyek a hazai nyersanyag, illetőleg energia előnyös felhasználására létesülnek, a jelen törvényben meghatározott kedvezményekben részesíthetők.

6. §. Amennyiben valamely vállalat pénzügyi helyzetének megjavítása céljából újabb lényeges forgótőkének a vállalatba befektetése, vagy az ország külkereskedelmi mérlegének javítása, vagy általában valamely fontos közgazdasági érdek indokolja, bármely, a jelen törvény 2. §-ának a), b), c) vagy d) pontja alá eső új, vagy már fennálló vállalat részesíthető az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után a jelen törvény alapján adományozható kedvezményekben vagy ezek valamelyikében, tekintet nélkül arra, hogy az az 1907: III. tc. vagy a jelen törvény alapján élvezett-e már kedvezményeket, vagy nem.

7. §. A 2. § a), c) vagy d) pontjában körülírt vállalatok közül azok, amelyek üzemi átszervezéseket vagy üzemi egyesüléseket hajtanak végre, vagy a munkafolyamatok javításával és a szabványosítás módszereivel az eddigénél nagyobb termelést, az önköltségi és ezáltal az eladási árak csökkentését vagy változatlan önköltségi árak mellett a termelvények jobb minőségét érik el, a szociális és gazdasági szempontok figyelemmel tartásával az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után részesíthetők a jelen törvény 8–11. §-aiban felsorolt kedvezményekben vagy ezek valamelyikében, amennyiben pedig fentebb körülírt termelési célokat szolgáló épületeket és munkáslakásokat építenek vagy gépi berendezésüket az üzem észszerűbbé tétele céljából átalakítják, a 12. §-ban foglalt kedvezményben.

Ennek a §-nak alapján abban az esetben is részesíthetők kedvezményben a vállalatok, ha az 1907: III. tc., vagy a jelen törvény alapján már élveztek kedvezményeket.

II. fejezet. Adományozható kedvezmények.

8. §. A jelen törvény 3–7. §-ai alapján a vállalatoknak a következő kedvezményeket lehet nyújtani:

1. A vállalatot egészben vagy részben fel lehet menteni a gyári üzem után járó társulati, illetőleg általános kereseti adó, úgyszintén — az útdátó kivéve — ezek után az adók után járó törvényhatósági és községi pótdátók, valamint a kereskedelmi és iparkamarai illetékek alól;

2. a vállalatot egészen vagy részben fel lehet menteni a gyári üzemek céljait szolgáló ingatlanok megszerzése esetében az állami és községi ingatlanvagyonátruházási illeték, bérbevétele esetében pedig a bérleti szerződési illeték alól; ez a mentesség kiterjeszthető az ingatlanokkal az illeték-törvény szerint egyenlő elbánás alá eső gépek és szerelvények megszerzésére is; ennek a pontnak alkalmazásában a gyári üzemnek céljait szolgálónak kell tekinteni az üzemmel arányos nagyságú iroda- és raktárpépületeket, továbbá azokat az üzemmel arányos nagyságú ingatlanokat is, amelyek kizárólag a vállalat alkalmazottainak lakásul, vagy társadalmi, művelődési vagy jóléti intézményül szolgálnak;

3. illetékkedvezményekben részesíthetők a vállalatok a gyári üzemmel kapcsolatos munkáslakások után esetleg kivetendő illetékegyenérték tekintetében;

4. ha a vállalat kereskedelmi társaságként alakult, vagy a kedvezmény tartama alatt ilyenre átalakul, vagy más kereskedelmi társasággal egyesül, egészben vagy részben felmenthető:

a) a gyári üzembe fektetett társasági tőke — részvénytársaságoknál a gyári üzembe fektetett alaptőke és felpénzből származott tartaléktőke — erejéig a társasági alapszerződésnek, valamint a társasági alapszerződést

a társasági tőke szaporítása céljából módosító szerződéseknek (társasági szerződési, részvénytársaságoknál részvénykibocsátási, szövetkezeteknél üzletrész kiadási) illetéke alól;

b) a részvénytársasági alapszerződést a társasági tőke szaporítása nélkül módosító szerződések után az 1920. XXIV. tc. 14. §-ának 5. pontja értelmében járó részvénykibocsátási illeték alól;

c) a gyári üzemnek szolgáló ingatlan vagyontételnek a társaságba való bevitelére után járó állami és községi ingatlanvagyonát ruházási illeték alól; ez a mentesség kiterjed az ingatlanokkal az illetéktörvény szerint egyenlő elbánás alá eső gépek és szerelvények bevitelére is; a gyári üzemek céljait szolgálónak kell tekinteni az üzemmel arányos nagyságú iroda- és raktár-épületeket, továbbá azokat az üzemmel arányos nagyságú ingatlanokat is, amelyek kizárólag a vállalat alkalmazottainak lakásul, vagy társadalmi művelődési vagy jóléti intézményül szolgálnak;

d) a gyári üzem céljaira részkötvények útján felvett kölcsönök kötelezési és telekkönyvi bejegyzési illetéke alól;

5. a pénzügyminiszter a kedvezményben részesített vállalatoknak az ipari célra szükségelt só tekintetében az iparsó használatára vonatkozólag érvényben levő általános rendelkezés egyébkénti fenntartásával

a) az iparsó alapárából engedményt adhat;

b) amennyiben a vállalat a szükségelt só mennyiséget a vámhatáron át kívánja behozni, a behozatalt illetékmentesen engedélyezheti.

Az 1—4. pontban felsorolt kedvezményeket a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg, az 5. pontban felsorolt kedvezményeket pedig a pénzügyminiszter engedélyezi.

Ezek a kedvezmények külön-külön is engedélyezhetők.

9. §. A törvényhatóságok és községek a jelen törvény 3—7. §-ai alapján kedvezményekben részesíthető vállalatokat

a) felmenthetik az 1890. I. tc. 81. §-a értelmében közutakon, hidakon, kompokon szedhető, továbbá városok és községek közeletének használatára fejében engedélyezett vámok alól;

b) pénzbeli és egyéb támogatás által elősegíthetik a vállalatok, valamint az ezek által épített munkásházak létesítését vagy kibővítését.

A törvényhatóságnak, illetőleg községnek a jelen § alapján nyújtható kedvezményeket engedélyező határozatait a belügyminiszter a kereskedelemügyi és pénzügyi miniszterekkel egyetértőleg hagyja jóvá.

10. §. Amennyiben helyi gazdasági érdekek új ipari vállalatok létesítését vagy fennálló vállalatok lényeges kibővítését kívánatosnak tartják, ezeket a törvényhatóságok és községek abban az esetben is felmenthetik a törvényhatósági és községi adók, illetőleg a község által szedett vámdíjak és egyéb helyi szolgáltatmányok alól, valamint akkor is részesíthetik pénzbeli és egyéb támogatásban, ha a jelen törvény értelmében állami kedvezményekre nincs igényük.

A törvényhatóságnak, illetőleg községnek a jelen § alapján nyújtható kedvezményeket engedélyező határozatait a belügyminiszter a kereskedelemügyi és pénzügyi miniszterekkel egyetértőleg hagyja jóvá.

11. §. A kereskedelemügyi miniszter

a) a jelen törvény 3—7. §-aiban említett vállalatoknak építéséhez vagy megnagyobbitásához szükséges építési anyagoknak, az azok felszereléséhez és berendezéséhez szükséges gépeknek, gépalkatrészeknek és berendezési tárgyaknak az államvasutakon, az államvasutak kezelésében levő helyi-érdekű vasutakon és állami garanciát élvező vasutakon az önköltségi díj-szabás mellett való szállítását engedélyezheti;

b) a jelen törvény 1. és 2. §-ának hatálya alá tartozó, valamint mezőgazdasági, erdészeti és bányászati vállalatok részére szükséges iparvágányoknak az a) alatt említett vasutak által az önköltségek megtérítése mellett építését elrendelheti;

c) az a) alatt említett vasutak tolatási költségei tekintetében az ipari vállalatok részére díjmérsékléseket engedélyezhet, esetleg ezeket a vállalatokat a tolatási költségek alól bizonyos időre teljesen felmentheti.

12. §. A 7. §-ban meghatározott esetekben a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg, ha a vállalat új termelési célokra szolgáló épületeket és munkáslakásokat épít, vagy az üzem észszerűbbé tétele céljából új gépeket és fontos termelőeszközöket szerez be, a társulati adóalap kiszámításánál a beruházás befejeztének évében az adóalapból épületek és munkáslakások esetében a beruházott érték 50 százalékanak, gépek beszerzése esetében pedig a beruházott érték 30 százalékanak leírását engedélyezheti.

A vállalat kérelmére megengedhető, hogy az előző bekezdésben említett beruházott értéket öt éven keresztül egyenlő részletekben leírassa.

13. §. A kereskedelemügyi miniszter a jelen törvény alapján engedélyezhető kedvezmények megadását a pénzügyminiszterrel egyetértőleg feltételekhez kötheti.

A feltételek megállapításában figyelemmel kell lenni a vállalat terjedelméhez és viszonyaihoz mért munkásjóléti és egészségügyi követelményekre, mely feltételek tekintetében a népjóléti és munkaügyi miniszter meghallgatandó.

A kereskedelemügyi miniszter az engedélyezett kedvezményeket a pénzügyminiszterrel egyetértőleg egészben vagy részben megvonhatja, ha a kedvezményben részesülő vállalat a kikötött feltételek valamelyikének, különösen a munkások szociális és egészségügyi érdekeinek biztosítása érdekében megállapított követelményeknek nem felel meg.

Nem adható kedvezmény annak s az adott kedvezményt meg kell vonni attól, akit nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt, vagy felsegértés, az államfő bántalmazása vagy megsértése, hűtlenség, lázadás, csoporttal elkövetett hatóság elleni erőszak, kémkedés, izgatás vagy az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi III. törvényekben meghatározott büncselekmények valamelyike miatt jogerősen szabadságvesztésbüntetésre ítélték, a kiszabott büntetés kiállásától vagy az elévüléstől számítva vétség esetén öt év, büntett esetén tíz év alatt.

A kedvezmények megvonása esetén a vállalatnak meg kell fizetnie azokat az illetékeket, amelyek alól fel volt mentve. Ebben az esetben a kinttartanak az illetékkiszabáshoz, esetleg újrakiszabáshoz való joga a kedvezményeket megvonó határozat keltétől számított ötödik év végével évül el.

14. §. A kedvezmények különböző időtartamra, de a hatálybalépés napjától számítva legfeljebb tizenöt évre engedélyezhetők a vállalat gazdasági jelentősége, üzemének természete és a szerint, hogy a vállalat a kedvezmények adományozásával szemben milyen mértékű kötelezettséget vállal.

A kedvezmények engedélyezését annak az ipari berendezésnek üzembehelyezésétől számított egy éven belül kell kérelmezni, amelynek alapján a kedvezményt kérik, ha pedig a kedvezményeket a jelen törvény értelmében még gyárnak nem tekinthető, de azzá váló vállalat számára kérik, a kérelmet a gyári jelleg elérésének napjától számított egy éven belül kell előterjeszteni.

A jelen törvény 6. vagy 7. §-a alapján igényelhető kedvezmények esetében azokat attól az időponttól számítandó egy éven belül kell kérelmezni, amikor a kedvezményezhetőség feltételei beállnak.

A kedvezmények az ipari vállalat létesítése előtt is biztosíthatók. Az ekkép biztosított kedvezmények hatályukat veszítik, ha a kedvezményezett vállalat egy fél éven belül nem kezd megfelelő beruházásokat és két éven belül üzemét nem kezdi meg.

A kedvezmények — ideértve az előzetesen biztosított kedvezményeket is — meghatározott személyhez és iparvállalathoz vannak kötve. A véglegesen megadott kedvezményeket a fél csak az iparvállalattal együtt s csakis a kereskedelemügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel egyetértve

adott beleegyezésével ruházhatja át, ugyancsak a kereskedelemügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel egyetértőleg adott engedélyével lehet átruházni az előzetesen biztosított kedvezményeket is.

A kereskedelemügyi és a pénzügyminiszter egyetértő hozzájárulásával szállanak át a kedvezmények arra is, akire a jogutódlás egyéb útján (öröklés, árverés, háramlás) száll át az iparvállalat. A hozzájárulást a jogutódlás megkezdésétől számított egy éven belül kell kérni.

A tizenöt évnél rövidebb időtartamra biztosított kedvezmények — kellően indokolt esetekben — meghosszabbíthatók, de ez a meghosszabbítás a már megadott kedvezményi idővel tizenöt évnél hosszabb időre nem terjedhet.

A kedvezmények meghosszabbítását azok lejárta előtt kell kérelmezni.

Amennyiben erőhatalom vagy súlyos gazdasági viszonyok folytán a vállalat üzemét szüneteltetni kénytelen, a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után a kedvezmények időtartamát a szünetelés idejének megfelelően meghosszabbíthatja.

III. fejezet. Segélyek.

15. §. A kereskedelemügyi miniszter iparvállalatoknak létesítésére, kibővítésére, fenntartására, a meglévő ipar termelésének javítására és fokozására, a kisipar vagy háziipar támogatására a rendes évi költségvetési törvénnyel vagy külön törvénnyel rendelkezésére bocsátott hitel, vagy az Országos Ipari és Kereskedelmi Alap terhére és annak keretein belül pénzbeli támogatást nyújthat. A segély vagy kölcsön nagyságának megállapításánál elsősorban a termelés mértékét kell figyelembe venni. A jelen § alapján nyújtható segély vagy kölcsön több évre is terjedhet de legfeljebb 10 évre és ekkor is csak úgy, hogy a figyelembe jövő valamennyi vállalat támogatása címén egy-egy évre lekötött összegek nem haladhatják meg a költségvetésben felvett és az Országos Ipari és Kereskedelmi Alapban lévő tartalék, valamint az alapba visszafolyó kölcsön-részeket együttes összegét.

Minden oly támogatás tekintetében, amelynek teljes összege az ötven-ezer pengőt meghaladja, az Országos Ipartanácsot meg kell hallgatni.

Ennek a szakasznak alapján engedélyezett támogatásról és az Országos Ipari és Kereskedelmi Alap állásáról a kereskedelemügyi miniszter a költségvetés kapcsán évenként az országgyűlés elé jelentést terjeszteni köteles.

A rendelkezésre álló hiteleknek fel nem használt részét az Országos Ipari és Kereskedelmi Alapba kell beutalni.

Az Országos Ipari és Kereskedelmi Alapba utalt összegek kezelésének módját a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után akként állapítja meg, hogy a tartaléktőke is az ipari termelés biztosítására és növelésére használtassék fel.

16. §. A hazai termelés kivitelének előmozdítása érdekében a kereskedelemügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg az ipari vállalatoknak kiviteli hiteleket nyújthat, ezek javára hitelbiztosítási vagy más szükséges intézkedéseket tehet.

17. §. A kereskedelemügyi miniszter a kisiparnak és ipari szövetkezeteknek hitelnnyújtással, közvetlen anyagi vagy gépszállal való és általában a kisipar fejlesztésére, termelésének előmozdítására irányuló állami támogatásait az Iparosok Országos Központi Szövetkezete közreműködésével nyújtja.

A kivitel előmozdítására irányuló állami támogatásban a kisipar és ipari szövetkezetek megfelelően részesítendők.

IV. fejezet, Közszállítás és hazai beszerzés kötelezettsége.

18. §. Hazai beszerzésre kötelezettek:

a) az állam, törvényhatóságok, községek, az általuk fenntartott vagy támogatott intézetek és intézmények, vállalatok és üzemek, valamint az előbb említettek részvételével létesült intézmények és vállalatok, továbbá a közforgalomra berendezett hazai közlekedési vállalatok és ezeken kívül mindazok a jogi személyek, melyek külön törvény alapján létesültek vagy létesülnek az általuk kifejtett gazdasági tevékenység körében minden szükségletük tekintetében.

b) mindazok az ipartelepek és vállalatok, melyek az államtól, vagy az a) pontban felsorolt hatóságoktól, intézetektől, intézményektől, vállalatoktól vagy üzemektől, illetőleg az előző pontban meghatározott jogi személyektől szállításokat vagy munkákat nyertek el, a szállítási szerződés teljesítésével kapcsolatos szükségleteik tekintetében.

c) mindazok a természetes vagy jogi személyek, melyek közigazgatási hatósági engedélyezéstől függő jogosultságot szereznek vagy szereztek, a jogosultság gyakorlásával kapcsolatos szükségleteiket illetőleg.

d) mindazok a természetes, vagy jogi személyek, amelyek adó-, illeték-, vám-, vagy szállítási költségek tekintetében egész termelésükre lényegesen kiható kedvezményekben részesülnek.

A jelen szakaszban említett természetes, vagy jogi személyek az általuk szállítandó cikkek előállításához, illetőleg az általuk teljesítendő munkálatok elvégzéséhez magyar honos műszaki erőket, tisztviselőket, munkavezetőket, munkásokat, alvállalkozókat vagy iparosokat kötelesek alkalmazni.

A kereskedelemügyi miniszter rendeletileg teszi közzé azoknak a személyeknek, testületeknek és vállalatoknak jegyzékét, amelyek a jelen szakasz a), c) és d) pontjai alapján szükségleteiket a hazai termelés révén kötelesek fedezni. Ebbe a jegyzékbe besorozás ellen a közzétételtől számított 15 nap alatt panasszal lehet fordulni a Közigazgatási Bírósághoz.

A kereskedelemügyi miniszter a jelen § a) pontja alá tartozó, saját felügyelete alatt álló hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek, intézményeknek, vállalatoknak és üzemeknek, az ezek részére szállítást vagy munkálatot teljesítő ipartelepeknek vagy vállalatoknak, valamint a b), c) és d) pont alá sorolt természetes és jogi személyeknek, más miniszter pedig a kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával ugyancsak a saját felügyelete alatt álló hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek, intézményeknek, vállalatoknak és üzemeknek, valamint az ezek részére szállítást vagy munkálatot teljesítő ipartelepeknek vagy vállalatoknak a hazai beszerzésnek vagy a hazai munkások alkalmazásának kötelezettsége alól, egyes indokolt esetekben, ha a külföldi beszerzés a hazainál ár és minőség tekintetében előnyösebb, felmentést adhat.

A hazai származás meghatározásának módokat kétes esetekben a kereskedelemügyi miniszter állapítja meg és úgy ezeket a megállapításait, valamint a hazai származás tekintetében hozott elvi jelentőségű határozatait a «Budapesti Közlöny»-ben teszi közzé.

19. §. A kereskedelemügyi miniszter ellenőrzi a közszállításokat teljesítő és közmunkákat végző ipartelepeket és vállalatokat abból a szempontból, hogy a szállítandó tárgyak előállítása hazai ipartelepeken, hazai anyagokból és félgyártmányokból, hazai üzemanyagok és hazai gépek felhasználásával, hazai munkaerők foglalkoztatása mellett történik-e. A kereskedelemügyi miniszter ugyancsak ellenőrzi a többi hazai beszerzésre kötelezettet is e kötelezettség pontos betartása tekintetében.

A kereskedelemügyi miniszter az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatásával rendeletileg szabályozza:

a) a 18 § b) pontjában említett vállalatok részére a jelen szakaszban a nyersanyagok, félgyártmányok, gyártmányok és termelészközök beszerzése tekintetében megszabott kötelezettségek terjedelmét és időtartamát és

b) ezeknek a kötelezettségeknek meg nem felelő ipartelepekkel, vagy vállalatokkal szemben alkalmazható megtorló intézkedéseket.

20. §. A közszállítások keretébe tartozó beszerzéseknek vagy munkálatoknak rendszerint csak nyilvános versenytárgyalás útján van helyük. A kisiparnak fenntartott közszállítások és munkálatok nyilvános versenytárgyalás mellőzésével is kiadhatók.

A kisiparnak fenntartott közszállításokat és munkálatokat a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján a minisztérium állapítja meg. A kereskedelemügyi miniszter előterjesztését az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghallgatása után teszi meg.

Azt, hogy egyéb esetekben nyilvános versenytárgyalás mellőzésével közszállításokat és munkálatokat mikor lehet kiadni, a kereskedelemügyi miniszter az illetékes miniszterrel egyetértőleg állapítja meg.

A közszállítások és közmunkák szempontjából csak azt lehet hazai ipartelepnek vagy vállalatnak tekinteni, amelynek már a versenytárgyalási hirdetmény közzétételét hat hónappal megelőzően is volt az országban állandó és üzemképes telepe.

Ha közgazdasági okok kívánják, a beszerzés, illetőleg munka a versenytárgyalásban résztvevő vállalatok közt, a vállalatok nagyságának és szállítóképeségének figyelembevételével, a legkedvezőbb ajánlattevő ajánlata alapján megosztható. Ilyen esetekben az illetékes miniszter a kereskedelemügyi miniszter véleményét meghallgatni köteles.

A kisiparnak a közszállításokban való részesítéséről a kereskedelemügyi miniszter az országgyűlésnek évenként a költségvetés kapcsán jelentést tesz.

21. §. A kereskedelemügyi miniszter az illetékes miniszterekkel egyetértőleg rendeleti úton az 1897. XX. tc. 38. és 39. §-ainak rendelkezéseitől eltérően is szabályozhatja a 18. § a) pontja alatt felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, vállalatok és üzemek szükségleteinek és munkáinak beszerzését, illetőleg végeztetését, kiírását, odaitélését, a szerződések kötését és teljesítésük ellenőrzését.

A törvényhatóságokra és községekre vonatkozólag a jelen §-ban meghatározott irányban a belügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg rendelkezik.

22. §. A szállításoknál és munkáknál megállapított visszaélés esetében a szállító vagy vállalkozó végleg, vagy meghatározott időre kizárható, a visszaélés ismétlése esetében kizárandó a közszállításokból, a jelen törvény hatálya alá eső munkálatokból vagy vállalkozásokból. A kizárás tekintetében saját tárcáját illetőleg a kereskedelemügyi miniszter, a többi tárcát illetőleg az illetékes miniszter a kereskedelemügyi miniszter hozzájárulásával határoz.

A kereskedelemügyi minisztert a kizárás kimondásával egyidejűleg minden kizárásról a kizárás okának megjelölése mellett értesíteni kell. A kereskedelemügyi miniszter a kizárt szállítókról és vállalkozókról nyilvántartást vezet és a kizárást mindenik miniszterrel közli.

23. §. A kereskedelemügyi miniszter a jelen törvény IV. fejezetének hatálya alá tartozó rendszeres beszerzésekre, ha a beszerezni kívánt cikkekre nagyobb mennyiségben van szükség, az ügykör szerint érdekelt miniszterekkel egyetértően szabványokat és szállítási feltételeket állapíthat meg. Oly cikket, amelyre a kereskedelemügyi miniszter szabványt állapított meg, rendszerint esakís a szabványnak megfelelően szabad beszerezni. A szabványtól, illetve a szállítási feltételtől esakís a kereskedelemügyi miniszternek az ügykör szerint érdekelt miniszterrel egyetértőleg adott engedélye alapján szabad eltérni.

V. fejezet. Az Országos Ipartanács szervezetének módosítása és az iparfejlesztési bizottságok.

24. §. Az Országos Ipartanácsról szóló 1907 : XLIV. t. c. 1-5. §-ai, valamint a 6. §. első bekezdése hatályukat veszítik és helyükbe a jelen törvény 25-30. §-aiban foglalt rendelkezések lépnek.

25. §. Az 1907 : XLIV. törvényeikkel megszervezett Országos Ipartanács ipari és kereskedelmi ügyekben a kereskedelemügyi miniszter, munkásügyekben a kereskedelemügyi, valamint népjóléti és munkaügyi miniszter véleményező szerve.

26. §. Az Országos Ipartanács elnöke a kereskedelemügyi miniszter, két alelnöke közül az egyik a kereskedelemügyi, a másik a népjóléti és munkaügyi minisztériumnak az az államtitkára, akit a kereskedelemügyi, illetőleg népjóléti és munkaügyi miniszter kijelöl. Az elnök és alelnökök a tanács minden szervének hivatalból tagjai.

Az Országos Ipartanácsnak választott, kinevezett és hivatalból kirendelt tagjai vannak.

27. §. Az Országos Ipartanácsba választanak:

az országgyűlés képviselőháza tizenkét és az országgyűlés felsőháza hat tagot saját tagjaik sorából,

valamennyi kereskedelmi és iparkamara, az Országos Mezőgazdasági Kamara, a Budapesti Mérnöki Kamara, a budapesti kir. magyar Pázmány Péter tudományegyetem, a József műegyetem, a budapesti tudományegyetem közgazdasági kara és a budapesti áru- és értéktőzsde egy-egy tagot;

az Országos Társadalombiztosító Intézet és a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete igazgatóságának munkaadó és biztosításra kötelezett tagjai saját kebelükből külön-külön egy-egy munkaadó és egy-egy biztosításra kötelezett vagyis összesen négy tagot;

a kereskedelemügyi miniszter által kijelölt országos jellegű ipari, mezőgazdasági, bányászati, erdészeti, kereskedelmi, pénzügyi, munkás- és alkalmazottegyesületek tagjaik sorából a kereskedelemügyi miniszter által meghatározott számban, összesen legfeljebb 40 tagot.

28. §. A kereskedelemügyi miniszter az Országos Ipartanácsba negyven tagot nevez ki, mégpedig kettőt-kettőt a földművelésügyi, valamint népjóléti és munkaügyi, egyet-egyet a belügyi, honvédelemügyi és a pénzügyi miniszterek kijelölése alapján.

29. §. Hivatalból tagjai az Országos Ipartanácsnak a kereskedelemügyi, illetőleg népjóléti és munkaügyi miniszternek azok a szakosztály, illetőleg ügyosztály főnökei és vezetői, amely szakosztályok ipari, kereskedelmi és munkásügyekkel foglalkoznak. Ugyanesek hivatalból tagja a Tanácsnak a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal elnöke, a M. Kir. Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet igazgatója, a budapesti iparfelügyelőség vezetője, az Országos Társadalombiztosító Intézet vezérigazgatója és a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének igazgatója.

30. §. Az Országos Ipartanács tagjául választás és kinevezés útján nyert megbízatás öt évre szól, de előbb is megszűnik, ha a választott tag a kiküldő kereskedelmi és iparkamaránál, Országos Mezőgazdasági Kamaránál, ipari, kereskedelmi és munkásegyesületnél tagságát vagy állását, vagy az Országos Társadalombiztosító Intézetnél vagy a Magánalkalmazottak Biztosító Intézeténél viselt igazgatósági tagságát elveszti, vagy ha az országgyűlés valamelyik háza által választott tag megszűnik az illető ház tagja lenni.

31. §. Az Országos Ipartanácsról szóló 1907 : XLIV. t. c. 8., 10., 12-15., 17., 20. és 22. §-ai a következőképpen módosulnak, illetőleg nyernek kiegészítést:

A 8. §. negyedik bekezdésének rendelkezése úgy módosul, hogy az Országos Ipartanács állandó bizottsága legfeljebb negyven tagból állhat.

A 10. § akként módosul, hogy az Országos Ipartanács, valamint annak állandó bizottsága több osztályból áll, amelyeknek számát és ügykörét a kereskedelemügyi miniszter rendeletileg állapítja meg.

A 12. §-nak a munkásügyekkel kapcsolatos intézkedései a népjóléti és munkaügyi miniszter feladatát alkotják.

A 13. § akként módosul, hogy a tanács, valamint annak szervei a népjóléti és munkaügyi miniszternek is adhatnak véleményt, illetőleg tehetnek javaslatot.

A 14. § akként nyer kiegészítést, hogy az Országos Ipartanács teljes ülését a népjóléti és munkaügyi miniszter kívánságára a kereskedelemügyi miniszter nyolc napon belül összehívni köteles.

A 15. § harmadik bekezdésében foglaltak kiegészítéseképpen munkásügyi kérdések tárgyalása esetén a népjóléti és munkaügyi miniszter hatósága alá tartozó bármely más tisztviselőt kiküldhet.

A 17. § olyképpen módosul, hogy a népjóléti és munkaügyi miniszter illetékessége alá tartozó ügyekben előadóként a népjóléti és munkaügyi miniszter illetékes ügyosztályának tagja is szerepelhet.

A 20. § alapján kiadandó ügyviteli szabályokat a kereskedelemügyi miniszter a népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértőleg állapítja meg.

A 22. § olyan értelemben módosul, hogy az 1907. XLIV. törvényeket a kereskedelemügyi miniszter, a népjóléti és munkaügyi miniszter hatáskörébe tartozó intézkedések tekintetében pedig a kereskedelemügyi miniszter a népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértőleg hajtja végre.

32. §. Az ipari termelés gazdaságossága feltételeinek, és szerszű szervezésének, a hazai nyersanyagok ipari célokra való felhasználásának, ipari munkafolyamatok tökéletesítésének, a forgalombahozatal előnyös módzatainak, az ipari termelvények árával és értékesítésével kapcsolatos jelenségeknek, az ipari hitel- és munkáviszonyoknak figyelemmel kísérése és az ily irányban szükséges kormányintézkedések tekintetében való javaslattétel az Országos Ipartanács feladata. Az Országos Ipartanács ilyen irányú munkájához szükséges tanulmányozó szervek és intézmények létesítése, valamint a meglevőknek ilyen célra való igénybevétele iránt a kereskedelemügyi miniszter — munkásüggyel kapcsolatos esetekben — a népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértőleg intézkedik.

33. §. A kereskedelemügyi miniszter minden törvényhatósági jogú és megyei városban, valamint 10.000-nél több lakost számláló nagyközségben iparfejlesztési bizottság alakítását rendelheti el. A bizottság feladata, hogy a helyi viszonyok és szükségletek által indokolt iparfejlesztés, a termelés és szerszűbb folytatása és különösen a hazai ipari termelvények fokozott fogyasztása érdekében az illetékes kereskedelmi és iparkamara útján javaslatokat tegyen.

Az iparfejlesztési bizottságok az elnökön felül törvényhatósági jogú és megyei városokban 24, nagyközségekben 12 tagból állanak.

A bizottság elnökét és tagjainak egyharmadát a kereskedelemügyi miniszter nevezi ki, különös figyelemmel a termelés és fogyasztás érdekeire és a különböző foglalkozási ágakra. A bizottság tagjainak további kétharmadát felerészben a városi törvényhatósági bizottság, illetőleg a képviselőtestület, felerészben pedig az illetékes kereskedelmi és iparkamara választja az illető városban, illetőleg községben ipart űző tagjai sorából. A bizottságnak az illetékes kereskedelmi és iparkamara elnöke által kijelölt titkár hivatalból tagja. A tagok működésükért semmiféle díjazásban nem részesülnek.

VI. fejezet. Hatósági üzemek.

34. §. Minden törvényhatósági, vagy községi önálló vagyonkezelésű, közigazgatásilag kezelt vagy kereskedelmi jogi formában megalakult közüzemnek vagy vállalatnak létesítéséhez, illetőleg kibővítéséhez a belügy-

miniszternek a kereskedelemügyi, illetőleg a pénzügyi miniszterrel egyet-
értve kiadott engedélye szükséges.

Az engedély kiadását meg kell tagadni, ha magánvállalkozás a fel-
állítandó közüzemnek vagy vállalatnak munkáját gazdaságosan és a
fogyasztók szükségletét a közérdeknek is megfelelő módon el tudja látni.
Nem vonatkozik ez a rendelkezés a vizet, a világítást és energiát szolgál-
tató közművekre.

A kereskedelemügyi miniszter az érdekelt miniszterekkel egyetértőleg
valamennyi állami üzemet és vállalatot, a belügyminiszter pedig a keres-
kedelemügyi és a pénzügyminiszterrel egyetértőleg valamennyi törvény-
hatósági és községi üzemet a jelen törvény életbelépésétől számított egy
éven belül megvizsgálni köteles abból a szempontból, vajjon fennállása
közérdekből indokolt-e. Ha ennek a vizsgálatnak eredményeül az tűnik ki,
hogy a megvizsgált üzem vagy vállalat az ország ipari vagy kereske-
delmi érdekéből egészen vagy részben szükségtelen, a kereskedelemügyi
miniszter az állami üzem vagy vállalat, a belügyminiszter pedig a keres-
kedelemügyi és pénzügyminiszterekkel egyetértőleg a törvényhatósági
vagy községi üzem vagy vállalat megszüntetését vagy működésének meg-
felelő keretek közé szorítását rendeli el.

Az 1927: V. t.-e. 48. §-a és az 1930: XVIII. t.-e. 92. §-a úgy módosul,
hogy a belügyminiszter a hatósági üzemek korlátozása, létesítése, átalaki-
tása, összevonása vagy megszüntetése tárgyában a pénzügyi és kereske-
delemügyi miniszterekkel egyetértőleg rendelkezik.

A jelen § alapján tett intézkedésekről és azok eredményéről a tör-
vény életbelépésétől számított két éven belül az országgyűlésnek jelentést
kell tenni.

VII. fejezet. Vegyes és zárórendelkezések.

35. §. Állami, törvényhatósági és községi tulajdonban lévő ingatlanok-
kat, ha ezek az ingatlanok kizárólag mezőgazdasági vagy erdészeti meg-
művelés alatt állanak, vagy parlagon hevernek, továbbá magántulajdon-
ban lévő, parlagon heverő ingatlanokat is, az 1881: XLI. törvényekbe
iktatott kisajátítási törvény szabályai szerint jelen törvény hatálya alá
tartozó vállalatok létesítése vagy kibővítése végett ki lehet sajátítani.

Ugyancsak ki lehet sajátítani az első bekezdésben említett ingatlanok-
kon felül a magántulajdonban lévő, kizárólag mezőgazdaság vagy erdész-
eti megművelés alatt álló ingatlanokat is, ha azokra ipari, mezőgazda-
sági vagy erdészeti célokra szolgáló saját használatú vasutak, iparvágá-
nyok, síklók, sodronypályák, utak, világítási, erőátviteli vagy csővezeté-
kek, csatornák, az üzemhez nélkülözhetetlen, az 1885: XXIII. törvény-
ekbe iktatott vízjogi törvény alapján hatóságilag engedélyezett vízmű-
vek, szivattyú-telepek, emelőberendezések, kikötő vagy rakodótelepek,
vagy az 1884: XVII. törvényekbe iktatott ipartörvény, valamint az ezt
módosító 1922: XII. törvények hatálya alá tartozó ásványi eredetű
nyersanyagokat kitermelő telepek céljaira van szükség.

Törvényhatósági vagy községi ingatlanok kisajátítása esetén a kisa-
jítási engedély tárgyában a kereskedelemügyi miniszter a belügyminisz-
terrel egyetértve jár el.

Kisajátításnak nincsen helye, ha a jelen §-ban felsorolt ingatlanok
közvetlenül vallásos, kegyeleti vagy tudományos célokra szolgálnak, ille-
tőleg ilyen a rendeltetésük. Ugyancsak nem vonhatók kisajátítás alá a
közforgalmú vasutaknak olyan ingatlanai, amelyek az 1868: I. törvény-
ek, illetőleg az 1881: LXI. törvények értelmében a központi telek-
könyvi bejegyzés tárgyát képezik.

36. §. Az ügykör szerint érdekelt kereskedelemügyi, illetve földmive-
lésügyi miniszter az Országos Ipartanács állandó bizottságának meghall-
gatása után az ipari áruk eredetének, származási helyének, minőségének
és összetételének megjelölését rendelettel kötelezővé teheti és a megjelölő

lés módját, nemkülönben a hazai házipar védelmét rendelettel szabályozhatja.

37. §. A minisztérium az Országos Ipartanács állandó bizottságának javaslatára olyan tömegfogyasztás tárgyát képező cikkeket előállító iparágakban, melyek képesek fedezni a hazai szükségletet és amelyek kivitelét világgazdasági vagy kereskedelempolitikai okok akadályozzák, a törvény 2. §. a)–d) pontjának hatálya alá tartozó vállalatok létesítését külön engedélyhez kötheti.

Ez a korlátozó intézkedés kiadásától számított öt év múlva hatályát veszti és csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha az Országgyűlés a meghosszabbításhoz annak lejártá előtt előzetesen hozzájárul.

Ennek a szakasznak alapján tett minden intézkedést 8 napon belül az Országgyűlésnek be kell jelenteni.

38. §. Az 1907: III. törvényeikk, valamint az 1907: III. törvényeikk I. fejezetének hatályát meghosszabbító 1916: III. törvényeikk hatályát veszti.

Mindazonáltal az előző bekezdésben említett törvények alapján megadott vagy előzetesen biztosított kedvezmények érintetlenül maradnak arra az időtartamra, amelyre azokat eredetileg adták.

Az 1907: III. törvényeikk alapján kiadott Közszállítási Szabályzatnak és Közszállítási Szabályrendeletnek mindazok a rendelkezései, amelyek evvel a törvénnyel ellentétben nincsenek, érvényben maradnak mindaddig, míg a kereskedelemügyi miniszter, illetve a törvényhatóságokra és községekre vonatkozólag a belügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértően ennek a törvénynek 21. §-a alapján kiadandó új Közszállítási Szabályzatot és Közszállítási Szabályrendeletet életbe nem lépteti.

Ezek a kedvezmények eredeti időtartamuk eltelte után az illető vállalat fennállása vagy továbbfejlesztése érdekében meghosszabbíthatók, amennyiben oly iparvállalatokra vonatkoznak, amelyek a jelen törvény értelmében kedvezményekben részesíthetők. Az ilyen módon meghosszabbítható kedvezmények azonban az 1907: III. tc.-ben meghatározott és az 1920: XXXIV. tc. 8. §-ával korlátozott kereteket nem haladhatják meg.

Abban az esetben, amelynben az 1907: III. törvényeikk alapján jövőben létesülő vállalat számára biztosítottak kedvezményeket, azokat a jelen törvény hatálybalépte után a jelen törvény értelmében lehet véglegesen adományozni.

39. §. A vagyonátruházási ügyekről szóló 1920: XXXIV. tc. 8. §-ának a jelen törvénnyel ellentétes rendelkezései hatályukat veszítik.

40. §. Ez a törvény kihirdetésének napján lép életbe. A törvény I., II. és III. fejezete csak 1941. december hó 31-éig marad hatályban; az említett fejezetek rendelkezései alapján engedélyezett kedvezmények azonban azok lejártáig érvényben maradnak.

A törvényt a kereskedelemügyi, földmívelésügyi, népjóléti és munkaügyi, pénzügyi és belügyminiszterek hajtják végre.

HATODIK FEJEZET.

A közös bányaművelésről s a bányatársulatokról különösen.

A bányák közös tulajdona.

134. §.

A bányák egyes vagy több természeti vagy jogi személyek által közösen birathatnak és műveltethetnek.

Ha a bányaadományozásérti kérvényben, mely több személyek által nyújtatik be, a közöttük létezendő részletarány nincs előadva, úgy ők az adományozás által mindnyájan egyenlő részeket kapnak.

A bányatulajdon nyilvánkönyvi feloszthatóságának határai.

135. §.

Valamely bánya több tulajdonos társai közül mindenik részbirtokos a bányakönyvben is saját részletének birtokára jegyeztethetik, s azt nyilvánkönyvileg másoknak mind eladhatja, mind pedig elzálogosíthatja ugyan.

A bányatulajdon ily nyilvánkönyvi felosztása azonban a bányahatóság jóváhagyása nélkül az egésznek tizenhatodrészen alul meg nem engedtetik. Hol az jelenleg kisebb részletekben létezik, a további felosztás meg nem engedhető, s mihelyest apróbb részek egyesítettnek, azoknak az egész tizenhatodrészen alóli feldarabolása többé meg nem engedendő.

A közös bányabirtok fogalma.

V. sz. 82. §. A *«bányatársulat»* elnevezés alatt eddig a különféle koronaországokban nagyon eltérő fogalmak értettek. Némely helyen nem értettek ezen elnevezés alatt mást, mint több bánya részvénytulajdonos a bányahatóságnál nyilvántartott vagy csak a bányaművezetőnél feljegyzett egyesülését, míg más helyeken a bányakönyvi részbirtokosok összessége, sőt némely koronaországban minden bányatelep, még ha egyesek tulajdonát képezte is, nevezetett így. Az új törvény, a tulajdonjelölés helyesebb módját követi. *Bányavállalkozóknak* nevezi mindazon személyeket, kik bányászati munkához jogosítványt nyertek, tehát a kutatókat, segéd- és megyetárnásokat is.

Bányabirtokosoknak azok nevezetnek, kik adományozás alapján bányászkodnak, miután azonban ily telekadományozással az á. b. t. 131. §-a szerint kiterjedt jogok is járnak, és ily adományozáshoz az á. b. t. 117. és 118. §§. szerint bányakönyvileg sok fekvőbirtok is lehet csatolva, (mely esetben azonban mindig az adományozott bányatelek képezi a főtárgyat), a *bányamű* elnevezés alatt törvényes értelemben az adományozott bányatelek és határközők, valamint minden bányakönyvileg hozzájuk csatolt előkészítő s olvasztó művek és kohók, külmértekek és ehhez tartozó földbirtok, utak, pályák, tavak, házak stb. értendők, és ezen birtok tulajdonosa *«bányabirtokos»*, *«bányatulajdonos»* nevet visel.

Ha ezen tulajdon a bányakönyvben, hasonló, vagy különböző, külön bejegyzett, de egyenként is megterhelhető vagy elidegeníthető részekre van osztva, és többeknek birtokát képezi, úgy ezen viszony a törvény által *«részbirtoknak»* (á. b. t. 134. §.), azok, kiknek tulajdonát képezi *«részbirtokosoknak»* és ezeknek összessége *«bányarészvénytársaságnak»* nevezetlik (á. b. t. 136. §.).

Ha a bányamű a bányakönyvben, sem egyes, sem pedig több birtokos nevére nincs bevezetve, hanem egy bizonyos cég, pl. *«Jó remény egyesület»* név alatt iratott be a bányakönyvbe, az egyes részek pedig mint *bányarészvények* a részvényes nevének felemlítésével csak a bányahatóságnál jegyeztetnek fel, amely esetben csak az egész terhelhető meg bányakönyvileg, és csak egyszerre idegeníthető el, a törvény a részvényesek ez összességét *«bányatársulatnak»*, az egyes birtokosokat a *«bányarészvényeseknek»* nevezi (á. b. t. 137., 139. §§.).

Megjegyzendő azonban, hogy, mivel eddig az elnevezésekre nézve törvényes meghatározás nem létezett, az általános polgári törvénykönyv (1277. §.) pedig minden bányarészt *részvénynek* (*bányarészvénynek*) nevez, ami az új bányatörvény értelmében már nem áll, fordulhat elő oly eset, hogy a bányarészvények itt-ott bányakönyvi bejegyzés tárgyát képezik. Ily kivételes esetek azonban nem módosítják a bányatársulat értelmezését.

Szükséges, hogy a bányahatóságok teljesen tisztában legyenek ezen fogalmakkal azért, hogy minden hivatalos ténykedésnél he-

lyesen alkalmazták, és minden előforduló esetben azoknak helyes megértése és alkalmazására, kellő magyarázat és felvilágosítás által hassanak, különösen pedig szükséges, hogy adományozások iránti folyamodványok első elintézésénél az á. b. t. 134. §-a értelmében erre is kellő figyelmet fordítsanak.

Az á. b. t. 135. §-ának érvényesítése, melyben a bányarésztvények törvény által meghatározott nagyságáról van szó, tulajdonképpen azon bíróság hatáskörébe tartozik, melynek felügyelete alatt a bányakönyv áll, e hatóságnak kötelessége minden oly kérvényt, mely az egész $\frac{1}{4}$ részénél kisebb rész hozzájegyzését kérelmezi, mint törvényellenest visszautasítani, a bányahatóságok feladata lévén, ha ilyen meg nem engedhető részesedési tervezet tudomásukra jutna, a feleket a törvényre való utalás mellett kellően felvilágosítani.

Jegyzet.

Az Osztrák általános polgári törvénykönyv fenthivatkozott 1277. §-a következőleg hangzik: Reményvásár, különösen bányarészé. Valamely bányabeli résztvény bányarésznek nevezetik. A bányarész megvétele reményes szerződések közé tartozik. Az eladó csak a bányarész valódiságáért kezekszik, és a vevő tartozik magát a bányászati törvényekhez alkalmazni.

A tulajdonostársak jogviszonyai.

136. §.

Azon bánya résztbirtokosainak, mely az egésznek egytizenhatodrésszén alul nines felosztva, mind egymásközötti, mind pedig harmadik személyek irányában jogai, a tulajdonközösségről és a szerződésekről szóló általános szabályok szerint ítélendők meg.

Ha az ilyes résztbirtokosok a bányaművelés üzlete iránt egymás között társasági szerződéseket akarnak kötni, ezek jóváhagyás végett a bányahatóság elé terjesztendők.

Bányatársulati szerződések megerősítése.

V. sz. 83. §. Ha valamely bányatulajdonnak résztbirtokosai, a közös bányatulajdon használatát és kezelését illetőleg társasági szerződést akarnak kötni, azt a bányakapitánysághoz tartoznak megvizsgálás és jóváhagyás végett felterjeszteni (á. b. t. 136. §.).

A bányakapitányság első sorban arra kell, hogy figyeljen, miszerint e szerződés semmi olyant ne tartalmazzon, ami a bányatörvénnyel egyenes ellentétben állana, ami a gyors és szabad bányaüzemet megnehezítené, vagy éppen lehetetlenné tenné stb.

Ha azonban ilyszerű aggály nem merülne föl, a jóváhagyás rendszerint megadandó, anélkül, hogy a szövegezés, a gazdasági rendszabályok, és a résztvevők kölesönös jogai és kötelezettségeinek szűkkeblű és szörszállhasogató bírálgatása akadályt képezzen.

Ezen szerződések hitelesített másolata azonban visszatartandó, a bányakapitányság okmánytárába leteendő és ezen okmánytár tartalomjegyzékébe beiktatandó.

Joggyakorlat.

1. Az osztrák igazság- és pénzügyi minisztériumnak 1856. március 13-án kell és a közös bányatulajdon egyes résztbirtokosai részéről a bányakönyvbe bejegyzett részletekre vonatkozó lemondási nyilatkozatok körüli eljárást szabályozó rendelete, (Bírod. törv. lap. 1856. XII. db. 55. sz.)

A közös bányatulajdon egyes részbirtokosai által a bányakönyvbe bejegyzett részleteik (á. b. t. 135. és 136. §§.) tekintetében tett lemondási nyilatkozatok fölötti tárgyalás és határozathozatal a bányatörvényhatóság gyakorlására rendelt első folyamodási törvényszékeket illeti.

Amennyiben a bánya-nyilvántartó részbirtokosok között a bányahatóság által jóváhagyott oly szerződvények léteznek, melyek az egyes részletekről lemondást s az ennek folytán a lemondott által megüritt részletek tekintetében keletkező birtokviszonyokat szabályozzák, a lemondási nyilatkozat fölötti határozat hozatalánál ezen szerződvények szolgálnak zsinórmértékül.

Ilyen szerződvények hiánya esetében a többi részbirtokosok, amennyiben az egész bányát elhagyni nem akarják, kötelesek a lemondás által megüritt részletet a hátralevő pótfizetéssel s netalán rajta fekvő jelzálogos adósságokkal együtt, az utóbbiakat azonban csak azon részlet erejéig, amelyen fekszenek, átvenni. E végre nékik a bíróság által kellő határidő szabandó, mely alatt ők azon nyilatkozatot, hogy a lemondás által megüritt részletet a hátralevő pótfizetéssel s a netalán rajta fekvő jelzálogos adósságokkal együtt átvenni akarják-e, benyújtani, vagy a bányatulajdon egészbeni elhagyását a bányahatóságnál megindítani, s ez iránt magukat a bíróságnál igazolni kötelesek, ellenkező esetben a megüritt részletnek a bányakönyvben az ő nevükre átírása hivatalból fogván elrendeltetni.

A bányabíróági határozatról a bányahatóság, saját előjegyzési könyvének megigazítása végett, értesítendő.

Ha valamely, a bányakönyvben több részbirtokosok nevére bejegyzett bányatulajdon minden részletei elhagyatnak, a bányahatóság, melynél az elhagyási nyilatkozat benyújtandó, a részbirtokosok ezen határozata folytán, a vájna és külmértékek elhagyása iránt fennálló törvényes határozatok (á. b. t. 263–267. §§.) szerint, a bányabíróságokkal egyetértőleg köteles eljárni.

2. A tulajdonostársaknak a meghatalmazott bejelentésére vonatkozó többségi határozata a kisebbségre is kötelező. (F. I. és K. M. 13.400/1886.)

3. Az öröklésre hivatott családtagok közt az öröklött bányavagyonra — illetőleg ennek osztatlan kezelésére — fennálló vagyonközösség sem a részvénytársaság, sem a szövetkezet fogalma alá nem esvén, az ily egyesülésre a Kereskedelmi Törvény 553. §-ában tartalmazott, a korábban fennállott részvénytársaságok és szövetkezetek átalakítására vonatkozó intézkedések nem nyerhetnek alkalmazást és a közgyűlés határozatainak felülvizsgálása nem tartozik a kereskedelmi bíróság hatáskörébe. (C. 407/1885.)

Bányatársulatok.

137. §.

A bányák közös tulajdonának az egész tizenhatodrésznél esekélyebb részletekre osztása, ha a bányahatóság által az engedelem (135. §.) meg nem adatott, csak bányatársulat (138. §.) alakítása által történhetik.

A bányatársulat alakítása a bányahatóságnak följelentendő, a bányakönyvben följegyzendő, s az arról készített okirat jóváhagyatása után, a bányahatóságnál mindenki által megtekinthetős végett beiktatandó.

Kisebb részekkel bíró bányatársulatok alakítására való engedély.

V. sz. 84. §. Ha valamely bányatársulat azon kérelemmel fordulna a bányakapitánysághoz, hogy megengedessék neki a bányarészvényeket a rendes $\frac{1}{16}$ -nál is kisebbre szabni, úgy elsősorban tekintetbe veendő az, vajjon az egésznek olyszzerű szétosztása terveztetik-e, hogy bár az egyes részvények kisebbek, még sem lesz több részbirtokos 16-nál, és hogy létezik-e jogérvényes oly értelmű

Ha a kérdéses okmány ezek szerint, kifogástalannak találta-
tik a jóváhagyási határozat kiadandó, mire azután
az okmány a megerősítési záradékkal ellátandó.

Joggyakorlat.

1. Bányatársulat címének kitörlése, vagyonának máshová esatolása
esakis a bányatársulat külön nyilatkozata alapján eszközölhető. (F. I.
és K. M. 11.402/1868.)

2. A bányatársulati alapszabályok megerősítésére a bányakapitány-
ság minden felhatalmazás nélkül, saját hatáskörében illetékes. (P. M.
782/1897.)

A bányatársulatok fogalma.

138. §.

A bányatársulat alatt bányaművelési üzlet végett alakult oly egyesület
értetik, melyben minden résztvevő, úgy az üzlet folytatására járulványokért
(pótfizetésért), mint az egyesület nevében harmadik személyek irányában el-
vállalt minden kötelezettségekért, csak a közös vagyonbani részletével
felelős.

139. §.

A bányatársulatban, míg az tart, mindegyik résztvevő (bányatárs) csak
a jövedelem fölosztását igényelheti. Saját részletéről mindegyik résztvevő
lemondhat ugyan (167. §.), azt másokra átruházhatja, de sem neki, sem a
birtokbani utódjának nem áll jogában, a bányatársulati vagyon alaptőkéjé-
nek fölosztását, vagy annak a fölosztás céljából eladását sürgetni.

Bányarészvények.

140. §.

A bányatársulati vagyonbani részletek bányarészvényeknek nevezetnek
s ingó dolgok jogi minőségével bírnak.

Egy bányatársulat 128 bányarészvényűnél, és egy bányarészvény száz
résznél többre nem osztathatik.

141. §.

Mindenik bányatársulat részvényeinek birtokosairól feljegyzés (a
bányatársulati könyv) csupán a bányahatóságnál vezetetik. A bányatársu-
lat nyilvántartási vagyona csak egészben zálogíthatatik el, vagy terhel-
tethetik meg.

142. §.

Mindaddig, míg valamely bányarészvénynek más birtokosra ruházása, a
bányahatóságnak, a bányatársulati könyvbe iktatás végett, fel nem jelen-
tetett, csak az ott beiktatott birtokos tekintetik bányatársnak.

Aki valamely bányarészvényt átvesz, a bányatársulatnak azzal, az arra
nézve hátralévő járulványokért is felelős.

Bányatársulati könyv.

V. sz. 86. §. A bányakapitányság minden, hivatalkerületébe tar-
tozó bányatársulatról a XV. minta szerint szerkesztett *bányatár-
sulati könyvet* tartozik vezetni, melyben a körülményekhez képest
minden egyes bányatársulat számára két vagy több lap nyitandó.

A főlap homlokára mindig a bányatársulat cége irandó, még
pedig vonatkozással a szervezési okmányra és a bányakapitányság
által kiadott jóváhagyási nyilatkozat számára és keltjére; alája
pedig minden a bányatársulatnak jelenleg tulajdonát képező bá-

nyabirtok jegyzendő fel, az utóbbi feljegyzés vonatkozással az illető feljegyzési könyv megfelelő kötetére és lapjára történik.

Ide iktatandó ezenkívül még az á. b. t. 144. §-a szerint választott igazgatóság tagjainak neve, polgári állása és lakhelye, valamint minden változás is (amint az alább a bányarészvénytulajdonosokra nézve is elrendeltetik).

Erre következik a bányarészvényesek névsora, az egyes bányarészvénytulajdonosok bányarészvényei, vagy bányarészvényrészei felemlítésével, a bányarészvényesek és esetleges meghatalmazottjaik polgári állása és lakhelye.

A társulati bányatulajdon tetszés szerint felosztható 128 részvényig, szükséges azonban, hogy minden bányarészvénynek részértéke egyenlő legyen és mintegy nevezőjét képezze azon törtnek, melyre az egész felosztatott.

A bányarészvény maga újra 100 részre osztható, de mindig oly módon, hogy a tört mindig 100-ad részekben legyen kifejezhető, mert más felosztás által zavar támadhatna a részvényálladékban.

Ha például egy bányatársulatnál 10 részvény áll fenn, úgy minden részvény az egésznek $\frac{1}{10}$ részét képviseli. Egy részvényes azonban több ily részvénynek is lehet birtokosa.

A bányarészvények folyószámokkal jelölendők meg. Ha a bányarészvény más tulajdonosra megy át (á. b. t. 142. és 166. §§.), úgy az a bányatársulati könyvben *vörös* téntával aláhúzendő, és ugyanazon számmal, de az új tulajdonos nevével vezetendő be a sorba.

Ha egy részvény felosztatik (á. b. t. 140. §.), úgy az szintén *vörös* téntával lesz aláhúzendő és azután részeivel együtt ugyanazon szám alatt, annyi sorban ahány tulajdonosa lesz, régi sorrendben, és a vonatkozási (segéd-) számokkal együtt bevezetendő.

Az egész bányarészvények római, a részvényrészek arab számokkal jelöltetnek.

Példa.

Ha a XX. sz. részvény következőképpen osztatott öt részre:

$$\frac{6}{20}, \frac{5}{20}, \frac{4}{20}, \frac{3}{20}, \frac{2}{20},$$

úgy a bevezetés a következő módon történik:

	Részek	{	1. sz. $\frac{6}{20}$	N. N.
	"	{	2. sz. $\frac{5}{20}$	N. N.
XX. sz. részvény	"	{	3. sz. $\frac{4}{20}$	N. N.
	"	{	4. sz. $\frac{3}{20}$	N. N.
	"	{	5. sz. $\frac{2}{20}$	N. N.

Ha valamely részvény lemondatik (á. b. t. 167. §.) vagy eredménytelenül áruba bocsátatik (á. b. t. 165. §.), úgy *vörössel* aláhúzendő, miáltal annak része a többieket növeli.

Minden itt jelzett változásnál hivatkozni kell a megfelelő bányakapitánysági számra és ennek keltjére.

XV. minta.

1. lap.

Bányatársulati könyv.

Bányakapitányság

„Istenáldás bányatársulat.”

Az 19 . . évi hó . . . n kelt szerződés alapján,

. jóváhagyatott 19 sz. szerint.

(Okmánytár . . . kötet . . . lap.)

Birtokálladék.

. bányatelek, adományozási és engedélyezési
könyv kötet lap.
Az arval kapcsolatos
fekszik bányamegyében megyében
. községben járásban.

Igazgatóság.

N. N. igazgató, lakik -ben.
N. N. igazgatósági tag, lakik -ben.
N. N. igazgatósági tag, lakik -ben.
Megválasztottak 19 . . . évi . . . sz. szerint.
Meghatalmazás, okmánytár kötet lapján.

2. lap.

Bánya- rész- vény	Bánya- részvény- rész	Neve és lakhelye		Megjegyzés
		a bányatársnak	a meghatal- mazottnak	
I.	—	N. N. bádogosmester N-ben		19 . . . évi sz.
II.	—	N. N. földbirtokos N-ben	N. N. bánya fel- ügyelő N-ben	19 . . . évi sz.
III.				
IV.	1 18/100	N. N. háztulajdonos N-ben		
V.	2 42/100	N. N. kereskedő N-ben		
	3 40/100	N. N. polgármester N-ben	N. N. tanító N-ben	19 . . . évi sz.
VI.	1 60/100	N. N. ácsmester N-ben		19 . . . évi sz.
	2 40/100	N. N. pallér N-ben		

Bányarészvényjegyek és azoknak átruházásáról.

V. sz. 87. §. A bányatársulati könyv megszerkesztése után a bányakapitányság minden egyes részvényesnek a XVI. minta szerint kiállított bányarészvényjegyet állít ki, mely minden bányatársulati tárgyalás alkalmával igazolásul szolgál.

A bányarészvények egészben vagy részben történő átiratásánál a régi bányarészvényjegy mindig beterjesztendő a bányakapitánysághoz; ha elveszett volna, úgy a felek először az okmány törvény szerű megsemmisítését kell hogy kieszaközöljék, és erre adandó alkalommal a bányahatóságok által is utasítandók.

Arra, hogy valamely bányarészvény új tulajdonosra ruháztassék át, külön okmány kiállítására nincs szükség, és elegendő, ha a régi részvényjegy a régi és az új részvénytulajdonos által aláírt, az átirást kérelmező folyamodvánnyal a bányahatósághoz benyújtatik.

Ezen átiratás iránti folyamodás úgy is megtörténhetik, ha a felek személyesen jelennek meg a bányahatóságnál és szóbelileg terjesztik elő az átiratásra vonatkozó kérésüket, melyről jegyzőkönyv lesz felveendő.

Átirás iránti kérvények a bányabiztosságoknál is benyújthatók, honnan azután illetékes elintézés végett a bányakapitánysághoz terjesztetnek fel.

Csak végrehajtás, esőd, hagyatéki eljárás következtében, bíról úton való átírás esetében követeltetik az új tulajdonostól a törvénytörvényeszkéi igazolás bemutatása.

Minden átruházott bányarészvény helyett, a fél kérelmére, új bányarészvény állítandó ki, de a régi jegyen netalán feljegyzett hatósági vagy törvénytörvényeszkéi végzések hiteles módon átvendők az új részvényjegyre; a régi jegy pedig, az elintézés számára való hivatkozás mellett, az irattárba elhelyezendő. Az új tulajdonosra való átruházás a régi bányarészvényjegyen úgy is jelezhető, hogy az előbbi tulajdonos neve pirossal aláhúzzatik, az új név pedig vonatkozással a bányakapitánysági engedély keltjére és iktatói számára, beirandó.

XVI. minta.

Bányarészvényjegy.

mellyel a i bányakapitányság részéről bizonyíttatik, hogy ban, a bányatársulati könyv kötete lapján, a bányatársulatnál, mely jelenleg bányarészvényre van osztva, a számú bányarészvényt 19 . . . évi beadványi szám szerint mint bányatárs bejegyeztett.

A bányarészvény birtokosnak jogai és kötelességei meghatározvák az á. b. t. 136—167. §§., valamint a bányatársulatnak 19 . . . évi hó n kelt, a bányakapitányságnál 19 . . . évi sz. alatt letett alapszabályok által.

Kelt 19 . . . évi hó n.

.
m. kir. bányakapitány.

Jegyzet.

Kérvényminta bányarész átírása iránt.

1 P 60 f

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Alulírottak tisztelettel kérjük, hogy a «Bányatársulati könyv V. kötet 13. lapján a tekintetes m. kir. Bányakapitányságnál bevezetett «Szent Háromság bányatársulat» XV. és XVI. számú bányarészeit X. Y. nevéről N. N. nevére átírni sziveskedjék.

A bányarészjegyeket tisztelettel csatoljuk.

Miskolc, 1930. évi június hó 29.

X. Y.
kereskedő,

N. N.
földbirtokos.

Joggyakorlat.

1. A bányarészvények átírására csak a bányatársulati könyvek vezetésére hivatott bányakapitányság illetékes. (Udvari rend. 2.165/1864.)

2. A bányatársulat címe, még ha összes részvényesei változnak is, kérelem nélkül hivatalból meg nem változtatható s a bányatársulat feloszlása hivatalból ki nem mondható. (F. I. és K. M. 11.402/1868.)

3. A bányarészvénylevél oly okirat, mely önmagában már jogok és kötelezettségek keletkezésének alapjául szolgál, csak bírói úton semmisíthető meg, még pedig nem a bányabíróság, hanem mint bármely egyéb törvényes okirat, az illetékes bíróság előtt. (F. I. és K. M. 2.682/1871.)

4. A bányarészvények átíratásánál ugyanolyan óvatosan kell eljárni, mint a telekkönyvi átíratásnál. Az átíratás csak annak beleegyezésével történhetik, akinek nevére a részvény szól, vagy pedig, ha más kéri az átíratást, ennek köteletségében áll magát, mint jogutódot igazolni. (F. I. és K. M. 726/1872.)

5. Valamely bányarészvény tulajdonjoga iránt megindított pernek feljegyzése a bányatársulati könyvbe a felek kérelmére nem rendelhető el. A bányarészvény ingó dolog, tulajdonosa vele szabadon rendelkezhet és e jogában a bányahatóság részéről a per pusztá ténye által nem korlátozható, e jognak felfüggesztése egyedül jogerős bírói végzéssel eszközölhető, amint ez a végreh. szab. 87. §. hatodik bekezdéséből világosan következik. (F. I. és K. M. 28.334/1878.)

6. Bányarészek lemondásánál: I. a részvénytulajdonosnak vagy meghatalmazottjának nyilatkozatát kell bemutatni, II. ezen nyilatkozathoz a lemondott eredeti részvényjegyet esatolni kell. (F. I. és K. M. 17.799/1880.)

7. Bányarészjegyek a magyar mellett idegen szöveggel is kiállíthatók, azonban csak az aláírt magyar nyelvű szöveg hiteles. (P. M. 1.260/1890.)

8. Bányarészre, mint ingó tárgyra jelzálogot szerezni nem lehet és ily bejegyzés a bányatársulati könyvbe nem eszközölhető. (P. M. 57.463/1893.)

9. Bányarész a régi részjegy beküldése nélkül át nem írható; a birtokváltás a jegyzetrovatba irandó. (P. M. 61.854/1895.)

10. A bányatársulat nevén álló bányarészek eszményileg a részvénybirtok arányában a többi társak birtokát képezik, azért azokat külön senki sem képviselheti. (P. M. 68.211/1895.)

11. I. Mivel a bányatársulati bányarész ingó dolog s mivel a bányatársulati könyv csupán a részbirtoklás nyilvántartására szolgál, a bányahatóság a végrehajtási zálogjognak a bányatársulati könyvben való feljegyzésére irányuló megkeresésnek eleget nem tehet. II. A bányatársulati részvényekre vezetett kielégítési végrehajtás esetén a bányahatóságnál levő és lefoglalt részjegyet a bíróság részére ki kell szolgáltatni. (P. M. 34.530/1898.)

12. Bányarészeket átírni s a régiek helyett újat kiadni bírói átruházás esetében is csak a régiek bemutatása, illetőleg azok igazolt bírói megsemmisítése esetében lehet. (P. M. 5.670/1899.)

13. Öröklött bányarészek átírásánál az öröklés tényét hitelt érdemlő módon kell igazolni. (P. M. 4.486/1901.)

14. A csődöt elrendelő végzés a kutató és bányatársulati tagokra nézve a kutatási és bányatársulati könyvekben feljegyzendő. Külföldiek enémű jogosítványait illetően a viszonyosság az irányadó. (P. M. 35.589. 1901.)

15. A bányatársulati könyvbe bevezetett végrehajtási zálogjogot a bányahatóság csak a feljegyzést elrendelő bíróság újabb megkeresésére törölheti. (P. M. 78.997/1901.)

16. A bányarészjegy bírói megsemmisítése esetére az új részjegy a régi tulajdonos nevére állítandó ki s bárki másra csak a jogutódlás szabályszerű igazolása esetén írható át. (P. M. 26.010/1902.)

17. Csődnitás a bányatársulati könyv jegyzet rovatába bejegyezhető, de ennek a bányarészjegyek lefoglalása nélkül, azok értékesítését, zálog gyanánt való lekötését stb. illetően joghatálya nincs. (P. M. 97.914/1904.)

18. Bírói úton szerzett bányarészjegy átírásához a jogerős végzést és az eredeti részvényt, vagy utóbbi hiánya esetén a jogerős megsemmisítő végzést kell bemutatni. (P. M. 1.832/1906.)

19. Bányarészek tulajdonjoga iránt indított perek feljegyzésének a bányatársulati könyvben helye nincs. (P. M. 19.032/1907.)

20. Bányavagyon nélkül a bányatársulat fenn nem állhat. (P. M. 130.680/1912.)

21. A pótfizetési hátralékkal terhelt bányarész részbirtokosának tulajdonjoga ipso jure szűnik meg, ennél fogva ennek a megszűnésnek a bányatársulati könyvben való kitüntetése a részvényjegy bemutatása nélkül is foganatosítható s a részvényjegy bemutatása csak annak harmadik személy, vagy a többi bányatárs nevére kérelmezett átírása esetén kívánható meg. (P. M. 23.110/1915.)

22. Bányarész iránti igénykereset nem tekinthető oly ügynek, mely a bányabíróságok kizárólagos illetőségéhez tartoznék. (Semmitőszék 3.487/1869.)

23. A bányarészjegy igazolványok kiadására irányuló keresetek, mint olyanok, melyek valamely bányászati jogviszony szabályozását, vagy másé kenti megoldását nem célozzák, a bányabíróságok hatáskörébe nem tartoznak. (Semmitőszék 20.042/1879.)

Általános határozatok a bányatársulatok tekintetében.

143. §.

Minden bányatársulatokra nézve rendszerint a következő szakaszokban (144—156. §§.) a bányatársulatok szerkezete iránt foglalt általános határozatok érvényesek. Az ezen szabályoktól eltérések a bányahatóságnak, s amennyiben oly tárgyak forognak kérdésben, melyek nem magára a bányaművelésre, hanem oly ügyekre vonatkoznak, melyekre a társulati egyleteket tárgyzó szabályok szerint általában más hatóságoknak is be kell folyniok, ezeknek is jóváhagyás végeztéi felterjesztendők, s köztudomás végett a bányahatóságnál beiktatandók.

Bányatársulati alapszabályok.

V. sz. 88. §. Az á. b. t. 143. §-a szerint minden bányatársulatnak jogában áll, saját alapszabályait megállapítani, ha ez iránt a bányatársak között véleményeltérés főn nem forog; amíg azonban ily különleges és hatóságilag megerősített szabályokkal nem bír, az á. b. t. 144—156. §§-ban megszabott általános szabályok alá tartozik. A különös alapszabályok jóváhagyás végett a bányakapitányság elé terjesztendők.

Ha ezen alapszabályok eltérnek az á. b. t. 144—156. §§-ban kiszabott határozatoktól, a bányahatóság tartozik megfontolni, vajjon e szabályok nem gördítenek-e nagyobb akadályokat az á. b. t. további (á. b. t. 157—167. §§.) magánegyesség által meg nem másítható szabványai elé, vagy nem állanak-e útjában a bányamű üzemének, szabályszerű, gyors, törvényesen kötelező folyamatának. Ha az alapszabályokban oly intézkedések fordulnának elő, melyek politikai vagy más nyilvános hatóságok jogkörébe esnek, úgy a bányahatóság ezen alapszabályokat előleges áttekintés és esetleges további illetékes elintézés végett e hivatalokhoz átküldeni tartozik.

Ha semmiféle tekintetben sem merülnek föl aggályok, vagy ha ezek bebizonyíthatólag teljesen elhárítottak, a bányakapitányság az alapszabályokat a jóváhagyási záradékkal elláthatja.

A jóváhagyott (megerősített) alapszabályok hitelesített másolata az okmánytárban őriztetik.

Az igazgató választása és a cím meghatározása.

144. §.

Mindenk bányatársulat köteles igazgatóságot egy előjáróval kirendelni s úgy a történt választást, mint a bányatársulat aláírási címét is

a bányahatóságnak följelenteni, mely arról saját följegyzést vezetend. s annak megtekintését mindenkinek megengedi, és abból másolatokat adand.

Joggyakorlat.

A szabályszerűen bejelentett igazgatói meghatalmazást személyi vonatkozásaiban vizsgálni a bányahatóság nem jogosult. (P. M. 103.461/1901.)

Az igazgató fölhatalmazványa.

145. §.

Az igazgatóságnak s előljárójának kötelező ügyletek kötésére felhatalmaztatása annak szolgálati szerződvényéből ítélendő meg, ennek azonban mind a bányahatóságnál, mind pedig a bányakönyv mellett, mindenki általi megtekintetés végett, kell léteznie.

Igazgatósági felhatalmazás.

V. sz. 89. §. A felhatalmazás (meghatalmazás), melyet az á. b. t. 145. §-a szerint minden bányatársulat az általa választott igazgatóság részére kiállítani köteles, a bányakapitányság elé terjesztendő és ez által figyelmesen megvizsgálandó arra nézve, vajjon megfelel-e az á. b. t. 146–147. §§-ban előírt követelményeknek. Ha ez iránt kétely merülne föl, úgy ennek megszüntetése végett a bányakapitányság megkövetelendi, hogy új, minden kételyt kizáró és a jogi követelményeknek megfelelő okmány terjesztessék föl. A helyesnek talált meghatalmazás az okmánytárba helyezendő (83. §.) és ezen körülmény a bányatársulati könyvben feljegyzendő. (86. §.)

Kötelessége leend ezenkívül a bányakapitányságnak, az igazgatóság mielőbbi megválasztására és az igazgatósági meghatalmazás mihamarább való kiállítására felhívás által hatni; mely felhívás sikertelensége esetében arra, az á. b. t. 250. §-ára való utalás mellett, megfelelő határidőt kiszabni.

Eme felszólítás az új bányatörvény életbelépte után azon bányatársulatokhoz is intézendő, melyek a 82. §. szerint már *mint olyanok* fennállanak, megjegyzendő azonban, hogy ezen felhívások, az illetékes bányatörvényszékekkel való egyetértésben (á. b. t. 168. §.) bocsáthatók csak ki.

Ha az egyes bányarészcselekedetbirtokosok részeikkel már be voltának vezetve a bányakönyvbe, úgy ők, a bányabírószéggel egyetértve, felszólítandók, hogy részeiket töröltessék, és erre, megterhelés esetében, a jelzőlogos hitelezők beleegyezését megszerezzék.

Midőn a törlés nem foganatosítható, a részek a bányakönyvben megmaradnak ugyan, de a bányatársulati könyvbe is bevezetendők, hol bányakönyvi feljegyzésük lapja azonban megjelölendő.

Ugyanezen hivatalos jegyzet az ez iránt kiállítandó bányarészcselekedetekre is (87. §.), még pedig vonatkozással az á. b. t. 169. §-ára, vezetendő, hogy ily bányarészcselekedetek vevője az azokon netalán fekvő terhek iránt tájékozva legyen.

Más, osztott bányabirtokukkal a bányakönyvbe már bevezetett, bármily név alatt létező bányatársaságok nem kötelezhetők ugyan a törvény értelmében arra, hogy bányatársulattá alakuljanak, vonatkozással az á. b. t. 135. és 136. §§-aira mégis felszólítandók annak kinyilatkoztatására, vajjon meg akarnak-e maradni osztott bányatelekkeönyvi birtokuk mellett, vagy bányatársulattá akarnak-e alakulni. Az első esetben a *bányatársulat* cím őket többé nem illeti meg, és annak bármely ürügy alatti használására többé joguk nincs.

Ugy mint az fönnebb a bányatársulatokra nézve elrendeltetett, ezek is felszólítandók arra, hogy az á. b. t. 188. §. 2. kikezdés értelmében

mében az illetékes bányahatóság kerületében lakó meghatalmazottat kirendeljenek, és ennek meghatalmazását megvizsgálás és az okmánytárba való felvétel végett a bányahatósághoz beterjesszék, mi mellett a bányatársulati igazgatóságok meghatalmazványai iránt fennálló szabály itt is követendő lesz.

Joggyakorlat.

A bányatársulat az azt képviselő igazgató nevében perlendő. (C. 12.237/1876.)

146. §.

Minden igazgató szolgálati szerződvényében pontos határozatoknak kell foglaltatniok:

1. az igazgatónak a mű üzletérei befolyása iránt;
2. a hivatalnokok, felügyelők és munkások fölvetéleit és elboesátását s azok fizetéseinek és béreinek stb. megrendekését tárgyzó jogosítványai iránt;
3. az igazgatónak szolgálati rendtartások és utasítások adására, továbbá számadások megvizsgálására és elintézésére följosítása iránt;
4. ingó vagy ingatlan dolgok vevésére vagy eladására, ármegegyezésre, hitelezésre, pénzfölvételre és visszafizetésre, váltókiboesátásra stb. lett felhatalmazása iránt;
5. új bányászati jogosítványok szerzésére, vagy a bányatársulat birtokában létezőknek elhagyására följosítása iránt;
6. a bányatársulat képviselésére jog, kötelezettség és annak terjedelme iránt.

Annak megváltoztatása.

147. §.

Ha az igazgató fölhtalmazványának használata, harmadik személyek irányában, ismét korlátolandó, vagy ha az igazgató netalán egyes jogosítványok gyakorlatában más személyek beleegyezéséhez kötetendő, ennek az ő szolgálati szerződvényében világosan meg kell jegyeztetnie. Homályos vagy oly módon korlátolt fölhtalmazványok, melyek könnyen kétségekre szolgáltathatnak alkalmat, vagy melyek által a bányaüzlet törvényszerű me-
nete akadályoztatnék, el nem fogadtathatnak.

Joggyakorlat.

Bányatársulati igazgató érdekeltsége esetén a bányatársulat részvényesei külön közös meghatalmazottat jelenthetnek be az illető ügy tárgyalásánál. (F. I. és K. M. 18.499/1877.)

Minden bányatárs a bányahatóság járásában létező lakhelye vagy fölhtalmazottja följelentendő.

148. §.

Minden bányatárs köteles a bányahatóságnak, ha ő annak járásában lakik, saját lakhelyét, ha pedig nem ugyanazon járásban lakik, egy ott lakó fölhtalmazottat följelenteni, ki őt képviselendi, helyette a pótfizetéseket teljesíti, s kihez úgy a bányatársulat, mint a hatóságok részéről is minden tudatványok hatállyal intéztethetnek.

Ha ezen följelentés elmulasztatik, úgy a tudatványok az illető koronaországban a közhirdetményekre rendelt hírlapokkal beiktatás a kézbesítés helyét pótolja.

Joggyakorlat.

Bányatársulatok egyes részvényesei részéről egy kerületi képviselő be nem jelentésének csak az a joghatálya van, hogy a részére történt

kézbefűzéseket a hivatalos laphan való közzététel pótolja. (F. I. és K. M. 62.276/1885.)

Bányatársulati gyűlések.

149. §.

A bányatársak törvényes összejövele bányatársulati gyűlésnek nevezetik, melyen ők, mint bányatársulat, határozvényaikat szavazás útján hozzák.

Bányatársulati gyűlések rendszeresen minden három évben az igazgatóság székhelyén, vagy különben a bányatársulat által rendelt helyen tartandók. A bányatársak egyharmadának kívánatára, vagy ha az igazgató, avagy a bányahatóság azt fontos esetek miatt szükségesnek tartja, rendkívüli bányatársulati gyűlések is rendeltendők.

A bányahatóságnak szabadságában áll a bányatársulati gyűlésekre egy biztost is rendelni, oly célból, hogy azoknál ügymenetről tudomása legyen.

Bányatársulati gyűlések.

V. sz. 90. §. Az á. b. t. 149. §-a ugyan feljogosítja a bányahatóságot arra, hogy a bányatársulati gyűlésekre, az ottani ügymenetről való tudomásszerzés végett, egy biztost kiküldjön; ezen jog azonban rendszerint csak korlátozottan veendő igénybe, azért, hogy a bányatársulati tagok a tanácskozások alatt és a határozathozatal alkalmával feszélyezve ne legyenek.

Ha azonban valamely bányatársulati gondnokság a bányatörvény elhanyagolása, vagy a bányászati érdekeknek meg nem felelő üzemvezetés által véteti; ha nyilvánvaló egyenetlenkedés célszerű intézkedések létrejöttét gátolja; vagy ha azt a részvényesek, vagy az igazgatóság kívánják: a bányahatóság a bányatársulati gyűlésre biztost rendel ki. E kirendelésnek célja, hogy a bányahatóság ez által alkalmat nyerjen a bajok orvoslására, mit esetleg közvetve maga a bányatársulati gyűlés által, figyelmeztetés és intés folytán, eszközölhet.

Joggyakorlat.

1. Azon kérdés illetőleg, vajjon a bányatársulati gyűlések megtartása az á. b. t. 149. §-a értelmében minden egyes esetben bejelentendő-e a bányahatóságnak és arra nézve, hogy eme gyűlések megtartása az igazgatóság székhelyéhez van-e kötve, következő határozat hozatott:

1. A bányatársulatok vagy ezek igazgatóságai az á. b. t. 149. §-a szerint kötelezve vannak valamely bányatársulati gyűlésnek megtartását a bányahatóságnak már előre bejelenteni. Az ez iránti jelentésbe a tanácskozás tárgyai (á. b. t. 150. §.) és a gyűlés helyének és idejének bejelentése is felveendő.

2. Ezen kötelezettség elhanyagolása esetére a bányahatóság az á. b. t. 220. és 221. §§-ai értelmében a nevezett törvény 224. és 250. §§-ai szerint és a végrehajtási szabályok 120. §-a nyomán tartozik eljárni.

3. A bányatársulati gyűlés rendszerint s legalább az új bányatörvény életbelépte után való első, a társulati igazgatóság székhelyén tartandó meg. Ettől való eltérést csak a bányatársulat (á. b. t. 149. §.), vagy annak igazgatósága (á. b. t. 146. §. 6. pont) állapíthat meg, utóbbi azonban csak az esetben, midőn a bányatársulati tagok által erre külön föl van hivatkozva.

4. Ha a bányahatóság valamely föl nem jelentett bányatársulati gyűlésről csak annak megtartása után értesül, úgy a feljelentés elmulasztói ellen, a fent (2. p.) említett módon tartozik eljárni. Jogában áll azonban a bányatársulati gyűlés jegyzőkönyvét is bekövetelni, talált rendellenességek esetében pedig a 149. §. (á. b. t.) szerint eljárni, egy új bányatársulati gyűlés megtartását elrendelni és ehhez a végrehajtási

szabályok 90. §-ában foglalt utasítások szigorú megtartása mellett egy biztost kiküldeni. (1853. évi osztr. pénzügymin. rendelet.)

2. Habár a hitelező, aki egyúttal részvényes is, a bányatársaság közgyűlésének jegyzőkönyvét, melyben követelése fennállónak elismertetvén, annak kielégítése a társaságnak legelső bármilyen néven nevezendő tisztja nyereséméből, vagy valamely bányatelke eladásából befolyó vételárból köteleztetik, aláírta is, ebből — tekintve, hogy a határozat csak a társaságra nézve állapít meg kötelezettséget, melyet, bár megjelöltetik a mód, mellyel felperes követelése fizetendő lesz, még sem tesz függővé felperes részéről elfogadott valamely feltételtől, — nem következik, hogy hitelező felperes a közgyűlési határozatot akár kifejezetten, akár csak hallgatag oly értelemben fogadta el, hogy a fent érintett eshetőségek bármelyikének bekövetkeztéig követelési jogának törvényes úton való érvényesítéséről lemond. (C. 6.072/85. — 1886.)

3. A szabályszerűen meghirdetett közgyűlést a bányatársaság törvényes összejövetelének kell tekinteni még akkor is, ha annak összehívását a tagok egyharmadánál kevesebb bányatárs kérelmezte. (P. M. 32.695/1895.)

4. A bányahatóság a társulati közgyűlés összehívását nemcsak elrendelheti, hanem azt maga is összehívhatja. (P. M. 51.959/1897.)

5. Ha a bányatársulati közgyűlés az elnök ismeretlen helyen tartózkodása, vagy annak vonakodása miatt össze nem hívható, az összehívást a bányahatóság maga foganatosíthatja. (P. M. 906/1901.)

6. Folytatólagos bányatársulati közgyűlésnek csak az tekinthető, amelynek tárgyalási időpontját a tárgyalásait fölfüggesztő közgyűlés előre határozottan megjelöli. (P. M. 41.546/1903.)

7. A bányakapitányság a bányatársulati rendkívüli közgyűlést, ha azt társulati érdekből vagy közérdekből fontos okok alapján szükségesnek tartja, bármikor összehívhatja, azonban minden ilyen összehívást a fennforgó nyomatékos indító okok felsorolása mellett köteles megokolni. (P. M. 16.238/1906.)

8. A bányatársulati közgyűlésen szavazati joggal csupán a bányatársulati könyvbe bejegyzett bányatársak vehetnek részt, ennél fogva harmadik személyeknek (jelzálogos hitelezők, vagy más telekkönyvi érdekeltok) a bányatársulati közgyűlésre való meghíváshoz törvényes jogcímük nem lehet. (P. M. 23.114/1915.)

Azokrai meghívások.

150. §.

A bányatársulati gyűlésre a meghívásokat az igazgatóság köteles ki-
boesítani, s a tanácskozáshoz kitűzött nap előtt legalább is négy héttel, azon bányatársaknak, kik a bányahatóság járásában lakásukat följelentették, vagy ottani fölhatalmazottjukat megnevezték, írásban kézbesíteni, a többieket pedig a hírlapok által (148. §.) a megjelenésre fölszólítani. A tanácskozáshoz előre tudott tárgyai a meghívásban mindig kijelölendők.

Joggyakorlat.

A négy hétnél rövidebb határrapra, mint alaki semmisségi okra nem hivatkozhatik az a bányatársulati tag, aki a közgyűlésen részt vett s a határozatok hozatalánál leszavazott. (P. M. 66.150/1906.)

A tanácskozás tárgyai.

151. §.

A bányatársulati gyűléseken az igazgató üzleti jelentése, a számadás befejezése és a mérleg a mult közigazgatási évről s minden egyéb fontosabb közigazgatási és üzleti ügyek tanácskozás és elhatározás alá veendő.

Elnöklet.

152. §.

A gyűlésbeni elnökletet, mindaddig míg saját főnök nem választatik, a legtöbb részletekkel bíró, s egyenlő részletekkel bírók között a korra nézve legidősb viszi. A főnök is mindig köteles szavazni.

Szavazási képesség.

153. §.

Szavazási képességgel bír mindenik bányatárs, ki személyesen vagy meghatalmazott által megjelent. Utólagos, az ülés feloszlátása után nyilvánított avagy írásbeli szavazatok el nem fogadhatatnak.

A határozatok hozatala.

154. §.

Rendszerint a jelenlevő szavazók általános szótöbbsége részleteik aránya szerint határoz, a legesekelyebb részlet egységnek vétetvén.

A szavazatok egyenlősége esetében azon vélemény bír döntő erővel, melyhez az elnök járult.

Ha azonban az egyleti alapszabályok megváltoztatása, vagy a bányatársulat ingatlan vagyona nélkülözhető részeinek elárúsítása főrog kérdésben, a határozat érvényességére a jelenlevő szavazók legalább is háromnegyedrészenek hozzájárulása szükséges, részleteik aránya szerint.

155. §.

Az általános polgári törvénykönyvnek azon szabálya, mely szerint a leszavazottnak jogában áll biztosítást, vagy a közösség megszüntetését követelni (általános polgári törvénykönyv 834. §.) a bányatársulatokra nem alkalmazható. (139. §.)

A bányatársulat fölосzlátása, vagy vagyona alaptőkéjének elárúsítása, csak a bányatársulat minden részletei, vagy legalább is azok háromnegyed része birtokosainak belcegyezésével történhetik. Ez utóbbi esetben azonban arra nézve az illető bányahatóság jóváhagyása kérendő ki.

Befolyása a bányahatóságnak az á. b. t. 155. §-ának esetében.

V. sz. 91. §. Az á. b. t. 155. §-a a bányatársulatnak szótöbbség alapján való fölосzlátását és birtoka főtörzrszenek elidegenítését a bányahatóság jóváhagyásától teszi függévé.

Miután ily határozat az egész bányatársulatra nézve nagy és döntő befolyással van, és mivel oly eset is fordulhat elő, midőn az összes részek háromnegyedrésze egy vagy egynehány birtokos kezében van, míg ellenben az utolsó negyedrészt sok kisebb rész-birtokos között oszlik fel, kik saját akaratuk ellenére az előbbi vagy előbbieket rosszhiszemű szándéka által birtokuktól megfosztatnának, azért kötelessége ily esetekben a bányahatóságnak, hogy minden körülmény tekintetbevételével, a társulati ügyek és számadások megvizsgálása után, szerezzon meggyőződést arról, vajjon e határozat csakugyan szükséges és elkerülhetetlen-e, vajjon nincs-e háttérben más mellékszándék, mely a kisebbségnek kizsákmányolását célozza és csak miután mindezekről meggyőződött, adja meg jóváhagyását.

Ideigl. törv. szabályok VII. R. 4-dik cikk: A haszonbérletekről.

21. §. Bárminemű haszonbérbeadások bányatársulatok részéről, csak bányatársulati gyűlésen történhetnek; a bizonyosságul hívandó bányabíró, vagy előadó, vagy helyettes pedig a kötendő szerződés alkalmával oda-

figyelmezzon, hogy senki a bányabirtokosok közül, ha kívánná, a bérleti részvény közösségből ki ne zárattassék, egyszersmind pedig az ércásványtelepzetek pusztításának meggátolása végett, szabályos művelési rend, melyre felügyelni köteles, állapíttassék meg.

Joggyakorlat.

1. I. A bányatársulat feloszlása iránti határozat nem hagyható jóvá, ha valamely tag a bányüzemet tovább kívánja folytatni. — Ily felosztást kimondó és jóvá nem hagyott többségi határozat esetén, az azt kimondó bányatársulati tagok nem tekinthetők bányarészeikről lemondottaknak. II. Egy egyén tulajdonát képező bányavagyonra nézve is lehet bányatársulatot alakítani. (F. I. és K. M. 10.377/1871.)

2. Bányatársulat bányatelkei és cégének törlése esetén a fennmaradó zártkutatmány a volt bányatársulati tagok, mint kutatási társulatnak jogos birtoka marad. (F. I. és K. M. 47.157/1882.)

3. Az örökbérletet az átruházás fogalmával oly közeli rokonügyletnek kell tekinteni, hogy az örökbérlet iránti határozat jóváhagyásához is szükséges a háromnegyed részvénybirtokos hozzájárulása. (P. M. 22.270/1899.)

4. A bányatársulati gyűlés határozatának bányahatósági jóváhagyására csak akkor van szükség, ha a határozat a társulat felosztását, vagy vagyona alaptőkéjének eladását mondja ki. Más határozat csak alaki szempontból vizsgálható meg. (P. M. 45.990/1900. és 60.537/1910.)

5. A bányatársulategyűlésen még nem jelent bányarészesek még akkor sem tekinthetők a többségi határozathoz hozzájárultaknak, ha erre a gyűlési meghívón figyelmeztetve voltak. (P. M. 63.000/1912.)

Jegyzőkönyv vezetése.

156. §.

Az igazgatóság előljárója köteles a jegyzőkönyv vezetésről gondoskodni, s arra felügyelni; a jegyzőkönyvet minden jelenlevő bányatársak, vagy azok meghatalmazottjai kötelesek aláírni.

A pótfizetés behajtása az igazgató általi kivetés útján.

157. §.

A bányatársulati gyűlésen (151. §.) meghatározott pótfizetéseket (138. §.) köteles az igazgató a hozott határozatok értelmében kivetni s a megállapított módon és időben behajtani.

A pótfizetés behajtása bírói felszólítás által.

158. §.

Azon bányatársak, kik az igazgató általi kivetésnek nem engedelmeskednek, vagy kiknek az a bányahatóság járásában nem kézbesíthetők, az igazgató kérelmére a bírói hatóság által tízennégy napi határidő kitűzése mellett a pótfizetés letételére felszólítandók s ezen felszólításról a 148. §. határozataihoz képest írásbeli kézbesítés, vagy a hírlapokba bekiktatás által értesítendők.

Ideigl. törv. szabályok VII. R. 6-dik cikk: Az árvák- és gyámság alatt létezők bányajogainak kezeléséről.

27. §. Azon esetben végre, ha valamely bányatársulat a bánya és más bányászati tárgy művelésében amiatt gátoltatnék, mivel az árvai részekre eső mennyiség nem fizettetik, s az illető gyámnok vagy gondnok, az illető polgári törvényhatóságnak is tudtára adandó bírói megintés után ezen tartozást a kitűzött törvényes határidőig le nem fizetné; az árvák kérdé-

ses részvényei késedelmezés alá esnek, s ha ezáltal az árvák netalán károsíthatnának, visszkeresetök csupán a hibás gyámnok vagy gondnok ellen leend.

Joggyakorlat.

1. Kutató társaságokra a bányatársulatokra vonatkozó törvényes rendelkezések nem alkalmazhatók. (Helytartótanács 31.529/1864.)

2. A bányatörvény 158. §-a alapján történt fizetési felhívás ellen a bányatörvény 161. §-a értelmében csak kifogásoknak, nem pedig felfolyamodásnak van helye. (C. 358/1876.)

3. A pótfizetések behajtása körüli eljárás a bányamegyei alapszabályokban a bányatörvény rendelkezéseitől eltérőleg is szabályozható. (Legfőbb ítélőszék 297/1877.)

4. A bányatörv. 158. §-a szerint a pótfizetések a bányaművelés üzemeltetési költségeit képezik s ennél fogva az osztr. ptk. 512. §-a értelmében a haszonélvezőt terhelik még abban az esetben is, ha a haszonélvezet tartama alatt valamelyik évben a bányák jövedelme nem fedezné a kiírt pótfizetéseket, mert akkor is azok más évek jövedelmeiben kellő fedezettel bírnak.

A bányarészek fenntartásának költségei rendszerint a szolgalmra jogosítottat terhelik és a kötelezett azokhoz csak az esetben köteles hozzájárulni, ha ő is használja a szolgálommal terhelt dolgot.

A haszonélvezetben bírt ingatlanra jelzálogilag bekebelezett terhek kamatait az osztr. ptk. 512. §-a értelmében a haszonélvező tartozik megfizetni. (C. 662/1892.)

(Az ítélet azért hivatkozik az osztrák ptk.-re, mert a bányatársulat székhelye Erdélyben volt.)

5. A szabályszerű pótpénzek megfizetésére csak az örökös kötelezhető, nem a hagyatéki vagyon, mely örökösödési jogunk szerint önálló jogalanyt nem képez; még kevésbé az örökhagyó, aki bekövetkezett halála után természetes személyisége megszűntével többé sem jogok, sem kötelezettségek alanya nem lehet. (P. M. 34.529/1896.)

6. A pótfizetések nagyságának a megállapítására a bányakapitányságnak jogköre ki nem terjed. A vonatkozó közgyűlési határozatot a bányahatóság csak alakilag és nem érdemlegesen bírálhatja felül. (P. M. 87.944/1897.)

7. Bányatársulati pótpénzek behajtására a bányatörvény vonatkozó szakaszaiban foglaltaktól eltérő rendelkezéseket csupán a bányamegyei alapszabályokban lehet tenni. (P. M. 115.276/1904.)

159. §.

Az igazgató kérvényének e végre a bányatársulati gyűlés jegyzőkönyvének hitelesített kivonatával s a bányahatóság abbeli bizonyítványával kell ellátva lennie, hogy a felszólítandó mint bányatárs be van jegyezve.

A pótfizetés behajtása a késedelmes bányatárs bányarészeinek végrehajtási árverése által.

160. §.

A határidő sikertelen eltelté után az igazgató a késedelmes bányatárs ellen bányarészeinek végrehajtási árverezését köteles kérni.

161. §.

Ha az adós az árverezésig valódisága ellen kifogásokat tesz, s azokat hitelt érdemlőleg bebizonyítja, vagy ha a követelt pótfizetés s a keletkezett költségek összege bíróilag letétetik, úgy a bányatársulat követelése rendes eljárásra utasítandó s az alatt az árverezés megállítandó.

162. §.

Az árverezésig mind a késedelmes adósnak, mind pedig a bánya mind-egyik részbirtokosának szabadságában áll a hátralévő pótfizetést és a perköltségeket lefizetni.

Ha ez megtörténik, úgy az árverezés elmarad.

163. §.

Az árverezés a perrendtartás szabályai szerint eszközölendő, azonban a kikiáltási áron aluli ígértet nem fogadtatik el s a legmagasabb ígértet készpénzben teendő le.

Kikiáltási árnak a tartozásban levő pótfizetés s a körülbelüli perköltségek összege veendő.

164. §.

Az elárverezett részlet a vevőnek átadandó, s erről a bányahatóság is, a vevőnek a bányatársulati könyvbe leendő bejegyzése végett, hivatalból értesítendő.

A letett legmagasabb ígérteből a perköltségek s az árverezés idejékor lejárt pótfizetések letisztázandók s a netalán fennmaradó hátralék a kilepott bányatársnak átadandó.

165. §.

Ha az árverésnél venni szándékozó nem jelentkezik, úgy az árverezett részletet a többi bányatársak kötelesek átvenni, s a rajta fekvő pótfizetéseket lefizetni.

166. §.

E végre a bíróság az árverezési határnap befejezéseül köteles nekik ezen részletet átadni, a bányahatóság pedig, mely erről hivatalosan értesítendő, ugyanazt tüstént a bányatársulati könyvbe aránylag átírni s a korábbi bányatársat kitörölni.

A hátralévő pótfizetést az igazgató, kivetés által, ezen bányatársaktól köteles behajtani. A keletkezett perköltségekért a kilépett bányatárs egyéb vagyonával is felelős.

A bányarészekről lemondás.

167. §.

Ha valamely bányatárs a bányarészeiről lemondás jogával él, mi neki az árverés megtörténteig megengedtetik (139. §.), úgy ezen bányarész a többi bányatársakra száll s a hátralévő pótfizetés ezek által, a netalán keletkezett perköltségek pedig a lemondó által vállalandók el.

A lemondási nyilatkozat vagy az igazgatónál, vagy pedig közvetlenül a bányahatóságnál nyújtandó be s a megürült bányarész átírása s kitörlése a fönnebb előadott szabályok (166. §.) szerint eszközölendő.

Bányarészsvényjegyekről lemondás.

V. sz. 92. §. Ha a bányakapitányság, akár közvetlenül, akár közvetve a bányabiztosság útján, értesül arról, hogy valamely bányatársulati tag bányarészsvényjegyéről lemond, erről a bányatársulati igazgatóságot haladéktalanul oly hozzáadással értesítendő, hogy eme bányarészsvényjegyek törlése az á. b. t. 167. §-a értelmében egyidejűleg eszközöltetett (86. §.), mire az igazgatóság említett §. szerint a kérdéses bányarészsvényjegyeket terhelő pótpénzek behajtásáról tartozik gondoskodni.

Midőn a bányarészsvényjegyre bírói tilalom van előjegyezve, vagy midőn az a bányakönyvben be van vezetve, az arról való lemondásról az illetékes törvényszék értesítendő. Ily bányarészsvényjegyeknek törlése csak az illetékes törvényszék azon nyilat-

kozata folytán eszközölhető, hogy a törlés ellen akadály nem forog fenn.

Joggyakorlat.

1. Bányarészek lemondásánál: I. a részvénytulajdonosnak vagy meghatalmazottjának nyilatkozata bemutatandó, és 2. ezen nyilatkozathoz a lemondott eredeti bányarészvényjegye csatolandó. (F. I. és K. M. 17.799/1880.)

2. I. Közös bányatulajdon egyes részbirtokosai által bírt részletek a bányabírószági bányatelekkönyvben vannak bejegyezve, tehát a róluk való lemondási nyilatkozatot is ott kell benyújtani. II. A lemondás tényleges el nem fogadásáig a bányatársak és harmadik személyek a felhagyott részre jogokat nem szerezhetnek. III. A közszolgáltatási kötelezettség az elfogadásról szóló végzés jogerőre emelkedéséig terjed. (F. I. és K. M. 33.628/1887.)

Ezen szabályoknak a létező bányatársulatokrai alkalmazása.

168. §.

Az itt előadott szabályok (138—167. §§.) a már létező bányatársulatokra is alkalmazandók.

A bányahatóságok ennél fogva kötelesek azokat a bírói hatóságokkal egyetértőleg társulati alapszabályaik kijavítására, igazgatójuk és aláírási címük választására s az ezeket tárgyzó okiratok előterjesztésére szorítani, oly célból, hogy ezek jóváhagyattassanak, a bányakönyvbe följegyeztessenek s köztudomás végett a bányahatóságnál beiktathassanak.

Az egyes részbirtokosok jelzálogos hitelezőinek jogai.

169. §.

Amennyiben a már létező bányatársulatoknál az egyes részvényesek a bányakönyvben bányarészeik birtokára vannak bejegyezve, s ezek adósságokkal terhelve:

1. azon esetben, ha az ilyes bányatárs részlete hátralevő pótfizetések miatt végrehajtás útján elárverezendő (158—166. §.), az elrendelt árverésről a jelzálogos hitelezők is értesítendők s az árverésnél bejött legmagasabb ígéret, amennyiben abból a pótfizetés és a végrehajtási költségek tisztázása után valami fennmarad, nekik adandó.

Ha pedig a legmagasabb ígéret fennmaradó hátraléka a jelzálogos hitelezők kielégítésére nem volna elegendő, vagy ha az árverésnél venni szándékozó nem jelentkezik, úgy a végrehajtás alá vett bányarész az első esetben a vevőre, a második esetben pedig a bányatársakra tehermentesen száll.

2. Ha valamely bányatárs jelzálogos adósságokkal terhelt bányarészéről mond le, úgy a többi bányatársak azzal együtt a rajta fekvő terheket is kötelesek átvenni. Ezeknek azonban szabadságában áll, a helyett a hátralevő pótfizetés tekintetében a végrehajtási árverést a megelőző pont szabályai szerint kérni.

HETEDIK FEJEZET.

A bányák munkában tartásáról s a bányaművelési haladékokról.

A munkában tartás kellékei.

170. §.

Minden szabadkutatás (22. §.) vagy adományozott bánya (41. §.) birtokosa köteles azt munkában tartani.

A munkában tartásra megkívántatik, hogy a megkezdett külvájás vagy vájna:

a) a személyekre és tulajdonra nézve minden veszély ellen lehetőleg biztosítsassék és

b) a szabályokhoz képest (174. s köv. §§.) folytonos üzletben tartassék.

Joggyakorlat.

1. A munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fenntartani, ami az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása szempontjából szükséges. Ha ebbeli köteleességét megszegi és ezzel okozati összefüggésben a munkást baleset éri, úgy magánjogi kártérítési kötelezettsége megállapítandó. Az utóbbit meg nem szünteti sem az, hogy a bűnvizsgálat megszüntetett, sem pedig az, hogy a sérültet is gondatlanság terheli, amely utóbbi körülmény csak a kártérítés mérvére nézve lehet befolyással. (C. 3.837/1900.)

2. A testi épséget veszélyeztető munka káros következménye az arra alkalmas óvintézkedések, védőkészülékek útján háritandó el s ha a munkaadó ezen óvintézkedéseket elmulasztja, kártérítéssel tartozik. (C. 6.684/1904.)

3. A munkaadók a munkások testi épségét veszélyeztető munkálatoknál nemcsak a szükségesnek mutakozó óvintézkedésekről tartoznak gondoskodni, hanem ezenkívül arra is ügyelni tartoznak, hogy ezek az óvintézkedések betartassanak s így a munkaadó kártérítési kötelezettsége az esetben is megállapítandó, ha ő figyelmeztette a munkást, hogy az alsó padozatra lépni veszélyes, mert az egy ember súlyát el nem bírja, de semmi más óvintézkedést nem tett. (C. 796/1905.)

4. Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető állapotok megszüntetése iránti kötelezettség az illető jogosítvány tulajdonosát terheli, tekintet nélkül arra, hogy magánjogi szempontból mennyiben van visszkeregeti joga a biztonságellenes állapotot előidéző előbbi tulajdonos ellen. (P. M. 63.746/1905.)

a) Veszély elleni biztosítás a személyekre s tulajdonra nézve.

171. §.

A megkívántató biztonsági intézkedések közé (170. §. a., betű) tartozik különösen:

a) minden külvázásoknak az emberek és állatok beesése elleni biztos bekerítése;

b) bármilyen omladozó, vagy omlással fenyegető vájtnak kellő biztosítása;

c) a tíz ölnél (18 méter) mélyebb járagnak kellő kipadolása, s a járasok (létrák, lépcsők) célszerű biztosítása, a járművek és járgépek naponkinti megvizsgálása és biztosítása;

d) oly szerszámok mellőzése, melyeknek alkalmazása által a munkások biztonságára lényegesen veszélyeztetik;

e) a gyulékony vájtnakrai különös figyelem s a tűzbiztosító és oltó intézkedések haladéktalan alkalmazása;

f) a kellő légvezetésről gondoskodás;

g) kellőleg fölkészített biztos védlámpák használata a durranó léggel telt vájtnakban.

Jegyzet.

Lásd e §-szal kapcsolatban a III. rész Függelékben közölt rendeleteket és bányarendőri szabályokat.

Annak meg nem tartása esetébeni intézkedések és büntetések.

172. §.

A személyek és tulajdon biztonsága ellen a bányákban, a szükséges elővigyázatok meg nem tartása által, elkövetett minden vétségek és kihar-

gások a bűnösön, akár a tulajdonos, valamely hivatalnok vagy alárendelt is legyen az, az általános büntető törvénykönyv (335; 336. g. betű; 431; 432; 458; 459. §§.) határozatai szerint büntetendők.

Jegyzet.

A szövegben közölt törvényszakaszok az osztrák btk. §-ai. Ezek helyett a magyar törvények rendelkezései nyerne alkalmazást. L. még XII. fejezet a balesetek bűnügyi nyomozásáról.

Joggyakorlat.

1. A munkadónak a munkásait érhető baleset elhárítása érdekében szükséges óvintézkedések tekintetében feladata nemcsak a szabályrendelet megalkotásában, hanem abban is áll, hogy annak szigorú betartásáról gondoskodjék és azt ellenőrizze, amit ha elmulaszt, kártérítéssel tartozik. (C. 2.558/1903.)

Jegyzet.

A határozat »szabályrendelet» szava alatt szolgálati, biztonsági és üzemi szabályzatot kell érteni.

2. Üzemi balesetnél a munkaadó terhére megállapított és büntetendő eredményt maga után vont gondatlanság büntethetősége nem szűnik meg azáltal, hogy az eredmény bekövetkezésére esetleg a sértett gondatlansága is közrehatott. (C. 6.250/1911.)

173. §.

A bányahatóság, a biztonsággal ellenkező állapot észrevétele esetében, köteles, a körülményekhez képest műértők meghívása mellett, annak megszüntetése módját s az annak eszközlései határidőt kijelölni, vagy pedig azt szükség esetén tüstént is a birtokos költségére elrendelni.

Az üzembentartás általános alapelvei.

V. sz. 93. §. A bányászatok és üzembentartásuk biztosítása emberélet és idegen tulajdon veszélyeztetése ellen kiváló kötelessége minden bányatulajdonosnak. Ez az á. b. t. 171. §-ában pontosan körül van írva.

A bányahatóságnak kötelessége, — nemcsak, ha erre alkalom adatik, hanem megbízható tudósítások alapján is, — bizost tudomást szerezni arról, vajjon hivatalos kerületében az erre vonatkozó szabályok kellően betartatnak-e?

Ha a bányahatóságok bármily módon arról értesülnének, hogy valamely bányászatnál a törvényszerű biztonsági intézkedések figyelmen kívül hagyatnak, mindenekelőtt az üzemvezetőket, igazgatókat vagy bányatulajdonosokat erre írásbelileg figyelmeztetni, azokat a tényálladék kiderítésére felszólítani és a körülményekhez képest a rendelkezések megszüntetésére vonatkozó törvényes kötelezettségükre való utalással igazolásra felhívni tartoznak.

Ezen intéz. eredménytelensége esetében, és ha a feljelentett vagy észrevett rendellenességek az élet- és vagyonbiztonságot komolyan fenyegetik, vagy ha azok folytán balesetek és sérülések már bekövetkeztek; a bányahatóság (különösen fontos esetekben két szakértőnek közreműködése mellett) helyszíni szemlét meg-ejteni, és továbbiakban az á. b. t. 173. §-a szerint eljárni tartozik.

Nem szabad azonban feledni, hogy ily intézkedésekre indító okul csak komoly veszéllyel fenyegető bajok szolgálhatnak, és sohasem egyes gyorsan múlt sérülések, szerencsétlenségek, melyeknek további káros következményei nincsenek, vagy ahol vétke mulasztás nem bizonyítható be, legkevesebb pedig kicsinyes gyámkodási szándék a *lehetőleg szabadon* hagyandó üzem fölött.

b) Folytonos üzlet: 1. A szabadkutatásokban és vájnamértékekben.

174. §.

Minden vájás folytonos üzletére (170. §. b. betű) úgy a szabadkutatásokban, mint az adományozott vájnamértékekben vagy telkekben megkívántatik, hogy az a bányamegyében divatozó minden munkanapon, nyole órai munkaidőn át, a hely minőségéhez és az üzlet céljához képest szükséges számú munkásokkal legyen ellátva. Az adományozott vájnamértékekben egyszersmind legalább is mindenik fővájna mindig járható állapotban tartandó, a vájás pedig lehetőleg teljesen s oly módon eszközölendő, hogy a további föltárás szükségtelenül ne gátoltassék, vagy ne nehezítettessék. A további föltárás törvényellenes gátlásának, vagy nehezítésének tekintendő különösen, ha valamely bányabirtokos által, vagy a bányabirtokos tudtával más személyek által, a fönttartott ásványok előfordulása szándékosan ismeretlenné tétetik vagy különben elrejtetik.

Joggyakorlat.

1. Lásd az 1863. évi 13.463. sz. udvari rendeletet az á. b. t. 112. és 113. §-ánál.

2. Zártkutatmányok azért nem érvénytelenek, hogyha a munkálatok azokban meg nem kezdettek; ezen mulasztás a jogosítványok elvesztését nem közvetlenül vonja maga után, hanem azért az illető az á. b. t. 174. és 242. §§-ai szerint a bányahatóságnak felelős. (P. I. és K. M. 15.249. 1870.)

3. Nincs akadályja annak, hogy két szomszédos bányahatóság határain fekvő zártkutatmányok összesítettessenek. (P. M. 8.341/1910.)

4. A zártkutatmányok összesítésére vonatkozó engedély üzemelhanyagolás címén büntetésül vissza nem vonható. (P. M. 93.468/1912.)

Zártkutatmányok összesítése iránti kérvényminta.

1 P 60 f

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Mint az X. Y. R. T. budapesti bej. cég meghatalmazott bányagazgatója, tisztelettel kérem, hogy a Veszprém vármegyében Halimba község határában fekvő és a bányavállalat tulajdonát képező, összesen tíz darab zártkutatmánynak egy főbevájással való üzemben tartását engedélyezni méltóztassék.

Az összesítést indokolja az, hogy az általam megnyitott Kossuth táróval a kutatási terület több összefüggő bányatelekre nézve célszerűen feltárható és üzemben tartható. Ennek megállapítása végett tisztelettel kérem, hogy helyszíni szemlét tartani méltóztassék.

Az említett Kossuth táró, mint főbevájás, az 1930. évi 264. számú zártkutatmányban van s annak nyílása Nagy János halimbai lakos 545. számú házának nyugati szegletétől 5 hora 14 fok 30 perc 12 másodperc irányban 647 méter és Sipos József 623. számú házának keleti szegletétől 6 hora 28 fok 47 perc 34 másodperc irányban 432 méter távolságban található.

Az összesíteni kért zártkutatmányokat feltüntető térképet két példányban, valamint a tíz darab zártkutatmányi bizonyítványt tisztelettel csatolom.

Budapest, 1931. évi április hó 13-án.

Aláírás.

175. §.

Ha valamely vájás helybeli akadályok miatt nem üzemethetik, hanem annak más vájással segély nyújtandó, úgy egyedül a segédvájás üzlete

elegendő, ha ez kellő számú munkásokkal van ellátva (177. §.) s ha egy-szersmind a fővájásban a kiszabott biztonság fönntartatik.

Különösen a szabadkutatásokhoz tartozó segédvájások a szabadkuta-tási jegytől 224 ölnél (424.812 m). távolabb nem lehetnek s azok az ezen jegy felé vezető irányban ásandók.

De az ilyes segédvájásokat, jóllehet azok kellő fönntartás mellett a telek későbbi szerzői által sem háboríthatatnak, szabadkutatási jogok nem illetik.

2. Külmértékekben.

176. §.

Minden kerületben, melyben külmértékek léteznek, köteles a bánya-hatóság a bányatársak meghallgatása mellett, a helybeli viszonyokrai tekintettel, meghatározni:

a) hogy mikor kell a külmértékek munkálásának minden évben kez-dődni s meddig kell annak tartania;

b) mily legcsekélyebb üzleti munka teendő a birtokosnak köteleességévé. Ezen határozatok az előljáró bányahatóság általi jóváhagyásuk után közhírré teendők.

Külmértékek üzembentartása.

V. sz. 94. §. A külmértékek üzembentartására egyöntetű sza-bályokat felállítani nem lehet, mert ez a helyi viszonyoktól nagy-ban függ.

Nem lesz megengedhető, hogy kültereppek külmértékadomá-nyozások által bányászati célokra használtassanak anélkül, hogy ezen célzatuknak egyszersmind meg is feleljenek.

Ott, ahol külmértékek adományoztattak, a bányahatóságnak feladata, a községi előljáróság és más bizalomra méltó, a helyi viszonyokat ismerő, a politikai hatóság által kijelölendő egyének meghallgatásával meghatározni, hogy, az éghajlati viszonyok tek-intetbevételevel, mely hónapokban veheti kezdetét és meddig folytatható akadálytalanul a szabadban való munka.

Továbbá meghatározandó a helyet ismerő szakemberek által, hogy a külmértéki bányatárgy birtokosára, annak minősége, a helyszokás szerinti üzemmód és más körülmények tekintetbe véte-lével, mily legkisebb munkateljesítés szabandó.

Ezen előzetes nyomozások azon helyzetbe fogják a bánya-kapitányságot juttatni, hogy az á. b. t. 176. §-ában említett üzem-bentartási szabályzatokat akként szerkeszthesse meg, hogy ezek a legmostohább körülmények között, túlságos megerőltetés nél-kül is teljesíthetők legyenek, mert csak így felelhetnek meg a meddő hegyzárlatot megelőző célzatuknak.

Magától érthető, hogy a munka korábbi megkezdése, tovább tartása, valamint a nagyobb munkateljesítés egyedül a külmér-ték tulajdonosának tetszésétől függ.

Ezen szabályzatok, ha a szükség úgy kívánja, a bányakapi-tányság egész területére vonatkozólag szerkesztendők, és jóvá-hagyás végett a főbányahatósághoz beterjesztendők, mely jóvá-hagyás bekövetkezte után a bányakapitányság által az illető koronaország kormánylapjában való közlés, a bányakapitánysá-gok és bányabiztosságok hivatalos helyiségein való kifüggesztés, és az érdekelt községek előljáróival való közlés útján kihirdeten-dők, az adományozási könyvben feljegyzendők, a külmértékek tulajdonosainak pedig külön-külön tudomására hozandók.

Ha külmértékeken belül bányászat üzetik, mi babérenél és gyepvaskőnél fordulhat elő, úgy a külmértékek tulajdonosai azon üzemi szabályok teljesítésére lesznek szorítandók, melyek az á. b. t. 174. §-a által a bányatelek-birtokosokra ki vannak szabva.

3. Segédvájásokban és megyetárnákban.

177. §.

A köteleességszerű munka a saját vagy önálló segédvájásokban és megyetárnákban az azok engedélyezésénél megállapított föltételek által határozottatik meg. (87., 94. §§.).

A folytonos üzlet megtartása iránti rendszabályok.

1. Szabadkutatásokban.

178. §.

Az üzlet eredményéről és a tett föltárásokról minden szabadkutatásban, akár vájnából vagy külvájásból, akár pedig fúróvájásból álljon is az, a bányahatóságnak minden félév eltelte után tizennégy nap alatt kimutatás nyújtandó be; ha ez elmulasztatik, úgy a bányahatóság a szabadkutatónak a kimutatás benyújtása végett négy hétről négy hétre két további határidőt rendelend. A szabadkutató kimutatásának elmaradása mikép büntetendő, a 241. §. által határozottatik meg.

179. §.

Ha a bányahatóság az előadott munkát nyilván elégtelennek vagy hitelt nem érdemlőnek találja, vagy ha a kiszabott folytonos üzlet (174. §.) elmulasztásáról más jogosított kutatók által, kik ez által kutatási jogaik biztosításában vagy kiterjesztésében gátoltainak, vagy a földbirtokos által, kire nézve telkének használata céltalanul megszűnik, jelentés tétetik, a bányahatóság köteles aziránt nyomozásokat tenni s azokra, ha az érdekllett felek valamelyike kívánja, két elfogulatlan műértőt meghívni (56. §.) s e szerint azon legesekélyebb munkát meghatározni, melyet a turzó jövődre félévénként kimutatni köteles.

A legkisebb munkateljesítés kiszabása zártkutatmányokban.

V. sz. 95. §. Ha a bányahatóság oly körülmények közé jut, hogy azon legkisebb munkatartozást, melyet a zártkutatmányos fölmutatni köteles, az á. b. t. 179. §-a szerint meghatározni kénytelen, tegye azt a körülmények komoly számbavétele után és lehetőleg szabadelvéen; mert bár nyilvános tekintetek miatt meddő hegyzárlat nem tűrhető meg, mégsem volna célszerű és a bányásztkodásra való kedvet előmozdító eljárás az, ha a bányahatóság a bányavállalkozót, — kinek gyakran sok akadállyal kell megküzdenie, anélkül, hogy biztos sikerre tarthatna számot, — már előre is, nehezen teljesíthető munkával megterhelni, őt folytonos aggodalmas gyámkodás által megriasztani és örökös büntetéssel bátortalanlana tenni akarná.

Ily eljárás nemcsak a törvény célzatával állana ellentétben, de a legtöbb esetben teljesen céltalan is volna, mert azon előnyök, melyeket a zártkutatmányos az adományozás által nyer, úgy is arra sarkalják őt, hogy célja eléréseért küzdjön.

A bányakapitányság eszerint a bányabiztosság kerületére nézve is megállapítandó munkatartozás megállapításánál teljes elővigyázattal tartozik eljárni, mindig kellő figyelemmel lévén azon körülményre, hogy vajjon a zártkutatmányos nem bír-e több ily vágattal, vagy oly föfeltárási vájással a legközelebbi környéken, amelynél nagyobb tevékenységet fejt ki. Ezek alapján megállapítandó azon középút, mely a tétlent, a rosszhiszemű vállalkozót, nagyobb tevékenységre, vagy színlelt munkájának felhagyására ösztönözze, ellenben a tevékeny, értelmes és jóakarató vállalkozót nem terheli szükségtelenül.

Az á. b. t. 178. §-ában előírt kimutatások (üzemi jelentések), a bányabiztosságok kerületében levő zártkutatómányok után, ezeknél nyújtandók be. A kimutatások (üzemi jelentések) fölülvizsgáltván, a szükséges jegyzetek a zártkutatómányi könyvbe bevezettetnek (V. minta). Ha a kimutatások megrovásra okot nem szolgáltatnak, az irattárba helyeztetnek.

Ha a bányahatóság az előadott munkát nyilván elégtelennek találja, köteles leendő először a zártkutatómányost kellő határidő alatt való igazolásra felhívni, és csak ha ezen igazolás sem felel meg, köteles az á. b. t. 179. §-ában meghatározott szabályok szerint eljárni.

180. §.

Ha a szabadkutató ezen munkát nem teljesíti, anélkül, hogy magát előre nem látott és elkerülhetlen akadályokkal igazolhatná, úgy neki a legközelebbi félévre nézve büntetéssel fenyegetés mellett meghagyandó, miszerint a kiszabott munkát havonként mutassa ki.

181. §.

Ha valamely szabadkutatás a vájnamívelési jogosítvány elvétele vagy az arról lemondás által szabad rendelkezés alá esik, s ha az valamely más jogosított kutató által ismét birtokba vetetik, a bányahatóság, az erről kapott jelentés folytán (22. §.), a bíróknak tüstént a viszonyokhoz mért félévi munkát kiszabni köteles.

2. Adományozott bányákban. Haladékok.

182. §.

Ha a bányának kiszabott folytonos üzlete (170. §. b. betű) az adományozott vájnamértékekben, bebizonyítandó külső, nem kedvező viszonyok, — p. o. a forgalom megakadása miatt, — vagy magában a vájnébani belső üzleti akadályok miatt, nem eszközölhető, úgy a bányahatóság a birtokosnak kellő haladékot engedhet.

Ezek azonban mindössze egy évnél tovább nem terjesztendők. — Ezen tartamon túli meghosszabbítások, csak minden üzleti viszonyok ismételt, gondos kinyomozása után adathatnak. Továbbá a birtokos a haladék által semmi esetben sem mentetik fel azon kötelezettség alól, miszerint a vájásnak biztos, s a 174. §. határozatai szerint járható állapotban tartásáról gondoskodik.

183. §.

Oly események, melyek valamely bánya üzletét hosszabb időre lehetlenné teszik, haladék hatályával bírnak, de azok nyole nap alatt a bányahatóságnak bejelentendők, s ez vagy az eseménynek a helyszíneni kinyomozását tartozik elrendelni, vagy pedig a bányabirtokosnak meghagyni, hogy a bányamívelés ismétli fölvétele végetti munkák folyamáról és eredményéről, időről-időre, jelentést tegyen.

Bányahaladékok.

V. sz. 96. §. Bányahaladékok kutatóvájásokra (zártkutatómányokra) nem engedélyezhetők, mert a törvény azt tételezi föl, hogy azon kutató, ki valamely kizáró kutatási kört nyer, annak feltárására törekszik, és eme kutatóvájását szakadatlanul (á. b. t. 174. §.) üzemben tartja.

Ha oly események következnenek be, melyek a bányaüzem folytatását gátolják (ú. m. vízbeömlés, omlás, léghiány, stb.), úgy a kutatónak összes tevékenysége ezen akadályok elhárítására kell, hogy irányuljon, az időszaki üzemi jelentés (á. b. t. 178. §.) betérjesztésénél úgy is alkalma nyílik a feltárási vágat csekély

előmenetelét ezáltal igazolni; ha ezt azonban nem tehetné, haladékra úgy sem tarthat igényt.

Adományozott bányatelkek üzeménél ellenben főleg a föltárt ásványok lefejtésére (jővesztésére) fektetendő a főszűly.

Ezen üzemnek külső és belső akadályok állhatnak útjában (á. b. t. 182. §.). Az első időleges üzletpangás, időszakos piacihiány, véletlen pénzzavar, esőd, végrehajtás, gondnokság alá helyezés, hagyatéki tárgyalás, az üzemvezető halála stb. által okoztatnak. Utóbbiak omlás, égés, vízveszély, léghiány, gépek felállítása stb. által idéztetnek elő.

Ha ily esetek felsorolása mellett, bányamezők számára kéretik haladék, úgy a bányakapitányság, — melyhez minden haladék iránti kérvény beterjesztendő, — az esetet gondosan megvizsgálja, mindig szem előtt tartván azt, hogy *indokolatlan* üzemszünetelésnek hely nem adható. Kellően indokolt, bebizonyított vagy köztudomású külső vagy belső akadályok létezése esetében a haladék engedélyezhető.

A haladék időtartama mindig a körülményektől függ és az akadály terjedelme és valószínű tartama szerint határozandó meg. Három egész hat hónapi idő rendesen elegendő lesz, mely időtartam szükség esetében utólagosan egy évre kiterjeszthető. Ha azonban ennél is hosszabb időre kéretik a haladék, az üzemviszonyok a helyszínen vizsgálandók meg, az akadályok pontosan megállapítandók, és az elhárítás rövidebb idő alatt való keresztülvitelét akadályozó okok hitelt érdemlőleg bebizonyítandók.

Minden haladékgengedély alapföltétele, hogy a bánya, biztos járható állapotban tartassék (á. b. t. 171., 174. §§.) és külön megemlítendő, hogy eme kötelesség elhanyagolása esetében a haladék magától megszűnővén, az á. b. t. 174. §-a teljes hatályba lép. Ha valamely haladék iránti kérvény váratlanul bekövetkezett események folytán kéretik (á. b. t. 183. §.), úgy a haladékgengedélyben az üzemakadály elhárítását célzó munka folyamatáról szóló jelentés beterjesztésének ideje (időszak) is kiteendő. Ezen időszakok, a mentési munkálatok terjedelmére és erőszükségletére való tekintettel, úgy határozandók meg, hogy elkerülhető és nem okvetlenül szükséges levelezések mellőztessenek.

Minden engedélyezett haladék, vagy ennek meghosszabbítása az adományozási könyvben (35. §.) az illető bányaműnél feljegyzendő.

Joggyakorlat.

1. Szünetelési engedély egyedül az adományozott bányatelkekben folytatott bányaműveletekre terjedhet ki, zártkutatmányokra ellenben nem. (F. I. és K. M. 7.128/1871. és P. M. 78.601/1894.)

2. Az, hogy valamely bányahaszonbérlo kereskedelmi részvénytársaság felszámolás alatt áll, nem elég ok a szünetelési engedély megadására. (P. M. 71.279/1902.)

3. A bányahatóság a kért szünetelési engedély megadását, ha annak bányajogi előfeltételei fennforognak, meg nem tagadhatja, még abban az esetben sem, ha a haszonbérlo szerződésileg az üzem folytatására lenne is kötelezve. E kötelezettségből legfeljebb kártalanítási jogaim, illetve kártalanítási kötelezettség származhatnak, melynek elbírálása azonban már bírósági hatáskörbe tartozik. (P. M. 90.244/1906.)

184. §.

Ha a külmértékekben vájnaművelés üzetik, úgy a haladékok tekintetében is a vájnaművelésre nézve előadott határozatok érvényesek.

Ezenkívül a bányaművelésnek a külmértékbeni üztetlre nézve haladékok csak akkor engedtetheknek, ha az helybeli akadályok miatt lehetlenné tétetik.

Vájnatérképek készítése.

185. §.

Minden bányabirtokos köteles:

Mihelyest azon mellékvájások, melyekbe a vájna elágazik, száz ölnél (189-648 m) nagyobb kiterjedést érnek, azorkól pontos bányamérnöki térképeket készíteni, s azokra minden vajúásokat akkép feljegyezni, hogy a vájnanak minden további ötven ölnél (94-824 m) nagyobb kiterjedése a térképen előadassék.

A bányahatóságnak ezen térképek megsejmlélése és lerajzolása, a bányamegyei térképek megigazítása és pusztán hivatalos használat végett, mindig szabadságában áll, minél azonban ezen utóbbiakban az adományozott mértékek, az azokban föltárt települési viszonyok előadására kell szorítkozni.

Bányamérnöki térképek.

V. sz. 97. §. Az á. b. t. 185. §-ban előírt bányamérnöki térkép elkészítésére a bányabirtokos köteles vagy saját bányamérnökét alkalmazni, vagy e célra egy teljesen képesített műértőt felkérni.

Csak ha ilyen egyén nem volna aránytalan költség nélkül megszerezhető, vagy ha annak nagy utat kellene tenni, és ha a *bányahatósági bányamérnök* rendes hivataloskodásában ezáltal nem zavartatik, engedhető meg a bányabirtokos különös kérelmére az, hogy a felvétel és térképezés ezáltal eszközöltessék.

Ha valamely bányabirtokos hitelt érdemlőleg beigazolhatja, hogy az á. b. t. 185. §. szabványainak ő töle nem függő akadályok miatt, nem tehet eleget, úgy annak, az á. b. t. 245. §-ában megszabott következmények elhárítása végett, kellő határidő tűzendő ki.

Az ily bányamérnöki térképekbe való betekintés a bányakapitányságnak jogában áll ugyan (á. b. t. 185. §.), ennélfogva azoknak betérjesztését megkívanhatja, de felelőssé tételik arra, hogy ily térképek lehetőleg gyorsan visszaadassanak, hogy mint hivatalos titok kezeltessenek, és hogy belőlük csak azon adato- vétesenek át a bányamegyei térképbe, melyek az adományozott mező fekvésére és a föltárt ásványtelep földtani viszonyaira vonatkoznak.

A bányakerületi térkép helyesbítése időszakonként, szabályszerint három-három évi időközökben eszközözendő.

Jegyzet.

A végrehajtási szabályok 27. §-ának második bekezdésében bányahatósági bányamérnök helyett bányahatósági tisztviselő értendő, miután a bányahatósági bányamérnöki intézmény megszervezése nincsen.

Statisztika üzleti kimutatások szolgáltatására köteleztetés.

186. §.

Minden bányabirtokos köteles a nyers ásványokról, az azokból készített nyers termékekről, az arra fordított tüziszerokről, a termékek értékéről, munkásai számáról és minőségéről, s azok családjairól és más üzleti viszonyokról a bányahatóságnak a kívánt kimutatásokat, hivatalos használat végett, vonakodás nélkül szolgáltatni.

Időszakonkénti kimutatások.

V. sz. 98. §. Az á. b. t. 186. §-a által a bányabirtokosoknak előírt időszakonkénti kimutatások összeállításának célja, hogy a pénzügyminisztérium a bányászatnak az egész országra vonatkozó nemzetgazdasági fontosságáról folytonos tudomással bírjon.

E célból a bányakapitányságok minden év június hó végével a minisztériumhoz fölterjeszteni tartoznak egy kimutatást:

a) a bányatelekálladékról, az alkalmazott munkásokról, az előfordult balesetekről és más fontos eseményekről ;

b) az összes bányatermelésről.

Ezen kimutatások körülményes jelentés kíséretében terjesztendők fel. E jelentésben megnevezendő a már fennállott és újonnan szerzett zárkutatmányok, engedélyezett segédvájások és meggyártárnak száma, továbbá kimerítő megbeszélés tárgyává teendő az azok üzeménél szerzett tapasztalatok, és a legfontosabb javítások és újítások, melyek a kohó- és bányauzemnél kísérletképpen használtattak, vagy gyakorlatba vétettek, a fennálló terményelárusítási viszonyok; végre az előnyösebb vagy kevésbé előnyös eredmény okai, a bányászati vállalatok körül tapasztalt általános lendület vagy hanyatlás, és ennek oka; a munkások és bányatársuladók állapota, az előfordult balesetek és ezek oka stb.

Ezen jelentés fentebbiek szerint tehát a bányászat és kohászat hű képét kell hogy adja.

Jegyzet.

A bányahatóság a bányászati statisztikai adatgyűjtést 1924. év óta a m. kir. központi statisztikai hivatallal együtt végzi úgy, hogy a központi statisztikai hivatal által előállított kérdőív-nyomtatványokon az adatokat a bányakapitányságok gyűjtik és vizsgálják felül s az általuk jóváhagyott kérdőívek egy példányát a központi statisztikai hivatal, másik példányát a bányahatóság dolgozza fel.

A bányahatóság a feldolgozott anyagot területi összefoglalásban külön évkönyvben adja ki, a központi statisztikai hivatal a feldolgozás eredményét országos végösszegben közli a Statisztikai Évkönyvben.

A hivatalos statisztikai szolgálatról s az adatszolgáltatási kötelezettségről az 1929. XIX. tc. intézkedik. A statisztikai szolgálat központi szervei az Országos Statisztikai Tanács és a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal. Ez utóbbi a miniszterelnök felügyelete alatt működik.

Joggyakorlat.

A bányavállalkozók által a bányatörvény 186. §-a alapján hivatalos használatra szolgáltatott s a bányahatóságnál, tehát közhatóságnál őrizetben lévő bányászati statisztikai bevételek tartalma hivatali titkot képez, ennél fogva ezek a bevételek sem a magánfeleknek, sem a bíróságnak ki nem szolgáltatathatók. (P. M. 109.264/1930.)

Minden bánya törvényszerű igazgatása.

187. §.

Minden bányavállalkozó bányája üzeménél a bányatörvények megtartásáért a bányahatóságnak felelős. Ezen kötelezettség a mű haszonbérbe adása által sem szűnik meg, az általános polgári törvénykönyv szerint illető visszkéretet fennmaradván.

Ugyanez áll a közös bányának a bányakönyvbe bejegyzett tulajdonosairól is (136. §.), kik az őket illető köteleességek teljesítéseért egyetemlegesen felelősek.

Joggyakorlat.

1. Balesetekért a bányatörvény 187. §-ában megállapított felelősség a bányatársulatoknál a társulati igazgatót terheli. (F. I. és K. M. 59.340/1888.)

2. A bányatörvény 187. §-a értelmében a bányatörvény intézkedéseinek a bányauzemnél való megtartásáért a bányahatósággal szemben nem az

alantas felvigyázó-személyzet, hanem mindig maga a bányavállalkozó felelős. (P. M. 50.830/1893.)

3. A bányavállalatok alvállalkozóiért az üzembiztonság tekintetében maga a bányavállalat felelős. (P. M. 57.331/1909.)

4. A bányavállalkozó a hatóságnak közvetlen felelősséggel nem tartozó alkalmazottainak mulasztásaiért, vagy cselekményeiért a bányatörvény alapján meg nem büntethető, ha csak őt az ellenőrzés tekintetében mulasztás nem terheli. (P. M. 65.855/1911.)

5. A bányavállalkozó büntetőjogi felelősséget nem lehet a bányatörvény 187. §-ának alapján elbírálni. (P. M. 140.446/1917.)

Az e végre felhatalmazottnak följelentése.

188. §.

Oly bányavállalkozók, kik a bányahatóság járásában nem laknak, kötelesek ezen járásban lakó fölhatalmazottat följelenteni, ki az igazgatást kezeli. Ezen szabály oly bányatársulatokra nézve is érvényes, melyeknek igazgatója a bányahatóság járásán kívül lakik.

A többek által közösen művelt bánya egyéb részbirtokosai (136. §.), lakóhelyükre tekintet nélkül, mindig egy a bányahatóság járásában lakó közös fölhatalmazottat tartoznak kirendelni.

Meghatalmazás iránti minta.

1 P 60 f

Meghatalmazás.

Alulírottak a bányatörvény 188. §-a értelmében meghatalmazzuk X. Y. okl. bányamérnök urat, hogy a Borsod vármegyében, Szuhakálló község határában a miskolci m. kir. bányakapitányság által 1924. évi 765. szám alatt adományozott «Szuhakálló» védnevű bányatelkünkben lévő bányaművünket vezesse.

Feljogosítjuk, hogy nevünkben és helyettünk jogérvényesen megtehesse mindazt, amit a bányatörvény előírásai alapján érdekünkben és javunkra tehet, így különösen kutatási és adomány kérésére, zártkulatmányok bejelentésére, a szükséges bányaberendezések létesítésére, bányaaallisztek és munkások felvételére és elbocsátására, azok fizetésének és bérének megállapítására, az anyag- és pénzkezelés ellenőrzésére, adó és illetékek fizetésére.

Felhatalmazzuk, hogy a felsorolt esetekben bennünket a bányahatóság előtt képviseljen.

Fenntartjuk magunknak azt a jogot, hogy ezt a meghatalmazást szükség esetén bővítsük, illetőleg korlátozzuk.

Budapest, 1931. évi május hó 27-én.

tanuk.

meghatalmazók aláírása.

Alulírott a fenti meghatalmazást elfogadom s az abban foglalt jogok és köteleességek pontos teljesítéséért a felelősséget elvállalom.

Szuhakálló, 1931. évi május hó 30-án.

tanuk.

okl. bányamérnök.

1911 : I. tc. a polgári perrendtartásról.

95. §. Ha a fél nem személyesen jár el, a járásbíróság előtt meghatalmazottul rendszerint csak ügyvédet nevezhet. Ha az ügyvédi képviselet nem kötelező, az ügyvéden kívül, mint meghatalmazott képviselhet:

.....

2 a bányatiszt ;

Aki nem önjogú, csak akkor lehet meghatalmazott, ha huszadik élet-
 évét betöltötte.

Joggyakorlat.

1. A bányatörvény 188. §-ából kifolyólag elrendelem, hogy a magyar korona országain kívül levő egyének azon esetben, ha a bányahatóságnál kutatási engedély megadását vagy annak meghosszabbítását kérik, esetleg szabadkutatásokat is bejelentenek, vagy pedig adományért folyamodnak, kötelesek az illető kérvényben egyúttal egy, a magyar korona országainak területén belül lakó meghatalmazottat kijelölni, továbbá ezen kérvényt még felszerelni a kijelölt meghatalmazottnak azon nyilatkozatával, hogy a meghatalmazást elfogadja s a bányatörvény szabályainak megtartásáért, valamint a bányahatósági rendeletek teljesítéséért a felelősséget elvállalja. Azon kérvények, melyek a mondottak szerint felszerelve nincsenek, visszautasítandók.

Midőn e meghatalmazási ügyekben a b. t. 188. §-ától való eltérés forog fenn, a bányahatóságok a minisztériumhoz indokolt előterjesztést tesznek s kerületen kívül lakó meghatalmazottat csak miniszteri engedély mellett fogadhatnak el.

Ha pedig a kijelölt meghatalmazott időközben e tisztről lemond s az illető bányavállalkozó a bányakapitányság felhívására három hónap alatt új meghatalmazottat nem jelöl ki s ennek nyilatkozatát nem mutatja be, a kutatási jogosítvány hivatalból kitörölendő, adományozott bányatelkek iránt pedig az elvonási határozat kimondandó. (F. I. és K. M. 10.206/1883.)

2. Külföldi bányavállalkozónak olyan meghatalmazottat kell a bányahatóságnál bejelenteni, aki az á. b. t. 187., 188. §-ai értelmében minden törvényes kötelezettségének teljesítésére, tehát a kiszabott illeték fizetésére is képes. (F. I. és K. M. 41.313/1883.)

3. A kerületi meghatalmazott megbízója nevében a bányauzemet teljes felelősség mellett vezeti és a bányauzemből folyólag a bányatulajdonosra háruló felelősségnek vele szemben szerez gyakorlati érvényt a bányahatóság. (P. M. 46.288/1893.)

4. A meghatalmazottnak ebbeli minőségben teljesített szolgálataért fizetés vagy tiszteletdíj címen támasztott igényeinek érvényesítése akkor sem vihető a bányahatóság elé, ha a meghatalmazottat hivatalból ez nevezte ki. (P. M. 32.370/1897.)

5. Ha a tulajdonostársak a meghatalmazott személyében megállapodásra jutni nem tudnak, a többség által kijelölt meghatalmazott hivatalból kijelölhető. (P. M. 7.879/1901.)

6. A bányatulajdonosnak, illetőleg meghatalmazottjának közvetlen felelőssége csak addig áll fenn, amíg azt, illetőleg annak egy részét, egy a bányahatóság által is alkalmasnak elismert egyénre szabályszerűen át nem ruházta s ezt a bányakapitányságnak be nem jelenti. (P. M. 99.893/1908.)

7. A közös meghatalmazott személyéhez fűződő egyéni és vagyoni garanciákat a bányatörvény nem követel. (P. M. 49.524/1913.)

189. §.

Ha valamely bányavállalkozó meghal, esőd alá kerül, vagy gondnokság alá helyeztetik, az illető bíróság köteles a bányahatóságot arról értesíteni, s neki a mű kirendelt igazgatóját megnevezni.

Jegyzet.

Az 1877: XX. tc. értelmében kiskorú gondnokát a gyámhatóság nevezi ki.

NYOLCADIK FEJEZET.

A bányavállalkozóknak egymás közötti viszonyáról.

Kölesönös segélynyújtás.

190. §.

Minden bányavállalkozó köteles, mihelyest a szomszéd bányákban bal-eseményekről értesül, minden rendelkezésére álló munkásait, amennyiben saját bányájának veszélyezése nélkül eszközölhető, mérsékelt kárpótlás mellett segélynyújtásra fordítani.

Bányaszolgalmak.

191. §.

Minden bányavállalkozó köteles továbbá, amennyiben ezáltal saját bányája nem szenved vagy nem veszélyeztetik, kellő fizetésért:

a) a szomszéd bányajogosítottaknak, saját tárnái, aknai, kiszállító, légvezető, vagy vízemelőgépei, bánya- és vasútjai, hidjai és padlóí használatát megengedni;

b) az idegen vájnákban bányamivelés előnyösebb üzlete végett segédvájásnak saját telkén létesítését, vagy más vájnákhoz tartozó, avagy önálló segédvájásoknak (§5—§9. §§.) saját vájnamértékén keresztül vezetését megengedni. A segédvájás által idegen telken nyert föntartott ásványok a telek tulajdonosát illetik, s neki a kiszállítási költségek megtérítése mellett átszolgáltatandók.

192. §.

Egy segédvájás vállalkozója sines feljogosítva, az adományozásnál kiszabott üzleti tervtől eltérni, vagy szárnyvájásokat, oldalvájásokat nyitni, oly célból, hogy azáltal valamely más vájának segély nyújtassék mindaddig, míg ezen vájna birtokosa azt nem kívánja. Ha azonban az oldal- vagy eltérő vájás a segélyre szorult vájna birtokosának beleegyezésével létesítetik, úgy ez köteles az azzal járó költségeket is viselni.

Ha a segédvájás birtokosa ily szükséges oldalvájást nyitni vonakodnék, a segélyre szorult vájna birtokosának jogában áll azt saját költségén eszközölni.

A bányaszolgalmak származása.

Szerződés által.

193. §.

Ha a 191. §-ban említett bányaszolgalmak megengedése iránt az érdekettek között egyesség jó létre, az a bányahatóság elé terjesztendő, mely azt a megtérítésnek mind szükséges, mind pedig arányos volta iránt tett nyomozás után helyben hagyandja, s a bírói hatósággal a bányakönyvbe leendő bejegyzés végett közli. (197. §.)

Bányaszolgalmak.

V. sz. 99. §. Habár az á. b. t. 193. §-ában föltételeztetik, miszerint az á. b. t. 191. §-ában felsorolt bányaszolgalmak és az ezek iránt felmerült esetleges ellenszolgálmányok tárgyában egyesség létrejött, a törvény ily egyességek érvényességére a bányahatóságoknak a kárpótlás iránti határozatát kívánja.

A megerősítést a bányakapitányság — az összes körülmények gondos megfigyelése mellett — adja meg.

E mellett különösen szem előtt tartandó, hogy ily szolgálm iránti szerződések az á. b. t. 197. §-a értelmében, a jelzálogos hitele-

zők ellenében is érvényesíthetők, és hogy azok még az á. b. t. 268. §-a szerinti csőd és végrehajtási esetekben is elsőbbséggel bírnak.

Egyes bányaműveknek túlhajtott ellenszolgálmányok stb. által való túlságos és nagymérvű megterhelhetése folytán a hitelezők jóhiszeműleg szerzett jelzálogi követeléseit veszélyeztethetnének, sőt megsemmisülhetnének, mi a bányászat általános hitelének hátrányára szolgálhatna.

A bányahatóság tehát oda kell hogy törekedjék, hogy ily szándékos vagy gondatlanságból származó csalódások azáltal háritassanak el, hogy az egyes bányaművekre ily terhek szükségtelenül ne rovassanak.

Joggyakorlat.

1. A bányaszolgalmi jog nemcsak az adományozott bányabirtok tulajdonosát, hanem a zártkutatmányi jog alapján a kutatót is megilleti. (P. M. 84.169/1895.)

2. A bányaszolgalmi jog megállapításának nem akadályozza az, hogy a közös tárohasználat határvillongásokra vezethet, még kevésbé az, hogy a szolgalmat az érdekelt bányabirtokosra nézve némileg kellemetlen. (P. M. 10.739/1897.)

3. Sodronykötélpályák üzemük fokozásának korlátolt lehetősége miatt a bányaszolgalmat megállapítására rendszerint nem alkalmasak. (P. M. 19.132/1904.)

4. A bányatelek tulajdonosa egyedül azért a tényért, mert a segédvájás telkén keresztül hatol, a segédvájás engedélyesétől kártérítést nem igényelhet. Ebben az esetben az engedéllyessel szemben csak a segédvájás engedélyezésével az ásványok lefejtésénél előálló megszorítások miatt lehet kártalanításra joga. (P. M. 41.909/1904.)

5. A bányahatóság bányaszolgalmi ügyekben csak az illető bányaművek megtekintése és valamennyi érdekelt fél meghallgatása után határozhat. (P. M. 43.568/1907.)

A bányahatóság határozata által.

194. §.

Ha az érdeklettek meg nem egyezhetnek, a bányahatóság tartozik a szolgalmat elvállalását tárgyazó kötelezettség és annak terjedelme iránt határozni, a kárpótlás összegét pedig, egyelőre a jog útjának főtartása mellett, netalán műérték közbejöttével megállapítani.

A kárpótlás meghatározása.

195. §.

A tárnák, aknák, szállító, légvezető vagy vízemelőgépek közös használatáért, a szolgalmat alatti mű birtokosa az üzleti és főtartási költségekhez aránylagos járulást és segédérték igényelhet, mely azonban az uralgó jószágnak bebizonyíthatólag megkímélendő üzleti költségek tíz százalékánál többet nem tehet.

A bányatermekeknek vagy szükségleteknek idegen bányavaspályákon, csatornákon, vagy más szállító intézeteken szállítását, a szolgalmat alatti mű birtokosának, ha ő azt kívánja magának, átengedendő, s az azérti kárpótlás nekie, saját szállítási költségei szerint, azoknak legfeljebb is 50 százalékát, előállítási költségek és rendkívüli események fejében, hozzászámítva fizetendő.

Azok megengedhetősége iránti perek elintézése, kárpótlás.

V. sz. 100. §. Ha valamely bányaszolgalmat (á. b. t. 191. §.) megengedhetőségének szükségessége kétségbe vonatik, vagy ha a felek a kárpótlás iránt megegyezni nem tudnak, és ha ez iránti

panaszok a bányakapitányságnál benyújtatnak, úgy ez az érdekelt bányászatok megvizsgálását elrendelni tartozik, mely vizsgálatnak feladatát a rendszeres, gazdaságilag helyes és könnyített bányauzem, a lehetőleg hátrány nélküli közös használat, a fennálló gazdasági és műszaki viszonyok, a méltányossági szempontok tekintetbevétele mellett, a kárpótlás megítélhetése és megállapíthatása céljából szükséges adatok beszerzése képezi.

Midőn valamely nagykiterjedésű vagy tartós szolgálat megállapításáról, — értékes, elővigyázattal kezelendő üzemi készülétek használatáról, — vagy tetemes kártalanítási összegről van szó, a bányakapitányság mindig két tapasztalt, bizalomra méltó szakértő meghívása mellett fog eljárni, és nemcsak az előbb említetteket fogja fontolóra venni, hanem azon körülményeket és elővigyázati szabályokat is tárgyalás alá veendő, melyek tekintetbevétele a szolgálat alatti birtok a legkevésbé kényelmetlen, a hátrányt lehetőleg elhárító közös használat létesülhet és megbeszélés tárgyává teendő a szolgálat alatti tárgy üzemi és fenntartási költségeihez való hozzájárulási arányt és végre méltányosnak látszó segédbért.

A kérelmezett közös használat csak akkor tagadható meg, ha a szolgálat alatti bányászatra ezáltal tényleg üzemi hátrányok származnának (a bányamunka, a szállítás, a légvezetés és vízmentesítés akadályozása által) vagy veszély (bányanyiladékoknak biztosító művei, gépei stb. tekintetében) keletkezhetnek, vagy ha az uralgó jószágra ezáltal hármló előnyök nem állának a bányagazdászati arányban a szolgálat alatti műre nehezedő terhekkel, vagy ha végre a közös használat másként fogantatosítható egyéb módok alkalmazása mellett szükségtelennek bizonyulna.

A bányakapitányság ezek után, mindeme körülmények tekintetbevétele mellett, a betérjesztett tárgyalási iratok alapján, az á. b. t. 194. §-a szerint eljárni és határozatot hozni tartozik.

A kárpótlás előzetes meghatározásánál következő elv képezendő a kiindulópontot: mivel előzetes biztonságot kell arról szerezni, hogy az illető bányabirtokos saját bányauzeme ezáltal sem hátrányt nem szenved, sem veszélyeztetve nincs, és mivel az üzem és fenntartási összeghez való hozzájárulás, annak számadás szerinti kimutatása és a szolgálat alatti tárgynak használatában való részvétel már előzetesen kiderítendő, a megállapításnál egyedül a segédbér meghatározásáról van szó, minél alapul kizárólagosan azon megtakarított összeg veendő, melyre az uralgó jószágnak a fentemlített hozzájárulásokon felül még jogos igénye van, és mely összegnek legfeljebb 10%-a ítéltethetik meg segédbérként. Ez alól kivételt csak idegen bányavasutak közös használata képez (á. b. t. 195. §.).

Ha a bányaszolgalmak az adományozási könyvben, úgy a szolgálat alatti, mint az uralgó bányászathoz is bevezetendő, már a 35. §-nál említve volt.

Joggyakorlat.

1. Szigorú kártalanítási összegek iránti vizsály polgári per útjára tartozik. (F. I. és K. M. határozat 1879. évből.)

2. Haszonbérlet a bányatulajdonos külön meghatalmazása nélkül szolgálatkérésre nem jogosult. (F. I. és K. M. határozat 1880. évből.)

A szolgálat gyakorlásánál okozott kárérti felelősség.

196. §.

A bányaszolgálat gyakorlásánál okozott kár esetében az uralgó jószág birtokosa, nemcsak saját, hanem alattvalói hibájáért is felelős.

A jelzálogos hitelezők tekintetébeni hatály.

197. §.

A bányaszolgálmak iránt a bányahatóság által helyben hagyott szerződvények (193. §.) vagy az ezen hatóság által azok iránt hozott határozatok, a szolgálm alatti s az uralgó jószág jelzálogos hitelezői irányában is hatályosak.

Áttöréseknéli találkozás.

198. §.

Ha a bányabirtokosok vájnálkkal nyílt áttöréseknél összetalálkoznak, kötelesek tüstént bányamérnök közbenjöttével meghatározni, hogy ezen áttörésben a mindkét részről vájnamértékek határa hol létezik, és ezt alkalmas és tartós módon megjelölni.

Villongás esetében a bányahatóság köteles az egyik vagy másik fél kérelmére a hites bányamérnököt a vájnamértékek határának kitudása végett kiküldeni, s az eredményről mind a két felet értesíteni. Az eldöntésig köteles mind a két fél az áttöréseknéli vájását abbahagyni, de az áttörési darabot a maga oldalán fönn és járható állapotban tartani.

Jegyzet.

Hites bányamérnök helyett a bányahatóság fogalmazási tisztviselőit kell érteni.

199. §.

Nyílt áttöréseknél, oly bányamegyékben, melyekben különös alapszabályok léteznek, vagy oly vájnamértékekben, melyek még a régebbi törvények szerint adományoztattak, amennyiben a bányamegyei alapszabályok vagy azon bányatörvények, melyek szerint az adományozás történt, különös szabályokat tartalmaznak, az azokban előadott határozatok tartandók meg.

Ideiglenes törvénykezési szabályok. VII. R. IV. fejezet 2-dik cikk:

Az elévülésről.

17. §. Törvényesen szerzett és törvényes műveléssel fenntartott bányatelkekre való berontásnál, vagy bíróilag kijelölt földszinti vagy földalatti bányahatároknak erőszakos megsértése, áthágása, vagy áthelyezése-nél, az elévülésre való hivatkozás semmi esetben sem fogadtatik el.

Régebbi törvények szerinti áttöréseknél való eljárás.

V. sz. 101. §. Az á. b. t. 199. §-ában foglalt, a nyílt áttörések eseteire vonatkozó régebbi bányarendtartásokra való utalás kiváltképpen ott bír kiváló fontossággal, hol a hosszmérték szerinti adományozás csak bizonyos telérre vonatkozik, és melyre vonatkozólag a régebbi bányarendtartásokban kimerítő utasítások foglaltatnak. Ezen utasítások az adományozott telér vagy szakadék azonosságának megállapítására vonatkozik.

Mindaddig tehát, míg egyes kerületekben ily régi teléradományozások fennállanak, az azokban s nyílt áttöréseknél, a lefejtés előjogának megállapítása körül keletkezett villongások eme régi törvények szerint itélendők meg.

Ha ily kérdésekben a bányahatóság segítsége kéretik, ez a vitás tárgyat minden egyes esetben a helyszínen meg fogja vizsgáltatni és az érdekelt felek meghívása mellett, a még érvényben álló szabályokra való utalással, békés egyesség létrehozatalára fog törekedni.

Midőn ezen egyesség létrejötté nem sikerül, a bányahatóság a régebbi bányarendtartások szerinti elővigyázati szabályok elren-

delésére fog szorítkozni és a vizzálykodókat a törvény útjára fogja utasítani.

Joggyakorlat.

1. Határviszályos ügyekben az eredménytelen bányahatósági békéltető kísérletek után a feleket a törvény rendes útjára kell utasítani. (F. I. és K. M. 13.311/1868.)

2. A visszahelyezés és kártérítés iránti kérelem ugyanazon jogalapon t. i. bányatelekbe történt átlukasztáson alapulván, mindkettő egy keresetlevélben érvényesíthető. A kamat és perköltség is megítélendő, ha oly feltűnő gondatlanság forgott fenn, mely az illetőt teljes elégtételre kötelezi. (Legfőbb ítélőszék 7/1878.)

3. Bánya-szabad, bányajogosítványokkal el nem foglalt terekre művelési tilalom ki nem mondható. — Csak oly bányaművelési helyek helyezhetők tilalom alá, amelyeken a művelés más jogosítványait sértheti. (P. M. 16.201/1893.)

4. I. Valamely bányajogosítvány térbeli kiterjedésére vonatkozó magánjogi vitának csak akkor lehet helye, amikor mindkét félnek megvan a bányaművelésre irányuló jogcíme is. — II. A bányakapitányságnak törvényes hatáskörébe tartozik, hogy a bányajogosítványok körül felmerülő bármely panasz vagy vita esetében a ténykérdés felderítése és a békés megegyezés megkísérlése érdekében bármelyik fél panaszára vagy kérelmére eljárasson, és hogy bármely konkrét esetben a bányaművelés jogosultságát számonkérhesse és a jogosulatlan bányászkodás esetében a bányatörvény alapján eljárasson. (P. M. 95.703/1915.)

KILENCEDIK FEJEZET.

A bányabirtokosoknak hivatalnokaikhoz és munkásaikhozi viszonyáról.

Szolgálati rendtartás.

200. §.

A felügyelő- és munkás személyzet szolgálati viszonyairól mindenik minél szolgálati rendtartás készitendő, a bányahatóság által dologértők meghívása mellett gondosan megbírálandó, a jóváhagyás megtörténte után közhírré teendő, s a dolgozó műhelyekben mindig kifüggesztve tartandó.

A szolgálati rendtartásba tartoznak különösen következő határozatok:

- a) a munkások és felügyelők különböző osztályairól és szolgálati működéséről, nemkülönben a nők és gyermekeknek a bányaművelésre alkalmazása iránt a helyek különbsége szerint különböző határozatokról, azoknak testi erejét s az utóbbiaknál, azoknak az oktatásbani törvényes részesülését figyelembe véve;

- b) a munkások és felügyelők közötti viszonyról.

- c) a munka idejéről és tartamáról;

- d) a szolgálatban és azonkívüli magaviseletről;

- e) a divatozó bérfizetési viszonyokról;

- f) a megbetegedés, vagy szerencsétlenül járás esetébeni illetékekről;

- g) a szolgálati rendtartás áthágása esetébeni pénz- és munkabeli büntetésekről;

- h) azon esetekről, melyekben a szolgálati viszony tüstént megszüntethetik.

Jegyzet.

Az 1884. XVII. tc. 183. §-ának c) pontja szerint a bányászat s következképen a bányauzemek céljait szolgáló műhelyek sem esnek az ipari

törvények és rendeletek hatálya alá. A tanoncvizsgy szabályozásáról az 1922 : XII. tc. 74—124. §-a rendelkezik az ipari üzemeknél, amely szabályozás a fentiek szerint a bányászatra nem vonatkoztatható. Ennek következtében a bányák céljait szolgáló műhelyekben tanoncok alkalmazása nehézségbe ütközik s a ma érvényben álló rendelkezések szerint az említett műhelyekben ipari kiképzés céljából tanoncot tartani csak az 1922 : XII. tc. végrehajtása tárgyában kibocsátott 1923. évi 78.900. K. M. sz. r. 31. §-a szerint lehet, azaz a bányavállalatok műhelyeiben «a törvény életbelépése után ipari kiképzés céljából tanoncot csak a K. M. engedélye alapján szerződthetnek». Mivel a bányüzemek műhelyeinek felügyelete a bányatörvé. szerint a bányahatósághoz, a tanoncvizsgy és a tanoncokat foglalkoztató műhely ellenőrzése pedig az iparhatósághoz tartozik, ennek következtében a két hatóság hatásköre a gyakorlatban több ponton ütközik. Ennek elkerülése és a tanonckiképzés kérdésének a bányüzemeknél való megfelelő rendezése céljából a P. M. a K. M.-mel tárgyalásokat kezdett, amelyek eddig még nem fejeztettek be. Meg kell jegyezni, hogy a bányavállalatok műhelyeikben fiatalkorúakat mint segéd munkásokat az 1928 : V. tc. keretei közt alkalmazhatnak.

Szolgálati szabályzatokra vonatkozó szabványok.

V. sz. 102. §. Habár az á. b. t. 200. §-ában, a szolgálati szabályzatok szerkesztésénél mérvadó irányelvek tárgyalva vannak, melyeknek áthágásánál a szükséges kiegészítés eszközözendő lesz, mégis fontos marad, hogy a bányakapitányságok oda törekedjenek, miszerint legalább egy s ugyanazon bányakerület számára szerkesztett szolgálati rendszabályok azonosak legyenek.

Midőn ez alkalomból egész általánosságban a 8., 27. és 37. §§-ra utaltatik, a bányakapitányságoknak még köteleességévé tétetik, hogy nemcsak a hivatalterületükön alakult kerületi választmányokat, hanem egyszersmind a nagyobb bányavállalkozókat is szólítsák föl szolgálati szabályzattervezetek beterjesztésére, mi mellett, a törvényes szabványokon kívül még minden, az illető kerületre mérvadó üzem-, szokás- és munkásviszonyok sajátosságai is tekintetbe veendőek lesznek.

Ha a kerületben e tárgyban azonban oly lényeges nézeteltérések mutatkoznának, hogy a bányatulajdonosok megegyezése létre nem jöhetne, úgy a bányakapitányság azokkal az ügyet külön megbeszéléndi, és lehetőleg oda fog törekedni, hogy a megegyezés sikerüljön, e mellett azonban jól megfontolandja, hogy a bányatulajdonosok érdekei épúgy, mint a munkásokéi, hogy ezek sanyargatása (túlterhelés, ki nem elégítő bérviszonyok, betegek és elszerezetlenültek elégtelen gondozása, túlszigorú büntetések által) már humanitási szempontból sem engedhető meg, és hogy rossz bánásmód gyakran erkölcsi elfajzásra vezethet, és a bányászat általános felvirágozását csak hátráltatná.

A bányakapitányság tehát a megegyezés létrehozására kell hogy törekedjék, és bebizonyított okok nélkül, a bányakerületben megállapított általános szolgálati szabályzattól való eltéréseket meg nem engedhet.

Ily elfogadott és megerősített szolgálati rendszabályok a kerületi bányabirtokos költségén kinyomtatandók lesznek. A bányakapitányságok azoknak a rendelési helyiségekben és egyéb fölszíni műhelyekben való kifüggesztésére vonatkozó utasításokat ki fogják boesítani.

Ha a kerületben kinestári bányaművek léteznek, úgy a bányakapitányság a szolgálati rendszabályok kibocsátása végett azok előljáró igazgatóságaihoz fog fordulni, melyek azután hatáskörükhöz képest ezeket vagy maguk szerkesztendik, vagy azok szerkesztésére a felhatalmazást magasabb helyről kikérni fogják, meg-

jegyzendő azonban, hogy az ily szolgálati szabályzatok is meg kell, hogy feleljenek a törvény követelményeinek.

A szolgálati szabályzatok kezelése, a IX. fejezet további rendelkezése szerinti eljárás fölötti felügyelet, és az á. b. t. 247., 248. §-ai esetében való büntetések kiszabása tisztán a bányakapitányságok hatáskörébe tartozik; ha azonban kölesönös jogok és kötelezettségek tárgyában panaszok emeltetnek, és ezek békés úton ki nem egyenlíthetők, úgy a perlekedők az illetékes törvényszékhez utasítandók.

Joggyakorlat.

1. A bányabirtokosok s a felügyelői és munkásszemélyzet között a szolgálati viszonyból felmerülő vitás ügyekben a bányahatóságnak csakis békéltető szerepe van s azon esetben, ha annak az ügy békés kiegyenlítése nem sikerül, a felek netalán igényeiknek érvényesítése végett (V. sz. 102. §-a) a rendes bírósághoz fordulhatnak. (P. M. 40.143/1895.)

2. A munkarend a munkandó részéről tett kötelező szerződési ajánlat, melyben a szerződés szabadságánál fogva minden olyan megállapodás helyet foglalhat, mely a fennálló törvénnyel vagy más kötelező szabállyal nem ellenkezik. (P. M. 14.241/1912.)

Fegyelmi jog gyakorlása. Bírágolás.

3. Kötelességévé teszem a bányakapitányságnak, hogy a munkaadókat, illetve azok helyetteseit a szolgálati és munkarendszabályok értelmében megillető fegyelmi jog gyakorlását szigorúbb ellenőrzés tárgyává tegye s rendeletileg utasítsa az egyes bányavállalatokat, hogy a fegyelmi jog gyakorlásánál szorosan a fennálló szolgálati és munkarend határozmányaihoz alkalmazkodjanak és a kiszabott rendbüntetésekről különyszerű részletes naplót vezessenek, melyet a bányakapitányság az általános bányarendőri vizsgálatok alkalmával tüzetesen átvizsgálni és láttamozni tartozik.

A fegyelmi jogot első fokon csak az üzemvezető, illetve annak helyettese gyakorolhatja, altiszt nem büntethet, legfeljebb vádat emelhet.

Kihallgatás nélkül egyszerű feljelentésre senkinek büntethető. Kivételnek ez alól a szakmánykönyvek vagy más feljegyzések adatai alapján kiszabott rendbüntetések, pl. a műszakmulasztásért, a szén tisztátalan termeléséért, vagy a csillák elégtelen megtöltéséért a munkarend értelmében kiróható büntetések. De az ily büntetések is az érdekeltekkel megfelelő módon azonnal közlendők.

Az elsőfokú büntetés rendelkezése ellen bizonyos időig s mindenkoron nyitva legyen a fellebbevitel útja az üzemvezető felettes fórumához, illetve a bányahatósághoz.

A büntetési napló akként vezetendő, hogy abból az egész fegyelmi ügy és az eljárás kivethető legyen, nevezetesen közelebbről megjelölendő abban az elkövetett fegyelmi vétség tényálladéka, a netalán megtartott bizonyítási eljárás, a vádlott esetleges védekezése, a kirótt büntetés és a szolgálati szabályok illető szakasza, melynek alapján a határozat hozott, a határozat jogérvényesülése, illetve megfellebbezése és a fellebbevitel során hozott újabb határozat, a büntető közeg sajátkezü aláírása stb. (P. M. 54.117/1905.)

4. A nem teljesen vagy pedig tisztátalanul megtöltött csillák törlesztésének feltételei és az arra vonatkozó eljárás és jogorvoslat közelebbi szabályozása a szolgálati és munkarendszabályba felveendő. Egyes műszakokat a munkánál tanúsított hanyagság címén csak akkor lehet törölni, ha a szolgálati és munkarendszabályok az irányban rendelkeznek. (P. M. 51.805/1903.)

5. Csille vagy súlyszakmány alkalmazása esetében a csilletörésnek az a módja, amidőn nem pusztán a rakományhiány (pl. hiányos töltés, válogatható meddő), hanem a csille egész rakománya töröltetik, illetve levonásba hozatik a munkás teljesítményéből, s ezzel a vállalat jogtalanul

gazdagodik a munkás kárára, a modern munkásvédelmi elvekkel nem egyeztethető össze. A bányakapitányságnak erre a szolgálati rendszabályok jóváhagyásával figyelemmel kell lennie. (P. M. 56.135/1913.)

6. Megengedem, hogy a bányagazgatósága az összegyűlt bírságpénzt a vállalat nyugdíjasainak, özvegyeinek és árváinak segélyképpen a bányakapitányság ellenőrzése mellett kioszthassa. Figyelmeztetem azonban a bányakapitányságot, hogy a bírságpénzekből olyan segélyezések és adományozások nem nyújthatók, amelyeket a bányavállalat eddig a munkásságnak saját jószántából adott.

A bírságpénzek kiosztásáról annakidején tegyen jelentést.

Mindaddig, amíg a bírságpénzek jövőbeni felhasználását külön rendelettel nem szabályozom, fenntartom magamnak a jogot, hogy az egyes bányavállalatoknál összegyűlt bírságpénzek hovafordításáról esetről-esetre intézkedjek. (P. M. 150.032/1928.)

7. Addig is, amíg a bírságpénzek jövőbeni felhasználását külön rendelettel nem szabályozom, módot akarok nyújtani, hogy a bányavállalat rászorult munkásai az összegyűlt bírságpénzből segélyben részesülhessenek, azért a bányagazgatóság beadványában foglalt kérelmet teljesíthetőnek tartom. Azonban hangsúlyoznom kell, hogy a büntetéspénzek felhasználására vonatkozó ezt a rendezést csak ideiglenesnek tartom és meghagyom, hogy a bányavállalatnak a bírságpénzek felhasználására vonatkozó elszámolását a kérdés végleges rendezéséig évenként egyszer véleményes jelentésével hozzám is terjessze fel.

A büntetéspénzek felhasználásának ellenőrzésénél a bányakapitányságnak figyelemmel kell lennie az 1928. évi 150.032. sz. rendeletben foglaltakra. (P. M. 5319/1929.)

Jegyzet.

A bányáüzemeknél bányakapitánysági jóváhagyás alapján érvényes szolgálati és munkarendszabályok szerint az üzemvezető által kirott bírságpénzek a társapénztárak jóvedelmét képezték az 1927 : XXI. tc. hatálybaléptéig. Mivel a törvény erről a kérdéstről nem intézkedett, a bírságpénz felhasználásának kérdését megfelelő módon újból szabályoznia kell a főbányahatóságnak. Az egyöntetű szabályozásnak egyik nehézsége az, hogy társapénztára nem minden bányáüzemnek van és az idézett tc. 177. §-a szerint ezután újabb társapénztárt nem lehet alakítani, tehát a kérdés nem oldható meg megnyugtató módon a régi alapon és általánosan azzal, hogy a bírságpénzek továbbra is, a társapénztárak egyetlen önkormányzati (betegségbiztosítási) ágazatának javára szolgáljanak. A Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Egyesülete felterjesztésben arra kérte a főbányahatóságot, hogy körrendeletben rendezze a kérdést. Javasolta, hogy a bírságpénzekből egyes bányáüzemeknél a rászorult munkások segítésére munkásjóléti alapítvány vagy alap létesíttessék. A főbányahatóság a kérdés végleges rendezéséig (eddig) esetenkénti kérelemre hozzájárult ahhoz, hogy az összegyűlt bírságpénzből bányahatósági ellenőrzéssel a vállalatok rászorult munkásait, nyugdíjasait s azok hozzátartozóit az üzemvezetőség segélyben részesíthesse.

8. A bányakapitányság rendeletének az a pontja, amelyben vajúrokat az óvrendszabályok figyelmen kívül hagyásáért határozatilag megdorgálja, eltekintve attól, hogy az 1910. évi 39.149. számú rendelet értelmében a dorgálást, mint büntetési nemet a bányatörvény nem ismeri, már csak azért sem helytálló, mert az 1905. évi 54.117. számú rendelet szerint a fegyelmi jogot elsőfokon az üzemvezető gyakorolja. (P. M. 19.833/929.)

9. (1) A bányagazgatóság a bányaműveinél fennálló temetkezési és segélyezési alapszabálytervezet 3. §. 1. pontja szerint a bányavállalat bányájának alkalmazottai havi összkeresetüknek 1%-át, a bányáinak alkalmazottai havi összkeresetüknek 1,5%-át fizetnék tagsági díjul. Az alapszabálytervezetben ugyan nincsen benne, hogy a bányavállalat az esedékes összegeket az egylet tagjainak

mindenkori, esedékes keresetéből az egylet javára visszatarthatja, ha azonban a tagsági díjak beszédésére vonatkozólag a gyakorlatban mégis ezt a módszert szándékoznak követni, figyelmeztetnem kell a bányakapitányságot, hogy felügyeleti jogánál fogva *csak azoknak az alkalmazotknak a járandóságából engedje meg a levonást, akik erre a bányavállalatot szabályszerűen kiállított nyilatkozatban felhatalmazták.*

(2.) A 3. §. 4. pontja szerint a temetkezési és segélyezési alap jövedelmét képeznek a *«Fegyelmi okokból befolyó büntetléspénzek»*. Ehhez elvi okokból nem járulhatok hozzá, mert a bírságpénzek felhasználása fölött a bányatörvényben biztosított főfelügyeleti jogomat továbbra is változtatlanul fenn kívánom tartani.

Fentiek alapján tehát az alapszabálytervezetet a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztériumhoz megerősítés céljából pártolólág át nem tehetem, máresak azért sem, mert az ilyen egyesület alapszabályának jóváhagyására a m. kir. belügyminiszter illetékes. (49.097/1929. P. M.)

10. Azt a kérést, hogy a bírságpénzeket Temetkezési Egylet kezelje és a segélyek kiosztása fölött a bányakapitányság jóváhagyásával az egylet választmánya döntsön, teljesíthetőnek nem találtam máresak azért sem, mert az egylet fölött a főfelügyeleti jog a m. kir. belügyminiszteréi meg. Mindaddig, amíg a bírságpénzek felhasználásának módját külön rendelettel nem szabályozom, ragaszkodnom kell ahhoz, hogy a bírságpénzekből adott segélyek fölött a bányamű felelős üzemvezetője döntsön és a bírságpénzek felhasználását a bányakapitányság a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó módon őrizze ellen. Nem látom azonban akadályát annak, hogy a bányamű felelős vezetője a segélyek megállapításánál az egylet választmányát, mint véleményező szervet, a kérdés végleges megoldásáig is, meg ne hallgassa. (80.444/1929. P. M.)

11. Elrendelem, hogy egyévi bírságpénznél nagyobb összeget a bányagazgatóság rendszerint nem tartalékolhat. Figyelmeztesse a bányakapitányság a bányagazgatóságot, hogy e rendeletben foglaltak pontos végrehajtásáért a mindenkori felelős meghatározott személyesen tartozik felelősséggel. (P. M. 91.013/1930.)

12. A bányavállalatnak kiadott «intézkedés» szerint a bányakapitányság tudomásul vette, hogy sérültet «az üzemvezetőség ¼ műszak törlésével» büntette meg a bírságalap javára.

Figyelmeztetnem kell a bányakapitányságot, hogy műszaktörlésnek az 1903. évi 51.805. számú elvi határozatom szerint csakis hanyagság esetén és abban az esetben van helye, ha abban a tekintetben a munkarendszabályban megfelelő intézkedés van. A bányauzemre érvényes szolgálati rendszabály 132. §-ában foglaltak szerint a vétkes műszaktörléssel *nem, hanem a napi összkereset bizonyos hányadával, vagy teljes összegével* büntethető, tehát a büntetéseket e szerint *határozott pénzüsszegekben* kell kiszabni. Amikor a szolgálati rendszabály fentidézett rendelkezései a műszakkereset összegének egészében vagy bizonyos hányadában állapítja meg a kiszabható pénzbírság nagyságát, *nem műszaktörlésre*, hanem egy bizonyos pénzbírság alkalmazására adnak csak jogot, amelynek megállapításánál az üzemvezetőség a mindenkori műszakkeresetnek a szolgálati rendszabály adott esetben alkalmazható szakaszában előirt hányadához, mint felső határhoz tartozik alkalmazkodni. (P. M. 143.072/1930.)

13. Az ellen nem tehető kifogás, ha a segélyek kiosztásánál a felelős üzemvezető a munkás segélyzőegyesületet meghallgatja és véleményét tekintetbe veszi, azonban a segélyek kiosztásáért a felelősség csakis az üzemvezetőt terhelheti. (P. M. 22.246/1931.)

A szolgálat felmondása.

201. §.

Amennyiben szolgálati szerződvények vagy a szolgálati rendtartás által más intézkedések nem tételnek, a hivatalnokok és felügyelők csak

három hónapi, a munkások pedig tizennégy napi felmondási határidő után léphetnek ki, vagy becsáttathatnak el a szolgálatból.

Jegyzet.

Felügyelő alatt felvigyázót kell érteni.

Joggyakorlat.

1. A szolgálati viszony törvényes rendjének egyik sarkalatos elvi szabálya, hogy szabályszerű felmondás mellett akármelyik fél részéről bármikor megszüntethető. A hatóság ezirányban kényszerintézkedéssel sem a munkaadó, sem pedig az alkalmazottak szerződési szabadságát nem szoríthatja meg, tehát a bányahatóság az érdekelt vállalatot a munkás további alkalmazására még annak teljes munkaképessége esetén sem kényszerítheti. A szolgálati viszony szabályszerű megszűnése esetén ezzel ellenkező rendelkezést a bányahatóság nem tehet. (P. M. 8987/1906.)

2. Nincs törvényes akadály annak, hogy a szolgálati és munkarend-szabályokban a 14 napi határidőre szóló felmondás joga a hónapnak csak egy napjára korlátoztassék és a bányakapitányságnak nem áll jogában a szabályzat ezen rendelkezését önkényesen hivatalból megváltoztatni. (P. M. 99.960/1906.)

3. Nincsen olyan jogszabály, melynek alapján a munkaadó hatóságilag korlátozható volna abban a tekintetben, hogy a törvény és a munkarend-szabályok intézkedéseinek megtartása mellett mikor becsáthassa el alkalmazottait a szolgálatból. (P. M. 108.584/1913.)

4. A bányabirtokosok és tisztjeik közt ez utóbbiak fizetése iránt felmerülő peres kérdések nincsenek a bánya-, mint ügybíróshoz utasítva. (Semmitőszék 8918/1878.)

5. A munkaadó oly kikötése, mely az általa saját hibáján kívül elbocsátott alkalmazottat eltiltja szakképzettségének megfelelő és ekként megélhetését biztosító munka vállalásától, minthogy egyrészt állásától, másrészt megfelelő állás elfoglalásának lehetőségétől fosztja meg, mint az alkalmazott boldogulását indokolatlanul megnehezítő, a jó erkölcsökbe ütközik és ezért érvénytelen. (Bp. T. 3.408/1922.)

A szolgálatbóli felmondás nélküli elbocsátás.

202. §.

Oly hivatalnokok, felügyelők vagy munkások, kik valamely büntetben, valamely nyereségvágyból eredő, avagy a közérkölesiséggel ellenkező vétségben, avagy ilyes kihágásban bűnösöknek ítéltetnek, vagy kik uruk személyének, becsületének, avagy tulajdonának biztonsága ellen valamely az általános büntető törvény szerinti vétségben, vagy kihágásban bűnösökké válnak, urok által a szolgálatból tüstént elbocsáttathatnak, habár a szolgálati szerződvényben, vagy a szolgálati rendtartásban az iránt más, vagy éppen semmi határozat sem foglaltatnék is.

203. §.

Hasonlóképp megelőző felmondás nélkül tüstént elbocsáttathatnak azok is, kik a hűség, szorgalom s az előjárók iránt tartozó tisztelet és engedelmesség tekintetében, lényeges kötelességsértésekben teszik magukat bűnösökké, kik szolgálatukkal egybe nem férő mellékes ügyletet folytatnak, vagy kik a műviszonyról szolgálatukban szerzett ismeretekkel urokra nézve káros visszaélést követtek el.

A magyar kormány 1920. évi 1910. M. E. számú rendelete, a kereskedősegedeknek és az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonyáról.

A magyar minisztérium a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvényes felhatalmazások alapján a következőket rendeli:

I. A rendelet hatálya alá tartozó személyek.

1. §. E rendelet hatálya azoknak szolgálati viszonyára terjed ki, akik kereskedőnek (1875: XXXVII. tc. 3. és 4. §-ai) vagy iparosnak (1884. évi XVII. tc.) vállalatában mint tisztviselők vagy kereskedőségek vannak alkalmazva.

II. Felmondás.

2. §. A határozatlan időre kötött szolgálati szerződést csak írásban közölt előzetes felmondással lehet felbontani.

A felmondási idő tekintetében érvényben levő jogszabályok akként módosulnak, hogy a felmondási idő kétévi vagy ezt meghaladó szolgálat esetében három hónap, fontosabb teendőkkel megbízott alkalmazottat illetően hat hónap.

A felmondás csak a hónap utolsó napjára szólhat.

Joggyakorlat.

1. A bányatársulat mérnökét az a körülmény, hogy a munkaadó öt esetleg jogtalan pénzbírsággal sújtotta, a szolgálat azonnali elhagyására és arra, hogy a felmondási időre járó fizetését követelhesse, fel nem jogosítja, mert a bírságolás nem tekinthető a bányatörvény 205. §-ában megkívánt lealacsonyító bánásmódnak. A munkaadó által az alkalmazottnak fizetett jutalékról, tekintettel arra, hogy az nem valamely meghatározott kulcs szerint volt számítandó, hanem azt a munkaadó önkényes elhatározásától függően vállalta magára, a bíróság megállapította: hogy ez a munkaadó szabad elhatározásától függő »jutalomnak« jellegével bír, melyet a munkaadó utóbb megvonni jogosult s ha a munkaadó ezt megvonta, úgy az előre kifizetett összeg az alkalmazott által visszatérítendő. (Bpesti Tábla II. G. 102/1906. II. p. felülv. t.)

2. A bányatársulatok által alkalmazott orvos nem tartozik azon bányahivatalnokok közé, akiknek szolgálati viszonyai a bányatörvény 200. §. s következő §-ban szabályozva vannak. A bányorvos eltérő megállapodás hiányában egyévi felmondási időre tarthat igényt. (C. 1585/1907.)

3. Hat hétnél tovább tartó betegség esetén a szolgálati viszony azonnali hatállyal akkor is felbontható, ha hosszabb felmondási határidő volt kikötve, vagy ha ki volt ugyan kötve, hogy egy évig nincs helye felmondásnak, de ez a kikötés nem kifejezetten a betegség esetére is szólhat. (B. T. 7944/1917.)

4. A felelőbíró bíróság úgy találta, hogy a felperest, aki az alperesi kőszénbánya részvénytársaságnál a számfeljegyzésben bérelszámolással foglalkozott és a munkások kifizetését is teljesítette, fontosabb teendőkkel megbízott tisztviselőnek tekinteni nem lehet. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 5.613/1923.)

5. Az I. T. 94. §-a idevágó b) pontjának 2. tétele szerint a köteleesség teljesítés megtagadása elbocsátási okul csak akkor szolgálhat, ha a segéd a köteleességteljesítést makacsul megtagadja.

Köteleességteljesítés makacs megtagadását viszont a bírói gyakorlat szerint egy utasításnak egyszeri elmulasztása vagy megtagadása nem állapítja meg, hanem szükséges ehhez bizonyos folyamatosság, ismételt figyelmeztetés, felhívás, hogy azok nyomán az adott esetben a konokság megállapítható legyen. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 11.453/1924.)

6. Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet helyes értelme szerint abban az esetben, ha a munkaadó a hónap első napján a rendes havi fizetés kifizetésekor felmond az alkalmazottnak, a felmondási időbe ezt a hónapot is be kell számítani. (B. T. 6.802/1925.)

7. Minthogy alperes tudta, hogy felperes gyógykezelés alatt áll s a felperes betegségét orvosi bizonyítvánnyal is igazolta, alperes amiatt, hogy felperes nem jelentkezett szolgálatátételre, öt, tekintettel igazolt betegségére, jogellenesen bocsátotta el azonnali hatállyal a szolgálatból s

ehhez képest a felmondási időre járó illetményeit megfizetni tartozik. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 6.904/1925.)

8. Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 2. §-a a felmondási idő tekintetében érvényben levő jogszabályokat akként módosította, hogy a felmondási időt két évi, vagy ezt meghaladó szolgálat esetében három hónapban, fontosabb teendőikkel megbízott alkalmazottakat illetően hat hónapban állapította meg. E módosítás kétséggkívül az 1884: XVII. te. 92. §-ában meghatározott hatheti és háromhavi felmondási időre vonatkozik, de nem érintette azon alkalmazottak tekintetében korábban is fennállott és az állandó bírói gyakorlatban kifejezésre jutott jogszabályokat, akikre a fontosabb teendőikkel megbízott közönséges alkalmazottak (könyvelő, pénztáros, raktárnok stb.) körén felülemelkedő és a segédszemélyzet fölé helyezett állásuknál fogva az 1884: XVII. te. 92. §-ában megszabott felmondási határidők az 1910/1920. M. E. sz. r. életbelépése előtt sem voltak alkalmazhatók. (C. 6.538/1925.)

9. A bírói gyakorlat magasabb képzettséggel bíró, önálló rendelkezési joggal felruházott, vezetőállásban levő igazgatók felmondási idejét a szolgálatban eltöltött időre tekintet nélkül egy évben, míg más teljesen önálló rendelkezési joggal ugyan nem bíró, de a segédszemélyzet körén felülemelkedő, fontosabb teendőikkel megbízott tisztviselők felmondási idejét ugyancsak a szolgálat tartamára tekintet nélkül hat hónapban állapította meg, a felmondási időt azonban nem a tisztviselő címe, hanem az állásával járó tényleges hatáskör szabja meg. (C. 6.538/1925.)

10. Egyévi felmondási időre és ennek megfelelő díjazásra a bírói gyakorlat szerint azok az alkalmazottak tarthatnak igényt, akik magasabb tudományos képzettséget igénylő állásban, önálló rendelkezési joggal és vezetőhatáskörrel vannak felruházva.

Az irányadó tényállás szerint az alperesi löporgyárhoz tervezett alagút építkezésénél egy építőbizottság működött, amelynek ajánlatára a munkálatok vezetésére felperesen kívül egy másik mérnök, X. Y. is alkalmaztatott. Ebből keletkeztek a felperes és az X. Y. hatáskörére vonatkozó viták, amelyekre nézve az alperes részvénytársaság vezérigazgatója úgy határozott, hogy ellentét esetén, ha a végrehajtás az építőbizottság döntéséig el nem halasztható, az X. Y. álláspontja követendő, amire felperes a szolgálati viszonyt azonnali hatállyal megszüntette.

E tényállás szerint felperes, habár a műszaki munkálatok vezetésére fogadtatott fel, az építőbizottság és egy másik vezetőmérnök mellett nem volt olyan önálló rendelkezési joggal és vezető hatáskörrel felruházva, amelynek alapján egyévi felmondási időre tarthatna igényt.

Nem sértett tehát a fellebbezési bíróság anyagi jogszabályt, amikor az elsőbíróság ítéletét helybenhagyva, felperest a hat hónapot meghaladó időre járó illetmények iránti követelésével elutasította. (C. 8.237/1925.)

11. Felperes mint csuzdavezető vagy mint raktárnok ezen munkakörében az I. T. 92. §. 3. bek. hatálya alá eső fontosabb teendőikkel megbízott alkalmazottnak tekintendő, akit ez alapon az I. T. hivatkozott §-a értelmében háromhavi felmondás illeti meg. Ezt meghaladó kivételes hat hónapi időre azonban, amely kivételes felmondási idő csak a nagyobb kereskedelmi és ipari vállalatoknál vezetőbb, irányítóbb munkakörben alkalmazott s ennek megfelelő hatáskörrel is bíró tisztviselőket így osztályfőnök, cégvezető, igazgatói címmel is rendelkező tisztviselőket illet meg, felperes mint csupán egy csuzda vezetésével megbízott, azonban ezen munkaköre alapján erre jogszerűen igényt nem tarthat. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 15.843/1926.)

12. A felsőbíróságok állandó gyakorlata szerint az alkalmazott a munkaadó azon jogtalan magatartásából eredő kárát, hogy a fizetést kellő ok nélkül leszállította, perben sikerrel csak akkor orvosolhatja, ha a fizetés leszállítása miatt rögtöni hatállyal a szolgálatból kilépett. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 418/1926.)

13. Rögtöni hatályú elbocsátás visszamenő hatállyal jogérvényesen nem történhetik. (B. T. 2.363/1926.)

14. Az állandóan követett bírói gyakorlaton alapuló jogszabály szerint a magasabb tudományos képzettséget igénylő állásban alkalmazott s a vegyészeti osztályt és azszal kapcsolatos kísérleti laboratóriumot önállóan vezető és kezelő okleveles vegyészmérnököt egyévi felmondási idő megilleti. (B. T. 13.557/1926.)

15. Felperesnek mérnöki oklevele vagy ehhez hasonló magasabb képzése nem volt, hanem felperes csak vizsgázott elektrotechnikus volt, akinek feladata nem is terjedt ki az egész alperesi vállalat irányítására és munkaköre csupán abból állt, hogy az alperesi vállalat gép- és villamosági berendezéseire felügyeljen, valamint az alperesi javítóműhelyek munkáit vezesse, amely javítóműhelyek munkáslétszáma azonban átlagosan húsz körül mozgott, tehát ezen műhelyek nagyarányú üzem jellegével szintén nem bírtak. A bírói gyakorlatban elfogadott jogszabály szerint azonban egyévi felmondás csak az olyan alkalmazottakat illeti meg, akik magasabb előképzettségük mellett valamely nagyobb vállalat egész üzletmenetére kiható és irányító hatáskörrel bírnak, ezen elemek viszont a felperes tevékenységében fel nem ismerhetők; amiből következően az anyagi jognak megfelelt a fellebbezési bíróság azon döntése is, hogy felperes részére félévnél hosszabb felmondási időt meg nem állapított. (C. 9.248/1926.)

16. Alaptalan felperesnek az a felülvizsgálati panasza, hogy a fellebbezési bíróság a felperest megillető felmondási idő tartamát jogszabálysértéssel állapította meg egy év helyett hat hónapban. A megállapított tényállás szerint ugyanis felperes az alperes műszaki vállalatánál a műszaki munkákat, mint egyedüli mérnök önállóan végezte ugyan, azonban ennek a tevékenységének a tekintetében is alá volt rendelve az alperes ügyvezető igazgatójának; egyébként pedig felperes az alperes ügyeinek a vezetésére önálló jogkörrel nem bírt. Ennek a tényállásnak az alapján pedig a fellebbezési bíróság felperesnek, mint fontosabb teendővel megbízott és önálló ügyvezetői jogkörrel nem bíró alkalmazottnak a felmondási idejét helyesen állapította meg hat hónapban, annak dacára, hogy felperes okleveles mérnök s már hosszabb idejű mérnöki gyakorlata is van. (C. 9.430/1926.)

17. I. Állandó bírói gyakorlatban megnyilvánuló jogszabály, hogy a bíróság a szolgálati viszonyt — még ha azt a munkaadó szabályellenesen is szüntette meg — nem mondhatja ki fennállónak és a munkaadót nem kötelezheti akarata ellenére arra, hogy elbocsátott alkalmazottját szolgálatába újból felvegye; hanem a szabályellenesen elbocsátott alkalmazott a munkaadó jogtalan elbocsátó ténye alapján csak kártérítést követelhet. II. A szolgálatból szabálytalanul elbocsátott, tehát a létszámból szabálytalanul törölt alkalmazott, ki az emiatt neki járó kártérítés helyett kárának mértékére való tekintet nélkül tényleges szolgálati illetményeinek folytatolagos kifizetését követeli, nem tagadhatja meg a tényleges szolgálat teljesítését akkor, ha a munkaadó a jogtalan törlést jóváteendő, az előbbi állapotát helyreállítani kész és az illetmények fizetése ellenében a tényleges szolgálati teljesítést követeli. (C. P. II. 9.320/1926.)

18. A megállapított tényállásból okszerű a fellebbezési bíróságnak az a következtetése, hogy felperes az alperesnél alkalmazása ideje alatt valóban összeköttetésben állott az apósán keresztül a konkurrens vállalattal, mert tanácsal és információkkal szolgált, sőt apósának — aki a konkurrens vállalatnak egyik tagja — az alperes cég üzleti könyveit és egyéb adatait is megmutatta.

Tekintettel arra, hogy felperes a tényállásban részletezett eljárásával, magatartásával és ténykedésével szolgálatadójának, az alperesnek üzleti érdekeit nyilvánvalóan veszélyeztette, a szolgálati szerződés szerint, de a törvényszerűen is megőrizni köteles üzleti titoktartást megsértette, mely körülmények az I. T. 94. §. g) pontjában foglalt felmondás nélküli azonnali elbocsátási ok tényálladékat többszörösen kimerítik;

a fellebbezési bíróság helyesen vonta le azt a jogi következtetést,

hogy alperes jogosult volt a felperest felmondás nélkül rögtöni hatállyal elbocsátani. (C. 4811/1927.)

19. A munkaadó, aki az 1884 : XVII. tc. 94. §-ába ütköző okokból a szolgálati viszonyt késedelem nélkül felbontja, de alkalmazottját nem azonnal távolítja el, hanem annak a távozására méltányosságból megfelelő időt enged, az azonnali elbocsátásból eredő jogait csak abban az esetben veszti el, ha az említett magatartásából megbocsátásra és a felmondás nélküli elbocsátástól való elállási szándékra lehet következtetni. (C. 4906/1927.)

20. Helyes az a jogi álláspont, hogy az alkalmazott, akit főnöke jogos ok nélkül azonnali hatállyal elbocsátott, nem köteles utóbb főnöke hívására a szolgálatba visszatérni és a felmondási időt kitölteni. (C. 5.941/1927.)

21. Helytálló felperesnek azon felülvizsgálati érvelése, hogy a főiskolai képzettségnek formai hiánya a felmondási idő tartama szempontjából nem döntő. A felmondási idő meghatározása tekintetében nevezetesen fontos tényező ugyan, hogy a felmondás által érintett alkalmazott oly állást töltött legyen be, amely magasabb rendű tudást és szakképzettséget kíván, ámde ennek a magasabb fokú képzettségnek nem kell szükségszerűen elméleti jellegűnek és valamely főiskolai minősítéshez kötöttnek lennie, hanem gyakorlatilag szerzett tapasztalatokon és ismereteken is alapulhat és e magasabb képesítés igazoltnak is veendő mindazon esetekben, ahol az alkalmazott — mint ezúttal a felperes is — a szélesebb körű tudást és nagyobb szakismeretet igénylő állást és működési kört hosszabb időn át kifogástalanul tényleg betöltötte. Egymagában azonban még az állásnak és hatáskörnek magasabb képzettséget feltételező minősége sem adja meg az egyéves felmondási időhöz való jogát, hanem ehhez még azon további tényezőknek is hozzá kell járulni, hogy az alkalmazott hatásköre az egész vállalat ügymenetére és sorsára kiható, bizonyos önállósággal bíró rendelkezési és kezdeményezési jogot is öleljen fel, amely vezető szerep miként betöltéséért is a felelősség közvetlenül magát az alkalmazottat terheli, azonfelül, hogy a vállalat — amely ekként az alkalmazott irányítása alatt áll — akár a befektetett tőke nagyságánál, akár az alkalmazott tisztviselők és munkások nagy számánál, akár a termelés és forgalom méreteinél fogva a kis- és középzemek átlagos terjedelmét határozottan meghaladja és az ügynevezett nagyüzemek közé legyen sorolható. Abban a tekintetben azonban, hogy alperes vállalata mily vagyoni értéket foglalt magában, hogy gyártási eredménye mennyiségileg és értékben milyen és átlagosan mily évi vagy havi forgalmat bonyolított le és hogy átlagos tisztviselői létszáma milyen volt és a tisztviselőin kívül átlag még hány munkást foglalkoztatott, a fellebbezési bíróság ténymegállapítást nem eszközölt, e nélkül pedig a felmondási idő kérdése a felperes állása magasabb képzettséget feltételező minőségének és felelősségteljes vezető jellegének elismerése dacára sem dönthető el és erre nézve ugyancsak a Pp. 543. §. 2. bek. alkalmazandó. (C. 6.681/1927.)

22. Alperes azon okból, hogy felperes a szolgálati szerződés tartama alatt más munkaadó szolgálatába lépett, másrészt azon okból, hogy egy bazaltkőszállításra vonatkozó ajánlati kérvényt a konkurrens céggel együtt még az alperesnél teljesített szolgálata idejében benyújtott, jogosan bocsátotta el felperest rögtöni hatállyal, mert felperes fenti tényekkel a munkaadó üzleti érdekeit veszélyeztette és a szolgálati hűség ellen is súlyosan vétett. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 10.097/1927.)

23. A tényállás szerint a felperes nem is volt teljesen önálló munkakörrel felruházva, amennyiben az általa készített bérlistákat egy másik tisztviselővel kellett revideálnia és összehasonlítani a kifizetés előtt azokat még az üzemi igazgatónak és a vezérigazgatónak kellett szignálnia, mert továbbá sem a betöltött ügykörrel kapcsolatos szabályok ismerete, sem az alkalmazottak nagy száma egymagában még nem szolgálhat alapul arra, hogy valaki fontosabb munkakörrel felruházott alkalmazottnak tekintessék. (B. T. 491/1927.)

24. Felperesnek az irányadó tényállásban megállapított munkaköréből, különösen abból, hogy a felperes munkakörébe tartozott az 500–2000 munkás felvételének önálló irányítása, az alperesi telep összes adminisztratív ágazatainak ugyancsak független irányítása és ellenőrzése, az adminisztratív tisztviselők szolgálati és személyi ügyeinek intézése s a pénztár rovancsolása, — a kir. ítélőtábla azt találta megállapíthatónak, hogy a felperes oly nagy körülményt és bizalmat igénylő, önálló és kezdeményező munkakört betöltő tisztviselő volt az alperesnél, aki a fontosabb teendőkkel megbízott közönséges kereskedelmi és ipari tisztviselők sorából annak ellenére, hogy az irányadó tényállás szerint főiskolai képzettséggel és cégvezetői jogosultsággal nem bírt, — kiemelkedett.

Az újabb felsőbírói gyakorlat szerint az ily főiskolai képzettséggel vagy cégvezetői jogosultsággal nem bíró, de a fontosabb teendőkkel felruházott tisztviselők közül kiemelkedő önálló és kezdeményező hatáskörrel bíró kereskedelmi és ipari alkalmazottak a felmondási idő tekintetében két évnél rövidebb szolgálat esetén sem esnek sem a kereskedelmi, illetve ipartörvény, sem az 1910/1920. M. E. sz. r. intézkedései alá, hanem az ily tisztviselők, illetve kereskedelmi és ipari alkalmazottak felmondási idejére az általános magánjog szabályai az irányadók, amelyek alapján a bírói gyakorlat szerint a két évnél rövidebb szolgálati idővel rendelkező, továbbá főiskolai képzettséggel vagy cégvezetői jogosultsággal nem bíró, de a fontosabb munkakörű rendes tisztviselők sorából kiemelkedő, önálló és kezdeményező hatáskörrel felruházott kereskedelmi és ipari tisztviselők felmondási ideje minden esetben hat hónap. (B. T. 889/1927.)

25. Helyes a fellebbezési bíróságnak az a döntése, hogy mivel az elbocsátás jogtalan volt és ekként a d) alatti levél csak felmondásnak tekinthető, amely pedig a felhívott rendelet 2. §-a értelmében csak a hó végére szólhat: alperes az 1925. évi június hóra járó fizetését is kiadni köteles, mert azt, hogy felperes június hó egész folyamán szolgálatot nem teljesített, jogtalan tényével az alperes akadályozta meg. (C. 2.352/1928.)

26. Magánvállalatnál magasabb tudományos képzettséget igénylő állást betöltő és ilyen képzettséggel vagy ezt pótló gyakorlati szakismeretekkel rendelkező alkalmazottat — más megállapodás hiányában — az egyévi felmondási idő akkor illeti meg, ha a vállalat a nagy üzemek közé tartozik és az alkalmazott az egész vállalatra vagy annak valamely önálló ágára kiterjedő vezető és irányító munkakörrel van felruházva. (C. jogegységi tanács 42. sz. döntése).

3. §. A felmondási idő szempontjából a szolgálati viszony időtartama nem számítható be a gyakornokok és tanoncok gyakorlati, illetőleg tanoncidéje, ellenben be kell számítani abba a próbaidőt és az 1914. évi július hó 25. napjától 1919. évi március hó 21. napjáig terjedő időtartam alatt háborús katonai szolgálatban eltöltött időt.

A háborús katonai szolgálattal egy tekintet alá esik a tábori esendőöröknek, valamint a hadrakelt sereghez hivatalos minőségben szolgálattételre beosztott, vagy annak kíséretéhez tartozó polgári személyeknek és a hadrakelt seregnél önkéntes egészségügyi szolgálatban résztvevőknek a háború tartama alatt teljesített szolgálata, továbbá az az idő, amely alatt az alkalmazott az ellenség által személyes szabadságában korlátozva volt (hadifogoly, tusz, internált).

Ha a szolgálati viszonyban egy évnél nem hosszabb megszakítás állott be, a szolgálati időt az alkalmazottat megillető felmondási idő szempontjából folytatólagosan kell számítani, a megszakítás tartamát azonban a felmondási időre nézve a 2. §. második bekezdése szerint mérvadó szolgálati időbe nem kell beszámítani.

4. §. Ha a szolgálati viszony időtartamát oly bizonytalan kifejezéssel jelölték meg (pl. időnyre, kíségetésre stb.), amelynek alapján azt az adott esetben szabatosan megállapítani nem lehet, a szolgálati szerződést határozatlan időre kötöttnek, ha pedig az alkalmazott a szolgálati viszonyt a munkaadó tudtával a szerződésben megjelölt időn túl folytatja, ha csak a

munkaadó azonnal ellene nem mond, határozatlan időre meghosszabbított-nak kell tekinteni.

5. §. Ha a felek próbaidőt kötöttek ki, annak tartama alatt a szolgálati viszonyt mindkét fél rögtöni hatállyal bármikor felbonthatja.

A próbaidő tartama egy hónapnál, a fontosabb teendőkkel megbízott alkalmazottal szemben pedig két hónapnál hosszabb időben nem állapítható meg.

Ha a felek egyenlőtlen próbaidőt kötöttek ki, mindkét félre nézve a rövidebb próbaidő irányadó.

Az előbbi két bekezdés rendelkezései a jelen rendelet életbelépése előtt kötött azokra a szerződésekre is alkalmazási nyerne, amelyek a jelen rendelet életbelépéséig még meg nem szüntek. Ha a felek hosszabb próbaidőt kötöttek ki, és e próbaidőből a rendelet életbelépésének napjáig három hónap még nem telt el, a munkaadó e rendelet életbelépésétől számított egyhétén belül a szolgálati szerződést rögtöni hatállyal felmondhatja. Az egyheti határidő eltelté után az e bekezdésben említett szerződéseket is csak a 2. §-ban megjelölt felmondási időnek megtartásával lehet megszüntetni.

A próbaidő tartama a kikötött próbaidő meghosszabbítása esetén nem lehet összesen egy hónapnál, a fontosabb teendőkkel megbízott alkalmazottal szemben pedig két hónapnál hosszabb.

Joggyakorlat.

1. A próbaidő célja az, hogy a munkaadó alkalmazottja képessége és egyénisége felől információit szerezhessen. Ezért az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 5. §-a értelmében a próbaidő tartama alatt a szolgálati viszony mindkét fél részéről rögtöni hatállyal bármikor felmondható. (Bp. kir. tszék fellebbv. tan. 12.173/1924.)

2. Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 5. §-ának parancsoló rendelkezése értelmében a próbaidőnek tartama fontosabb teendőkkel megbízott alkalmazottakkal szemben két hónapnál hosszabb időben nem állapítható meg, a kikötött próbaidő meghosszabbítása esetére sem lehet a próbaidő tartama a fontosabb teendőkkel megbízott alkalmazottal szemben összesen két hónapnál hosszabb.

Ugyane rendelet 23. §-a a szolgálati szerződésnek a jelen esetre vonatkozásban a felhívott 5. §. rendelkezéseitől, az alkalmazott hátrányára eltérő kikötéseit érvénytelennek tekinti.

A fellebbezési bíróság tehát nem tévedett a fenti feltétlenül alkalmazandó anyagi jogszabály alkalmazásában akkor, amidőn a felek között kölesönös megállapodás útján létrejött szerződésnek azt a kikötését, amely felperes részére az 5. §-ban meghatározott törvényes próbaidőnél két hónapnál hosszabb időre (három hónapra) pusztán ideiglenes alkalmazást biztosított s ezt az ideiglenességet még további hatheti időre meghosszabbította, joghatályosnak nem tekintette, mert a próbaidős szolgálat a törvényes rendelkezések értelmében kevesebb jogi biztosítókkal van körülvéve, mint a rendes szolgálat.

A törvényes próbaidő az ítélleti irányadó tényállás szerint 1925. évi október hó 7-én lejárt s mert alperes munkaadó a szolgálati jogviszonyt a kéthavi próbaidő tartama alatt fel nem bontotta, az határozatlan időre meghosszabbított-nak volt tekinthető, következésképp alperes azt csak a rendes felmondási idő megtartása mellett mondhatta fel.

Mínthogy pedig alperes a felperes munkavállalóra hátrányos és így jogilag érvénytelen próbaidő alapján felperest november hó 22-én törvényes felbontási ok nélkül rögtöni hatállyal elbocsátotta, a fellebbezési bíróság felperes részére a törvényes felmondási időre járó összegszerűleg nem kifogásolt illetményeit helyesen ítélte meg. (C. 9.401/1926.)

6. §. A felmondási idő szempontjából az a munkakör az irányadó, amelynek ellátására az alkalmazott a szolgálati szerződésnek a felmondás időpontjában érvényben álló rendelkezései értelmében van kötelezve.

7. §. Az alkalmazottnak a felmondási időre járó munkabérét azon munkabér (fizetés, lakbér, bármi néven nevezendő és rendszeresen fizetett pótlék vagy segély, jutalék, nyereségrészesedés, természetbeni szolgáltatások stb.) szerint kell számítani, amelyet az alkalmazott a szolgálati szerződésnek a felmondás időpontjában érvényben álló rendelkezései értelmében élvezett. Nem lehet azonban figyelembe venni a felmondási időre járó munkabér kiszámításánál azt a javadalmazást, amelyet az alkalmazott jutalom, remuneráció, továbbá nyílt árusítási üzletekben közvetlen a fogyasztó részére történő eladások után jutalék címen élvezett.

Joggyakorlat.

1. A fellebbezési bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy az állásáról lemondott alkalmazott a felmondási időre járó illetményeit csak abban az esetben nem követelheti, ha azokról is kifejezetten lemondott, — nem helytálló, mert az alkalmazott, aki állásáról lemond, felmondási időre járandóságait rendszerint nem követelheti.

Felperesnek azonban a jelen esetben a felmondási időre járó illetményekre való igénye azért nem szűnt meg, mert állásáról az alperes igazgatójának felhívására mondott le, — ami az elbocsátással egyjelenséggű — alperes pedig öt hónapon keresztül önként folyósítván illetményeit, ezzel a felmondáshoz való igényét elismerte. (C. 573/1924.)

2. A tényleges szolgálati időre vonatkozólag remuneráció és karácsonyi segély csak akkor jár, ha a szolgálati szerződés értelmében kifejezetten köteleztetett, vagy az állandó bírói gyakorlat értelmében akkor, ha abban a munkaadó alkalmazottait kivétel nélkül több éven át állandóan részesíti s így a remunerációt és a karácsonyi segélyjuttatást fizetés természetével bíró illetménnyé alakítja át. (C. 6.809/1925.)

3. Nincs oly jogszabály, mely a szolgálati viszonynak szabályszerű felmondással való felbontása esetén arra kötelezné a munkaadót, hogy a felmondási idő alatt esedékessé váló illetményeket azok szerződésszerű lejárata előtt egy összegben adja ki. A nem azonnali hatályú, hanem a törvényes határidőt betartó felmondás a szolgálati viszonyt nem azonnal szünteti meg, hanem csak a felmondási idő leteltével bontja fel, még akkor is, ha ez alatt az idő alatt a munkaadó az alkalmazott szolgálatait nem kívánja igénybe venni. A szolgálati viszony tehát a felmondási idő alatt fennáll és akként teljesítendő, mint a felmondás előtt; és ezen nem változtat az, ha a munkaadó a szolgálati szerződésben biztosított arról a jogáról, hogy az alkalmazott szolgálatának teljesítését követelje, le is mond. (C. 8.875/1926.)

4. Felperes felülvizsgálati panasza az, hogy a fellebbezési bíróság jogszabálysértéssel utasította el az alperesnél töltött szolgálati időt követő azon időre — karácsonyi ajándék, remuneráció, segély, szén- és fájárandóság címen — járó követelésével, amely időre a javadalmazást alperestől a többi tisztviselők megkapták. Ez a panasz alaptalan.

A felmondásban levő alkalmazott ugyanis abban az esetben, ha a felmondási idő a naptári év közben jár le, nem követelheti kifejezett megállapodás hiányában a megtámadott jogerősen járó javadalmazásokat az egész naptári évre, még ha azok az év végén állapíthatnak is meg, s még ha azokat a tényleg szolgálatban álló tisztviselők egészben meg is kapják, mert azok a felmondási időn túl nem illetik meg. (B. T. 11.321/1927.)

5. Ha a munkaadó akár a szolgálati szerződés megkötésekor, akár utóbb magát remuneráció fizetésére kötelezi, ezáltal a remuneráció, mely fogalmilag a teljesített szolgálatok jutalma, elveszti ajándék jellegét és kötelezettségévé válik akkor is, ha annak összege vagy mértéke előre nincsen meghatározva.

Az a körülmény, hogy a remuneráció összege vagy mértéke szerződéssel meg nem határozottatott, nem jelenti azt, hogy a remuneráció fizetésére alperes kötelezettséget nem vállalt; hanem csak azt, hogy alperes az összeg és mértéke közelebbi megjelölése nélkül, de a felperes szorgalmától és teljesítményétől függő remuneráció fizetésére vállalt kötelezettséget,

amelynek összegét a Pp. 271. §-a értelmében az összes körülmények figyelembevételével a bíróság állapítja meg, amely körülmények mérlegelésénél nem hagyható figyelmen kívül a munkaadó üzleti eredménye sem. (C. 5.942/1927.)

8. §. Ha a munkaadó az alkalmazottnak a szolgálat tartamára természetben való járandóságként vagy bérletben lakást ad, a szolgálati szerződésnek megszűntével az alkalmazottnak az elköltözésre, illetőleg a lakás kiürítésére a méltányosságnak megfelelő időt köteles engedni. Vita esetében az 1552/1920. M. E. számú rendelet (lásd Budapesti Közlöny 1920. évi febr. hó 21. napján megjelent 42. számát) 13. §-ában megjelölt hatóság dönt.

III. Végkielégítés.

9. §. A szolgálati viszony megszűnése esetében az olyan alkalmazottat, aki munkaadójánál legalább öt évig megszakítás nélkül állott szolgálatban, végkielégítés illeti meg.

Végkielégítést köteles fizetni a munkaadó a vele legalább tíz évig szolgálati viszonyban állott oly alkalmazottnak is, akit 1919. évi augusztus hó 1. óta, de a jelen rendelet életbelépése előtt nem oly okok miatt bocsátott el szolgálatából, amelyért az alkalmazott felelős, és amely miatt a munkaadó az elbocsátás idején érvényben volt jogszabályok értelmében a szolgálati viszonyt felmondás nélkül rögtön hatállyal megszüntethette.

A végkielégítés összege minden betöltött három évi szolgálat után az alkalmazottat a szolgálati viszony megszűnésekor megillető munkabérnek egy hónapra eső része. A végkielégítés összege azonban nem haladhatja meg az alkalmazott egyévi munkabérét.

A végkielégítés összegének megállapításánál minden megkezdett három évi időszaknak szolgálatban töltött töredékét is arányosan számításba kell venni.

A 3. §-ban és a 7. §. második bekezdésében foglalt rendelkezések a végkielégítés tekintetében is irányadók.

Joggyakorlat.

1. A jogos ok nélkül azonnal elbocsátott alkalmazottat az öt megillető felmondási idő alatt is jogilag szolgálatban állónak kell tekinteni; ezen jogi döntésnek helyes jogi konzekvenciája pedig csak az lehet, hogy a végkielégítés szempontjából a számbajövő szolgálati viszony megszűnésének időpontjául a felmondási idő lejártának időpontja tekintendő. (B. T. 9.415/1924.)

2. Az irányadó tényállás szerint a felperes munkaköre egész alkalmaztatási ideje alatt nem változott, mindig raktárkezelő volt és csak az történt vele, hogy míg 1893. okt. 4-től 1920. febr. 1-ig fizetését hetibér alakjában kapta, addig 1920. febr. 1-től havidiás lett és segéd-tisztviselővé ki nevezetett. Ha tehát egyfelől az alperes az 1920. évben — és pedig az 1910/1920. M. E. sz. rendelet életbelépése előtt és anélkül, hogy felperes munkaköre bármilyen tekintetben bővült volna — a felperest önként a tisztviselői létszámba sorozta és a tisztviselőket megillető járandóságokban is részesítette, e ténye által az alperes olybá veendő, mint aki maga is elismerte, hogy a felperes addig is lényegileg tisztviselői tevékenységet fejtett ki, illetve ily munkakört töltött be. De az irányadó tényállás szerint a felperesre, mint raktárkezelőre, százmilliókra menő értékek kezelése volt bízva, amelyért felelős volt, ami már egymagában is meghaladja egy, az alpereséhez hasonló óriási üzemben egy hetibéres munkás szokásos munkakörét, illetve felelősségét, s így felperes már kezdet-től fogva lényegileg oly ipari tisztviselő volt, akinek az 1910/1920. M. E. sz. rendelet szerint végkielégítés jár és pedig egész szolgálati ideje alapján számítandólag. (B. T. 7.946/1925.)

10. §. Ha a munkaadó a szolgálati viszony megszűnéséből folyólag bármely címen a 4.424/1919. M. E. számú rendelet szerint öt terhelő köte-

lezettségen túlterjedő szolgáltatást nyújtott az alkalmazottnak, a többletet a 9. §. második bekezdésében említett végkielégítésbe beszámíthatja.

11. §. Nem illeti meg a végkielégítés azt az alkalmazottat, akit a szolgálati szerződést nem a munkaadó hibája miatt maga szünteti meg, vagy akit a munkaadó olyan ok miatt bocsát el szolgálatából, amelyért az alkalmazott felelős, és amely miatt az érvényben levő jogszabályok értelmében a munkaadó a szolgálati viszonyt felmondás nélkül rögtöni hatállyal felmondhatja.

12. §. Az alkalmazottat megillető végkielégítés az alkalmazott elhalálozása esetében annak eltartásra jogosult és arra rászoruló házastársát vagy kiskorú gyermekeit, ilyenek nem létében eltartásra jogosult vagy arra rászoruló szüleit, vagy nagyszülőit, ha pedig igényjogosult házastárs és igényjogosult gyermekek is van, felében a házastársat és felében a gyermeket vagy gyermekeket illeti meg.

13. §. A munkaadó a végkielégítés követelésére jogosult olyan alkalmazottnak, akinek a szolgálati viszony alapján nyugdíjigénye is van, a végkielégítést csak abban az esetben köteles kifizetni, ha az alkalmazott erre irányuló kívánságát a munkaadónak a felmondási idő lejártáig bejelenti. A munkaadó ilyen esetben a kifizetett végkielégítést az alkalmazott nyugdíj követeléséből levonhatja, illetőleg a nyugdíj fizetésére kötelezettől követelheti, hogy az alkalmazott részére járó nyugdíjat a végkielégítési összeg teljes törlesztéséig az ő kezéhez fizesse ki.

21. §. Üzletátruházás esetében a 14–20. §-ok szerint a munkaadót megillető jogokat és kötelezettségeket a jogutódra átszállottaknak kell tekinteni. A 17. §-ban megállapított igényét azonban az alkalmazott mind az átruházóval, mind a jogutóddal szemben csak abban az arányban érvényesítheti, amely arányban áll egyfelől az üzletátruházónál, másfelől a jogutódnál töltött szolgálati idő az alkalmazott követelésének összegére mérvadó összes szolgálati időhöz.

22. §. Az e rendelet alapján támasztható követelések eső esetében a tömeg tartozásaival, esődönkívüli kényszerbetegség esetében pedig a 4.070/1915. M. E. számú rendelet 31. §-ának első pontjában megjelölt költségekkel egy tekintet alá esnek.

23. §. A szolgálati szerződésnek a jelen rendelet 2–7., 9., 12. és 13. §-ának rendelkezéseitől az alkalmazott hátrányára eltérő kikötései érvénytelenek.

Joggyakorlat.

Nem alapos felperesnek az a felülvizsgálati panasza, hogy az okiratot kényszerhelyzetben írta alá, az tehát vele szemben nem érvényes, mert az okiratban foglalt kijelentést érvénytelenítő kényszer akkor forog fenn, ha az oly nagyfokú és ellenállhatatlan erejű, hogy az okirat aláíróját szabad akaratelhatározásában gátolja, nevezetesen, ha az aláíró jogellenesen fenyegetéssel bírták rá az aláírásra és alapos oka volt a féltelenre, vagy a másik fél az ő szorult helyzetét felismerve és azt kihasználva, reá nézve káros eselekmény elkövetésére bírta őt rá. Amde a fennforgó esetben az okiratot aláíró titkárnak az a kijelentése, hogy ha felperes az okiratot alá nem írja, felmondási időre járó illetményét nem egy összegben, hanem havonta fogja megkapni, a fenti értelemben vett olyan ellenállhatatlan erejű kényszernek, amely felperest szabad akaratelhatározásának gyakorlásában gátolta volna, nem tekinthető, mert az alperesnek joga volt a felperes munkaerejét a felmondási idő alatt is igénybe venni, tehát jogos volt az a kijelentése is, hogy erre az időre járó illetményét, úgy mint annak idején a fizetését, havonta fogja megkapni. (C. 4.259/1927.)

24. §. A szolgálati viszonyból a jelen rendelet életbelépése napjáig keletkezett jogigényekre nézve, amennyiben a jelen rendelet másként nem rendelkezik, a 4.424/1919. M. E. számú rendelet irányadó.

A jelen rendelet életbelépésével a kereskedősegedeknek és az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonya szempontjából

a 4.424/1919. M. E. számú rendelet 2., 4., 6—9., 11. és 13—15. §-ai hatályukat veszítik.

A m. kir. kormány 1920. évi 9.180. M. E. számú rendelete a munkaügyi bíraskodásról.

(A 25.900/1925. és a 62.999/1926.) M. E. számú rendelettel módosított szöveg.)

A munkaügyi bíróság hatásköre és szervezete.

1. §. A jelen rendeletben szabályozott eljárás (munkaügyi bíraskodás) alá és a kir. járásbírósnak mint munkaügyi bíróságnak hatáskörébe tartoznak — tekintet nélkül tárgyak értékére — a 3. §. utolsó bekezdésében meghatározott kivétellel mindazok a perek, amelyek az ipari munkaadó (iparos és kereskedő) és a vele magánjogi szerződés alapján szolgálati jogviszonyban álló munkavállaló (iparos- és kereskedősegéd, tanonc, gyári munkás, ipari és kereskedelmi vállalat tisztviselője stb.) közt, úgyszintén ugyanegy üzemben szolgálati jogviszonyban álló ipari munkavállalók között a szolgálati szerződésből merülnek fel, ideértve a szerződésszerű teljesítés elmulasztásából és a szolgálati viszony időelőtti megszűnéséből keletkező, valamint a munka tárgyain vagy eszközein okozott kár megtérítése végett indított pereket is.

A munkaügyi bíraskodás kiterjed azokra a perekre is, amelyek egyfelől az ipari munkaadók vagy munkavállalók közt, másfelől a másik szerződő féllel a szolgálati szerződés alapján egyetemleges kötelezettségben álló személy közt, vagy pedig egyfelől a munkaadó vagy a munkavállaló közt, másfelől a másik szerződő félnek jogutóda közt merülnek fel.

A munkaügyi bíraskodást Budapest egész területére nézve a budapesti központi kir. járásbíróság gyakorolja.

2. §. A jelen rendelet alkalmazásában ipari munkaadók és munkavállalók alatt azokat a munkaadókat és munkavállalókat kell érteni, akik a következő iparágakhoz tartozó ipari üzemek és vállalatok valamelyikében működnek, úgymint:

az ipartörvény (1884: XVII. törvénycikk) alá eső ipari és kereskedelmi vállalatokban;

az ipartörvény 183. §-ának a) pontjában említett termelési ágak valamelyikével kapcsolatos mellékipari üzemekben, ideértve az erdei fakitermelő, köfőjtő és egyéb e fajta vállalatokat is;

a bányatörvény alá eső vállalatokban (bányák, kohók és bányászati segédművek);

3. §. A jelen rendelet alkalmazásában nem tekinthetők ipari munkavállalóknak és így nem tartoznak munkaügyi bíraskodás alá:

az állami egyedárúsági, valamint az állami egyedárúsággal összekötött vállalatokban, működő közszolgálati és egyéb alkalmazottak;

4. §. A jelen rendelet alkalmazásában munkavállalóknak kell tekinteni a gyakornokokat és általában mindazokat is, akik kiképzetésük ideje alatt díjazást egyáltalában nem, vagy a munkájuknak megfelelően esélyebbet kapnak.

5. §. A munkaügyi bíróságnál előterjesztett keresetlevél visszautasításának nincs helye azon az alapon, hogy az ügy nem a munkaügyi bíróságnak hatáskörébe, hanem a járásbírósnak rendes hatáskörébe tartozik. A járásbíróság a nála tévesen mint a munkaügyi bíróságnál előterjesztett keresetlevél tárgyában az általános szabályok szerint jár el.

A járásbíróság sem utasíthatja vissza hatáskör hiányából azt a keresetlevelet, amelynek elbírálása munkaügyi bírósági hatáskörbe tartozik. Az

így előterjesztett keresetlevél tárgyában a bíróságra irányadó jogszabályok szerint jár el.

A bíróság határozata azon az alapon, hogy az ügy a munkaügyi bíróság vagy a rendes bíróság hatáskörébe tartozik, fellebbezettel meg nem támadható és hivatalból sem vizsgálható felül.

6. §. Amennyiben az 1. §-ban megjelölt per az általános szabályok szerint a községi bíróság hatáskörébe tartoznék, felperes a pert a községi bíróság előtt is megindíthatja. Egyebekben az eljárásra és az ügynek a munkaügyi bíróság elé vitelére a községi bíraskodásra vonatkozó jogszabályok azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy az e jogszabályokban említett bíróság alatt a munkaügyi bíróságot kell érteni.

Jegyzet.

A községi bíraskodásról az 1911: I. tc. 755—766. §-ai rendelkeznek.

7. §. Azok az iparosok, akik valamely ipartestületnek tagjai, úgyszintén az ezeknél alkalmazott segédek és tanoncok az 1. §. alá eső követeléseiket az illető ipartestület békéltető bizottsága elé (1884:XVII. tc. 141. §.) vihetik mindaddig, amíg egyikük a követelés tárgyában a keresetet a munkaügyi bíróságnál vagy a községi bíróságnál (6. §.) elő nem terjesztette.

Az ipartestület békéltető bizottságának jogerős határozata, valamint az előtte megkötött egyességről felvett jegyzőkönyv végrehajtható közokirat, amelynek alapján a végrehajtást az iparhatóság rendeli el és az közigazgatási úton a községek behajtásának módjára történik.

Az ipartestület békéltető bizottságának határozatával eldöntött ügyet a meg nem elégedő fél a határozat közlésétől számítandó nyolc nap alatt a munkaügyi bíróság elé viheti. A nyolcnapos záros határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye. Az 1911:I tc. 763. és 764. §-ában foglalt rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni.

Az 1884: XVII. tc. 141. §-nak 5. és 6. bekezdése ezekben az ügyekben nem nyer alkalmazást.

8. §. Az a kir. bíróság, amelynek székhelyén munkásbiztosítási bíróság van, mint a munkaügyi bíróság a bíróság ítéldbírájának elnöke alatt a munkaadók és a munkavállalók sorából kijelölt ülnökökből alakult háromtagú tanácsban tárgyal és határoz; egyébként a kir. bíróság mint munkaügyi bíróság egyesbíróként jár el. Az ülnökökkel alakuló munkaügyi bíróság elnöke a bíróságnak lehetőleg ugyanaz az ítéldbírája legyen, aki a bíróságnak mint munkásbiztosítási bíróságnak is elnöke.

Az igazságügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel — és amennyiben más miniszterek ügykörét is érinti, az illető többi érdekelt miniszterrel is — egyetértve az előbbi bekezdésben említett helyeken kívül levő bíróságokra nézve is elrendelheti, hogy a munkaügyi bíróságot ülnökök közreműködésével kell megalkotni, úgyszintén az ülnökökkel alakult munkaügyi bíróság hatóságát egy vagy több szomszédos bíróság egész területére vagy területének egy részére kiterjesztheti.

9. §. Az ülnökök kijelölésének módját a kereskedelemügyi miniszter az igazságügyminiszterrel — és amennyiben más miniszterek ügykörét is érinti, az illető többi érdekelt miniszterrel is — egyetértve, külön rendelettel szabályozhatja. Addig is, amíg ez a szabályozás megtörténik, az ülnököket a munkaadóknak és a munkavállalóknak a kereskedelemügyi miniszter által a többi érdekelt miniszterrel egyetértve, e célból összeállított jegyzékbe felvett egyesületei és testületei a jelen rendelet értelmében jelölik ki. A jegyzéket, valamint az abban beállt változásokat időnkint a Budapesti Közlönyben közzé kell tenni. A jegyzékbe csak törvény alapján vagy kormányhatóságilag megerősített alapszabályok alapján működő egyesületeket és testületeket lehet felvenni, amelyek hatósági vagy közérdekű gazdasági tevékenységet fejtenek ki. A jelen rendelet életbelépésekor

ülönkök kijelölésére jogosult egyesületeket és testületeket a mellékelt jegyzék tünteti fel.

A jegyzékbe felvett egyesületek és testületek mindegyike a munkaügyi bírósághoz négy, a lakosság és az ügyek számára hoz képest esetleg több ülnököt jelöl ki, még pedig közülük azok, amelyeknek az egész országra kiterjedő szervezete van, valamennyi munkaügyi bírósághoz, amely ülnökök közreműködésével jár el; amelyeknek pedig csupán helyi szervezete van, az ülnökök közreműködésével eljáró ahhoz a munkaügyi bírósághoz, amelynek területén székhelye van.

Az ülnökök kijelölését a jelen rendelet életbelépésétől, ülnökök közreműködésével eljáró újabb munkaügyi bíróság szervezése, valamint új egyesületnek vagy testületnek a jelen §-ban említett jegyzékbe felvétele esetében az illető rendelet életbelépésétől számított 15 napon belül kell annak a járásbírósnak vezetőjénél bejelenteni, amely ülnökök közreműködésével eljáró munkaügyi bíróság. A bejelentésnek tartalmaznia kell a kijelölt ülnök nevét, foglalkozását, szakmáját, nyelvismeretét, lakóhelyét és közelebbi lakáscímét; ha az ülnöknek telefonállomása van, a telefonállomás számát; továbbá, ha az ülnök valamely munkaadónál van alkalmazásban, a munkaadó nevét, foglalkozását, lakóhelyét, közelebbi lakáscímét és telefonállomásának számát is.

Ha a kijelölt ülnökök száma halál vagy más körülmény folytán csökken és a megüresült helyek betöltése a munkaügyi bíróság zavartalan működése érdekében szükséges, általában ha az ülnökök számának felemelése válik szükségessé, a kijelölő egyesület vagy testület a járásbírósnak vezetőjének felhívására az ülnöki jegyzéket új tagokkal egészíti ki.

10. §. Az ülnökök kijelölésére jogosult egyesület és testület a kijelölést nemcsak közvetlenül gyakorolhatja, hanem azt valamely helyi csoportjára vagy bizottságára is bízhatja. Ha az egyesület vagy testület, illetőleg annak helyi csoportja, vagy bizottsága az ülnököket a megszabott időben be nem jelenti, a kereskedelemügyi miniszter a járásbírósnak vezetőjének jelentése alapján az illető egyesületet, vagy testületet, illetőleg annak helyi csoportját vagy bizottságát a jegyzékből egyszersmindenkorra vagy meghatározott időre törölheti.

11. §. Ülnökiül csak a férfinemhez tartozó olyan önjogú, feddhetlen életű magyar állampolgár jelölhető ki, aki életének huszonhatodik évét betöltötte, az illető járásbírósnak székhelyén lakik és szakmájában legalább három év óta működik.

A kijelölt egyén az ülnöki tisztelet elfogadni köteles; fontos okból azonban felfüggesztést kérheti a munkaügyi bíróság elnökétől, kinek e tárgyban hozott végzése ellen felfolyamodásnak van helye.

12. §. Az ülnökök ebben a minőségükben közhivatalnokok; legkésőbb működésük megkezdésekor a munkaügyi bíróság elnöke előtt fogadalmat tesznek arra, hogy a tiszttükkel járó köteleességeket hiven, pontosan és részrehajlás nélkül fogják teljesíteni és a hivatali, üzleti és az üzemi titkot megőrzik.

Az ülnökök az őket kijelölő egyesület vagy testület kiküldése (18. §.) alapján, illetőleg az elnök meghívására megjelenni és a munkaügyi bíróság tárgyalásán résztvenni kötelesek.

Azt az ülnököt, aki az eljárás rendjét zavarja, vagy pedig köteleességeit egyébként megszegi, úgyszintén különösen azt, aki a tárgyaláson szabályszerű megidézés dacára egyáltalában nem, vagy késedelmesen jelenik meg és ezzel a tárgyalás elhalasztására ad okot, az elnök négyezer pengőig terjedhető pénzbírsággal sújthatja s az okozott költségben is marasztalhatja. Ismétlés esetében ezenfelül a kifogás alá eső ülnök nevét a kiszabott pénzbírság okának megemlítésével közölni kell az öt kijelölő egyesülettel vagy testülettel, amely köteles más ülnök kijelöléséről gondoskodni (11. §.). Az 1911. I. tc. 297. §-a megfelelően alkalmazandó. A pénzbírságban marasztaló határozat ellen közlésétől három nap alatt egyfokú halasztó hatályú felfolyamodásnak van helye a kir. törvényszékhez.

Az ülnökök állása tiszteletbeli; a munkavállaló ülnök azonban az idő-

mulasztása folytán szenvedett kára fejében külön-külön minden ügyben mindegyik tárgyalásért (20 korona) díjazásban részesül, amelyet neki az e célra előlegezett összegből (17. §.) a tárgyalás befejezése után azonnal ki kell fizetni.

Az ülnök részére az időmulasztásért járó kárpótlást az igazságügy-miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel és a többi érdekelt miniszterrel egyetértve, a szükséghez képest az előbbi bekezdéstől eltérően szabályozhatja.

Jegyzet.

(Az 1911:I tc. 297. §-a: Ha a tanu elmaradását alapos okkal kimenti, a költségben és büntetésben nem marasztalható, ha pedig már el volna marasztalva, a marasztaló határozatot hatályon kívül kell helyezni.

A perbíróság a tanu által előadott körülmények figyelembe vételével a kiszabott pénzbüntetést leszállíthatja.

A tanu e részben bejelentését és kérelmeit benyújthatja írásban, vagy a jegyzőkönyvvezetőnél jegyzőkönyvbe mondhatja, legkésőbbben azonban a kihallgatásra kitűzött legközelebbi határnapon, amelyen a tanu megjelent, szóval kell előadni.

A bíróság a tanu kérelme felől a felek meghallgatása nélkül határozhat.

A kérelmet megtagadó határozat ellen felfolyamodásnak van helye. A kérelemnek, valamint a megtagadó határozat ellen használt felfolyamodásnak a végrehajtás elrendelésére és folytatására halasztó hatálya van.)

13. §. Az ülnökök együttalkalmazását és egyes ügyekben való közreműködését kizáró körülmények tekintetében az 1911:I törvényeik rendelkezései irányadók. Az ülnökök kizárása felől az elnök határoz.

14. §. Ha a munkavállalók köréből kijelölt ülnök munkaadója előtt igazolja, hogy ülnöki minőségben tárgyalásra megidéztek, a munkaadó nem akadályozhatja őt meg abban, hogy ülnöki tiszttségének eleget tehessen.

Az a munkaadó, aki alkalmazottját ülnöki tiszttségének teljesítésében kellő indok nélkül megakadályozza, amennyiben eselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és négyszáz pengőig, ismétlés esetében pedig nyolcszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A munkaügyi bíróság eljárása.

15. §. A munkaügyi bíróság előtti eljárásban általában a polgári peres eljárásnak a járásbíróági eljárásra vonatkozó szabályai nyerne alkalmazást a jelen rendeletben megállapított eltérésekkel.

Idézek kibocsátásához és a tárgyaláson kívül teljesítendő más bírói eselekményekhez ülnökök közreműködése abban az esetben sem szükséges, ha a munkaügyi bíróságnak egyébként ülnökök közreműködésével kell eljárnia.

16. §. Az első tárgyalásra az elnök az ülnököket oly helyeken sem idézi meg, ahol a munkaügyi bíróság ülnökök közreműködésével jár el.

Az elnök mint egyesbíró intézi el a pert mulasztás, elismerés, elállás vagy lemondás esetében, valamint akkor is, ha pergátló körülmények folytán a pert meg kell szüntetni.

A jogvitának vagy egyes vitás kérdéseknek egyesség útján elintézését minden esetben meg kell kísérelni és ezt a per folyamán több ízben is meg lehet ismételni.

17. §. Ha a munkaügyi bíróság előtt indított per az előbbi §. értelmében befejezést nem nyert, vagy ha a pergátló kifogást az elnök elveti, az elnök meghallgatja a feleket, hogy ülnökök alkalmazását kívánják-e vagy sem. Ha a felek egyértelműen kijelentik, hogy az ülnökök alkalmazását nem kívánják, az elnök az ügyet mint egyesbíró nyomban folytatólagosan tárgyalja. A feleknek azt a nyilatkozatát, hogy ülnökök alkalmazását nem kívánják, jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Ha az előbbi bekezdésben említett eset nem forog fenn, az elnök a felperest, vagy ha az ülnökök alkalmazását csak az alperes kívánta, az alperest felhívja, hogy (20 K) ülnöki díjat nyomban vagy meghatározott idő alatt a járásbíróság vezetőjénél fizesse le, mert különben az ülnökök megidézését mellőzi. Újabb tárgyalás esetében újabb ülnöki díj jár, amelyet ugyanilyen következmény terhével kell előlegezni. Az ülnöki díj befizetett összegét a perköltséghez kell számítani. Az ülnöki díj a bírósági irodától másfelől nem előlegezhető.

18. §. Ha az előbbi §. értelmében ülnökök alkalmazása szükséges, a munkaügyi bíróság elnöke az ügy folytatálagos tárgyalására lehetőleg 15 napnál nem hosszabb időre eső határnapot tűz ki, amelyre az ülnöki díj lefizetése után az illetékes egyesületnek vagy testületnek egyidejű értesítésével egy munkaadót és egy munkavállalót hív meg a bírósághoz kijelölt ama ülnökök sorából, akik a feleknek a tárgyaláson bejelentett szakmájába vagy az azzal rokonszakmába vágó foglalkozást űznek. Az elnök — ha késedelemmel nem jár — közvetlenül az egyesületet vagy testületet hívja fel az illető szakmába tartozó ülnököknek a kitűzött tárgyalásra kiküldése iránt; ilyen esetben az ülnököknek személy szerint megidézése nem szükséges.

Ha a kitűzött határnapon a szabályszerűen megidézett, illetőleg az egyesület vagy testület részéről kiküldött ülnökök valamelyike meg nem jelenik, az elnök az ügyben az ülnökök közreműködésének mellőzésével mint egyesbíró járhat el és határozhat.

Egyesbíróként jár el és határoz a munkaügyi bíróság elnöke akkor is, ha a kötelezett az ülnöki költség fedezetére a megszabott összeget a kitűzött határidőben le nem fizeti.

A jelen §. szerint ülnökök közreműködésével megtartandó tárgyalások kitézésénél azt a szempontot kell szem előtt tartani, hogy ugyanegy szakma körében keletkezett perek ugyanazon a napon legyenek tárgyalhatók s ekkép az ülnökök ugyanazon a napon a szakmájuk körébe eső több ügy tárgyalásában is vehessenek részt.

19. §. A tárgyalást az elnök vezeti. A bíróság tagjait a perrendtartás szerint megillető kérdései jog az ülnököket is megilleti.

A tárgyalási jegyzőkönyvbe az ülnökök nevét is fel kell jegyezni. Jegyzőkönyvvezetőt lehetőleg alkalmazni kell.

20. §. Az ülnökökkel eljáró munkaügyi bíróság szavazattöbbséggel határoz. Határozatának meghozatalánál az ügy megvitatása után szavazás előtt a bíróság elnöke ismerteti az ügy állását, saját véleményét előre nyilvánítja és indokolja. Egyebekben a határozathozatalnál a törvényszéki ügyviteli szabályoknak megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a többség határozatától eltérő külön véleményét az ülnök is jogosult beadni.

A határozatot a tárgyalás napján kell kihirdetni; a kihirdetést elhalasztani nem szabad. A határozatot az elnök írja alá.

21. §. Azokon az illethekeken felül, amelyeket a polgári peres eljárás általános szabályai szerint, tekintet nélkül a fellebbezvitelre, végrehajtatóknak kell nyilvántartani, ugyanígy végrehajtatóknak kell nyilvántartani a munkaügyi bíróságnak olyan ítéletét is, amely a szolgálati viszony megkezdése vagy folytatása tárgyában felmerült vitát dönti el, vagy amely a munkaadót a munkavállaló szolgálati könyvének (működési bizonyítványának) kiadására kötelezi.

A végrehajtást a munkaügyi bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete alapján is az általános szabályok szerint ülnökök közreműködése nélkül kell elrendelni. Ugyanez áll a végrehajtási eljárás során felmerülő egyéb bírói eselekményekre is.

Ha a munkaügyi bíróság a munkaadót a szolgálati viszonyból folyó járandóság (felmondási időre járó munkabér, végkielégítés stb.) fizetésére kötelezi, ítéletét az utólagra élvezett egyhónapi járandóság, de háromszáz pengőt meg nem haladó összeg erejéig fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak kell nyilvánítni.

Fellebbvitel.

22. §. A munkaügyi bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, ha a per tárgyának értéke százhatvan pengőt meg nem halad. (I. M. 62.999/1926.)

A munkaügyi bíróságnak ítélete ellen beadott fellebbezés tárgyában a törvényszék tanácsa ülnökök közreműködése nélkül nyilvános előadás alapján határoz; ha azonban szükségesnek látja, szóbeli tárgyalást rendelhet.

Egyebekben a fellebbviteli eljárásra a polgári peres eljárás szabályai az irányadók.

Vegyes és záró rendelkezések.

23. §. A jelen rendelet alá nem eső munkaadók és munkavállalók szolgálati jogviszonyából felmerülő perekben az 1918. évi október hó 31. napján érvényben volt eddigi törvényes jogszabályok értelmében hivatott hatóságok az erre nézve irányadó eljárási szabályok szerint járnak el.

24. §. Nem tartozik a munkaügyi bíróság hatáskörébe a munkavállaló részére a szolgálati viszonytal kapcsolatokban ellenérték (bér) fejében vagy enélkül használatra átengedett lakás, lakásrész, szoba, vagy egyéb helyiség kiűritése vagy visszabocsátása tárgyában felmerülő vitás kérdések elbírálása.

Ha a munkaügyi bíróság a munkaadót szolgálati viszonyból folyó járandóság (felmondási időre járó munkabér, végkielégítés stb.) fizetésére kötelezi, ítéletét az utoljára élvezett egyhónapi járandóság, de háromszáz pengőt meg nem haladó összeg erejéig fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtónak kell nyilvánítani. (I. M. 62.999/1926.)

25. §. Ez a rendelet 1920. évi november hó 1. napján lép életbe.

Melléklet a m. kir. kormány 9.180/1920. M. E. számú rendeletéhez.

Jegyzék a munkaadóknak és a munkavállalóknak a munkaügyi bírósághoz ülnök kijelölésére jogosított egyesületeiről és testületeiről.

A) Munkaadók egyesületei és testületei.

Országos bányászati és kohászati egyesület.
Magyar vasművek és gépgyárak országos egyesülete.
Magyar bánya- és kohóvállalatok egyesülete.

B) Munkavállalók egyesületei és testületei.

Magyarországi bánya- és kohómunkások szövetsége.

1912 : LIV. tc. a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tc. életbeléptetéséről.

26. §. Az 1884:XVII. törvénycikkben foglalt ipartörvény 176. §-ának második bekezdésében a «törvény rendes útja» alatt, tekintet nélkül a per tárgyának értékére, a járásbírósgot kell érteni.

Az (iparhatóságtól, illetőleg a) békeltető-bizottságtól a bíróság elé vitt ügyekben kizárólag az a járásbírósg illetékes, amelynek területén (az iparhatóság vagy) az ipartestület székhelye van.

Ha (az iparhatóság vagy) a békeltető-bizottság jogerősen kimondta hatáskörének hiányát, a bíróság a megelőző eljárás hiánya (Pp. 186. §. 2. p.) miatt nem tagadhatja meg az eljárást.

A bíróság elé vitt ügyekben követendő eljárást egyebekben az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

I. M. 1914. évi 72.400. sz. r. az iparhatóságtól vagy az ipartestület békeltető bizottságától a járásbírószág elé vitt ügyekben követendő eljárásról.

Jegyzet.

Ez a rendelet a munkaügyi bíráskodásról szóló rendeletre tekintettel csak annyiban van hatályban, amennyiben az ipartestület békeltető bizottságától a járásbírószág elé vitt ügyekben követendő eljárást szabályozza. (9.180/1920. M. E. sz. 7. §.)

(E rendelet a bányászatra csak a tanoncügy szempontjából vonatkozik.)

Az iparhatóságtól vagy az ipartestület békeltető bizottságától a járásbírószág elé vitt ügyekben követendő eljárást a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tc. életbeléptetése tárgyában alkotott 1912 : LIV. tc. 26. §-ának utolsó bekezdésében kapott felhatalmazás alapján következőképpen szabályozom:

1. §. Az 1884 : XVII. törvénycikkbe foglalt ipartörvény 176. §-ának 2. bekezdése értelmében az iparhatóság, illetőleg a békeltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számítandó nyolc nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni; a törvény rendes útja alatt az 1912 : LIV. tc. 26. §-a értelmében, tekintet nélkül a per tárgyának értékére, a járásbírószágot kel érteni.

A határozattal meg nem elégedő félnek a bírószág elé vitelére irányuló bejelentését szóval vagy írásban az eljáró iparhatóság vagy békeltető bizottság előtt kell megtennie. Ez a hatóság a bejelentést tartalmazó iratot vagy az arról készült jegyzőkönyvet az ügy minden iratával együtt, a bejelentéstől számítva, legkésőbb nyolc nap alatt megküldi annak a járásbírószágnak, amelynek területén székhelye van, a megtámadott határozat rendelkező részét azonban másolatban megtartja s arra a megtámadó félnek nevét, a bejelentés napját és az iratok elküldésének napját a járásbírószág megjelölésével feljegyzi.

Az első bekezdésben említett nyolc napi határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye, az igazolási kérelmet a bejelentésben kell előadni s erről a járásbírószág az ügy érdemének tárgyalása előtt határoz.

2. §. Az előbbi §. értelmében a járásbírószág elé vitt azokban az ügyekben, amelyek a törvény szerint az iparhatóságnak vagy az ipartestület békeltető bizottságának hatáskörébe tartoznak, a járásbírószági eljárásnak a polgári perrendtartásban megállapított szabályait a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

1. ha az iparhatóság vagy a békeltető bizottság jogerősen kimondta hatáskörének hiányát, az 1912 : LIV. tc. 26. §-ának rendelkezése értelmében a járásbírószág a megelőző eljárás hiánya (1911 : I. tc. 180. §. 2. pont) miatt nem tagadhatja meg az eljárást;

2. ha a kitűzött tárgyaláson a felek valamelyike meg nem jelent, a mulasztás következményeire az 1911 : I. tc. 445. §-át kell alkalmazni, azzal a különbséggel, hogy az ügy eldöntésében az iparhatóság vagy a békeltető bizottság előtti jegyzőkönyv tartalmát figyelembe kell venni;

3. az ítélet ellen ellentmondásnak nincs helye.

A járásbírószág a per eredményéhez képest az iparhatóság vagy a békeltető bizottság előtt felmerült költség viseléséről is határoz.

3. §. Ha az ügyet a járásbírószág elé vitték, a bírószág az iparhatóság vagy a békeltető bizottság határozatának végrehajtását kérelemre felfüggesztheti, ha az előterjesztett adatokból valószínűnek mutatkozik a követelés alaptalansága és az, hogy a végrehajtás veszélyeztetve van.

A felfüggesztés iránt a kérelmet a bejelentésben (1. §.) is elő lehet terjeszteni és az ellenfél meghallgatása nélkül is el lehet intézni.

A bírószág a felfüggesztést a kérelmező által nyújtandó biztosítéktól teheti függővé.

A bírószág a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát kérelemre visszavonhatja.

A végrehajtás felfüggesztése, vagy a felfüggesztés visszavonása tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbevitelnek nincs helye.

A végrehajtás felfüggesztésének az a hatálya, hogy a végrehajtás foganatosítása csak a követelés biztosításáig terjedhet és ezért — a végrehajtási törvényben szabályozott előzetes árverés eseteit kivéve — árverés el nem rendelhető és nem foganatosítható, a végrehajtás következtében befolyt pénzüsszeg a végrehajtató kielégítésére nem fordítható, hanem bírói kézbe teendő le, a lefoglalt követelés a lefoglaltatóra át nem ruházható, sem kezéhez nem utalványozható; helyettesíthető ingóság vagy értékpapíros kiadása iránt folytatott végrehajtás esetében pedig csak a marasztalás tárgya lefoglalásának és zár alá vételének, a marasztalás tárgyának hiánya esetében pedig a tárgy egyenértéke erejéig vezetendő foglalásnak van helye.

A végrehajtás felfüggesztése esetében a járásbírószághoz megkeresésére, a végrehajtási iratokat is meg kell küldeni.

4. §. (Ez a §. a munkásbiztosítási bíraskodásról szóló 1921 : XXXI. tc. 28. §-a következtében hatályát veszítette.)

5. §. Ez a rendelet a polgári perrendtartással egyidőben 1915. évi január hó 1. napján lép életbe és alkalmazni kell mindazokban az ügyekben, amelyekben az eljárást az életbelépés időpontjában a járásbírószág előtt még nem fejezték be, akkor is, ha ezekben az ügyekben az iparhatóság vagy a békéltető bizottság az eljárást az életbelépés előtt már befejezte.

A munkások törvényellenes összebeszélései.

204. §.

A bánya- és hutamunkásoknak avégettli összebeszélései, hogy munkamegtagadás, a szolgálatbani ellenszegülés, vagy más eszközök által magasabb bért, vagy más feltételeket esikarjanak ki, s az errei izgatás, miképp legyen megbüntetendő, a büntetőtörvény szabályai (481. §.) által határozatnak meg.

Jegyzet.

A szövegben közölt törvényszakasz az osztrák btk. §-a. Ehelyett a magyar büntetőtörvény alább következő §-ai nyerne alkalmazást.

1878. évi V. törvénycikk büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.

VII. fej. A magánosok elleni erőszak.

Jegyzet.

(Hatáskör: jelenleg a törvényszék tanácsa (1897 : XXXIV. tc. 17. §. 1. p.). A 177. §-ba ütköző vétség a járásbírószág hatáskörébe tartoznék. 1897 : XXXIV. tc. 118. §. 1. p.), de jelenleg a cselekmény az 1912 : LXIII. tc. 20. §. 1. bek. folytán büntetté minősül.)

177. §. A magánosok elleni erőszak vétségét követi el, és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő: aki a munkabér felemelése vagy leszállítása végett, valamely munkás, vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval vagy tettel bántalmazza, vagy erőszakkal fenyegeti.

Ugyanezen büntetés alá esnek azok is, akik gyárak, műhelyek, vagy azon helyiségek előtt, ahol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetőleg tartózkodási helye előtt összeesortosulnak avégett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják.

1912. évi LXIII. törvényeik a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

II. fej. A büntetőtörvénykönyvek módosítása és kiegészítése.

20. §. Aki az 1878: V. tc. 177. §-ában meghatározott eselekményt háború idején követi el, három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Aki háború idején a hadviselés megnehezítése vagy megghiúsítása végett munkásokat a munka közös beszüntetésére, munkaadókat munkásoknak, vagy munkásokat munkaadóknak kizárására reábir, vagy a munka közös beszüntetésére munkások vagy munkaadók kizárására az 1878: V. tc. 171. §-ának első bekezdésében meghatározott módon felhív, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Ugyane büntetés alá esnek azok is, akik az előbbi bekezdésben meghatározott célból az 1878: V. tc. 177. §-ának második bekezdésében meghatározott csoportosulással a munka megkezdését vagy folytatását akadályozzák.

Aki háború idején, tudva, hogy a munka közös beszüntetésének, a munkások vagy a munkaadók kizárásának célja a hadviselés megnehezítése vagy megghiúsítása, a munka beszüntetésében résztvesz, munkásokat vagy munkaadókat kizár, vétséget követ el és három évig terjedhető fegyházzal, pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyane büntetés alá esik az, aki a jelen §. második és harmadik bekezdésében meghatározott eselekményt, bár nem a negyedik bekezdésben meghatározott célból követi el, ha a eselekmény a hadviselés érdekeit érinti.

Jegyzet.

A 8000 és 4000 K mellékbüntetésül alkalmazott pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezések hatályukat veszítik: 1828: X. tc. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról. 3. §.

Az első bekezdést a jelenben elkövetett eselekményekre is alkalmazni kell, ellenben a 2-5. bekezdések a háborús állapot megszűnése következtében az ilyen eselekményekre nem nyernek alkalmazást.

1884. évi XVII. törvényeik. Ipartörvény.

162. §. Összebeszélések, melyekkel a munkások oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék, s általában tőlük jobb munkafeltételeket esikarjanak ki; úgyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása céloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítására, akik azokkal szakítanak, — jogérvénnyel nem bírnak.

164. §. Aki a 162. §-ban említett összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése vagy foganatosítása céljából a munkaadókat vagy munkásokat szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés, vagy tetteleg bántalmazás által akadályozza vagy akadályozni törekszik; az, amennyiben a büntető törvények szerint súlyosabb büntetésnek helye nem volna, (300 forintig terjedhető) pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető.

P. M. 1908. évi 32.216. sz. r. a sztrájkstatisztika tárgyában.

A sztrájk statisztikai adatgyűjtés eredményeinek évnegyedenként való közzétételése céljából meghagyom a bányakapitányságnak, hogy kerületében a bányászati és kohászati vállalatok körében előforduló sztrájkokról és munka-kizárásokról befejeztük után rögtön, legkésőbb azonban a negyedév utolsó hónapjának, azaz március, június, szeptember és december hónapok elsejéig a kitöltött kérdőíveket hozzám okvetlenül terjessze be. Amennyiben pedig ennek valamely esetben akadályja volna, pl. a munkaviszály még nem nyert befejezést, úgy a kérdőívnek

esupán a bányaműveleti ág megnevezésére, a sztrájkban résztvevő bányaművek (kohóművek) helyére, számára, tulajdonosára, a munkabeszüntetés kezdetére, a foglalkoztatott és szünetelő munkások számára vonatkozó adatai töltendőek ki egyelőre s ennek oka a «Megjegyzések» című rovatban tüntetendő fel.

Ezen kérdőívek a további adatokkal leendő kiegészítés végett a bányakapitánysághoz vissza fognak küldetni.

Meghagyom ezúttal is a bányakapitányságnak, hogy a statisztikai kérdőíveket mindenkor a legnagyobb gondossággal és oly módon töltsék ki, hogy azok a kísérő jelentés nélkül is teljes és hű képét adják az egész sztrájkmozgalom lefolyásának, miértis különös súlyt helyezek arra, hogy a kérdőív «Megjegyzések» című rovatában, avagy esetleg a kérdőívhez csatolt külön lapon, az illető sztrájk, vagy kizárási eset keletkezésének és lefolyásának kimerítő leírása mindenkor közöltessék.

Joggyakorlat.

Vonatkozással a sztrájk-statisztikai adatgyűjtés tárgyában 1908. évi 32.216. sz. a. kelt körrendeletemre, meghagyom a bányakapitányságnak, hogy jövőben a bányászat és kohászat körében előfordult sztrájkokra és kizárásokra vonatkozó statisztikai kérdőíveket közvetlenül a m. kir. központi statisztikai hivatalnak küldje meg. (P. M. 85.229/1908.)

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 1921. évi 73.623. számú rendelete az „Ipari Békéltető Bizottság” szervezeti és eljárási szabályainak megállapításáról.

1. §. Az ipari békéltető bizottság elnökén és elnökhelyettesein kívül tizenhét tagból áll. Az elnököt, az elnökhelyetteseket és a bizottság tagjait a kereskedelemügyi m. kir. miniszter nevezi ki. Még pedig az elnököt, az elnökhelyetteseket és négy tagot a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a kereskedelemügyi minisztériumban és a pénzügyminisztériumban alkalmazott tisztviselők sorából, két-két tagot a Pénzügyi Központ, a Takarékpénztárak és bankok egyesülete, a Magyar Vasművek és Gépgyárosok Országos Egyesülete, három tagot a Baross Szövetség és négy tagot a Gyáriparosok Országos Szövetsége által kijelölt szakemberek közül.

Tagjai továbbá a bizottságnak a kereskedelemügyi minisztérium gyáripari (XVI.) szakosztályának előadói, akik egyszersmind az ipari békéltető bizottság előtt tárgyalandó ügyek szakelőadóiként működnek, a határozathozatalnál azonban szavazati joguk nincs.

A bizottság jegyzőit a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a minisztérium személynévi létszámához tartozó tisztviselők sorából jelöli ki.

2. §. A bizottság elnökből és négy tagból álló tanácsban határoz.

A tanács elnöke a bizottság elnöke vagy elnökhelyettese, esetleg az elnök vagy az elnökhelyettes által a bizottságnak az elnökléssel megbízott tagja.

A tanács négy tagja közül kettőt a kereskedelemügyi minisztériumban, illetőleg a pénzügyminisztériumban alkalmazott tisztviselők közül kinevezett tagok sorából, kettőt pedig az érdekeltségek kijelölése alapján kinevezett tagok sorából kell meghívni.

A tanács a felek egyező kérelmére elnökből és két tagból is alakulhat. Ebben az esetben az egyik tagot a köztisztviselők, a másik tagot az érdekeltségek kijelölése alapján kinevezett tagok sorából kell meghívni.

3. §. A békéltető tárgyalást az elnök tűzi ki. Ő jelöli ki az ügy előadóját és idézi meg a feleket. Az elnök hívja meg a tárgyalásra a tanács tagjait, még pedig az érdekeltségek által kijelölt bizottsági tagokat, az ügyek természetének megfelelően, szakmák szerint.

Gondoskodik a tárgyaláson való megjelenésben akadályozott tagok pótlásáról.

A bizottság határozatait szótöbbséggel hozza.

A bizottság tárgyalásairól jegyzőkönyvet kell felvenni. A jegyzőkönyvet az elnökön és jegyzőn kívül a bizottságnak a tárgyaláson résztvevő valamennyi tagja aláírja.

A bizottság határozatait az elnök írja alá.

4. §. Ha a békéltető tárgyalásra szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg a felek mindegyike, erről jegyzőkönyvet kell felvenni; amennyiben kétszeri idézésre sem jelenének meg a megidézett felek, meg kell állapítani, hogy a békéltető eljárás sikerre nem vezetett, s egyúttal az iratokat az 1.360/1921. M. E. számú rendelet 19. §-ának 2. bekezdése értelmében meg kell küldeni az illetékes bíróságnak.

5. §. Az ipari békéltető bizottság véghatározatának meghozatalát elhalaszthatja addig, amíg a félnek az eljárás alapjául szolgáló követelésével vagy tartozásával összefüggő oly követelése, illetőleg tartozása tárgyában, amely az úgynevezett népköztársaság és az úgynevezett tanácsköztársaság idejében létrejött közszállítási és közmunkaszerződések tárgyában 1.370/1921. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet hatálya alá esik, döntés nincsen.

6. §. Az 1.370/1921. M. E. számú rendelet 3. §-ára figyelemmel, mind az ipari békéltető bizottság, mind a véleményező bizottság egymásnak kölcsönösen megadni kötelesek mindazokat a felvilágosításokat, és rendelkezésre tartoznak bocsátani mindazokat az adatokat, amelyeket egyik bizottság a másiktól kér.

7. §. A kérelmező fél köteles a békéltető eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztésével egyidejűleg, illetőleg, ha a kérelmet már előterjesztette volna, a jelen rendelet kihirdetésétől számított 15 nap alatt a kereskedelemügyi m. kir. minisztérium házi pénztáránál a követelés tőkeösszege $\frac{1}{2}$ %-ának (egyfél %) megfelelő összeget eljárási költség címén befizetni. A költség kiszámításánál minden megkezdett ezer korona teljes egésznek veendő. A kérelem tárgyalása csak az eljárási költség befizetésének igazolása után tűzhető ki.

Amennyiben a tárgyalás során a felek valamelyike részéről az ügy érdekében helyszíni szemle, könyvvizsgálat, esetleg leltár felvétele kívánatnak, az ezzel járó költség a kérelmező fél által viselendő. E külön eljárás költségeit a bizottság által megállapítandó összegben a fél még az eljárás megkezdése előtt köteles a kereskedelemügyi m. kir. minisztérium házi pénztáránál letétbe helyezni.

A bizottság elnökének, elnökhelyettesének, tagjainak, valamint jegyzőinek az eljárási költség címén befolyó összegekből a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ülésenkint jelenléti díjat engedélyez. A maradvány az államkincstárt illeti.

8. §. Az ipari békéltető bizottság elé utalt ügyek kezeléséről és azoknak a tárgyalásra előkészítéséről a kereskedelemügyi m. kir. minisztérium (XVI. szakosztálya) gondoskodik.

A békéltető eljárás megindítása iránt benyújtott kérvények és az eljárás során benyújtandó egyéb beadványok, valamint mellékleteik a közigazgatási beadványokra, illetőleg mellékleteire érvényes bályegilleték alá esnek.

A m. kir. minisztérium 1923. évi 6405. M. E. számú rendelete az ipari bérviszályok békés elintézése céljából létesítendő egyeztető bizottságokról.

Az ipari bérviszályok békés elintézése céljából létesítendő egyeztető bizottságok ügyében a m. kir. minisztérium az 1923/24. költségvetési év első hat hónapjában viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról szóló 1923: XXXII. tc. 21. §-ának 2. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Ha az ipari munkaadó és az ipari munkások közt a munkabér tekintetében olyan súlyos viszály támad, amely a munka békés menetét veszélyeztet, egyeztető eljárásnak van helye, ha a viszályt nem sikerült

a feleknek egymás közt elintéznöök, és ha a felek valamelyike az illetékes iparfelügyelőnél (főfelügyelőnél) erre vonatkozó bejelentéssel az egyeztetés megkísérlését kívánja.

2. §. A kereskedelemügyi miniszter, az ipari főfelügyelő, továbbá — a budapesti iparfelügyelő kivételével — minden iparfelügyelő mellé három békéltetőt nevez ki, akiknek megbízatása visszavonásig tart.

A kinevezett békéltetők névsorát a Budapesti Közlönyben közzé kell tenni.

A békéltetők illetékessége az illető iparfelügyelő kerületére, az ipari főfelügyelő mellé kinevezett békéltetők illetékessége pedig a budapesti iparfelügyelő kerületére terjed ki. Az utóbbiak járnak el akkor is, ha a vizsály több iparfelügyelői kerületbe tartozó üzemek munkaadói és munkásai közt keletkezett. A kereskedelemügyi miniszter az egyeztetéssel az ipari főfelügyelő mellé kinevezett békéltetőket bizhatja meg akkor is, ha a munkaviszály a budapesti iparfelügyelő kerületén kívül egy helyen támadt ugyan, de országos jellegűnek látszik.

3. §. Az iparfelügyelő (főfelügyelő) köteles a nála történt bejelentés (1. §.) után haladéktalanul értesíteni az eljárásra hivatott békéltetőt. Ha az iparfelügyelő arról értesül, hogy a vizsály több iparfelügyelői kerületben levő üzemet érint, a békéltetők értesítése nélkül az ipari főfelügyelőnek tesz jelentést.

Az iparfelügyelő (főfelügyelő) a munkaviszályról a m. kir. állami munkaközvetítő hivatalt is értesíti.

Ha a felek nem egyeznek meg abban, hogy a három békéltető közül melyik végezze az egyeztetést, és a békéltető személyére vonatkozólag az iparfelügyelőnek (főfelügyelőnek) a béregyeztető eljárás kérelmezése alkalmával bejelentést nem tettek, úgy az eljárásra a közzétett névsorban első helyen megnevezett békéltető hivatott, kivéve, ha személye ellen az első tárgyalás megkezdéséig az érdekelt felek valamelyike kifogást emel. Mind a munkaadók, mind a munkások csak egy ízben és csak egy békéltető ellen emelhetnek kifogást.

Ha az eljárásra hivatott békéltető az eljárásban akadályozva van, vagy ellene az első tárgyalás megkezdéséig kifogást emeltek, helyébe a sorrendben következő békéltető lép. Ha az egyeztetők egyike sem járhatna el, vagy ha azt különös körülmények indokolják, a kereskedelemügyi miniszter egyes esetekben mást bizhat meg az egyeztetés vezetésével.

4. §. A békéltető az értesítés (1. §.) megtörténte után köteles az egyeztető eljárást haladéktalanul megindítani s e végből — ha szükségesnek tartja — a helyszínére, a legrövidebb határidőre egyeztető bizottsági tárgyalást kitűzni és arra a feleket meghívni.

A bizottsági tárgyaláson a munkaadók vagy személyesen, vagy igazolt megbízottjuk útján, de legfeljebb öten, a munkások pedig legfeljebb öt igazolt megbízottjuk által képviselve jelenjenek meg.

Az egyeztető bizottság tagjává történt megválasztás elfogadása kötelező.

Az egyeztető bizottságnak azt a tagját, aki a tárgyaláson szabályszerű meghívás ellenére egyáltalában nem, vagy késedelmesen jelenik meg, vagy a tárgyalásról engedelem nélkül eltávozott, a bizottság vezetője (egymillió koronáig terjedhető) pénzbírsággal sújthatja.

Nem lehet pénzbírságot alkalmazni és a bírságot megállapító határozatot hatályon kívül helyezni abban az esetben, ha a bizottság valamely tagja elmaradását vagy távozását alapos okkal kimenti.

Jegyzet.

Pénzbírság összege: 1928 : X. tc. 15. §.

5. §. A bizottság vezetője a békéltető, aki a tárgyalást a tényállás pontos megállapításával kezdi meg.

A megállapított tényállást jegyzőkönyvbe kell foglalni. A jegyző-

könyvbe foglalt tényállás, ha ellene a felek nyomban nem tesznek kifogást, a további eljárás alapjául szolgál.

A tényállás megállapítása után a bizottság vezetőjének a békés megegyezés létrehozására kell törekednie.

A tárgyalás lefolyását és eredményét jegyzőkönyvbe kell foglalni. A jegyzőkönyvet az egyeztető bizottság valamennyi tagja aláírja. Ha az aláírást bármely tag megtagadhatja, ezt a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, az aláírás megtagadásának azonban nincs jogi következménye.

Az egyeztetésben résztvevők az eljárás során netalán tudomásukra jutott üzleti és üzemi viszonyok tekintetében titoktartásra kötelesek.

6. §. A bánya- és kohóművekre a jelen rendelet 1–5. §-ainak rendelkezései azzal az eltéréssel irányadók, hogy a bejelentés (1. §.) mindig az illetékes bányakapitányságnál történik. A pénzügyminiszter minden bányakapitányság mellé három békéltetőt nevez ki, akiknek illetékességi köre az illető bányakapitányság területére terjed ki.

7. §. Ha az egyeztetés eredményes volt, a létrejött megállapodások a megegyezésben megszabott időtartam alatt a megegyezés által érintett valamennyi üzem és üzemrész munkaadóira és munkásaira kötelezők.

Ha a megegyezés nem meghatározott időre szól, arra kell törekedni, hogy a megállapodások felmondására magában a megegyezésben állapítsanak meg határidőt.

Ha a felek közt nem jött létre megegyezés, az egyeztetés sikertelenségét és ennek okát a jegyzőkönyvben meg kell állapítani.

8. §. A jelen rendelet alapján kiszabott pénzbírságokat a bánya- és kohóüzemeknél az illető üzemnél fennálló bányatárspénztár, ilyenek hiányában a legközelebbi bányatárspénztár javára, egyéb üzemeknél pedig a kereskedelemügyi miniszter által megállapított munkásjóléti célokra kell fordítani.

Jegyzet.

Lásd bányászati vonatkozásban a b. törv. 200. §. 7. sz. joggyakorlatánál levő jegyzetet.

9. §. A jelen rendelet hatálya nem terjed ki az állami, a törvényhatósági és a községi közérdekű üzemekben, valamint az összes közforgalmú géperező vasutaknál és hajózási vállalatoknál felmerült bérviszályokra.

Hogy valamely üzem, intézet vagy vállalat ennek a rendeletnek hatálya alá esik-e, vagy sem, vitás esetben végérvényesen az illető miniszter dönti el.

10. §. Jelen rendelet kihirdetése napján lép életbe és annak végrehajtásával a pénzügyi és kereskedelemügyi miniszter bíztnak meg.

(Kihirdetett 1924. évi szeptember 3-án.)

A szolgálatbóli kilépés esetei felmondás nélkül.

205. §.

Viszont oly bántalmazások miatt, melyeket a felügyelők és munkások, s oly lealacsonyító bánásmód miatt, melyeket a hivatalnokok előjáróiktól szenvednek, a kikötött ápolás megtagadása, a bérnek meghatározott időbeni ki nem fizetése s a szerződvényeknek más lényeges megsértései miatt, a munkások, felügyelők vagy hivatalnokok is egyszerű jelentés folytán kiléphetnek a szolgálatból.

Joggyakorlat.

1. Abban a vitás kérdésben, hogy valamely konkrét esetben a bányatörvény, illetve a munkarend határozmányai értelmében helye van-e a munkaszerződés egyoldalú felbontásának, vagyis a szolgálatból felmondás nélkül való elbocsátásnak, illetve kilépésnek, a bányahatóság van hivatalva érdemlegesen dönteni.

Ha valamely konkrét esetben semmi oly körülmény sem forog fenn, mely szolgálatból felmondás nélkül való elbocsátás, illetve kilépés jogosultságát igazolná, akkor a bányatörvény 201. §-ának abszolút hatályú szabálya kell, hogy érvényesüljön, mely szerint a munkások csak felmondás mellett s a felmondási idő leteltével bocsáthatók, illetve távozhhatnak el a munkából.

Ha valamely bányamunkás felmondás nélkül jogosulatlanul lép ki a munkából, akkor a munkaadó a felmondási időn belül szorgalmazhatja a bányahatóságnál a szolgálati viszonynak a felmondási időre való kényszerű helyreállítását s a megszőkött munkásnak könyvét, vagy bizonyítványait a felmondási idő lejártá előtt kiadni nem köteles.

Arra nézve, hogy vajjon a megszőkött bányamunkást a felmondási időn át való munkateljesítésre kötelezheti-e a bányahatóság különbeni elővezetetés terhe alatt, a bányatörvény nem tartalmaz ugyan intézkedést, de a törvény 2. §-ának elvi rendelkezésénél fogva ily esetekre az ipartörvény 159. §-ának szabályát kell alkalmazni. Egyébként az előállítás jogosultsága szükségképpen logikai folyamánát képezi a munkateljesítés törvényes kötelezettségének, aminek enélkül nem lehetne érvényt szerezni.

A bányahatóság a munkaadó által kellő időben (t. i. a felmondási idő lejártá előtt) eszközölt szorgalmazásra meghozza a visszatérésre kötelező határozatot, amelynek végrehajtása, t. i. a kényszerű előállítás, már a politikai (közrendőri) hatóság ügykörébe tartozik. (Bányatörvény 232. §.) (P. M. 54.117/1905.)

2. (1) Ha a munkás a munkaadó ellen okmányai visszatartása miatt kártérítési keresetet indít azon alapon, hogy ez okmányok hiánya miatt helyet nem kaphatott, tartozik bebizonyítani, hogy helyet valóban keresett s csakis a fentebbi ok miatt nem nyerhetett alkalmazást.

(2) Ha a munkás a munkaadó ellen okmányai visszatartása által szenvedett kár megtérítése iránt pert indít, tartozik a per megindítása előtt a munkaadót okmányai visszaadása iránt hatósági úton felszólítani. (C. 10.351/1876.)

3. A szolgálatból felmondás nélkül távozó bányamunkások visszavezetése tárgyában a határozathozatal a bányahatóságot illeti meg s a közigazgatási hatóság csak a bányahatósági határozat végrehajtására van hivatva. (K. M. 57.488/1913.)

A bányatulajdonosnak a személyzeti számolást tárgyzó kötelezettsége.

205. §.

Mindenik bányavállalkozó köteles, felügyelő és munkásszemélyzetével legalább is évnegyedenként, a szolgálatból kilépésnél pedig tüstént számolni; a szolgálatadónak a munkásoni követelése miatt ez utóbbitól a szolgálatból kilépés meg nem tagadtathatik.

Joggyakorlat.

1. A bányabirtokosok és tiszteik közt ez utóbbiak fizetése iránt felmerülő peres kérdések ninesenek a bánya-, mint ügybírósághoz utasítva. (Semmitőszék 8918/1878.)

2. Az ipartörvény bányaugyekre alkalmazható nem lévén, bányamunkásoknak bér iránt támasztott keresete a rendes polgári bíróságok elé tartozik. (B. T. 40.796/1889.)

3. A bányamunkás által a munkaadójával szemben bérkeresete iránt támasztott magánjogi igény elbírálására a bányakapitányság nem illetékes, mert ilyen ügyekben csak békéltetésre hivatott. (P. M. 68.880/1914.)

4. A bányavállalkozó a bányatörvény 248. §-ában megszabott pénzbüntetés különbeni alkalmazásának terhe mellett köteles a kártérítés

címén visszatartott munkabérre való igényének megállapítása végett nyole nap alatt pert indítani, ellenkező esetben pedig e határidő leteltével a visszatartott munkabért azonnal kifizetni. (P. M. 83.756/1914.)

A béreknek letiltástól és végrehajtástól mentessége.

207. §.

Jegyzet.

Ezt a §-t az 1881: LX. törvénycikk (a végrehajtási eljárásról) 54—63 §-ai hatályon kívül helyezték.

A végrehajtásról szóló törvényt az 1908: LXI. tc. (Vhn.) módostija.

Vhn. 6. §. Az 1881: LX. tc. 54. §-a helyébe: Állami, törvényhatósági és községi szolgálatban levő tisztviselők és hivatalnokok, továbbá a lelkészek, végül a közszolgálatban alkalmazott altisztek és szolgák rendes fizetésének és fizetés természetével bíró bármely címen élvezett pótlékának, valamint várakozási illetékének legfőlegb egyharmada és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi kétezer (korona) pengő a foglaláson túl is érintetlenül maradjon.

Az első bekezdésben felsorolt személyek lakpénze csakis lakbérkövetelés fejében foglalható le, a szolgálat után járó más járandóságai pedig egyáltalában le nem foglalhatók. Ha az első bekezdésben említett valamely személy lakházának a saját részére való építése, vagy megvétele végett lakpénzének lekötésével közokiratban fizetési kötelezettséget vállalt, az ebből eredő követelés behajtása végett a kötelezettnek lakpénze szintén lefoglalható.

Az ugyane személyek járandóságaira vezetett végrehajtásnál a fizetési előlegből származó követelés nem bír elsőbbséggel oly végrehajtató követelésével szemben, aki a járandóságra az előleg kintalványozása előtt szerzett zálogjogot; a szolgálati viszonyból származó többi követelés azonban, különösen a szolgálati díj, fizetési túlélvezmény, térítmény, valamint a pénzbírság és pénzbüntetés megelőzi azoknak a hitelezőknek követeléseit, akik a járandóságra előbb nyertek zálogjogot. Megelőzik továbbá az előbb zálogjogot nyert hitelezők követeléseit a nyilvános betegápolási költségek iránti követelések (1898: XXI. tc.), valamint azok az egyéb követelések is, melyekre azt külön jogszabályok rendelik.

Az előbbi bekezdésben megjelölt követelésekre a járandóságok tekintet nélkül a jelen törvényben meghatározott korlátozásokra, igénybe vehetők. Az igénybevétel mértékére nézve az e részben fennálló külön szabályok irányadók; ily szabályok hiányában a járandóságnak a jelen törvény szerint foglalás alá nem vonható összegéből legfeljebb 20% vehető igénybe.

Jegyzet.

A közszolgálati alkalmazottak és nyugdíjasok hivatali járandóságainak lefoglalását korlátozza az 1918: XXII. tc. 8. §-a; 136.193/1918. P. M., 88.505/1924. P. M., 4.093/1921. P. M. sz. rendelet. — Családi pótlék lefoglalása: 1912: XXXV. tc. 17. §.

Vhn. 7. §. Az 1881: LX. tc. 55. §-a helyébe: A 6. §. első bekezdésében felsorolt személyeknek nyugdíja vagy kegydíja, úgyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdíja, valamint a lelkészek aggyastyáni fizetése legfeljebb egy harmadrész erejéig foglalható le és ez is csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi ezerkétszáz pengő (korona) a foglaláson túl is érintetlenül maradjon.

Jegyzet.

A nyugdíjasok járandóságának lefoglalhatóságára szintén kiterjed az 1918: XXII. tc. 8. §. A foglalásmentes minimum 1200 pengő. 62.600/1926. I. M. sz. rendelet.

Vhn. 9. §. Az 1881: LX. tc. 58. §-a helyébe: Ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, fel- vagy lemenő rokonait illető, valamint törvénytelen gyermek javára megállapított tartás miatt intéztetik, a 6. §-ban és a 7. §. első három bekezdésében meghatározott mentességek felényire szállanak alá, a 7. §. utolsó bekezdésében megjelölt járandóságoknak pedig a felelése lefoglalható.

.....

1925. évi VIII. t.-c. a polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról. (Ppn.)

25. §. A végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. tc. módosítása és kiegészítése tárgyában alkotott 1908: XLI tc. (Vhn.) 9. §. 1. bek., valamint 14. §. 1. bek. akként módosul, hogy a végrehajtást szenvedőnek feleségét, fel- vagy lemenő rokonait illető vagy a házasságon kívüli gyermek javára megállapított tartás behajtására irányuló végrehajtás esetében a végrehajtás alól mentes járandóságból is — ily járandóságok alatt értve a különben végrehajtás alól mentes segélyeket és egyéb pótlékokat is — a felelő rész végrehajtás alá vonható.

Jegyzet.

Értékhatar 1200 pengő. 2600/1926. sz. 4. §. I. M.

Vhn. 10. §. Az 1881: LX. tc. 60. §-a helyébe: Az 1881: LX. tc.-nek a jelen törvény 6-9. §-aival módosított 54., 55., 57., 58. §-ában a végrehajtás korlátozására vonatkozólag megállapított intézkedésektől eltérő egyezmény vagy a végrehajtást szenvedő lemondása hatálytalan.

Vhn. 11. §. Az 1881: LX. tc. 61. §-a helyébe: Állandó köz- vagy magánalkalmazásban lévő, de a 6. §-ban fel nem sorolt egyének fizetésének és bármely más címen élvezett tényleges szolgálati járandóságának legfeljebb egyharmada és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 2000 pengő a foglaláson túl is érintetlenül maradjon.

E § szerint állandóan alkalmazottnak tekintendő az, akinek járandósága sem nem napidíj, sem nem olyan munkabér, amelyet napszám, hétszám vagy darabszám szerint fizetnek.

Jegyzet.

Összeg: 62.600/1926. I. M. sz. r. 4. §.

Vhn. 12. §. Az 1881: LX. tc. 62. és 63. §-a helyébe: Napidíjaknak csak a napi öt pengőt meghaladó része vonható végrehajtás alá.

Munkabéreknek, ha azokat napszám vagy hétszám szerint fizetik, csak az a része vehető végrehajtás alá, amely a napi öt pengőt kitevő összeget meghaladja.

Szaktávmunka (darabszám szerint meghatározott munka) után járó munkabér csak oly mértékben vonható végrehajtás alá, hogy a kereseti idő minden napjára öt pengő bér a végrehajtás alól mentes legyen.

Az előbbi bekezdések szerint végrehajtás alá nem vonható összegek a végrehajtást szenvedőknek vagy családjának élelmezéséből és lakbérletéből felmerülő követelés miatt vezetett végrehajtás esetében felerészben lefoglalhatók.

.....

Jegyzet.

A 62.600/1926. I. M. sz. rend. 4. §-a szerint az 1., 2. és 3. bek.-ben 5 K helyett 5 pengő értendő.

Vhn. 13. §. Az 1881: LX. tc. 64. §-a a következő rendelkezésekkel egészített ki:

.....

Olyan nyugdíj vagy más járadék, melyet a végrehajtást szenvedő, a

tagok és hátramaradt hozzátartozóik segélyezésére vagy ellátására alakított intézettől, társaságtól, vagy egylettől kap, amennyiben az egyébként a végrehajtás alól kivéve nincs, továbbá a 11. §. első bekezdésében említett egyéneknek nyugdíja vagy nyugdíj természetével bíró más járandósága, amelyet a végrehajtást szenvedő a munkaadótól kap, legfeljebb egyharmadrész erejéig foglalható le és ez is csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi ezerkétszáz pengő a foglaláson túl is érintetlenül maradjon.

A 11. §. első bekezdésében említett személyek özvegyeinek és gyermekeinek oly nyugdíja vagy egyéb járandósága, amelyet a végrehajtást szenvedő a férj, illetőleg az atya szolgálatáért a munkaadótól kap, nem foglalható le.

Jegyzet.

Összeg 1200 K helyett 1200 pengő: 62.600/1926. I. M. sz. r. 4. §. Társadalombiztosító Intézettől követelhető szolgáltatás mentessége: 1928: XL. tc. 85. §.

Vhn. 14. §. A végrehajtást szenvedőnek feleségét, fel- vagy lemenő rokonait illető, valamint törvénytelen gyermek javára megállapított tartás behajtására irányuló végrehajtás esetében a 11. §-ban, a 12. §. első, második és harmadik bekezdésében, valamint a 13. §. utolsóelőtti bekezdésében meghatározott mentességek felényire szállnak alá, a 13. §. utolsó bekezdésében megjelölt járandóságoknak pedig fele része lefoglalható.

A nyilvános betegápolási költségek iránti követelésekre (1898: XXI. tc.) és azokra az egyéb követelésekre, amelyekre azt külön jogszabályok rendelkez, a 11. §., a 12. §. első, második és harmadik bekezdése, valamint a 13. §. utolsóelőtti bekezdése szerint foglalás alá nem vonható összeg is igénybe vehető a 6. §. utolsó bekezdésében meghatározott mértékben.

Vhn. 15. §. Ha a végrehajtást szenvedőnek a 6., 7., 8., 9., 11., 12. és 13. §-okban megjelölt több járandóságára vezetnek végrehajtást, az ott meghatározott mentesség öt mindegyik járandóság után külön illeti meg.

Elboesátási bizonyítványok kiadása.

208. §.

Mindenik bányamunkásnak vagy felügyelőnek kilépése alkalmával bűsülvél (elboesátási bizonyítvány) adandó, melyben azon munkásosztály, melybe ő tartozik, azon társaspénztár, melybe be van jegyezve s azon idő, melyre ő abba befizetett, végre a szolgálatba be-, és abbóli kilépés napja kijelölendő.

Oly munkások vagy felügyelők, kik már egyszer valamely ausztriai bányánál szolgáltak, elboesátási bizonyítvány nélkül egy bányabirtokos által sem vétethetnek fel a szolgálatba.

Joggyakorlat.

1. A szolgálatból jogtalanul kilépő bányamunkás munkakönyve, ha a bányavállalat a felmondási idő alatt, vagyis a jogtalan kilépéstől számított tizennégy napon belül a munkás visszavezettetését a bányahatóságnál nem kéri, ezen idő lejártával az illetőnek átadandó, vagy pedig a bányahatóságnál letétbe helyezendő. (P. M. 2.184/1908.)

2. Bányamunkások elboesátási bizonyítvány nélkül a szolgálatba még ideiglenesen és akkor sem vehetők fel, ha ők a felvételt személyesen kéri. (P. M. 144.507/1913.)

3. Ha a munkaadó a szolgálati bizonyítványban a valóságnak megfelelően feltüntette az alkalmazott alkalmazotti minőségét és szolgálati idejének tartamát, a szolgálati magaviseletet dicsőítő adatoknak a bizonyítványból hiányozása kártérítési követelés érvényesítésének alapja nem lehet, mert a minősítés nélkül kiállított bizonyítvány a rossz bizonyítvánnyal egyértelműnek nem tekinthető. (C. 3.593/1924.)

4. Alapítalan a felperesnek a munkakönyv ki nem adása miatti kártérítési igénye és ezzel helyesen utasította el a járásbíró, mert jogszabály az, hogy a kártiszvedő is köteles a kár enyhítése és megszüntetése céljából mindent elkövetni, ami jelen esetben abban állott volna, hogy felperes akár közvetlenül munkaadójához, akár pedig az iparhatósághoz fordult volna az állítólag visszatartott munkakönyv kiadásáért. (Bp. kir. tszék fellebv. tan. 2.535/1925.)

5. A munkavállaló hűtlen eljárásának azt a törvényes következményét, hogy őt a munkaadó a szolgálatból azonnali hatállyal elbocsáthatja, nem szünteti meg az a tény, hogy a munkaadó a kilépést követő napon — a munkavállaló kedvező elhelyezkedése kedvéért — jó szolgálati bizonyítványt állít ki. (C. P. II. 9.188/1926.)

Legénységi névkönyv.

209. §.

Mindenik műnél, valamennyi bányamunkásokról és felügyelőkről kimerítő legénységi névkönyv vezetendő, s ez a bánya és politikai hatóságnak, valahányszor kívántatik, előmutatandó.

Munkásvédelmi törvények és rendeletek.

A P. M. 1891. évi 1.740. sz. r.

az *«ipari munkák vasárnapi szüneteléséről»* szóló 1891: XIII. tc. 5. §-a szerint a bányászati és kohászati üzemekre, az állami egyedáruságokra és az azokkal összekötött vállalatokra nézve a kivételesen vasárnapokon és Szent István király napján is végezhető munka engedélyezése, illetőleg rendeleti úton való szabályozása iránt az idézett törvény 3. és 4. §-ában foglalt elvek alapján rendelem, hogy az ipari munka az alább felsorolt hivataloknál, üzemeknél, vállalatok- és raktáraknál ugyancsak az alább előadott módokat mellét vasárnapon, valamint Szent István király napján is végezhető lesz. Mégpedig:

I. Mert az *üzem félbeszakítása lehetetlen*, végezhető:

1. a bányászati és kohászati iparnál:

a) vízmentesítés és légvezetés céljából szükséges munkák;

b) a javítómunkák aknában, tárnákban, járó- és szállítónyílásokban, gépeken, gőzkazánokon és azokhoz tartozó berendezéseken, továbbá az ilyen javítómunkák miatt szükséges műhelyi munkák, melyek az üzem megakasztása nélkül köznapokon nem végezhetők;

c) a félbeszakítást nem tűrő munkák ércelőkészítő, ércfeldolgozó, pörkölő, olvasztó, fonosorító, lúgzó, fémválasztó, villamos fémajtóművekben, valamint az ezekkel kapcsolatos vegyi művekben, sófőzőknél és a kokszkemencéknél;

2. a pénzverőüzemnél az olyan javítómunkák, amelyek az üzem nagyobb mérvű megszakítása nélkül köznapokon nem végezhetők;

3. a sójüvedék körében a már megkezdett sóberaktározás befejezéséhez az államtulajdon biztosítása céljából szükséges ipari munka.

III. Mert a *közérdek követeli a folytonosságot*, végezhető:

1. a bányászati és kohászati, a dohányjüvedék telepeinél és gyárainál mindazok a munkák, amelyek elhalasztása a földfelület, illetőleg a műtelep biztonságát, személyek életét, vagy egészségét veszélyezteti;

2. a kőszénbányákban a termelés munkája, ha rendkívüli körülmények folytán a kőszéntermelést folytatni kell, amihez azonban külön bányahatósági engedély kell, amely csak meghatározott időre szólhat.

Joggyakorlat.

Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891: XIII. tc. 5. §-ának végrehajtása tárgyában kibocsátott 1891. évi 1740. számú rendeletnek a bányászati és kohászati üzemekre vonatkozó része úgy értelmezendő, miszerint csakis a 4. §. 2. pontja alatt említett munkálatokra

nézve, melyeket a közszétermelés érdekében bizonyos rendkívüli körülmények között folytatni kell, szükséges a vasárnapi munkaszünetelés alól a bányahatóság részéről bizonyos időre külön engedélyt kiadkozni, míg a rendeletben előfordult többi munkálatoknak fogantatosítása ily engedélyhez kötve ninesen, hanem azokat az illető vállalatok a rendelet korlátai között szabadon eszközölthetik. (P. M. 60.975/1891.)

A K. M. 1921. évi 94.537. sz. r. az ipari munka vasárnapi és Szent István-napi szünetelésének szabályozásáról.

22. §. Műszaki okokból a következő munkák végezhetők:

21. a vas- és acélgyárak üzemágainál mindazok a munkák, amelyek félbeszakítást nem szenvedhetnek, jelesen a vas- és acélfolyasztó, kavaro, finomító és csőforrasztó testek, hengerelő művek munkái, az ezekkel kapcsolatban levő üzemek folytonosságához szükséges összes műhelyek, a gáz- és gőzfejlesztő, szénégető, kokszegető, faaszaló, pörkölő és öntő-üzemek, a helyi szállítópályák üze me és egyéb mellékmuveletek, valamint a berendezések félbeszakítást nem tűró munkái;

23. a villamoserőt, illetőleg áramot előállító telepeknél előforduló ipari munka;

23. §. Az egész napon át végezhetők:

1. az árvíz és más elemi csapás elleni védelmi munkák, valamint az illető elemi csapás következményeinek eltávolítására vagy orvoslására elkerülhetetlenül szükséges munkák;

3. az oly ipari munka, amely a nyilvános közlekedés és közbiztonság érdekében halasztást nem szenvedhet;

28. §. Az e rendelettel munkaszüneti napon megengedett . . . gyáripari munka végzéséhez elkerülhetetlenül szükséges irodai teendők munkaszüneti napon délelőtt kilenc órától tizenegy óráig végezhetők, de ezeknek a teendőknek elvégzésére csak a mulhatatlanul szükséges személyzet és pedig csak felváltva kötelezhető.

29. §. A munkaadó az e rendelet szerint munkaszüneti napokon végezhető munkánál alkalmazott személyzetének felváltásáról olyképpen köteles gondoskodni, hogy alkalmazottai részére legalább az 1891: XIII. tc. 4. §-ában megállapított munkaszünet biztosítva legyen.

30. §. Az a munkaadó, aki e rendeletnek ipari munkának korlátozására és alkalmazottak munká- és pihenőidejére vonatkozó rendelkezéseit nem tartja meg, az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891: XIII. tc. 6. §-a értelmében kihágást követ el, és az 1921: XXVIII. tc. 4. §-ának második bekezdéséhez képest (hatezer koronáig terjedhető) pénzbüntetéssel büntetendő.

Az e rendeletbe ütköző kihágások ügyében a közigazgatási hatóságok mint rendőri büntetőbíróságok járnak el.

Jegyzet.

Pénzbírság összege: 1928 : X. tc. 15. §.

A K. M. 1924. évi 85.037. számú körrendelete az ipari munka vasárnapi és Szent István-napi szünetelésének szabályozásáról szóló 94.537/1921. K. M. számú rendelet 30. §-ának kiegészítéséről.

. az ipari munka vasárnapi és Szent István-napi szünetelésének szabályozása tárgyában hivatali elődöm által 1921. évi november hó 18-án 94.537. szám alatt kiadott rendelet 30. §-ának második bekezdését a belügyi és földművelésügyi miniszter úrral egyetértve kiegészitem s az említett bekezdés szövegét a következőképpen állapítom meg:

«Az e rendeletbe ütköző kihágások ügyében a m. kir. államrendőrség működése területén a m. kir. államrendőrség mint rendőri büntetőbíróság jár el, egyébként a közigazgatási hatóságok mint rendőri büntetőbíróságok járnak el.»

.

Joggyakorlat.

1. Kőszénbányáknál a termelőmunka vasárnapokon csak kivételesen és csak a közérdek követelményeként rendkívüli körülmények esetén engedélyezhető. A közérdek követelményének fennforgása előre hosszabb időre és a dolog természeténél fogva kellő tárgyilagossággal meg nem állapítható, minél fogva az egész évre szóló vasárnapi munkaengedély meg nem adható. (P. M. 54.117/1905.)

2. A kőszénbányákban a termelőmunka vasárnapi folytatása csak akkor engedélyezhető, ha azt rendkívüli körülmények beállta folytán a közérdek követeli. Az adott esetben a bányakapitányság pusztán a nagyobb szénmegrendelések alapján adta meg a törvényes munkaszünet alóli felmentést. Ámde ebben az indokban még nem ismerhető fel a közérdek követelménye, eskis a bányavállalat üzleti érdekében pedig a munkások vasárnapi munkaszüneti jogát csorbítani nem szabad. (P. M. 7.019/1905.)

3. Az ércelőkészítő műveknek a törvényes szünnapokon való üzem-bentartása a fennálló szabályok szerint nem képezi külön bányahatósági engedélyezés tárgyát s így az a kérdés, hogy valamely mű a törvényes szünnapokon üzemben tartható-e, csak az üzem-bentartás miatt folyamatba teendő kihágási eljárás során dönthető el. (P. M. 74.825/1914.)

1928. évi V. t.-e. az iparban, valamint némely más vállalatban foglalkoztatott gyermekek, fiatalok és nők védelméről.

1. §. Amennyiben ez a törvény kivételt nem tesz, hatálya kiterjed: 1. az 1884: XVII. tc., valamint az 1922: XII. tc. hatálya alá eső üzemekre és vállalatokra, ezekhez számítva az összes építési vállalatokat is;

2. a bányá- és kohóvállalatokra, valamint ezeknek segéd- és feldolgozó üzemekre;

3. az állami egyedáruságokkal kapcsolatos ipari vállalatokra: . . .

A törvény alkalmazása tekintetében nem tesz különbséget, hogy a felsorolt üzemek és vállalatok az állam . . . vagy magánosok kezelésében vannak-e.

3. §. E törvény rendelkezései szempontjából a «gyermek» kifejezés tizenegyedik évét még be nem töltött személyt; a «fiatalkorú» kifejezés tizenötödik évesnél idősebb, de tizenhétévesét még be nem töltött személyt jelent.

4. §. Olyan gyermeket, aki tizenhétévesét még be nem töltötte, az 1. §-ban megjelölt üzemek és vállalatok körében foglalkoztatni tilos. Átmenetileg azonban addig, amíg a gyermekek mindennapi elemi népiskolai oktatása a betöltött tizenhétéves életéig ki nem terjesztetik, a tizenhétéves életévüket betöltött gyermekek is foglalkoztathatók.

Az 1. §. 2. pontjában megjelölt üzemekben tizenhétéves életévüket betöltött gyermekeket átmenetileg is csak külszíni munkára és csak bányakapitánysági engedéllyel szabad alkalmazni.

5. §. A gyermek vagy fiatalkorú rendszeres foglalkoztatása annak az 1921: XXX. tc.-ben szabályozott iskolalátogatási kötelezettségét nem érinti. A munkaadó a gyermeket vagy fiatalkorút e kötelezettségének teljesítésében nem korlátozhatja. Az iskolában töltött időt a gyermek, illetőleg fiatalkorú munkaidejébe be kell számítani.

6. §. Az 1. §-ban megjelölt üzemekben, vállalatokban gyermeket, fiatalkorút és nőt csak abban az esetben szabad rendszeresen foglalkoztatni, ha hatósági orvos (tisztí, községi vagy körorvos), avagy munkásbiztosító pénztári (bányatárspénztári) orvos . . . bizonyítványa igazolja, hogy a gyermek, fiatalkorú, illetőleg nő a kötelezettségévé tett munka elvégzésére testileg alkalmas.

Az orvosi vizsgálat fogantatásának a munkaadó kötelezettsége. A vizsgálat költsége a munkaadót terheli.

Az orvosi vizsgálat módját, megismétlését és a vizsgálatért járó díjazást az illetékes miniszter a népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértőleg rendelettel szabályozza.

Az 1. §. 2. pontjában megjelölt üzemekben földalatti munkára tizenhatodik életévét még be nem töltött fiataloknál alkalmasságának orvosi bizonyítvánnyal igazolása esetén is csak az illetékes bányakapitányság engedélyével és csak meghatározott munkakörben szabad alkalmazni.

7. §. Gyermekkel, fiatalokkal és nővel tilos olyan munkát végeztetni, amely testi erejét meghaladja, vagy egészségét, testi épségét, erkölcsét, a gyermeknek vagy fiataloknak fejlődését veszélyezteti.

Az a munkaadó, aki gyermeket, fiatalokat vagy nőket foglalkoztat, köteles üzemét azoknak a követelményeknek megfelelően berendezni és vezetni, amelyeknek megvalósítása az ilyen alkalmazottak egészségének, testi épségének és erkölcsének megóvása érdekében szükséges. Ezeket a követelményeket az illetékes miniszter a munkaadó és munkavállaló érdekképviseleteknek meghallgatása után rendelettel megállapíthatja.

8. §. Ha a nő hatósági orvosnak (tiszt, községi vagy körorvosnak), avagy munkásbiztosító pénztári (bányatárspénztári) orvosnak bizonyítvánnyal igazolja, hogy a szülés előreláthatóan hat héten belül bekövetkezik, vagy koraszülés veszélye forog fenn, kérelmére őt a munka alól azonnal fel kell menteni.

Nőt a szülést követő hat hét alatt nem szabad foglalkoztatni. Ha pedig a nő hatósági orvosnak (tiszt, községi vagy körorvosnak), avagy munkásbiztosító pénztári (bányatárspénztári) orvosnak, bizonyítvánnyal igazolja, hogy a terhesség vagy szülés következtében oly beteg, hogy munkába nem állhat, a szolgálati viszonyból folyó kötelezettségei teljesítését a hat hetet követő további négy héten át megtagadhatja. A munkaviszony az alatt az idő alatt is fennáll, amely alatt a nő a munkaadó részére munkát nem végez, de erre az időre a munkaadó bért csak abban az esetben köteles fizetni, ha a bérfizetési kötelezettséget a szolgálati szerződés erre az időre kifejezetten megállapítja.

A szülést megelőző és követő hat-hat heti időtartam alatt a szolgálati viszony felmondása hatálytalan, ha a munkaadónak a felmondáskor tudomása volt a terhességről vagy szülésről, vagy ha erről a nő a munkaadót előszóval történő felmondás esetén azonnal, más módon történő felmondás esetén annak közlésétől számított nyolc napon belül értesíti. Amennyiben a nő ezen idő elteltékor a munka folytatásában oly betegség következtében van akadályozva, amely az előző bekezdésben említett orvos bizonyítványa szerint a terhesség vagy szülés következménye, a szolgálati viszony felmondása az akadályoztatás tartama alatt, de legfeljebb további négy héten át szintén hatálytalan. Ha a munkaadó a szolgálati viszonyt oly időre mondja fel, amely az első és második mondatban megállapított időbe esik, a munkaviszony befejezésének időpontja az első és második mondatban megállapított idővel eltolódik.

A harmadik bekezdés rendelkezései nem nyernek alkalmazást, ha a határozott időre kötött szolgálati szerződés a szerződési időnek lejártá következtében az említett bekezdésben megállapított idő alatt szűnik meg, úgyszintén akkor sem, ha a szolgálati szerződést kifejezetten meghatározott célra kötötték s ez a cél abban az időpontban, amelyre a felmondás szól, el van érve. A harmadik bekezdés rendelkezései nem érintik továbbá a munkaadónak azt a jogát, hogy felmondási idő nélkül becsáthassa el a szolgálatból azt a nőt, aki erre a törvényben megállapított, a terhességgel, illetőleg szüléssel össze nem függő okot szolgáltatott. Ezt a jogát sem érvényesítheti azonban, ha a rögtöni elbocsátás törvényes jogalapjáról a munka szünetelésének megkezdése előtti több mint nyolc nappal értesült.

9. §. Ha a gyermek, fiatalok, vagy nő foglalkozását egészségének, testi épségének, vagy erkölcsének veszélyeztetése nélkül nem folytathatja, a munkaadó őt saját kívánságára, feltéve, hogy annak jogosultsá-

gát hatósági orvosnak (tisztí, községi vagy körorvosnak), avagy munkásbiztosító pénztári (bányatárspengztári) orvosnak bizonyítványával igazolja, vagy az üzem munkásvédelmi felügyeletére hivatott hatóságnak utasítására, az illető munkától azonnal felmenteni és a fennforgó lehetőséghez képest más megfelelő munkával foglalkoztatni, amennyiben pedig ez a hatóság megállapítása szerint nem lehetséges, a munkaviszony idő előtti megszűnésére megállapított bármilyen joghátrány nélkül a szolgálatból azonnal elbocsátani köteles.

Az üzem munkásvédelmi felügyeletére hivatott elsőfokú hatóságnak az előző bekezdésben említett utasítása, illetőleg megállapítása ellen a munkaadó is, az alkalmazott is jogorvoslattal élhet.

10. §. Az illetékes miniszter feladata, hogy

a) a gyermek, fiatalkorú, vagy nő foglalkoztatásának feltétele gyanánt az alkalmazottak egészségének, testi épségének és erkölcsének megővése céljából az üzem berendezésére, a munka végzésére, bizonyos anyagok használásának mellőzésére nézve kötelezően rendelkezék;

b) a gyermeknek, fiatalkorúnak, vagy nőnek foglalkoztatását bizonyos üzemekben, helyiségekben, bizonyos munkákkal vagy műveletekkel az alkalmazottak kora vagy testi alkalmassága tekintetében megállapított feltételekhez kösse;

c) megállapítsa annak a tehernek legnagyobb mérvét, amelyet gyermekkel, fiatalkorúval, vagy nővel mozgásba hozatni, megállíttatni, emeltetni, leeresztetni, hordatni, huzatni, vagy tolatni szabad;

d) gyermeknek, fiatalkorúnak, vagy nőnek foglalkoztatását bizonyos üzemekben, bizonyos helyiségekben, bizonyos munkákkal, vagy műveletekkel, ezeknek az alkalmazottnak egészségére, testi épségére, fejlődésére, vagy erkölcsére gyakorolt hátrányos befolyása vagy veszélyei miatt megtiltsa.

Az illetékes miniszter a jelen szakasz első bekezdése alapján teendő rendelkezéseket az érdekképviselők meghallgatásával, a törvény életbelépésétől számított egy éven belül, később pedig, amikor indokolt szükség esete forog fenn, kiadni köteles.

11. §. Az élelemnek, amellyel a munkaadó látja el a gyermeket, fiatalkorút, vagy nőt, élvezhetőnek, táplálónak és tekintettel az alkalmazott szervezetére, elegendőnek kell lennie.

A lakás vagy hálóhelyiség, melyet a munkaadó szolgáltat, egészséges, az erkölcs és az illendőség követelményeinek megfelelő kell, hogy legyen és a munkaadó köteles gondoskodni arról, hogy az a tisztaság és rend követelményeinek megfelelő állapotban tartassék.

Közös hálótermekben csak egynemű személyek helyezhetők el.

Az illetékes miniszter az e szakaszban foglalt rendelkezések végrehajtására rendelettel közelebbi szabályokat állapíthat meg

12. §. Az 1. §-ban megjelölt üzemekben és vállalatokban gyermekeket, fiatalkorúakat és nőket éjjel foglalkoztatni tilos.

A jelen törvény értelmében éjjelnek kell venni az este tíz órától reggel öt óráig terjedő időszakot.

A gyermekeknek, fiatalkorúaknak és nőknek legalább tizenegy egymásra következő órai éjjeli pihenőidőt kell biztosítani.

13. §. Az évszakok által befolyásolt üzemekben, úgyszintén rendkívüli körülmények között minden más üzemben is, az illetékes hatóságok megengedhetik, hogy a tizennyolc éven felüli nőmunkásoknak a 12. §. szerint biztosított tizenegy órai éjjeli munkaszünete egy-egy évben legfeljebb hatvan napon át tíz órára szállíttassék le.

15. §. A tizenhat és tizennyolc év közti fiatalkorúakat, valamint a tizennyolc éven felüli nőket az üzemtulajdonos egyszerű bejelentés alapján éjjel is foglalkoztathatja, ha ez fenyegető baleset, vagy elemi kár elhárítása, illetve bekövetkezett üzemzavar, vagy elemi kár jóvátétele érdekében, avagy az üzemnek előre nem látható, időszakonként nem ismétlődő, erőhatalom következtében előálló megszakítása esetében, illetve járvány esetén annak leküzdése érdekében multhatatlanul szükséges. A bejelentést

az éjjeli foglalkozás megkezdésétől számított huszonnégy órán belül kell megtenni.

17. §. A pénzügyminiszter, mint főbányahatóság megengedheti, hogy a kőszén- és barnaszenbányákban a férfinemhez tartozó tizenhat éven felüli fiatalkorúak esti tíz és reggeli öt óra között is foglalkoztathatók legyenek, azzal a korlátozással, hogy nekik két műszak között hetenkint legfeljebb háromszor legalább tizenhárom órai, rendszerint azonban tizenöt órai pihenő időt és minden éjjeli munkában töltött hét után felváltva nappali beosztással járó munkahetet kell biztosítani.

18. §. Ha a közérdek különösen súlyos körülmények folytán megkívánja, az illetékes miniszter az éjjeli munka tilalmát a férfinemhez tartozó tizenhat és tizennyolc év közötti fiatalkorúakra felfüggesztheti.

20. §. Olyan nőnek, aki saját gyermekét szoptatja, a napi munkaszakon belül legalább egy óra szünetet, még pedig legalább két megfelelő részletben kell engedni, abból a célból, hogy csecsemőjét elláthassa.

22. §. A munkaadó nem engedheti meg, hogy a jelen törvény hatálya alá tartozó alkalmazottja, olyan időben, amikor annak a vállalatában, üzemében vagy foglalkozásában nem szabad dolgoznia, mellékkereset céljából saját számlájára ott tovább dolgozzék.

A jelen törvény hatálya alá tartozó más munkaadó sem foglalkoztathatja az ilyen alkalmazottat oly időben, mikor azt a jelen törvény értelmében foglalkoztatni tilos.

23. §. Az elsőfokú hatóság az éjjeli munkaszünetnek kivételes megrovidítésére (13. §.) adott engedélyt, illetőleg az erre vonatkozó jogerős határozatot, továbbá a tizenhat éven felüli fiatalkorúaknak és a tizennyolc éven felüli nőknek kivételes éjjeli foglalkoztatásáról tett bejelentéseket (15. §.), amennyiben iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzemből van szó, az iparfelügyelővel közölni, a kiadott engedélyekről, valamint a tett bejelentésekről pedig az illetékes miniszter által meghatározott módon jegyzéket vezetni köteles.

24. §. A munkaadó köteles üzemének meghatározott olyan helyén, amelyhez minden alkalmazott könnyen hozzáférhet, ha pedig a munkát nem zárthelyiségben, de meghatározott helyen végzik, a foglalkoztatásnak színhelyén, olvasható munkaidőrendet kifüggesztve tartani.

A munkaidőrendben fel kell tüntetni a munkaadó munkahelyén foglalkoztatott gyermekek, fiatalkorúak és nők munkaidejét és pedig a munkanapokat, a munkaidő kezdetét és végét, valamint a napi munkaszakokon belül és a hetenkint adandó szüneteket.

A különböző munkaidőbeosztással dolgozó alkalmazottak munkaidőrendjét külön kell feltüntetni. Az üzem munkaügyi felügyeletével megbízott hatóság elrendelheti, hogy a munkaadó a munkaidőrendnek azt a részét, mely az egy-egy helyiségben alkalmazottakra vonatkozik, az illető helyiségben is kifüggesztve tartsa.

A 13., 15. és 17. §-okban, továbbá a 14., 16., 18. és 19. §-ok alapján kibocsátott rendeletekben megjelölt eseteken kívül a munkaadó az alkalmazottakat csak a munkaidőrendben megállapított munkaidőben foglalkoztathatja. Ha az eltérés a munkaidőrendben megállapított munkaidőtől hatósági engedélyen alapul, a munkaadó a hatósági engedélyt, vagy annak teljes szövegű másolatát az engedélyezett idő tartamára a munkaidőrend mellé kifüggeszteni köteles.

Az illetékes miniszter a kisebb vállalatokat és üzemeket a jelen szabzon megszabott köteleességek teljesítése alól általános hatályú rendelettel felmentheti.

25. §. Ha a munkaadó a megállapított munkabérből bármely címen levon, a munkabér esedékessége alkalmával a gyermeknek, fiatalkorúnak, vagy nőnek írásbeli elszámolást köteles adni, amelyben a megállapított és a megszolgált munkabér mellett az abból történt levonást jogcímek szerint részletesen feltüntetni köteles.

26. §. Az illetékes miniszter elrendelheti, hogy bizonyos vállalatokban, üzemekben és foglalkozásokban a készpénzben megállapított munka-

díj gyermeknek, fiataikorúnak és nőnek csak bérkönyv (bérlap) használata mellett fizethető ki.

A munkaadó költségmentesen köteles a bérkönyvet (bérlapot) az alkalmazottnak kiszolgáltatni.

Ahol a bérkönyv (bérlap) használata kötelező, nem időszerint díjazott munka esetében nemesak a kifizetett munkadíjat, hanem kiadása alkalmával magát az üzemén kívül elvégzésre kiadott munkát is be kell a bérkönyvbe (bérlapba) jegyezni.

A bérkönyv (bérlap) tartalmát és használásának módját egyebekben az illetékes miniszter rendelettel szabja meg.

28. §. Az illetékes miniszter oly vállalatokban, üzemekben és foglalkozásokban, amelyekben az az illendőség és az erkölcs megóvása végett szükséges, a gyermek, fiatakorú vagy nő munkája díjazásának módja és mérve, vagy ezek megállapításának módja tekintetében rendelettel intézkedhetik.

Az illetékes miniszter rendelettel intézkedik az iránt is, hogy a munkával járó bizonyos költségek ne legyenek a gyermekre, fiatakorúra vagy nőre róhatók és hogy a munkaadó bizonyos szolgáltatásokat munkabéreképen vagy egyáltalán ne nyújthasson az ilyen alkalmazottnak.

30. §. A munkaadó köteles az általa foglalkoztatott gyermekekről, fiatakorúakról és nőkről azok nevét, születésének helyét, évét, hónapját és napját feltüntető jegyzéket vezetni és ezt az illetékes közigazgatási hatóságnak, továbbá a munkaügyi felügyeletre illetékes hatóságnak kívánatára bármikor bemutatni. Az 1. §. 2. pontjában megjelölt üzemekre vonatkozólag a jegyzéket az illetékes bányakapitányságnak kell bemutatni.

Az előbbi bekezdésben megjelölt jegyzék vezetésének módját az illetékes miniszter rendelettel szabályozza. A kisebb vállalatokat és üzemeket az illetékes miniszter a jegyzék vezetésének kötelezettsége alól rendelettel felmentheti.

31. §. A hatóságok, amelyek a jelen törvény értelmében eljárni hivatottak, a következők:

1. az 1. §. 1., 3., 4. és 6. pontjaiban említett vállalatok, üzemek és foglalkozások tekintetében az iparhatóságok;

4. az 1. §. 2. pontjában említett vállalatok, üzemek és foglalkozások tekintetében az illetékes bányakapitányság, végsőfokon a pénzügyminiszter mint főbányahatóság.

32. §. A jelen törvény rendelkezéseinek megtartását a 31. §. szerint elsőfokon eljárni hivatott hatóságok ellenőrzik, még pedig az 1893. évi XXVIII. törvénycikk hatálya alá eső üzemekben az iparfelügyelők közreműködésével. Az illetékes miniszter az ellenőrzéssel a rendőrhatóságot is megbízhhatja.

33. §. Az illetékes miniszter bizonyos vállalatok, üzemek és foglalkozások tekintetében elrendelheti, hogy azoknak helyiségeibe az e törvényben foglalt rendelkezések megtartásának ellenőrzése céljából az illetékes hatóság közegei közül csak tisztviselő léphessen be, altiszt és legénységhez tartozó személy pedig csak akkor, ha ezt a jogát az illetékes hatóság írásbeli felhatalmazásával igazolja.

Egyebekben az ipari és gyári alkalmazottnak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőről szóló 1893. XXVIII. törvénycikk 20–30. §-ait megfelelően alkalmazni kell abban az esetben is, ha az e törvényen alapuló ellenőrzést nem iparfelügyelő gyakorolja.

Az 1884. XVII. törvénycikknek 127. §-a az elsőfokú iparhatóságnak a jelen törvényben megállapított hatáskörére nem terjed ki.

34. §. Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és száz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a munkaadó:

a) aki a tényleges napi munkaidőnek tartamára, vagy a napi munkaszakon belül nyújtott szüneteknek, vagy a napi munkaszak után egyhuzamban nyújtandó szünetnek, vagy a heti munkaszünetnek beosztására és tartamára nézve a munkaidőrend (24. §.) rendelkezéseitől e törvényben,

vagy e törvényen alapuló rendeletben, illetőleg hatósági engedélyben adott felhatalmazás nélkül a munkások hátrányára eltér;

b) aki a munkaidőrendnek, vagy az ettől való eltérésre adott hatósági engedélynek (24. §.), vagy a munkafeltételekre vonatkozó hirdetménynek (27. §.) tartalmára, kifüggesztésére e törvényben vagy e törvény alapján kibocsátott rendeletben megállapított rendelkezéseket megszegi;

c) aki e törvénynek, vagy az e törvény alapján kibocsátott rendeletnek a munkadíj írásbeli elszámolására (25. §.), vagy a bérkönyv (bérnap) tartalmára és használatára (26. §.) vonatkozó rendelkezéseit megszegi;

d) aki a foglalkoztatott gyermekekről, fiatalokról és nőkről e törvény és az annak alapján kibocsátott rendelet rendelkezéseinek megfelelően jegyzéket (30. §.) nem vezet.

Az előző bekezdés alá eső kihágás büntetése kétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés, ha azt olyan egyén követte el, aki ugyanolyan kihágás miatt már meg volt büntetve és büntetésének kiállása óta két év még nem telt el.

35. §. Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és száz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a munkaadó:

a) aki az e törvényben (12., 15. §§.), vagy e törvény alapján kibocsátott rendeletben (14., 16–19. §§.), vagy hatósági engedélyben (13. §.) a napi munkának beosztására, vagy a tényleges napi munkaidőnek tartamára (21–22. §§.), vagy a munkaközi szüneteknek (20. §.), vagy a napi munkaszak után egyhuzamban nyújtandó szünetnek beosztására és tartamára megszabott rendelkezéseket megszegi;

b) aki a gyermek, fiatalkorú vagy nő munkája díjazásának módja és mérvé, vagy a munkával reájuk hárított költségek, vagy a munkaadó részéről nekik juttatott szolgáltatások tekintetében a jelen törvény alapján (27., 28. §§.) kibocsátott rendeletben, vagy az ilyen rendelet alapján más módon megállapított rendelkezéseket megszegi.

Az előző bekezdés alá eső büntetés öt napig terjedhető elzárás és kétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés, ha azt olyan egyén követte el, aki ilyen kihágás miatt jogerős ítélettel már büntetve volt és büntetésének kiállása óta két év még nem telt el.

Azt a munkaadót, aki az iskola látogatására kötelezett gyermeket vagy fiatalkorút e kötelességének teljesítésében korlátozza (5. §.), az 1921 : XXX. törvényeikk, illetőleg az 1922 : XII. törvényeikk alapján kell büntetni.

36. §. Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és kétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a munkaadó:

a) aki e törvényben a foglalkoztatásra megállapított alsó korhatárnál (4. §.) fiatalabb gyermeket foglalkoztat;

b) aki a foglalkoztatásnak a gyermek, a fiatalkorú vagy a nő testi alkalmassága, vagy ennek orvosi igazolása tekintetében megállapított valamely feltételét nem tartja meg (6. §.), vagy oly üzemben, helyiségben, vagy oly munkával, amelyben, illetőleg amellyel az tilos (7. §.), gyermeket, fiatalkorút, vagy nőt, vagy végül a szülést követő oly időben, amelyben ez tilos (8. §.), nőt foglalkoztat, avagy a szülés előtt álló nőt (8. §. első bekezdése) kérelmére a munka alól fel nem menti;

c) aki a gyermekek, fiatalkorúak és nők testi épségének, vagy erkölcsének megóvása érdekében e törvényben, vagy e törvény alapján kibocsátott rendeletben az üzem berendezésére, a munka végzésére, bizonyos anyagok használatának mellőzésére nézve megállapított rendelkezéseket megszegi (10. §.);

d) aki a 10. §. (b–d) pontjai értelmében kiadott rendeletnek, a gyermekeknek, fiatalkorúaknak, vagy nőknek bizonyos üzemekben, bizonyos helyiségekben, bizonyos munkákkal vagy műveletekkel, ezek között a megengedettnél súlyosabb teherrel való foglalkoztatásának eltiltására, vagy e foglalkoztatás feltételeire vonatkozó rendelkezését megszegi;

e) aki az e törvényben vagy az e törvény alapján kibocsátott rendeletben az élelmezés, vagy lakás (11. §.) tekintetében megállapított köteleességeit megszegi.

Az előző bekezdés alá eső büntetés tizenöt napig terjedhető elzárás és kétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés, ha azt olyan egyén követte el, aki ilyen kihágás miatt jogerős ítélettel már büntetve volt és büntetésének kiállása óta két év még nem telt el.

37. §. A 34. §. 1. bekezdésének c) pontja, valamint a 35. §. 1. bekezdésének a)–b) és a 36. §. 1. bekezdésének a)–c) pontjai alapján a pénzbüntetést a kihágás által érintett minden egyes alkalmazott tekintetében külön kell megállapítani. Egy rendőri büntető eljárásból folyólag azonban a pénzbüntetés összege ez alapon sem lehet kétezer pengőnél magasabb.

A 34–36. §-ok alá eső kihágások miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbírósnak hatáskörébe tartozik.

38. §. Ha a 34–36. §-ok alá eső valamely kihágást a munkaadó megbízottja követte el és a munkaadót felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítésében akár szándékos, akár gondatlan mulasztás terheli, kihágás miatt az említett szakaszok szerint a munkaadót is büntetni kell.

A 34–36. §-ok alá eső valamely kihágás miatt nem büntethető az, aki a cselekmény elkövetését rendes gondossággal sem előzhette meg.

39. §. E törvény életbelépésével a hatálya alá tartozó gyermekek, fiatalkorúak és nők tekintetében az 1884. évi XVII. törvényeikk 65. §-a, 115. §-ának utolsó bekezdése, 116. §-a és 117. §-ának második és harmadik bekezdése, úgyszintén az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának megtiltásáról szóló 1911. XIX. törvényeikk hatályon kívül helyeztetnek.

40. §. E törvény életbelépésének időpontját a hatáskörükhöz tartozó vállalatok, üzemek és foglalkozások tekintetében az illetékes miniszterek állapítják meg.

A K. M. 1930. évi 150.443. sz. r.

Az iparban, valamint némely más vállalatban foglalkoztatott gyermekek, fiatalkorúak és nők védelméről szóló 1928: V. tc. 1–3., 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ának és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezéseknek végrehajtása.

Az iparban, valamint némely más vállalatban foglalkoztatott gyermekek, fiatalkorúak és nők védelméről szóló 1928: V. törvényeikk (az alábbiakban, törvény) 1–3., 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ainak és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezéseknek végrehajtásánál követendő eljárás tekintetében, a törvény 19. §-át illetően a belügyi és a népjóléti és munkügyi miniszterekkel egyetértően, a törvény 40. §-a alapján a következőket rendelem:

A törvény 1–3., 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ai és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezések életbelépésének ideje.

1. §. A törvény 1–3., 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ai és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezések 1931. évi július hó 1. napján lépnek életbe.

A törvény 1–3., 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ainak és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezéseknek hatálya.

2. §. A törvény 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ainak és az ezekre vonatkozó büntető rendelkezéseknek hatálya alá tartoznak a törvény 2. §-ában felsorolt kivételekkel a törvény 1. §-ának 1., valamint 3–8. pontjaiban felsorolt összes üzemek; A törvénynek, illetőleg a törvény egyes rendelkezéseinek hatályát az említett üzemek tekintetében az azokban foglalkoztatott egyének száma nem érinti.

A törvény 8., 12–16., 18–20., 22–24., 30. §-ában nyújtott védelem.

A) Anya- és csecsemővédelem.

6. §. A törvény 8. §-a a szülő nő foglalkoztatásának korlátozása szempontjából három fokozatot különböztet meg. És pedig:

1. A szülést követő hat hét alatt feltétlenül tilos a nőnek foglalkoztatása (8. §. 2. bekezdés). A tilalom a munkaadónak szól és annak megszegése a törvény 36. §. 1. bekezdésének *b)* pontja értelmében büntetendő cselekmény. Tilos és büntetendő a nőnek foglalkoztatása ez alatt a hat hét alatt még abban az esetben is, ha maga a nő a foglalkoztatást kívánja, illetőleg munkára jelentkezik. Büntetés azonban csak akkor érheti a munkaadót, ha a foglalkoztatási tilalom okául szolgáló szülésről tudott, vagy kellő gondossággal tudhatott volna. Viszont a tilalom nem érinti a nőnek a megszolgált munkabérre való igényét, még abban az esetben sem, ha a foglalkoztatásnak szóban lévő akadálya tekintetében ő maga vezette volna félre a munkaadót.

2. A szülést megelőző hat hétre, valamint arra az esetre, ha koraszülés veszélye forog fenn, a törvény nem állapít meg feltétlen foglalkoztatási tilalmat. De megállapítja a nőnek azt a jogát, hogy a törvényben közelebbről megjelölt orvosi bizonyítvány alapján, amellyel igazolja, hogy a szülés hat héten belül várható, vagy koraszülés veszélye forog fenn, felmentését kérhesse a szolgálat alól, valamint a munkaadónak, ugyancsak a törvény 36. §. 1. bekezdésének *b)* pontjában megszabott büntetés terhe alatt azt a köteleességét, hogy ilyen kérelemre a nőt a szolgálat teljesítése alól azonnal felmentse (8. §. 1. bekezdés).

3. Végül a szülés utáni hat hetet követő négy hét alatt sem köteles a nő szolgálatot teljesíteni, ha a törvényben megszabott orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy a terhesség vagy szülés következtében oly beteg, hogy munkába nem állhat (8. §. 2. bekezdés). Betegségről lévén szó ebben az esetben, mely az általános jogszabályok értelmében is mentesít a szolgálat teljesítése alól, a törvény eltekint büntetésnek kilátásba helyezésétől az olyan munkaadóval szemben, aki az ilyen beteg nőt mégis foglalkoztatja, illetőleg a szolgálat alól azonnal fel nem menti.

Ha a törvény erről az utóbb említett esetről mégis különösen is megemlékszik és ha a betegség igazolására ebben az esetben a megszabott orvosi bizonyítványt kívánja meg, teszi ezt azért, mert az ilyen betegségben szenvedő nőt a jelzett négy heti időtartamra, ha nem is büntetőjogi, de magánjogiilag ugyanolyan különleges védelemben részesíti, mint a szülést megelőző és követő hat hét alatt. Ez a különleges magánjogi védelem pedig abból áll, hogy a munkaadó ez alatt az idő alatt, mely alatt a nőt a szóbanlévő rendelkezésekre tekintettel nem szabad foglalkoztatnia, vagy azt a szolgálatról fel kell menteni, vagy az a szolgálat teljesítését megtagadhatja, a nőnek nem mondhat fel, ha mint az az esetek legtöbbszörében várható, a jelzett törvényi előfeltételek fennforgásáról tudott, vagy ha arról őt a nő élőszóval való felmondás esetében azonnal, más módon való felmondás esetében pedig annak közlésétől számított nyolc napon belül értesíti (8. §. 3. bekezdés). Ennek a feltételnek fennforgása esetében a munkaadónak felmondása a szülést megelőző hat hét és a szülést követő hat, illetőleg tíz hét alatt hatálytalan, vagyis olybá veendő, mintha meg sem történt volna. És pedig nem csupán abban az esetben, ha a munkaadó a felmondást a szolgálatnak szóbanlévő akadályára, hanem ha azt bármely más okra alapítja is.

A törvény azonban nemcsak attól kiméli meg a nőt, hogy a munkaadó neki a szülést megelőző és követő hat-hat, illetőleg a szülést követő tíz hét alatt felmondhasson, de attól is, hogy a munkaadó már előzetes felmondás alapján ez alatt az idő alatt bocsáthassa el őt szolgálatából. Ha ugyanis a munkaadó bár már előbb úgy mondott fel, hogy a szolgálati viszony megszűnése a szülést megelőző vagy azt követő hat, illetőleg a

szülést követő tíz hétbe esnek, a szolgálati viszony a védelmi időnek még hátralévő tartamára meghosszabbodik és csak azzal együtt szűnik meg.

A törvény az alól a szabály alól, hogy a szolgálati viszony a védelmi idő alatt vagy a védelmi időbe eső lejáratallal nem szüntethető meg, csak a 8. §-ának 4. bekezdésében meghatározott kivételeket engedi.

A törvény nem rendelkezik arról az esetről, ha a lebetegedés az alatt a hat hét alatt, amely alatt az orvosi bizonyítvány szerint az várható, tényleg nem következik be. A törvény célzatára való tekintettel nyilvánvaló azonban, hogy ez a körülmény a törvény rendelkezéseinek érvényesülését a szülést közvetlenül megelőző hat hétre nem érinti és hogy tehát a törvény rendelkezései az orvosi bizonyítványból következő időponttól a lebetegedés tényleges bekövetkezésének időpontjáig is érvényesülnek.

A törvény szerint a munkaadó arra az időre, mely alatt a nő a szolgálatnak szóbanlévő szünetelése alatt nem teljesít szolgálatot, nem köteles munkabért fizetni, ha csak ebbeli kötelességet a szolgálati szerződés erre az időre is kifejezetten meg nem állapítja. Természetes azonban, hogy a munkaadó munkabérfizetési kötelessége fennáll akkor is, ha az különleges jogszabályból vagy munkaszabályszerződésből (kollektív szerződésből) következik.

A jelen szakasz szempontjából a törvény 8. §-ában közelebbről megjelölt orvosi bizonyítványokkal egyenlő értékűek az Országos Stefánia Szövetség orvosai által kiállított orvosi bizonyítványok.

7. §. A törvény 20. §-a büntetés terhe alatt (a törvény 35. §. 1. bekezdés a) pont) arra kötelezi a munkaadót, hogy az olyan nőnek, aki saját gyermekét szoptatja, a napi munkaszakaszon belül legalább egy órai szünetet, még pedig legalább két megfelelő részletben engedjen abból a célból, hogy csecsemőjét elláthassa.

A törvény e rendelkezésének célzata szempontjából nem tekinthető megfelelőnek a fél óránál rövidebb, valamint a csupán négy óránál hosszabb időközökben engedett szünet.

B) Az éjjeli munka korlátozása.

8. §. A törvény 12. §-a értelmében a törvény 1. §-ában megjelölt üzemekben és vállalatokban:

a) este tíz órától reggel öt óráig gyermeket, fiatalkorút és nőt foglalkoztatni tilos;

b) a foglalkoztatott gyermekeknek, fiatalkorúaknak és nőknek legalább egymásra következő tizenegy órai, meg nem szakított éjjeli pihenőidőt kell engedni, amely éjjeli pihenőidőbe az este tíz órától reggel öt óráig tartó időnek bele kell esnie.

Az előbbi bekezdésben foglalt korlátozásokon belül a tizenegy órai éjjeli pihenő idő kezdetét és végét a munkaadó a munkaidőrendben (36–40. §-ok) az üzem viszonyaihoz képest szabadon állapíthatja meg. Ha azonban a munkaadó a gyermeket, a fiatalkorút, vagy a nőt például este tíz óráig foglalkoztatja, az a következő napon reggel kilenc óra előtt nem kezdheti meg a munkát s viszont reggel öt órakor a gyermek, a fiatalkorú, vagy a nő csak akkor állítható munkába, ha az az előző este már hat órakor távozott a munkából.

Az 1. bekezdésben foglalt rendelkezések megszegése a törvény 35. §. 1. bekezdésének a) pontja értelmében büntetendő kihágás.

9. §. A kötelező tizenegy órai éjjeli pihenő idő és az éjjeli munkatiltalmi idő kezdetének és végének megállapítása szempontjából a vasúti időszámítás irányadó.

10. §. Az 1884 : XVII. törvénycikknek a munkaidőre vonatkozó mindazok a rendelkezései, amelyek a mindkét nemhez tartozó gyermekek és fiatalkorúak nappali munkaidejének korlátozására, továbbá munkaközi szünetére vonatkoznak, hatályban maradnak, úgyszintén változatlanul alkalmazni kell az ipari munka vasárnapi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. törvénycikk és az annak alapján kiadott rendeletek rendelkezéseit is.

A tizennyolc éven felüli nőmunkások tizenegy órai éjjeli pihenő idejének megrövidítése.

11. §. A törvény 13. §-a alapján az illetékes hatóságok kizárólag a tizennyolc éven felüli nőmunkásokra kiterjedő hatállyal a tizenegy órai éjjeli pihenő időnek tíz órára való leszállítására, azaz egy órával való megrövidítésére engedélyt adhatnak:

a) oly üzemekben, amelyeket az évszakok befolyásolnak;

b) a törvény hatálya alá tartozó minden üzemben, tehát az a) pont alattikban is, ha az engedély megadását rendkívüli körülmények indokolják.

A mindkét nemhez tartozó tizennyolc éven aluli munkások és gyermekek tizenegy órai éjjeli pihenő idejének egy órával való megrövidítésére a törvény 13. §-a nem ad lehetőséget.

A törvény 13. §-a a hatóságok jogává teszi azt, hogy az abban meghatározott kivételes engedélyt megadják; a hatóságoknak tehát kötelességük, hogy az engedély megadása előtt vizsgálat és mérlegelés tárgyává tegyék azt, vajon a kivételes engedély megadása az a) pontban említett üzemeknél indokolt-e és a b) pontban említett üzemeknél kivételes körülmények (13. §.) fennforognak-e vagy sem.

Az illetékes hatóságokat a törvény 31. §-a sorolja fel.

12. §. Az évszakok által befolyásolt üzemek azok, amelyek az egész éven át munkában vannak ugyan, amelyekben azonban a fogyasztási igények bizonyos évszakokban (nyári, téli stb. idény alatt), vagy bizonyos ünnepi alkalmakkor (karácsony, húsvét, püskösd stb.) tömegesen lépnek fel (idényüzemek, szezonüzemek). Ezekben az üzemekben a tizennyolc éven felüli nőmunkások éjjeli munkaszünetének egy órával való megrövidítésére engedély adható, ha a tömegesen fellépő fogyasztás olyan rendkívüli munkatorlódással jár, mely az engedély megadását indokoltá teszi és pedig úgy a jelentkező szükséglet gyors és pontos kielégítése, mint az arra való előkészítés céljából.

Az illetékes hatóság, mielőtt ily üzem részéről a szóbanlévő engedély megadása iránt előterjesztett kérelem fölött határozná, köteles megállapítani, hogy az illető üzem az évszakok által befolyásolt üzemek közé tartozik-e, továbbá, hogy a rendkívüli munkatorlódással járó időszakos vagy alkalmi tömeges fogyasztás föllépett vagy föllép-e. Annál gondosabban kell ezt az utóbbi körülményt mérlegelni, mert ha a hatóság egy üzemnek a szóbanlévő kivételes engedélyt megadta, azt az ugyanazon a helyen hasonló viszonyok között lévő más üzemtől sem tagadhatja meg.

Az időszakos (campagne) üzemek, amelyek csak az évnél bizonyos szakában állanak munkában, az e szakaszban említett kivételes engedély szempontjából nem tartoznak az évszakok által befolyásolt üzemek közé.

13. §. Az illetékes hatóság a törvény hatálya alá tartozó valamennyi üzemnél engedélyt adhat a tizennyolc éven felüli nőmunkások éjjeli munkaszünetének egy órával való megrövidítésére, ha azt rendkívüli körülmények indokolják.

Ilyen rendkívüli körülmények lehetnek minden üzemnél: a rendkívüli munkatorlódás, az anyagoknak és áruknak a megromlástól való megvédése céljából szükséges kivételes munkák, kedvezőtlen időjárási viszonyok, kivételes vasúti vagy hajózási viszonyok, közegészségügyi vagy más közérdekek kielégítése szempontjából szükséges rendkívüli munkák; szállítási határidők betartásának lehetetlensége a fontosabb szállításoknál stb. Mindezen okok alapján azonban csak akkor adható meg a kivételes engedély, ha a rendkívüli munkatorlódás, illetőleg fokozott munkaszükséglet előrelátható és készletre való dolgozással vagy az üzem másirányú megfelelő szabályozásával megakadályozható nem volt.

14. §. A 13. §-ban említett engedélyt egy-egy üzem részére egy-egy naptári évben összesen legfeljebb hatvan napra szabad megadni és pedig ezen belül egyes napokra vagy több egymásután következő napra, mindig az indokolt szükség szerint.

Idényüzemekben (12. §.) egyes évszakokra vagy esetleg az egész év tartamára beosztva és összesen legfeljebb hatvan napig előre is adható engedély, ha a munkaadó arra nézve megfelelő üzemtervet mutat be. Ha az illető helyen több hasonló, azonos viszonyok között lévő idényüzem van, az illetékes hatóság csak azok valamennyijének vagy többségének kívánására és az azok által egyetértőleg megállapított üzemterv alapján adhat előre ilyen hosszabb időre szóló engedélyt.

Egyes községekben, városokban vagy vidékeken azonos viszonyok közt fenntartott kisebb idényüzemek részére a tulajdonosok felkérésére és azok nevének és telephelyének feltüntetésével az illetékes kereskedelmi és iparkamara is kérheti az első bekezdésben említett engedély megadását. A kereskedelmi és iparkamara az ilyen kérelem előterjesztése előtt az illető idényüzemek tulajdonosait, esetleg azok érdekképviselőjét meghallgatni, a kérelem megokoltságáról pontos tájékozódást szerezni és a kérelmet megfelelő üzemterv, illetőleg üzemtervek bemutatásával tüzetesen megokolni köteles.

15. §. A tízennyolc éven felüli nőmunkások éjjeli munkaszünetének megrövidítésére az engedélyt írásban kell az illetékes hatóságtól (törvény 31. §-a) kérni.

A kérvényben meg kell jelölni:

- a) a munkaadó nevét, illetőleg cégét;
- b) az üzem minőségét, helyét és az üzemágot, vagy munkát, amelyre a kérelem vonatkozik;
- c) a kérelem okát;
- d) a napot vagy napokat, amelyre vagy amelyekre a munkaadó az engedélyt kéri.

16. §. Az illetékes hatóság az előterjesztett kérelem feletti hozott határozatát a kérelem beérkezésétől számított legkésőbb 48 óra alatt köteles az engedélyt kérővel és amennyiben az iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzemről van szó, az illetékes kerületi iparfelügyelővel közölni.

Ha a munkaadó a törvény 1. §-ának 1., 3., 4. vagy 6. pontjában megjelölt valamely üzem részére nem egyes alkalmakra, hanem hosszabb időre, pl. egy évszakra kéri az engedélyt az éjjeli munkaszünet megrövidítésére (14. §.), a hatóság a kérvényt — véleményének közlése végett — haladéktalanul átteszi az illetékes kereskedelmi és iparkamarához, mely a kért véleményt a hatósággal ugyancsak haladéktalanul közölni, a hatóság pedig a kérelem felett a vélemény beérkezésétől számított 48 óra alatt határozni köteles.

17. §. A törvény 13. §-a alapján az éjjeli munkaszünetnek egy órával való megrövidítésére adott engedélyben meg kell jelölni:

- a) a munkaadó nevét, illetőleg cégét;
- b) az üzem minőségét, helyét és az üzemágot vagy munkát, amelyre az engedély vonatkozik;
- c) az engedély okát;
- d) a napot, illetőleg a napokat, amelyre vagy amelyekre az engedély szól.

Az engedélyben arra is figyelmeztetni kell a munkaadót, hogy az engedélyt a törvény rendelkezései értelmében (a törvény 24. §. 4. bekezdése) büntetés (a törvény 34. §. 1. bekezdés b) pontja) és az engedély visszavonásának terhe alatt a munkaidőrend mellé függessze ki.

18. §. Az elsőfokú hatóságnak a törvény 13. §-a alapján az éjjeli munkaszünet megrövidítése tárgyában hozott határozatával meg nem elégedő érdekelt felek, nevezetesen az engedélyt kérő munkaadó és az engedély által érintett bármely alkalmazott, ezenkívül azonban más hasonló üzemek tulajdonosai, az érdekelt munkaadóknak, valamint az érdekelt alkalmazottaknak érdekképviselői, végül amennyiben iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzemről van szó, a kerületi kir. iparfelügyelő az ellen 15 nap alatt fellebbezéssel élhetnek.

Az e szakaszban említett fellebbezések elbírálásánál a hatóság soron kívül jár el.

15. §. Ha a munkát, amelyre a törvény 13. §-a alapján adott engedély vonatkozik, több hatóság területén végzik, az eljárás elsőfokú hatóság az engedélyt, illetőleg az arra vonatkozó jogerős határozatot a munka végzésének helye szerint illetékes valamennyi elsőfokú hatósággal közölni köteles.

Ezenfelül amennyiben iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzemről van szó, az arra vonatkozó jogerős határozatot az illetékes kerületi iparfelügyelővel is közölni kell.

20. §. Ha az illetékes hatóságnak bármiképp tudomására jut, hogy a munkaadó a tízennyolc éven felüli nők vagy éppen a gyermekek vagy a fiatalok éjjeli munkaszünetét engedély vagy más törvényes jogalap nélkül és akár csak egy alkalmazottal szemben is megrövidítette, az illető napot vagy napokat az eset megállapítása után, az e rendelet 44. §-ában megszabott minta szerint vezetendő jegyzékbe bevezetni és ezeket a napokat az üzemmel szemben az illető évi hatvan napba be kell számítani. A munkaadónak a törvényben megszabott büntetőjogi felelősségét ez a rendelkezés természetesen nem érinti.

Ha a munkaadó egy évben összesen hatvannál kevesebb napon rövidítette meg a nőalkalmazottak éjjeli munkaszünetét, az igénybe nem vett időt a következő év javára nem lehet beszámítani, hanem a következő évben is összesen legfeljebb hatvan napra adható meg a törvény 13. §-ában megállapított kivételes engedély.

A tízenhat és tízennyolc év közötti fiatalokéknak, valamint a tízennyolc éven felüli nőknek erőhatalom esetében éjjel való kivételes foglalkoztatása.

26. §. A törvény 15. §-a megengedi, hogy az üzemtulajdonos a tízenhat és tízennyolc év közötti fiatalokékat, valamint a tízennyolc éven felüli nőket egyszerű bejelentés alapján éjjel is foglalkoztathassa, ha ez

a) fenyegető baleset vagy elemi kár elhárítása,
b) bekövetkezett üzemzavar vagy elemi kár jóvá tétele,
c) az üzemnek előre nem látható, időszakonként nem ismétlődő, erőhatalom következtében előálló megszakítása esetén az üzem szünetelésének jóvá tétele, végül

d) járvány esetén annak leküzdése érdekében multhatatlanul szükséges.

A törvény 15. §-a minden kételyt kizáró módon meghatározza azokat az okokat, amelyeknek fennforgása esetén, eleve megjelölt cél elérése érdekében, helye lehet a tízenhat és tízennyolc év közötti fiatalokéknak és a tízennyolc éven felüli nők éjjeli foglalkoztatásának. Az ebbeli rendelkezéseket kiterjesztően értelmezni nem lehet és éjjel csupán olyan munkákat szabad végezni, amelyek végzését a törvényben felsorolt okok teszik a törvényben megjelölt cél érdekében szükségessé.

27. §. A jelen rendelet 26. §-ának a) pontja alapján csak olyan munkák végezhetők, amelyek valamely fenyegető baleset, vagy valamely fenyegető elemi kár bekövetkezésének megelőzése, elhárítása céljából multhatatlanul szükségesek.

Természetes, hogy a fenyegető elemi kár bekövetkezésének megelőzése, elhárítása címén nincs helye a különben tilos éjjeli foglalkoztatásnak, ha az elemi kár lehetősége magának az üzemtulajdonosnak olyan rendelkezésre, tényre vezethető vissza, amellyel kapcsolatban az elemi kár veszélyével, mint a ténykedését szükségszerűen kísérő következménnyel számolhatótt és különösen, ha ezt a ténykedését parancsoló szükség nélkül nyilvánvalóan csak azért kockáztatta meg, mert az azzal kapcsolatban fenyegető elemi kárt az éjjeli munka igénybevételével elháríthatónak remélte. És magától értetődik az is, hogy még ha az éjjeli munka igénybevétele az első bekezdés értelmében jogos is, azzal, mielőtt jogcíme megszűnik, azonnal fel kell hagyni.

28. §. A rendelet 26. §-ának b) pontja a bekövetkezett üzemzavar megszüntetésére, vagy a már bekövetkezett elemi kár helyrehozására engedi meg az evégből multhatatlanul szükséges éjjeli foglalkoztatást.

Az üzemzavar e pontnak értelmezésében csak az üzem eddigi berendezésének teljesítőképességében bekövetkezett fennakadást jelent; a 27. §. 2. bekezdésének az elemi kárra vonatkozó értelmezése pedig megfelelően áll ennek a pontnak alkalmazásában is. És itt is áll az, hogy az éjjeli foglalkoztatás jogcímének megszűnésén, vagyis az üzemzavar megszüntetésén, illetőleg az elemi kár helyrehozásán túl nem terjedhet.

29. §. A törvény 15. §-a alapján a jelen rendelet 26. §-ának c) pontja megengedi azt is, hogy az üzemnek előre nem látható, időszakonként nem ismétlődő, erőhatalom következtében előálló megszakításából, szüneteléséből származó kár helyrehozása, vagyis az elveszett munkanapok pótlása céljából is végezhető legyen éjjeli munka.

Ennek a pontnak alkalmazhatósága nem függ attól, hogy az üzem az erőhatalom következtében egész terjedelmében szünetelt. Megokolt lehet nevezetesen az elveszett munkanapok pótlása akkor is, ha az erőhatalom következtében az üzemnek csak egy részében állott be megszakítás, viszont az éjjeli munka ilyen esetben is csak a tényleg kiesett munka pótlására szolgálhat.

Nem-feltétele továbbá e pont alkalmazásának az sem, hogy az üzemnek vagy egy részének szünetelése nem közvetlenül az üzemre ható erőhatalomnak a következménye. Ha pl. az üzemnek, vagy egy részének a nyersanyagot szállító vállalatot ért erőhatalom miatt kell szünetelnie, az elveszett munkanapokat ezen az alapon is jogában áll az üzemtulajdonosnak éjjeli munkával pótolni.

Viszont gondosan köteles a hatóság ellenőrizni azt, hogy az üzemnek vagy egy részének szünetelése tényleg erőhatalomra, vagyis oly okra vezethető-e vissza, melynek elhárítása vagy az üzemre gyakorolt hatásainak enyhítése az üzemtulajdonosnak egyáltalában nem, vagy csak olyan áldozatok árán állott volna módjában, melyeket az eset körülményeihez képest méltányosan, tőle elvárni nem lehet. Ezen az alapon kell mérlegelni azt a kérdést, vajon erőhatalomnak minősül-e és alapul szolgálhat-e az elveszett munkanapoknak éjjeli munkával való pótlására az üzemi munkának munkaviszályból származó szünetelése. Semmiesetre sem minősül pl. az éjjeli munkára jogalapul szolgáló erőhatalomnak a munkások kizárása, ha az erre alkalmat adó munkaviszály az illető üzemet közvetlenül nem érintette, vagy ha érintette is, az az üzemnek fenntartását nem akadályozta.

Gondosan köteles ügyelni a hatóság arra is, hogy az éjjeli munka tényleg csak erőhatalom következtében lehetetlenné vált nappali munkának a pótlására szorítkozzék. Az éjjeli munka mennyisége tehát az elesett nappali munkamennyiséget túl nem haladhatja. De egyenesen kizártnak is tekinthető az összefüggés az erőhatalom és az éjjeli munka közt, ha az üzem tulajdonosa ezt az utóbbit csak az erőhatalomnak vagy hatásainak megszűnését követő hosszabb idő eltelté után rendeli el. A törvény nem állapít meg ugyan időhatárt a tekintetben, hogy az erőhatalom megszűnését követő milyen időn belül lehet csupán az elveszett munkanapokat éjjeli munkával pótolni. De semmiesetre sem felel meg célzatának az, hogy arra a tényre, hogy az üzem, vagy ennek egy része erőhatalom miatt valamikor szünetelt, bármikor vissza lehessen nyúlni az éjjeli munka elrendelése végett.

30. §. Ahhoz, hogy az üzemtulajdonos a törvény 15. §-ában felsorolt okokból az ott említett személyzetet éjjel foglalkoztathassa, nem kell előzetesen engedélyt kérnie, de az éjjeli foglalkoztatást annak megkezdésétől számított huszonnégy órán belül ajánlott levélben be kell jelentenie az illetékes hatóságnak (törvény 31. §-a) és amennyiben iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzemről van szó, az illetékes iparfelügyelőnek. A hatóság a bejelentés adatait azonnal a 44. §. szerint vezetendő jegyzékbe foglalni köteles.

A bejelentésben fel kell tüntetni az éjjel foglalkoztatni kívánt tizenhat és tizenhét év közötti fiatalok számát és pedig külön a férfi és külön a női nemhez tartozóknak és ugyancsak külön a tizenhét és tizenhat év közötti nőknek számát; azt az okot, amely az éjjeli munkát multhatatlanul szüksé-

gessé tette; ha erőhatalom következtében elveszett munkanapok pótlásáról van szó, az elveszett munkanapoknak naptári megjelölését; végül az éjjeli foglalkoztatásnak előrelátható tartamát.

Az éjjeli foglalkoztatás befejezését az üzemtulajdonos ajánlott levélben szintén azonnal bejelenteni köteles az illetékes hatóságnak és ha iparfelügyelői ellenőrzés alá tartozó üzembről van szó, az illetékes iparfelügyelőnek.

Ha az illetékes hatóság megállapítja, hogy a törvény, illetőleg a jelen rendelet a bejelentett éjjeli foglalkoztatásra nem nyújt alapot, vagy hogy az üzemtulajdonos az éjjeli foglalkoztatásnak megszabott bejelentését elmulasztotta, ez utóbbi esetben a szabályszerű bejelentés beérkezéséig az éjjeli foglalkoztatást azonnal el kell tiltania.

A férfinemhez tartozó 16 éven felüli fiatalkorúak éjjeli foglalkoztatása folytonos üzemekben.

31. §. A törvény 16. §-a alapján a férfinemhez tartozó tizenhat éven felüli fiatalkorúak olyan munkáknál, amelyek megszakítást nem tűnnek, éjjel is foglalkoztathatók a következő üzemekben:

a) vas- és acélművekben; olyan munkáknál, amelyeknél váltakozó légjáratú és regenerációs kemencék vannak használatban, továbbá vassbádognak és vassodronynak horganyozásánál (az izzító helyiségek kivételével);

c) aranyérccek tisztításánál és kivonásánál.

A férfinemhez tartozó fiatalkorúak éjjeli foglalkoztatása kőszérből.

32. §. A törvény 18. §-a az alapjánul szolgált nemzetközi munkaügyi egyezmény vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően azokat az egészen kivételes eseteket tartja szem előtt, amelyekben a fenyegetett közrend fenntartása, vagy az állam biztonsága érdekében kell az éjjeli munka tilalma alól kivételt tenni. Az említett szakasz alapján tehát csak az abban említett különösen súlyos körülmények felmerülése esetében és csak az illetékes miniszter rendelkezése alapján, az abban esetleg megállapított feltételekkel szabad a férfinemhez tartozó tizenhat éven felüli fiatalkorúakat éjjel foglalkoztatni.

Az egyhuzamban nyújtandó éjjeli pihenőidőnek megrövidítése a kézi téglaverésnél.

33. §. Olyan üzemekben, amelyekben a téglát kézzel verik, a tizenhat évesnél idősebb fiatalkorúak, valamint a tizennyolc éven felüli nők kizárólag a kézi téglaverés és a vert téglá felrakási munkálatainál már a reggeli négy órától kezdve foglalkoztathatók, feltéve, hogy foglalkoztatásuk az esti nyolc órán túl nem terjed és nekik napközben megszakítás nélküli legalább három órai szünet biztosítottik.

Munkaidőrend.

36. §. A törvény hatálya alá tartozó munkaadók kötelesek a törvény 24. §-a értelmében és a törvény 34. §. 1. bekezdésének b) pontjában megszabott büntetés terhe alatt munkaidőrendet készíteni s azt üzemüknek meghatározott olyan helyén, amelyhez minden alkalmazott könnyen hozzáférhet, olvasható állapotban kifüggesztve tartani. Ez a kötelezettség akkor is fennáll, ha a munkát nem zárt helyiségben, de meghatározott helyen végzik. Ilyenkor a munkaidőrendet a foglalkoztatásnak színhelyén kell kifüggesztve tartani.

37. §. A munkaidőrendben fel kell tüntetni a munkaadó munkahelyén foglalkoztatott gyermekek, fiatalkorúak és nők munkakezdését és pedig pontos időmeghatározással a munkaidő kezdetét és végét, a napi munkaszakaszokon belül adott (munkaközi) szüneteket és a hetenkint adott szüneteket.

Amennyiben a gyermekek, fiatalkorúak és nők munkaidőbeosztása nem azonos, a munkaidőrendben az alkalmazottak illető csoportjainak megnevezésével a rájuk érvényes munkaidő kezdetét és végét, valamint munkaközi és hetenkinti szüneteiket külön kell feltüntetni. A munkaidőrendnek azt a részét, amely az egy-egy helyiségben alkalmazottakra vonatkozik, a munkaadó az illető helyiségben is köteles kifüggesztve tartani.

A munkaidőrendben a munkanapokat is fel kell tüntetni. Történhetik ez például a munkaszüneti napok felsorolásával s annak kifejezésével, hogy a többi nap munkanap stb.

38. §. Azok a munkaadók, akik üzemükben akár olyan munkaidőrendet, akár olyan munkarendet, vagy munkarendfüggelékét tartanak kifüggesztve, amely a gyermekek, fiatalkorúak és nők munkaidőjének feltüntetése szempontjából megfelel a jelen rendelet 36. és 37. §-ában foglalt követelményeknek és a tényleges állapotnak, nem kötelesek új munkaidőrendet készíteni. A többi munkaadó a jelen rendelet hatálybalépésétől számított harminc napon belül köteles megfelelő munkaidőrendet készíteni és kifüggesztetni. A munkaidőrend kifüggesztett példányát a munkaadó aláírásával ellátni és azon a kifüggesztés napját feltüntetni köteles.

39. §. Azok a munkaadók, akik üzemükben az 1884: XVII. törvénycikk 113. §-a értelmében munkarend kifüggesztésére vannak kötelezve és külön munkaidőrend készítése helyett a munkarendbe kívánják felvenni a jelen rendelet 36. §-ában megjelölt adatokat, a megfelelően készített munkarendet, illetőleg a módosítást tartalmazó munkarendfüggelékét kötelesek három példányban a 38. §-ban megállapított határidő alatt az elsőfokú hatóságnak bemutatni.

Az elsőfokú hatóság a bemutatott munkarendre, illetőleg a módosítást tartalmazó munkarendfüggelékre nézve, láttamozása előtt, az illetékes kerületi iparfelügyelő véleményét kéri ki.

Az elsőfokú hatóság a bemutatott munkarendet, illetőleg a módosítást tartalmazó munkarendfüggelékét harminc nap alatt köteles, a láttamozási záradékkal ellátva, a munkaadónak visszaküldeni. Ha valamely munkarend vagy függelék jóváhagyása hosszabb tárgyalást igényel, az elsőfokú hatóság azt feltételesen, a szükséges módosítások később való elrendelésének fenntartása mellett láttamozhatja.

A láttamozott munkarend, illetőleg függelék egy példányát a munkaadónak kell kézbesíteni, egy példányát az illetékes kerületi iparfelügyelőnek kell megküldeni és egy példányt az elsőfokú hatóság irattárában marad.

Az elsőfokú hatóság által láttamozott munkarendet, illetőleg munkarendfüggelékét a munkaadó annak kézhezvételétől számított nyolc nap alatt köteles kifüggesztetni.

40. §. A törvény 24. §-ának negyedik bekezdése értelmében a munkaadó a törvény 13. és 15. §-aiban, továbbá a jelen rendeletben megjelölt esetekben kívül a törvény hatálya alá tartozó alkalmazottakat csak a munkaidőrendben megállapított munkaidőben foglalkoztathatja.

Ha a munkaidőrendben megállapított munkaidőtől való eltérés hatósági engedélyen alapul, a munkaadó a hatósági engedélyt, vagy annak teljes szövegű másolatát az engedélyezett idő tartamára a munkaidőrend mellé kifüggesztetni köteles.

A gyermekekről, fiatalkorúakról és nőkről vezetett jegyzék.

41. §. A törvény 30. §-a szerint a munkaadó köteles a törvény 34. §-a 1. bekezdésének d) pontjában megszabott büntetés terhe alatt az általa foglalkoztatott gyermekekről, fiatalkorúakról és nőkről jegyzéket vezetni. Ebben a jegyzékben minden gyermek, fiatalkorú és nő családi és utónévét, születésének helyét, évét, hónapját és napját, továbbá alkalmazásba vételének és az alkalmazásból való kilépésének napját fel kell tüntetni. A jegyzékben a kilépetteknek, valamint a férfinemhez tartozó azoknak a fiatalkorúaknak nevét, akik tizennyoleadik életévüket betöltötték,

ügyszintén a rájuk vonatkozó adatokat vízszintes vonallal át kell húzni olyképpen, hogy egyfelől az eredeti bejegyzések olvashatók maradjanak, másfelől a hatóság a jegyzékből bármikor könnyen megállapíthassa, kik vannak mint a jelen törvény hatálya alá tartozó személyek az üzemben alkalmazva.

A munkaadó az általa vezetett jegyzéket az illetékes közigazgatási hatóságnak, továbbá a munkaügyi felügyeletre illetékes hatóságnak kívánatára bármikor bemutatni köteles.

42. §. A jelen rendelet 36–41. §-alban foglalt rendelkezések nem terjednek ki azokra a kisebb vállalatokra és üzemekre, amelyekben az alkalmazottak száma a tanoncokat is számítva, nem magasabb négynél.

Felügyelet.

43. §. A törvény rendelkezéseinek megtartását a törvény 31. §-a szerint elsőfokon eljárni hivatott hatóságok ellenőrzik, még pedig az 1893: XXVIII. törvénycikk hatálya alá tartozó üzemekben az iparfelügyelők közreműködésével. A hatóságoknak közvetlenül, szemlélet és vizsgálat alapján meggyőződést kell szerezniük arról, hogy a törvény hatálya alá tartozó üzemekben és vállalatokban a törvényes rendelkezések megtartatnak-e.

A hatóságok által vezetett jegyzék.

44. §. A hatóságok a törvény 13. §-a alapján a tizenhét éven felüli nők éjjeli munkaszünetének megrövidítésére adott engedélyekről, továbbá a tizenhat éven felüli fiatalkorúaknak és a tizenhét éven felüli nőknek kivételes éjjeli foglalkoztatására vonatkozó bejelentésekről az alábbi minta szerint jegyzéket kötelesek vezetni (törvény 23. §-a).

.....elsőfokú hatóság.

Jegyzék

az 1928: V. törvénycikk 13. §-a alapján a tizenhét éven felüli nők éjjeli munkaszünetének megrövidítésére adott engedélyekről, továbbá a tizenhat éven felüli fiatalkorúaknak és a tizenhét éven felüli nőknek kivételes éjjeli foglalkoztatására vonatkozó bejelentésekről.

(Első oldal.)

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Sor-szám	Az éjjeli pihenő megrövidítésére adott engedélyeknél:				
	A munkaadó neve, illetőleg cége	Az üzem helye, minősége, az üzemág, illetőleg munka	Az éjjeli munkaszünet megrövidítésére adott engedély száma, kelte és a napok, amelyekre az engedély szól	Az engedély megadásának oka	Az éjjeli munkaszünet megrövidítésével foglalkoztatni kívánt nők száma

(Második oldal.)

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
A kivételes éjjeli foglalkoztatásra vonatkozó bejelentéseknél:							
A bejelentés kelte és iktatószáma	Az éjjeli foglalkoztatás oka	Az éjjeli foglalkoztatás előrelátható tartama	Az éjjel foglalkoztatni kívánt		Az éjjeli foglalkoztatás megszüntetésének napja	Jegyzet	
			fiatalokorú				
			fiúk	nők			
			száma				

45. §. A kir. iparfelügyelők a törvény 13. §-a alapján adott engedélyekről, továbbá a fiatalok és a nők kivételes éjjeli foglalkoztatására vonatkozó bejelentésekről, valamint a törvény végrehajtása során szerzett tapasztalataikról évi jelentéseikben beszámolni kötelesek.

46. §. Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezések alá nem esik, kihágást követ el és az 1928. X. törvények értelmében pénzbüntetéssel büntetendő az a munkaadó:

a) aki a jelen rendelet 22. §-ában megszabott tilalom ellenére terhes állapotban levő vagy hét hónapnál nem idősebb csecsemőjét szoptató nőt éjjel foglalkoztat;

b) aki a gyermekek, fiatalok és nők éjjeli foglalkoztatásának, illetőleg az éjjeli foglalkoztatás megszüntetésének bejelentése tekintetében a jelen rendelet 24., 30. és 35. §-aiban megszabott köteleességet megszegi;

c) aki a 39. §-nak a munkarendnek, illetőleg munkarendfüggeléknek láttatás végett való bemutatására és a láttatott munkarend, illetőleg munkarendfüggelék kifüggesztésének határidejére vonatkozó rendelkezését megszegi.

A törvény 37. és 38. §-ainak rendelkezései az első bekezdésben megállapított kihágási cselekmények tekintetében is állnak.

Vegyes rendelkezések.

47. §. Az egyes különleges jogszabályoknak olyan rendelkezéseit, melyek az 1928. V. tc.-ben és a jelen rendeletben szabályozott vonatkozásokban a munkavállalóra nézve kedvezőbbek, az említett törvénynek és a jelen rendeletnek rendelkezései nem érintik.

48. §. A törvény ama szakaszainak végrehajtása iránt, amelyeket a rendelet nem említ, külön rendelet fog intézkedni.

49. §. E rendelet 1931. évi július hó 1. napján, a pamutfonó és pamutszövő, valamint a kötő- és kötőszövő iparok tekintetében pedig 1932. évi január hó 1. napján lép életbe. E nappal a törvény hatálya alá tartozó gyermekek, fiatalok és nők tekintetében az 1884. XVII. törvények 65. §-a, 115. §-ának utolsó bekezdése és 117. §-ának második és harmadik bekezdése, úgyszintén az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának megtiltásáról szóló 1911. XIX. törvények hatályukat veszítik.

Jegyzet.

Az 1928. V. tc. 2. §-ában említett bányá- és kohóvállalatokra vonatkozóan a P. M. a végrehajtási utasítást még nem adta ki.

1928. XXVIII. tc. az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nők éjjeli munkája tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

(Magyarország megerősítő okirata a Nemzetek Szövetségénél 1928. évi április hó 19-én iktatott be.)

1. §. Az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nők éjjeli munkája tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény a magyar állam törvényei közé iktatatik.

2. §. Az 1. §-ban említett nemzetközi egyezménynek hivatalos magyar fordítása a következő:

A Nemzetek Szövetsége nemzetközi munkaügyi szervezetének az Amerikai Egyesült Államok kormánya által 1919. évi október 29-ére Washingtonban egybehívott általános konferenciája,

Miután elhatározta, hogy elfogad különböző javaslatokat «a nők éjjeli munkája» tárgyában, amely kérdés a washingtoni konferencia napirendjének harmadik pontja volt, és

Miután elhatározta, hogy ezeket a javaslatokat nemzetközi egyezmény alakjába foglalja,

elfogadja az alábbi egyezménytervezetet, amelyet megerősítés végett az 1919. évi június 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember 10-én kelt saint-germaini szerződésnek a munkáról szóló részében foglalt rendelkezések szerint a nemzetközi munkaügyi szervezet tagjai elé kell terjeszteni:

1. cikk. Jelen egyezmény alkalmazásánál «ipari üzemek»-nek kell tekinteni különösen:

a) a bányákat, kőbányákat és a föld kincseinek kiaknázására szolgáló más telepeket;...

Minden államban az illetékes hatóság állapítja meg a határvonalat egyrészt az ipar és a kereskedelem között, másrészt az ipar és földművelés között.

2. cikk. A jelen egyezmény értelmében «éjjel»-nek kell venni azt a tizenegy egymásra következő órányi időszakot, amely az este tíz órától reggel öt óráig terjedő időt magában foglalja.

Azokban az államokban, amelyekben az ipari üzemekben alkalmazott nők éjjeli munkája még nincsen törvénnyel szabályozva, a kormány legfeljebb három évi átmeneti időre szólóan elrendelheti, hogy «éjjel» alatt csupán tíz órányi időt kell érteni, amely az este tíz órától reggel öt óráig terjedő időt magában foglalja.

3. cikk. Néket különbség nélkül tilos ipari köz- és magánüzemekben, avagy azok mellékhelyeiben éjjel foglalkoztatni. Ez a rendelkezés nem vonatkozik olyan üzemekre, amelyekben csupán ugyanannak a családnak tagjai vannak foglalkoztatva.

4. cikk. A 3. cikk nem nyer alkalmazást:

a) az üzemnek előre nem látható, időszakonként nem ismétlődő, erőhatalom következtében előálló megszakítása esetében;

b) azokban az esetekben, amelyekben olyan nyersanyagok feldolgozásáról és olyan tárgyak megmunkálásáról van szó, amelyek nagyon gyors romlásnak vannak kitéve, ha az ezekben a nyersanyagokban és tárgyakban egyébként elkerülhetetlen veszteség elkerülése érdekében szükséges.

6. cikk. Az évszakok befolyásának alá vetett ipari üzemekben, valamint mindazokban az esetekben, amelyekben rendkívüli körülmények kívánatosá teszik, az éjjelnek a 2. cikkben megállapított tartama egy év alatt hatvan napon tíz órára szállítható le.

8. cikk. Ezen egyezmény hivatalos megerősítését az 1919. évi július 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember 10-én kelt saint-germaini szerződés XIII. része értelmében feljegyzés végett közölni kell a Nemzetek Szövetségének főtitkárával.

10. cikk. Mihelyt a nemzetközi munkaügyi szervezet két tagja által történt megerősítés a titkári hivatalnál fel lett jegyezve, ezt a tényt a Nemzetek Szövetségének főtitkára a nemzetközi munkaügyi szervezet összes tagjaival közli.

11. cikk. A jelen egyezmény azon a napon lép hatályba, amelyen a Nemzetek Szövetségének főtitkára ezt a közlést megtette; az csak azokat a tagokat kötelezi, amelyek megerősítésüket a titkári hivatalban bejegyeztették. Ezt követően az egyezmény minden más tagra nézve azon a napon lép hatályba, amelyen megerősítése a titkári hivatalnál fel lett jegyezve.

12. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, kötelezi magát, hogy az egyezmény rendelkezéseit legkésőbb 1922. évi július 1-ig életbelépteti és a végrehajtásához szükséges rendelkezéseket kiadja.

13. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősítette, azt attól a naptól számított tíz év eltelte után, amelyen első ízben hatályba lép, a Nemzetek Szövetségének főtitkárához intézett és általa feljegyzendő értesítéssel felmondhatja. A felmondás csak egy évvel a titkári hivatalban történt feljegyzés után lép hatályba.

15. cikk. Ennek az egyezménynek angol és francia szövege egyformán mérvadó.

3. §. E törvényt az érdekelt miniszterek hajtják végre.

1928: XXVI. tc. az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a fiatalkorúak éjjeli ipari munkája tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

(Magyarország megerősítő okirata a Nemzetek Szövetségénél 1928. évi április hó 19-én iktattatott be.)

1. §. Az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a fiatalkorúak éjjeli ipari munkája tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény a magyar állam törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett nemzetközi egyezménynek hivatalos magyar fordítása a következő:

A Nemzetek Szövetsége nemzetközi munkaügyi szervezetének az Amerikai Egyesült Államok kormánya által 1919. évi október 29-ére Washingtonba egybehívott általános konferenciája,

Miután elhatározta, hogy elfogad különböző javaslatokat «a fiatalkorúaknak éjjeli foglalkoztatása tárgyában», amely kérdés a washingtoni értekezlet napirendje negyedik pontjára kitűzött tárgynak részlete, és

Mintán elhatározta, hogy ezeket a javaslatokat nemzetközi egyezmény tervezete formájába foglalja,

elfogadja az alábbi egyezménytervezetet, amelyet megerősítés végett az 1919. évi június 28-án kelt versaillesi, és az 1919. évi szeptember 10-én kelt saint-germaini szerződésnek a munkáról szóló részében foglalt rendelkezések szerint a nemzetközi munkaügyi szervezet tagjai elé kell terjeszteni.

1. cikk. Jelen egyezmény értelmében «iparüzemek»-nek kell tekinteni különösen:

a) a bányákat, kőbányákat és a föld kincseinek kiaknázására szolgáló más telepeket;

Minden országban az illetékes hatóság állapítja meg a határvonalat, egyrészt az ipar és a kereskedelem között, másrészt az ipar és a földművelés között.

2. cikk. Tizenhét éven aluli fiatalkorúakat éjjeli ipari köz- és magánüzemekben vagy azok mellékküzemeiben foglalkoztatni tilos. Ez a rendelkezés nem vonatkozik azokra az üzemekre, amelyekben csupán egy és ugyanazon családnak tagjai vannak alkalmazva. Ezenkívül a következő kivételek állanak fenn:

tizenhat éven felüli fiatalkorúak olyan munkáknál, amelyek megszakítást nem tűrnek, éjjel is foglalkoztathatók, a következő üzemekben:

a) vas- és acélművekben; olyan munkáknál, ahol váltakozó lángjáratú és regenerációs kemencék vannak használatban, továbbá vasbúdognak és vassodronynak horganyzásánál (az izzító helyiségek kivételével);

e) aranyérek tisztításánál és kivonásánál.

3. cikk. A jelen egyezmény értelmében «éjjel»-nek kell venni azt a legalább tizenegy egymásra következő órnyi időszakot, amely az este tíz órától reggel öt óráig terjedő időt magába foglalja. Készén- és barnaszenbányákban fiatalkorúak esti tíz és reggeli öt óra között is dolgozhatnak, ha nekik két munkaszak között rendszerint tizenöt órai, de tizenhárom óránál semmi esetre sem rövidebb pihenőt biztosítanak.

4. cikk. A 2. és 3. cikk rendelkezései a tizenhat és tizenhét év közötti fiatalkorúak éjjeli munkájára nem nyerne alkalmazást az üzemnek előre nem látható, időszakonként nem ismétlődő, erőhatalom következtében előálló megszakítása esetében.

7. cikk. Ha a közérdek különösen súlyos körülmények folytán meg-

kívánja, a közhatalóság az éjjeli munka tilalmát a tizenhat és tizennyolc év közötti fiatalokra nézve felfüggesztheti.

8. cikk. Ezen egyezmény hivatalos megerősítését az 1919. évi június 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember 10-én kelt saint-germaini szerződéssel XIII. része értelmében feljegyzés végett közölni kell a Nemzetek Szövetségének főtthkárával.

10. cikk. Mihelyt a nemzetközi munkaügyi szervezetnek két tagja által történt megerősítés a titkári hivatalnál fel lett jegyezve, ezt a tényt a Nemzetek Szövetségének főtthkára a nemzetközi munkaügyi szervezet összes tagjaival közli.

11. cikk. A jelen egyezmény azon a napon lép hatályba, amelyen a Nemzetek Szövetségének főtthkára ezt a közlést megtette; az csak azokat a tagokat kötelezi, amelyek megerősítésüket a titkári hivatalban bejegyeztették. Ezt követően az egyezmény minden más tagra nézve azon a napon lép hatályba, amelyen megerősítése a titkári hivatalban fel lett jegyezve.

12. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, kötelezi magát, hogy az egyezmény rendelkezéseit legkésőbb 1922. évi július 1-én életbelépteti és a végrehajtásához szükséges rendelkezéseket kiadja.

13. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősítette, azt attól a naptól számított tíz év eltelté után, amelyen első ízben hatályba lép, a Nemzetek Szövetségének főtthkárához intézett és általa feljegyzendő értesítéssel felmondhatja. A felmondás csak egy évvel a titkári hivatalban történt feljegyzés után lép hatályba.

15. cikk. Ennek az egyezménynek francia és angol szövege egyformán mérvadó.

3. §. E törvényt az érdekelt miniszterek hajtják végre.

1928. évi XXVII. tc. az 1919. évben Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nőknek a szülés előtt és után való foglalkoztatása tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény beikkelyezéséről.

(Magyarország megerősítő okirata a Nemzetek Szövetségénél 1928. évi április hó 19-én iktattatott be.)

1. §. Az 1919. évben Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a nőknek a szülés előtt és után való foglalkoztatása tárgyában tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény a magyar állam törvényei közé iktattatik.

2. §. Az 1. §-ban említett nemzetközi egyezménynek hivatalos magyar fordítása a következő:

A Nemzetek Szövetsége nemzetközi munkaügyi szervezetének az Amerikai Egyesült Államok kormánya által 1919. évi október 29-ére Washingtonba egybehívott egyetemes értekezlete,

Miután elhatározta, hogy elfogad különböző javaslatokat «A nőknek a szülés előtt és után foglalkoztatása tárgyában (ideértve a gyermekágyi segély kérdését)», amely kérdés a washingtoni értekezlet napirendje harmadik pontjára kitűzött tárgynak részlete, és

Miután elhatározta, hogy ezeket a javaslatokat nemzetközi egyezmény tervezetének alakjába foglalja,

elfogadja az alábbi egyezménytervezetet, amelyet megerősítés végett az 1919. évi június 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember 10-én kelt saint-germaini szerződésnek a munkáról szóló részében foglalt rendelkezések szerint a nemzetközi munkaügyi szervezet tagjai elé kell terjeszteni.

1. cikk. A jelen egyezmény alkalmazásánál «ipari üzemek»-nek kell tekinteni különösen:

a) a bányákat, kőbányákat és a föld kincseinek kiaknázására szolgáló más telepeket;

.

Minden országban az illetékes hatóság állapítja meg a határvonalat, egyrészt az ipar és kereskedelem között, másrészt az ipar és a földművelés között.

2. cikk. A jelen egyezmény értelmében «nő»-nek kell tekinteni minden nőnemű személyt, tekintet nélkül korára és állampolgárságára, valamint arra, férjes-e vagy hajadon; «gyermek»-nek kell tekinteni minden gyermeket, akár törvényes, akár nem.

3. cikk. Az összes ipari és kereskedelmi köz- és magánüzemekben vagy azok melléküzemeiben, azok kivételével, amelyekben csak egy és ugyanazon család tagjai vannak alkalmazva,

a) nőt a szülést követő hat hét alatt nem szabad foglalkoztatni;

b) a nőnek joga van munkáját abbahagyni, ha orvosi bizonyítványt mutat be arról, hogy szülése előreláthatóan hat héten belül be fog következni;

c) az a) és b) bekezdések szerinti távollétének tartamára minden nő segélyt kap, amely elegendő arra, hogy maga és gyermeke jó egészségi viszonyok között tartassék. Ezt a segélyt, amelynek pontos összegét minden államban az illetékes hatóság állapítja meg, vagy közpénzekből kell fizetni, vagy biztosítás útján kell előteremteni. A nőnek ezenfelül joga van ingyenes orvosi és szülésznői kezelésre. Ha az orvos vagy a szülésznő a szülés időpontjának kiszámításában téved, a nőnek ennek ellenére joga van erre a segélyre az orvosi bizonyítványban feltüntetett időponttól a szülésig;

d) minden nőnek, aki gyermekét maga szoptatja, a munkaidő alatt a szoptatás céljából két ízben fél-fél órát kell engedni.

4. cikk. Abban az esetben, ha valamelyik nő munkáját a jelen egyezmény 3. cikke a) és b) pontja értelmében elhagyja, vagy ha attól hosszabb időn át oly betegség folytán marad távol, amelyet orvosi bizonyítvány a terhesség vagy szülés következményeként jelöl meg és amely őt a munka újból megkezdésére képtelenné tesz, a munkaadó neki sem távolléte alatt, sem olyan időre fel nem mondhat, hogy a felmondási határidő távolléte alatt teljék le, feltéve, hogy távolléte az illetékes hatóság által megállapítandó leghosszabb tartamot túl nem haladja.

5. cikk. Ennek az egyezménynek hivatalos megerősítéseit az 1919. évi június hó 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember hó 10-én kelt saint-germaini szerződés XIII. része szerint feljegyzés végett közölni kell a Nemzetek Szövetségének főtákarával.

7. cikk. Mihelyt a nemzetközi munkaügyi szervezet két tagja által történt megerősítés a titkári hivatalnál feljegyeztetett, a Nemzetek Szövetségének főtákará ez a tény a nemzetközi munkaügyi szervezet összes tagjaival közli.

8. cikk. A jelen egyezmény azon a napon lép hatályba, amelyen a Nemzetek Szövetségének főtákará ezt a közlést megtette; ez csak azokat a tagokat kötelezi, amelyek megerősítésüket a titkári hivatalban bejegyeztették. Ezt követően az egyezmény minden más tagra azon a napon lép hatályba, amelyen megerősítését a titkári hivatalban feljegyezték.

9. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, kötelezi magát, hogy az egyezmény rendelkezéseit legkésőbb 1922. évi július hó 1-éig életbelépteti és a végrehajtáshoz szükséges rendelkezéseket kiadja.

10. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősítette, attól a naptól számított tíz év eltelte után, amelyen első ízben hatályba lép, a Nemzetek Szövetségének főtákarához intézett és általa feljegyzendő értesítéssel felmondhatja. A felmondás csak egy évvel a titkári hivatalban történt feljegyzése után lép hatályba.

12. cikk. Ennek az egyezménynek francia és angol szövege egyképpen irányadó.

3. §. E törvényt az érdekelt miniszterek hajtják végre, akik a végrehajtásához szükséges részletes szabályokat rendelettel állapítják meg.

1921. évi LIII. tc. a testnevelésről.

1. §. A testnevelésnek az a feladata, hogy az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenállóképességének, ügyességének és munkabírásiának kifejlesztése által megjavítsa a közegészség állapotát, gyarapítsa a nemzet munkaerőjét.

2. §. Evégre az állam

3. támogatja azokat a társadalmi alakulatokat, melyek testneveléssel komolyan foglalkoznak s működésük nemzeti irányával a támogatást megérdemlik.

3. §. A testnevelésre vonatkozó szükséges intézkedéseket (tantervet, a testnevelés rendszerét, módját, eszközeit, a reáfordítandó időt) a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

Az iskolán kívüli (társadalmi) testnevelés ügyének országos szervezését és irányítását az érdekelt miniszterekkel egyetértve a vallás- és közoktatásügyi miniszter intézi. E rendelkezés azonban nem érinti a belügyminiszternek a társadalmi egyesületekre vonatkozó felügyeleti jogát.

7. §. Minden, legalább 1.000 munkaerőt alkalmazó kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági, vagy hatósági üzem (gyár, vállalat stb.) köteles munkásai és egyéb alkalmazottai testnevelési szükségleteinek kielégítéséről (sporttér, fürdőhely, gyakorlóterem stb.) megfelelően gondoskodni. Kisebbségi üzemek e cél érdekében nagyobb üzemekhez hozzácsatlakozhatnak, esetleg több kisebb üzem társítandó.

Munkaközvetítés.

1928. évi XV. tc. az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a munkahiány tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény beiktatásáról.

(Magyarország megerősítő okirata a Nemzetek Szövetségénél 1928. évi március hó 1-én iktatott be.)

1. §. Az 1919. évben, Washingtonban tartott Nemzetközi Munkaügyi Egyetemes Értekezlet által a munkahiány tárgyában, tervezet alakjában elfogadott nemzetközi egyezmény a magyar állam törvényei közé iktatatik.

2. §. Az 1. §-ban említett nemzetközi egyezmények hivatalos magyar fordítása a következő:

1. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatallal lehetőleg rövid időközökben, amelyek a három hónapot meg nem haladhatják, a munkahiányról minden rendelkezésre álló statisztikai vagy más tájékoztatásokat közölni köteles, ideértve azokat a rendelkezéseket, amelyek a munkahiány leküzdése érdekében kiadottak, vagy tervbe vannak véve. A tájékoztatásokat, ha csak lehetséges, olyképen kell összegyűjteni, hogy az azokra vonatkozó jelentés annak az időnek elteltétől számított három hónapon belül kiadható legyen, amelyre a jelentés vonatkozik.

2. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, munkaközvetítő hivatalok hálózatát köteles felállítani, amely hivatalok központi hatóság ellenőrzése alatt állanak és ingyen dolgoznak. Az e hivatalok tevékenységét érintő összes ügyekben véleménynyilvánítás végett bizottságokat kell alakítani, amelyekben a munkaadóknak és munkásoknak képviselve kell lenniük.

Amennyiben ingyenes köz és magán munkaközvetítő irodák állanak fenn egymás mellett, az országot átfogó terv szerint leendő összeműködésük érdekében rendelkezni kell.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnak az érdekelt államokkal egyetértve oda kell hatnia, hogy az egyes államok munkaközvetítői tervszerűen összeműködjenek.

3. cikk. A nemzetközi munkaügyi szervezet tagjainak, amelyek a jelen egyezményt megerősítik és a munkahiány esetére biztosítást létesítettek, az érdekelt tagok által egyetértően megállapított feltételek mellett rendelkezéseket kell kiadniok, amelyek állampolgáraiknak, akik a másik állam területén dolgoznak, a biztosítási szolgáltatások tekintetében az egyenlő elbánást biztosítják.

4. cikk. Ezen egyezmény hivatalos megerősítéseit az 1919. évi június hó 28-án kelt versaillesi és az 1919. évi szeptember hó 10-én kelt saint-germaini szerződés XIII. része értelmében feljegyzés végett közölni kell a Nemzetek Szövetségének főtitkárával.

6. cikk. Mihelyt a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal három tagja által történt megerősítés a titkári hivatalnál fel lett jegyezve, ezt a tényi a Nemzetek Szövetségének főtitkára a nemzetközi munkaügyi szervezet összes tagjaival közli.

7. cikk. Jelen egyezmény azon a napon lép hatályba, amelyen a Nemzetek Szövetségének főtitkára ezt a közlést megtette; az csak azokat a tagokat kötelezi, amelyek megerősítésüket a titkári hivatalban bejegyeztették. Ezt követően az egyezmény minden más tagra nézve azon a napon lép hatályba, amelyen megerősítése a titkári hivatalnál fel lett jegyezve.

8. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősíti, kötelezi magát, hogy az egyezmény rendelkezéseit legkésőbb 1921. évi július hó 1-ig életbe lépteti és a végrehajtásához szükséges rendelkezéseket kiadja.

9. cikk. Minden tag, amely ezt az egyezményt megerősítette, azt attól a naptól számított tíz év eltelté után, amelyen első ízben hatályba lép, a Nemzetek Szövetségének főtitkárához intézett és általa feljegyzendő értesítéssel felmondhatja. A felmondás csak egy évvel a titkári hivatalban történt feljegyzés után lép hatályba.

10. cikk. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal igazgatótanácsa minden tíz évben legalább egyszer jelentést köteles a jelen egyezmény végrehajtásáról, az általános konferencia elé terjeszteni és határozni arról, hogy annak revíziója vagy módosítása a konferencia napirendjére tűzessék-e.

11. cikk. Ennek az egyezménynek angol és francia szövege egyformán irányadó.

3. §. E törvényt az érdekelt miniszterek hajtják végre s a végrehajtásához szükséges részletes szabályokat rendelettel állapítják meg.

1916: XVI. tc. az ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítés hatósági ellátásáról.

1. §. Az ipari munka minden nemében, úgyszintén a bányászat és kereskedelem körében a munkakereslet és a munkakinálat kiegyenlítésére az e célból kijelölendő városok és községek a munkaközvetítés teendőit hatóságilag ellátni kötelesek.

Városok arra is kötelezhetők, hogy a munkaközvetítés saját hatósági területükön túlterjedő hatáskörrel lássák el.

2. §. Azokat a városokat, amelyek a munkaközvetítést, saját hatósági területükön túlterjedő hatáskörrel folytatják, e célból az állami költségvetés terhére a kereskedelemügyi miniszter, Horvát-Szlavonországokban, ez országok önkormányzati költségvetésének terhére a bán, évi támogatásban részesítheti.

A készpénzben álló támogatás mérvének megállapításánál a város teherviselési képességét, annak a területnek nagyságát, amelyre a munkaközvetítés szempontjából a város hatásköre kiterjed és az e területen lakó ipari, bányászati és kereskedelmi alkalmazottak számát kell irányadóul venni.

3. §. A hatósági munkaközvetítés a munkaadók és a munkakeresők részére teljesen díjmentes.

4. §. Azt, hogy a hatósági munkaközvetítés mely városoknak és köz-

ségeknél feladata, úgyszintén a létesítendő, vagy a már létező városi vagy községi munkaközvetítésnek területkörét, szervezetét és ügyvitelét a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg, Horvát-Szlavonországra nézve pedig a bán állapítja meg.

5. §. Ez a törvény kihirdetésétől számított három hónap múlva lép életbe. Végrehajtásával a kereskedelemügyi és a belügyminiszter, Horvát-Szlavonországekban pedig a bán bízati meg.

A K. M. 1916. évi 92.815. sz. r. a hatósági ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítés szervezetéről és ügyviteléről.

Az ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítésnek hatósági ellátásáról szóló 1916: XVI. törvények 4. és 5. §-ai alapján a hatósági ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítés szervezete és ügyvitelére tárgyában a m. kir. belügyminiszter úrral egyetértőleg a következőket rendelem.

I. Cél és hatáskör.

1. §. Az 1916: XVI. törvények értelmében szervezendő hatósági munkaközvetítők célja a munkaadóknak munkakinálátát és a munkásoknak munkakeresletét kielégíteni.

2. §. A hatósági munkaközvetítők hatásköre kiterjed az ipari munka minden nemére, valamint a bányászatra és a kereskedelemre.

II. Szervezet.

3. §. Hatósági munkaközvetítő állítandó fel egyelőre, és pedig újabb rendelkezésig az alább megjelölt illetékességgel, a következő törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban, illetve a már létező és e rendelet értelmében átszervezendő hatósági munkaközvetítők illetékessége kiterjed

4. Budapest székesfővárosban: Fejér, Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyék, Budapest székesfőváros, Kecskemét és Székesfehérvár városok területére;

5. Debrecen törvényhatósági joggal felruházott városban: Bereg, Hajdu, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa vármegyék, Debrecen városok területére;

7. Győr törvényhatósági joggal felruházott városban: Esztergom, Győr, Komárom, Veszprém vármegyék, Győr és Komárom városok területére;

11. Miskolc törvényhatósági joggal felruházott városban: Borsod, Gömör-Kisbaja, Heves vármegyék és Miskolc város területére;

13. Pécs törvényhatósági joggal felruházott városban: Baranya, Somogy, Tolna vármegyék és Pécs város területére;

15. Sopron törvényhatósági joggal felruházott városban: Moson, Sopron, Vas, Zala vármegyék és Sopron város területére;

16. Szeged törvényhatósági joggal felruházott városban: Bács-Bodrog, Csongrád vármegyék, Baja, Hódmező-Vásárhely, Szeged, városok területére;

Más városok, illetőleg községek is állíthatnak fel hatósági munkaközvetítőt, de csak a jelen rendelet korlátai között és ezek területkörét esetről-esetre a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg állapítja meg.

4. §. A hatósági munkaközvetítők szervezeti szabályzatát a belügyminiszterrel egyetértőleg a kereskedelemügyi miniszter állapítja meg.

Budapesten és a körzetéhez tartozó (1., 3. §. 4. pont) vármegyék és városok területén a hatósági munkaközvetítést a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal (8. §.) teljesíti a jelen rendelet I. fejezete 6., 8., 9., 10., 11. §-ainak és II. fejezetének, továbbá a kereskedelemügyi

m. kir. miniszter által a belügyminiszterrel egyetértőleg jóváhagyott szervezeti szabályzatnak korlátai között.

5. §. A hatósági munkaközvetítők személyzetének javadalmazását törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi törvényhatósági bizottság, rendezett tanácsú városokban a városi képviselőtestület állapítja meg. A törvényhatósági joggal felruházott városnak erre vonatkozó határozatát a belügyminiszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg, a rendezett tanácsú városnak határozatát pedig a vármegyei törvényhatósági bizottság hagyja jóvá. Az utóbbi által jóváhagyott városi képviselőtestületi határozatot a kereskedelemügyi miniszterhez fel kell terjeszteni.

Az intézet főnökét a választmányának, a többi alkalmazottakat pedig a főnöknek meghallgatása mellett, és valamennyit az állami munkaközvetítő hivatal előzetes hozzájárulásával a városi tanács ideiglenes minőségben választja meg. A megválasztottak csak az intézetnél teljesített, legalább egyévi kifogástalan szolgálat után, a választmány előzetes meghallgatása mellett, a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal hozzájárulásával véglegesíthetők.

A személyzet szolgálati viszonyai, fegyelmi felelőssége és a fegyelmi eljárás tekintetében a városi közigazgatási alkalmazottakra nézve érvényben álló törvények és szabályok megfelelően alkalmazandók, azzal az eltéréssel, hogy az intézet összes alkalmazottait valamely mellékfoglalkozást vagy más foglalkozást csak a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal hozzájárulásával vállalhatnak, vagy tarthatnak meg; továbbá, hogy az 1886:XXIII. törvényeikkben és az 1886:XXII. törvényeikk VIII. fejezetében érintett kérdésekben a belügyminiszter helyett a kereskedelemügyi miniszter jár el; végül, hogy ez intézetek személyzetének fegyelmi ügyekben hozott határozatok ellen a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal is élhet a megfelelő jogorvoslattal.

Amennyiben ez intézeteknek valamely alkalmazottja oly állást is töltene be, amely a belügyminiszter fegyelmi fennhatósága alá tartozik, a fegyelmi ügyben a végső fokú döntés a belügyminiszterrel egyetértőleg történik.

Az intézetet kifelé hatóságokkal és magánosokkal szemben az intézet főnöke képviseli.

6. §. A hatósági munkaközvetítők mellé választmányt kell alakítani. A választmány a munkaközvetítő intézet ügymenetét figyelemmel kíséri, a gyakorlat folyamán felmerülő vitás ügyeket és panaszokat megvizsgálja, és azok elintézésére, továbbá az ügyvitelre és a munkaközvetítés fejlesztésére indítványt tehet, és az ily tárgyú indítványokra véleménynyilvánít.

A választmány elnöke a városi tanácsnak a tanács által a választmányi elnök teendőivel megbízott tagja, avagy a tanács által megbízott, helybenlakó más köztisztviselő, amennyiben ehhez az illetőnek feleltes hatósága hozzájárult. A választmány elnökét ez állásban a kereskedelemügyi miniszter erősíti meg.

A választmányi tagokat és póttagokat felerészben a munkaadók, felerészben az alkalmazottak küldik ki. A szervezeti szabályzat állapítja meg, hogy a munkaadók és az alkalmazottak mely elvek szerint és mily eljárás alapján küldik ki az őket képviselő választmányi tagokat.

Hivatalból tagjai tanácskozási joggal a székhelyen lakó ker. kir. iparfelügyelő, az ugyanott lévő bányahatóság főnöke és az intézet főnöke, illetőleg ezek helyettesei.

A választmány legalább minden negyedévben rendes ülést tart. Ha a munkaadó vagy alkalmazott tagoknak legalább a fele a tárgy megjelölése mellett az elnöktől írásban kéri, az elnök a választmányt rendkívüli ülésre hívja össze. Ha pedig a munkaadók vagy alkalmazottak jelenlévő képviselőinek legalább a fele úgy kívánja, az illető érdekképviselő körében az ülésen elhangzó valamely nyilatkozatot a jegyzőkönyvben mindenesetre fel kell venni. A választmányi ülés jegyzőkönyvét az

ülést követő nyolc napon belül a m. kir. állami munkaközvetítő hivatalhoz fel kell terjeszteni.

7. §. A hatósági munkaközvetítők felett a közvetlen felügyeletet a városi tanács, a főfelügyeletet a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal útján a kereskedelemügyi m. kir. miniszter gyakorolja.

8. §. A m. kir. állami munkaközvetítő hivatal szervezi a hatósági munkaközvetítő intézeteket, gondoskodik az ezek által ki nem elégíthető munkakereslet és kínálat megfelelő kielégítéséről, és a munkaközvetítést közvetlenül végzi Budapest székesfőváros, Kecskemét és Székesfehérvár városok, továbbá Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Fejér vármegyék területére kiterjedőleg.

9. §. A hatósági munkaközvetítő intézetek és a helyi hatóságok munkaközvetítő ügyvitelének részleteit, a szükséges nyomtatványok, statisztikai összeállítások mintáit a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal állapítja meg, és felmerülő szükség esetén intézkedik aziránt, hogy a hatósági munkaközvetítő intézetek tisztviselői a gyakorlati tudnivalók el-sajátítása végett négy hétnél nem hosszabb időre valamely hatósági munkaközvetítőhöz, vagy a központi intézethez kirendeltessenek.

10. §. A m. kir. állami munkaközvetítő hivatal a hatósági munkaközvetítőknek ügyvitelét bármikor megvizsgálhatja, az ügyvitel javítása, valamint az észlelt mulasztások, visszaélések megtorlása iránt a szükséges lépéseket megteszi. Ügykörének ellátásában véleményezéssel és kezdeményezéssel az Országos Munkaközvetítő Tanács támogatja. E tanács ügykörét és szervezetét a kereskedelemügyi m. kir. miniszter állapítja meg.

11. §. A hatósági munkaközvetítőket nyomtatványokkal a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal látja el.

Ez a hivatal és ezek az intézetek továbbá postai portómentességben részesülnek, és pedig a feltétlenül portómentes hatóságokkal, hivatalokkal és közegekkel s magánszemélyekkel szemben, munkaközvetítési ügyben, közönséges és ajánlott levelekre; a munkaadókkal és munkát keresőkkel szemben, nyílt értesítések küldésénél, amely nyílt értesítésekre adott válaszok is portómentesek. Ezenkívül a távbeszélő állomásért 50 százalékos előfizetési díjkedvezményben is részesülnek, helyközi távbeszélőcsiknek díjai pedig a kereskedelemügyi tárca terhére hiteleztetnek.

II. Ügyvitel.

12. §. A hatósági munkaközvetítő igénybevétele teljesen díjmentes.

13. §. A közvetítésre irányuló megkeresést a munkaadó a telepének helyére, a munkakereső pedig a tartózkodásának helyére nézve illetékes hatósági munkaközvetítőhöz kell, hogy intézze.

A munkaadónak a betöltendő helyekre vonatkozó jelentése, valamint a munkakeresőknek jelentkezése előszóval, telefonon, vagy írásban történhetik. Az intézet az előszóval vagy írásban való jelentkezést követheti.

14. §. Az írásbeli jelentkezésre szolgáló nyomtatványokat az intézet helyiségében a hivatalos órák alatt ingyen kell rendelkezésre bocsátani.

Oly munkaadónak, akinek telepe, valamint az oly munkakeresőnek, akinek tartózkodási helye a munkaközvetítő székhelyén kívül van, a jelentkezéshez szükséges űrlapot törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban a tanács által e teendővel megbízott tisztviselő, községekben a munkaadó telepének, illetőleg a munkás tartózkodásának helyére nézve illetékes községi jegyző szolgáltatja ki. A városoknak és községeknek a szükséges űrlapokat az illetékes hatósági munkaközvetítő ingyen szolgáltatja.

15. §. A munkakeresőnek jelentkezése alkalmával az intézetnél munkakönyvét (bizonyítványait) saját érdekében be kell mutatnia. Ha a munkakereső a munkaközvetítő székhelyén kívül lakik, munkakönyvét

(bizonyítványait) annak a városi tisztviselőnek (községi jegyzőnek) mutatja be, akitől a jelentkezéshez szükséges űrlapot kéri. A városi tisztviselő (községi jegyző) a jelentkezőnek okmányait átvizsgálja, a bejelentőlap adatait az okmányokkal összeveti, esetleg kiigazítja, és ennek megtörténtét a bejelentőlapon aláírásával és hivatalos pecséttel igazolja.

Az említett okmányok hiánya egymagában a közvetítésnek vagy a bejelentőlap kiszolgáltatásának megtagadására alapul nem szolgálhat.

16. §. A munkakeresőt a bejelentőlap átvétele után, ha nyomban el nem helyezhető, az intézet előjegyzi és az előjegyzés megtörténtét tanúsítja.

17. §. A munkaközvetítő a kölesönös igényeknek mielőbbi és legmegfelelőbb kielégítésére törekszik, lehetőleg tekintettel az időrendi jelentkezésre. Az oly munkakeresők azonban, akiknek ellátásra szoruló gyermekeik vannak, egyébként egyenlő feltételek mellett másokkal szemben előnyben részesülnek.

A jelentkezések elintézésénél lehetőleg figyelemmel kell lenni arra is, hogy ha a munkakereső csak lakóhelyének községén kívül helyezhető el, elsősorban a lakóhelyéhez legközelebb eső községben kínálgató üres helyek választassanak.

18. §. Az intézet a munkakeresőnek, akinek üres állást ajánl, ajánlólapot ad. Egyúttal értesíti a munkaadót arról, hogy részére munkás küldetett.

Az ajánlólapal ellátott munkakereső az ajánlólapon megnevezett munkaadónál haladéktalanul személyesen jelentkezni és az ajánlólapot annak átadni tartozik.

A munkaadó felelős azért, hogy az ajánlólap az intézetnek megfelelően kitöltve és aláírva visszaküldessék.

Ha a munkakereső az ajánlólapon megjelölt s helyben lakó munkaadónál az ajánlólap kézhezvételétől számított két nap alatt megokolatlanul nem jelentkezik, vagy ha a munkaadó a nála jelentkezett munkás ajánlólapját az intézetnek a jelentkezéstől számított 48 óra alatt vissza nem küldi, az intézet főnöke ezt a mulasztást a legközelebbi alkalommal a közvetítés sorrendjében hátrátétellel, ismétlődés esetén a közvetítésből való kizárással torolhatja meg, amely azonban egy hónapon túl nem terjedhet, s ellene birtokon kívül a választmány elnökéhez lehet fellebezni.

19. §. A munkakeresővel a munkát ajánló munkaadónak, továbbá annak a helységnek nevét, amelyben a munkahely ajánlatik, végül a munkaalkalommal egybekötött feltételeket még az ajánlólap kiszolgáltatása előtt közölni kell.

Ugyanígy tájékoztatni kell azokat a munkaadókat is, akiknek telepe nem az intézet székhelyén, vagy annak közelében van, még mielőtt hozzájuk munkások küldetnének, az illető munkások felől és az utóbbiak csak abban az esetben küldendők az illető munkaadóhoz, ha ez azt kívánja, és ha a munkások a nyert tájékoztatás után ebbe beleegyeztek, végül, ha az utazási költségek fedezése tekintetében megállapodás jött létre.

A munkaadót, ha kívánja és ha lehetséges, a munkakereső okmányai alapján annak eddigi alkalmaztatása felől is tájékoztatni kell. Az e célra szolgáló űrlapon feltüntetett adatoknak helyességét a bemutatott munkakönyv (bizonyítványok) alapján az intézet, ha pedig a munkakereső az intézet székhelyén kívül lakik, a 15. §-ban megállapított szabályok szerint az ott megjelölt hatóság igazolja.

Az intézet a közreműködésével így megállapított munkafeltételekről a feleknek bizonylatot állít ki, amely bizonyító erejére nézve közokiratnak tekintendő.

20. §. Ha a munkás oly helységben helyeztetik el, amely lakhelyétől 50 km.-nél távolabb van, a m. kir. állami munkaközvetítő hivatalnak, vagy a hatósági munkaközvetítőnek főnöke, vagy helyettese a magyar vasúti személy- és poggyászdíj szabásán (I. Rész, közös határoz-

mányok) részes vasutakon az odautazáshoz a legalacsonyabb kocsisztályban félárú vasúti jegy váltására jogosító igazolványt állít ki részére. Ha pedig legalább is tíz munkás utazik együtt, ugyanarról az állomástól ugyanarra a rendeltetési állomásra, az említett kedvezmény már 30 km. távolságon felül is igénybevehető.

21. §. Ha a munkás lakóhelyén kívül nyer elhelyezést, más megállapodás hiányában (19. §.) a ténylegesen felmerült fuvarozási költségeknek legalább felét a munkaadó tartozik viselni. Amennyiben az egész úti-költséget a munkaadó előlegezte, felénél többnek megtérítését a munkástól nem követelheti, amennyiben pedig az egész költséget a munkás előlegezte, ez a költség felének visszatérítését igényelheti.

Ha a munkaadó az elismervénnyel együtt munkakönyvét (bizonyítványait) is átadja az intézetnek. Az intézet a munkakönyvet a munkaadónak a munkafeltételeket tartalmazó bizonylattal (19. §. utolsó bekezdés) együtt postán megküldi.

Ha a munkakereső a megállapított időre, amennyiben pedig határidőt nem állapítottak meg, a munkakönyv elküldésétől számított három nap alatt a munkaadónál nem jelentkezik, e mulasztást az intézet főnöke a legközelebbi alkalommal a közvetítés sorrendjében hátrátétellel, ismétlődés esetén a közvetítésből kizárással torolhatja meg, amely azonban egy hónapon túl nem terjedhet, s ellene birtokon kívül a választmány elnökéhez lehet fellebbezni.

A munkaadó, ha a munkás 3 nap alatt nem jelentkezett, a munkakönyvet (bizonyítványokat) ugyancsak a fenti következmény terhével, felszólítás várása nélkül visszaküldi az intézetnek.

22. §. A hatóság, amely az intézet felett a közvetlen felügyeletet gyakorolja (7. §.), az érdekelt feleknek, vagy azok egyikének előterjesztésére és az intézet választmányának meghallgatása után elrendelheti, hogy az intézet területkére, vagy annak egy részére valamely szakmában kötött munkaszabályszerződés az intézetben közhírré tételessék.

23. §. Ha a hatósági munkaközvetítő az illetékes hatóságtól (iparhatóság, békéltető bizottság, iparfelügyelő, bányahatóság), avagy a munkaadóknak vagy alkalmazottaknak kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabállyal működő egyesületeitől vagy szervezeteitől munkamegszünetésről vagy munkaskizárásról értesül, ezt az értesülést a munkaviszály okára és mérvére vonatkozólag rendelkezésére álló hivatalos adatokkal együtt azzal a munkakeresővel, akit a munkaviszály által érintett munkaadóhoz ajánlani szándékozik, közölni köteles. Amennyiben az érdekelt egyesületeitől vagy szervezeteitől nyerte értesülését, a hivatalos adatokat hivatalból kell nyomban beszereznie.

24. §. A hatósági munkaközvetítők a munkakeresletről és kínálatról, valamint a közvetítésükkel betöltött helyekről a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal által megállapított módon és minta szerint, és általa megállapított időközökben kimutatásokat állítanak össze, illetőleg megküldik azokat a hivatalnak és az általa megjelölt intézeteknek, hatóságoknak, egyesületeknek stb.

25. §. A hatósági munkaközvetítők az 1916 : XVI. tc., illetőleg a jelen rendelet alapján szervezett több hatósági munkaközvetítővel, a kereskedelmi és iparkamarákkal, valamint a saját területén munkaközvetítéssel foglalkozó ipartestületekkel, ipari, kereskedelmi és bányászati szövetségekkel, társulatokkal, szakszervezetekkel és szervezetekkel, úgyszintén a munkanélküliség enyhítésével, pályamutatással, munkásbiztosítással és munkásvédelemmel foglalkozó intézményekkel és szervezetekkel állandó érintkezést és kapcsolatot tartanak fenn. Az érintkezésnek és kapcsolatnak módozatait a központi intézetre és a hatósági munkaközvetítőkre kötelező hatállyal a m. kir. állami munkaközvetítő hivatal állapítja meg.

A hatósági munkaközvetítők és az 1898:II. tc. 77. §-a alapján szervezett törvényhatósági és községi mezőgazdasági munkaközvetítők közt leendő érintkezés módját a kereskedelemügyi és földművelésügyi miniszterek együttesen fogják szabályozni.

Az intézet helyiségében, valamint minden olyan helyiségben, ahol a munkakeresők részére a bejelentési űrlapokat kiszolgáltatják, alkalmas helyen, mindenki által olvasható módon oly tartalmú hirdetményt kell állandóan kifüggesztve tartani, amely szerint mezőgazdasági munkások és általában azon a munkátkeresők, akik esetleg mezőgazdasági munkát vagy azt is hajlandók vállalni, ilyen munkaalkalomért az illetékes (vármegyei, községi) mezőgazdasági munkaközvetítőnél jelentkezhetnek. A hirdetményben a mezőgazdasági munkaközvetítő helyiségét is meg kell jelölni.

Külföldiek munkavállalása.

A B. M. 1930. évi 100.000. sz. r. a külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903: V. tc., illetőleg az ennek módosításáról szóló 1930: XXVIII. tc. végrehajtásáról.

A külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903: V. tc., illetőleg az ennek módosításáról szóló 1930: XXVIII. tc. végrehajtása, valamint a külföldieknek beutazása és munkavállalása tárgyában, nemkülönben a közigazgatási hatóságok eljárásának egyszerűsítése érdekében az érdekelt miniszterekkel egyetértőleg történt megállapodások alapján a következőket rendelem.

III. RÉSZ.

Munkavállalás.

15. §. Külföldinek az ország területén munkát, vagy alkalmazást vállalni csak érvényes munkavállalási engedély alapján szabad. Ez a rendelkezés nem vonatkozik azokra a külföldiekre, akik a 18. §. értelmében a munkavállalási engedély megszerzésének kötelezettsége alól fel vannak mentve.

A munkavállalási engedély megadását, érvényének meghosszabbítását vagy az engedélyben kikötött feltételek megváltoztatását a munkaadónak, illetőleg önálló kereső tevékenység esetében magának a külföldinek kell a munkahely szerint illetékes hatóságnál kérelmezni.

Az időszaki munkára csoportosan alkalmazni kívánt külföldiekről azok személyi adatait feltüntető névjegyzéket kell a kérelemhez csatolni.

A szomszédos államok határkerületében lakó és onnan határszéli forgalom kereténél között határszéli utiigazolvánnyal (5. §.) munkavállalás céljából átjáró külföldi részére adott (meghosszabbított) munkavállalási engedély a határszéli utiigazolvány érvényességi idejét meg nem haladhatja. A munkavállalás céljából ilyen okmánnyal átjáró külföldi csak az 5. §-ban megállapított korlátok között tartózkodhatik az ország területén.

Munkavállalási engedélyt csak az a külföldi kaphat, akinek lakhatási engedélye van, illetőleg aki egyidejűleg lakhatási engedélyt is kér, vagy a munkavállalási engedély iránti kérelmét már megelőzőleg azért folyamodott.

16. §. A munkavállalási engedély iránt előterjesztett kérelmet a hatóság érdemleges javaslatával az érdekelt szakminiszterhez terjeszti fel, illetőleg küldi át.

A munkavállalási engedélyt a külföldi által folytatni kívánt munkakör szerint érdekelt szakminiszter, illetőleg azon esetekben, amelyekben a munkavállalási engedély megadása a m. kir. belügyminiszter hatáskörébe esik, a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság adja meg. Ezenkívül egyes kivételes esetben a hatóság is megadhatja a mun-

kavállalási engedélyt a nélkül, hogy azt az illetékes szakminiszter döntése alá bocsátaná.

Az a munkaadó, aki kettőnél több külföldi munkást (alkalmazottat) foglalkoztat, köteles ezekről a hatóság által megállapított minta szerint névjegyzéket vezetni és annak egy példányát a hatósághoz negyedévenként beszolgáltatni.

E névjegyzék céljaira az űrlapot a hatóság díjtalanul adja a munkaadónak.

17. §. A külföldi a munkavállalási engedély alapján jogosult az engedélyben megjelölt munkakörbe tartozó tevékenységet az abban megállapított helyen, időtartam alatt és a kikötött feltételek betartása mellett folytatni. Ez az engedély azonban nem mentesíti a külföldit foglalkozása gyakorlásának előfeltételét képező más engedély, illetőleg jogosítvány megszerzése alól. (Pl. mutatvány-, működési, játszási engedély stb.)

A családfő munkavállalási engedélyének hatálya a családtagok munkavállalására vagy önálló kereső tevékenységére nem terjed ki.

A munkavállalási engedély meghosszabbítását az engedély érvényességének lejártá előtt legalább 30 nappal kell kérni. A kérelem eldöntéséig a kellő időben meghosszabbítani kért munkavállalási és lakhatási engedély érvényessége fennáll.

A munkavállalási engedély meghosszabbításának kérelmezésére és meghosszabbítására az előző §-ok rendelkezései irányadók.

A lakhatási engedély visszavonását, továbbá a külföldi kiutasítását kimondó bíról vagy rendőri büntetőbírói ítélet, illetőleg a rendőrhatósági határozat jogerőre emelkedése napján a munkavállalási engedély érvényét veszti.

Ugyancsak érvényét veszti a munkavállalási engedély a külföldi elköltözése, illetőleg 3 hónapot meghaladó távolléte után.

18. §. Munkavállalási engedélyre nincsen szüksége.

1. annak a külföldinek, aki 1925. évi augusztus hó 1-ét megelőző idő óta egyfolytában 3 hónapot meg nem haladó megszakítás nélkül lakik az ország jelenlegi területén,

2. annak a külföldinek, aki az ország területére lakhatás céljából beköltözési engedélyt kapott,

3. annak a külföldinek, aki valamely iparnak (kereskedésnek) meghatározott helyen való gyakorlására iparjogosítványt (iparigazolványt, vagy iparengedélyt) kapott,

4. annak a külföldinek, akinek állama és Magyarország között kötött egyezmény alapján a szabad foglalkozás üzése tekintetében megállapodás vagy viszonyosság áll fenn,

5. külföldi művészeknek és sportversenyzőknek rövidebb ideig tartó vendégszereplés vagy versenyen való részvétel céljából,

6. annak a külföldi orvosnak, akit a beteghez rendelés, konzultálás vagy műtét végrehajtása céljából hívtak meg,

7. a határátlépéstől számított 3 hónapi időtartamra a külföldről hozott gépek szerelési munkálatait végző, valamint a hazai munkásokat ilyen gépek kezelésére oktató külföldi vállalat állandó alkalmazottainak,

8. három hónapot meg nem haladó időre annak a külföldinek, aki igazolja, hogy akár a saját, akár más számlájára kivitel (export) céljára vásárol,

9. határszéli utligazolvánnyal közlekedő szomszédos határkerületben lakó külföldi állampolgár ingatlanbirtokosoknak (tulajdonosoknak, bérloknak stb.). Ez a mentesség azonban csak arra a gazdasági tevékenységre vonatkozik, mely szükségzerű folyamánya annak, hogy a szomszédos határkerületben lakó külföldi a határkerületben fekvő ingatlanát maga kezeli. Ez a mentesség kiterjed az említett birtokosoknak a szomszédos határkerületben lakó szerződéses alkalmazottaira is, az alkalmazotti viszonyból folyó tevékenységükre vonatkozólag.

10. a szomszédos állam határkerületében lakó orvosoknak, állatorvosoknak és bábáknak.

Az a külföldi, akinek az 1., 2., 3., 4., 7. és 8. pontok értelmében munkavállalási engedélyre szüksége nincsen, köteles ennek a mentességnek a lakhatási engedélyén, illetőleg a 7. és 8. pontok alatti esetekben az utazási okmányán való feljegyzése végett tartózkodási helye hatóságánál jelentkezni.

A külföldinek önálló ipar üzésére iparjogosítványt (iparigazolványt, iparengedélyt) az iparhatóság csak akkor adhat, ha erre nézve a külföldinek államával kötött egyezmény alapján megállapodás, vagy viszonyosság áll fenn és ha a külföldi az iparüzés helyére érvényes lakhatási engedéllyel rendelkezik. (48.218/1915. K. M. sz.)

Azokra a foglalkozási ágakra, melyeknek gyakorlását a fennálló jogszabályok a magyar állampolgároknak tartják fenn, vagy amely foglalkozások üzésétől a külföldi állampolgárokat eltiltják, külföldiek sem ipari, sem más jogosítványt és önként érthetően munkavállalási engedélyt sem kaphatnak. Ilyen foglalkozások például a házalás, a vándoriparok, az utcai és piaci árusítás minden neme. Továbbá nem kaphat munkavállalási engedélyt a külföldi hatóság által tudomásul vett ideiglenes tartózkodás tartamára sem.

A különben munkavállalási tilalom alatt álló az a külföldi, akinek okmányain a rendelet életbelépte előtt vagy után kapott munkavállalási engedélye feljegyezve nincsen, köteles ennek feljegyzése végett tartózkodási helye rendőrhatóságánál egy év alatt jelentkezni.

IV. RÉSZ.

Vegyes és átmeneti rendelkezések.

Büntető rendelkezések.

19. §. Az 1903: V. tc. 11., 12. és 13. §-ai alapján büntetendő kihágásokon kívül:

I. Kihágást követ el s e rendelet alapján 15 napig terjedhető elzárással kell büntetni:

1. azt a külföldit, aki az országban jogosulatlanul tartózkodik, illetőleg lakik,

2. azt a külföldit, aki e rendeletben megszabott tilalom ellenére az országban engedély nélkül munkát, alkalmazást vállal, kereső tevékenységet folytat,

3. azt a munkaadót, akit az ország területén munkára vagy szolgálatra olyan külföldit alkalmaz, aki munkavállalási tilalom alatt áll, . . .

10. azt a munkaadót, aki külföldi alkalmazottját (munkását) olyan munkakörben foglalkoztatja, amely munkakörre a munkavállalási engedély nem vonatkozik,

11. azt a munkaadót, aki a 16. §. 3. bekezdésében előírt névjegyzék vezetésére vagy beszolgáltatására vonatkozó kötelezettségét nem teljesíti, vagy a névjegyzéket a hatóság vagy hatósági közeg felhívására fel nem mutatja.

Vegyes rendelkezések.

21. §. A külföldiek az ideiglenes tartózkodás, a lakási szándék bejelentésével vagy munkavállalási engedély kérésével kapcsolatos előterjesztéseiket, nyilatkozataikat és jogorvoslatokat akár írásban, akár élőszóval is megtehetik.

Az írásban előterjesztett kérelmek, nyilatkozatok, jogorvoslatok és egyéb beadványok, valamint a feleknek ezekre vonatkozólag szóbelileg tett előterjesztéseikről felvett jegyzőkönyvek a 163.600/1926. P. Ü. M. számú rendelet III. cikke (Közigazgatási illetékek) alá esnek.

A lakhatási és munkavállalási engedély, valamint ezek érvényének meghosszabbítása, tartalmának megváltoztatása céljából alkalmazott zá-

radék, illetőleg kiadott okmányok illetékkötelesek, amelyek közül a lakhatási engedély az előző bekezdésben említett pénzügyminiszeri rendelet 24. §-ában, a többi okmány pedig a rendelet 61. §-ában meghatározott illeték alá esik.

A kiállítandó engedély illetékét annak kiállításakor kell bélyegben leróni.

A külföldiek ellenőrzésével kapcsolatos közigazgatási ügyekben — melyek nem jogvitások — újrafelvételnek nincsen helye, a jogerős véghatározatoknak megváltoztatása, hatályonkívül helyezése azonban bármikor kérhető.

Átmeneti rendelkezések.

22. §. Annak a keresetre utalt külföldinek részére, aki 1921. évi március hó 1-e és 1925. évi augusztus hó 1-e között jött az ország területére és a jelen rendelet életbelépéséig lakhatási engedélyt még nem kapott, lakhatási engedély csak akkor adható, ha itteni tevékenysége, alkalmaztatása ellen az ország gazdasági érdekei, illetőleg a munkapiac szempontjából nincs észrevétel.

Ez a rendelkezés nem vonatkozik arra a külföldre, akinek állama és a magyar állam között a viszonyosság alapján ettől eltérő megállapodás áll fenn.

A 200.000/1925. B. M. számú rendelet alapján kiadott lakhatási bizonylatok, valamint a 204.000/1925. B. M. számú rendelet alapján kiadott munkavállalási (munkavállalás céljából való beutazás) engedélyek lejáratukig érvényesek.

E rendeletben foglalt intézkedések nem érintik a korábbi jogszabály, valamint a T. 10. §-a alapján eddig hozott jogerős kiutasító vagy lakhatási bizonylat kiadását megtagadó véghatározatok hatályát.

Életbeléptetés és a korábbi rendeletek hatályonkívül helyezése.

23. §. Ez a rendelet 1931. évi február hó 1-én lép életbe.

Életbeléptetésével hatályukat veszítik:

a 196.674/1925. B. M. szám alatt az anyakönyvvezetők részére kiadott rendelet kivételével a T. végrehajtása tárgyában kiadott 200.000/1925., 201.000/1925. és 204.000/1925. B. M. számú rendeletek, valamint ezeknek magyarázata és kiegészítése tárgyában kiadott összes rendeletek.

Jegyzet.

Az 1930 : XXVIII. tc. hatálybalépéséről és a hatálybalépéssel kapcsolatosan szükséges átmeneti intézkedésekről a B. M. 127.100/1931. sz. r. intézkedik.

A mérnöki rendtartásról szóló törvény és rendeletek.

1923 : XVII. te. a mérnöki rendtartásról.

I. CÍM.

Képesítés és gyakorlat.

1. §. A technikai tudományok bármelyik ágában szerzett főiskolai képesítés egységes megjelölésére a »mérnök« cím, a képzettség közelebbi megjelölésére pedig az illetékes technikai főiskolák által kiadott oklevelekben szereplő cím (mérnök, építész, gépészmérnök, vegyészmérnök, bányamérnök, kohómérnök, erdőmérnök, közgazdasági mérnök) szolgál.

A »mérnök« címet vagy a képzettség közelebbi megjelölésére való, valamint a »mérnök« és »építész« szavakkal összetett címeket csak az használhatja:

1. aki valamely hazai műegyetemről a mérnöki tudományok valamelyik ágazatára vonatkozólag oklevelet kapott; vagy

2. aki a m. kir. bányászati és erdészeti főiskolától (akadémiától) oklevelet kapott; vagy

3. aki az 1. vagy 2. pontban említett képesítés valamelyikének megfelelő minősítést külföldön szerezte meg és oklevelét az illetékes hazai főiskola honosító záradékkal ellátta; vagy

4. aki a mérnökök nyilvántartásába a 69. vagy 70. §. kivételes intézkedései alapján felvételét.

Külföldi állampolgár, amennyiben nem felel meg az előbbi bekezdés rendelkezéseinek, kereseti tevékenysége körében a «mérnök» címet, vagy a képzettség közelebbi megjelölésére való rokon címeket csak akkor használhatja, ha erre a jogszabályaink szerint megkívánt feltételekkel egyenértékű képesítés alapján saját hazájának jogszabályai szerint jogosult. A jogosultság kérdésében kétség esetében az illetékes főiskola meghallgatása után a viszonyosság szempontjait is figyelembe véve s a netán érdekelt társmiszterekkel egyetértően a kereskedelemügyi miniszter végérvényesen dönt.

2. §. Közzszolgálati alkalmazottak e törvény életbelépte után hivatali állásuknak megnevezésében a «mérnök» címmel, — az 1883. évi I. tc. 31. §-ában említett eset kivételével — csak akkor ruházhatók fel, ha ez a cím őket e törvény értelmében megilleti.

E törvény hatályon kívül helyezi az 1883: I. tc. 10. §-ának és az 1884: XXIII. tc. 97. §-ának a fentiekkel ellenkező rendelkezéseit.

Azok a tisztviselők, akiket a «mérnök» cím e törvény 1. §-a értelmében meg nem illet ugyan, de akik a «mérnök» címmel való kinevezésüket a jelen §. második bekezdésében idézett intézkedések alapján e törvény életbelépte előtt nyerték, e címnek hivatalos minőségük megjelölésére való használatára továbbra is feljogosítottak s e tisztviselők fokozatosan «mérnök» címmel felruházott magasabb állásokra is kinevezhetők.

3. §. Önálló magángyakorlatot a mérnökök közül csak az folytathat, akit a mérnöki kamara tagjai sorába felvett. (6. §.)

Köz- és magánalkalmazásban levő mérnök szolgálata körébe tartozó mérnöki munkákat, alkalmazója részére, végezhet akkor is, ha nem tagja a mérnöki kamarának.

E törvény felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert, hogy az olyan mérnöki munkák végzését, amelyekre nézve azt a közbiztonsági, vagy egyéb közérdekű szempontok indokolták teszik s amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szakstudás nélkül szakszerűen el nem végezhetők, a mérnöki kamara, illetve kamarák meghallgatása után s az érdekelt társmiszterekkel egyetértően rendeletileg — a második bekezdésben említett esetektől eltekintve — a mérnöki kamara tagjainak fenntarthassa.

Magánvállalat az ekként fenntartott munkakörben harmadik személyek részéről az önálló magángyakorlat körébe tartozó mérnöki megbízást csak akkor fogadhat el, ha a vállalat tulajdonosa, mérnöke, vagy magánmérnöki irodájának felelős vezetője a mérnöki kamara tagja.

Köz- és magánalkalmazásban levő mérnök önálló magángyakorlatot csak akkor folytathat, ha a reá mértékadó szolgálati szabályok vagy szolgálati szerződések (közalkalmazásban levő mérnöknel kétség esetén az illetékes miniszter) ezt megengedik s ha a kamara tagja.

Az ilyen alkalmazott mérnök a kamarába való belépését tartozik szolgálatadójának bejelenteni.

Egyes kivételes esetekben a köz- és magánalkalmazásban levő mérnök magánmunkát a kamarának a megbízás elfogadásától számított tizenöt napon belül való bejelentés mellett teljesíthet a nélkül, hogy a kamarának tagja lenne, feltéve, hogy a kamara a bejelentéstől számított tizenöt napon belül a megbízatás elfogadása ellen kifogást nem emel.

Ha valamely mérnöki munkát végzésére való jogosultság vitássá válik, a vitás kérdésben a kamara, illetve kamarák meghallgatása után s a netán érdekelt szakminiszterekkel egyetértően a kereskedelemügyi miniszter dönt.

E törvény felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy a mérnöki kamara, illetve kamarák meghallgatása után az érdekelt társmiszterekkel egyetértőleg rendeleti úton részletesen szabályozza azt a kérdést, hogy a fennálló törvények korlátai közt kik jogosultak technikai szakkérdésekben bíróságok előtt szakértői működésre.

II. CÍM.

Mérnöki kamara és mérnöki tanács.

4. §. A mérnökök erkölcsi és anyagi érdekeinek a közérdekkel összhangzásban való oltalma és előmozdítása céljából Budapesten mérnöki kamara szerveztetik, amelynek hatásköre a vidéki kamarák felállításáig a magyar állam egész területére kiterjed.

5. §. A mérnöki kamara rendeltetése, hogy a mérnöki karnak erkölcsi tekintélye és hazafiassága felett őrködjék; a kamara tagjainak jogait és érdekeit védje; a mérnökök működésének jog- és szabályszerűségét ellenőrizze; tagjai, valamint a mérnökhelyettesek (10. §.) felett e törvény korlátai közt a fegyelmi hatóságot gyakorolja; a kar erkölcsi színvonalának emelését és érdekeinek fejlesztését véleményadás és javaslatlétet útján előmozdítja.

6. §. A kamara tagjai sorába fel kell venni azt az állandóan a kamara területén lakó magyar állampolgárt, aki a «mérnök» cím viselésére az 1. §. és a 2. §. harmadik bekezdése értelmében jogosult s a felvételt kéri és ezenfelül a 7. §-ban a gyakorlat igazolására megállapított feltételeknek megfelel, feltéve, hogy nem esik a 8. §-ban említett kizáró okok valamelyike alá.

Rendkívüli méltánylást érdemlő esetekben a kamara tagjai sorába egyes olyan mérnököket is felvehet, akik nem magyar állampolgárok s mérnöki gyakorlatuk eltér a 7. §. határozmányaitól. Az ilyen esetek elbírálásánál a viszonyosság szempontja is kellően figyelembe veendő.

7. §. A mérnöki kamarába való felvételre jelentkező mérnöknek képesítő oklevele megszerzését követőleg rendszerint három évi mérnöki gyakorlatot kell igazolnia.

Azt, hogy mily munkakörben töltött időt s — kivételesen — a képesítő oklevél megszerzése előtti gyakorlat mily hányadrészt lehet ily gyakorlatul beszámítani, a kereskedelemügyi miniszter a kamara meghallgatása után, az illetékes társmiszterekkel egyetértően rendeleti úton szabályozza, s a gyakorlati időt egyes foglalkozási ágakat illetően három évnél hosszabb vagy rövidebb időben is megállapíthatja.

8. §. A mérnöki kamara tagjai sorába nem lehet felvenni azt a mérnököt:

1. aki nem önjogú;

2. aki az 1878. évi V. tc. második részének I–IV., VI., VII., XLI. fejezetében, az 1912. évi XXX. tc. V. fejezetében, az 1912. évi LXIII. tc. II. fejezetében, az 1913. évi XXXIV., az 1914. évi XL., az 1915. évi XIX., az 1921. évi III. és az 1922. XXVI. tc.-ben, illetőleg az idézett jogszabályok helyébe lépő, vagy azokat kiegészítő későbbi jogszabályokban meghatározott büntett, vagy nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt vizsgálati fogságban van, vád alá van helyezve, vagy ezzel egyenlő erejű bírói határozat hatálya alatt áll;

3. aki a jelen §. 2. pontjában említett büntett vagy vétség miatt jogerősen kiszabott szabadságvesztésbüntetésre ítéltetett, addig, amíg büntetésének kiállása után, — ha pedig a büntetés végrehajtása felfüggesztetett, az ítélet jogerőre emelkedésének napja után, — ha kegyelmet kapott, az erre vonatkozó elhatározás keltének napja után, — végül ha a büntetés végrehajtása elévült, az elévülés időpontjának beállta után, büntett miatti elítélés esetében öt év, vétség miatti elítélés esetében három év el nem telt;

4. akit jogerős büntetőbíróági ítélettel hivatalvesztésre ítélték, a

hivatalvesztés tartama alatt, továbbá akit jogerős büntetőbíróági ítélettel a mérnöki hivatás gyakorlásától eltiltottak, a tilalom ideje alatt.

A mérnöki kamara tagjai sorába felvett mérnököt az előbbi bekezdés 1., 3. vagy 4. pontjában említett esetben a kamara tagjai sorából törölni kell, a 2. pontjában említett esetben pedig a mérnöki gyakorlattól fel kell függeszteni.

Ezenfelül a kamara választmánya az eset súlyához képest egy évtől öt évig terjedhető időre megtagadhatja oly mérnök felvételét, illetőleg a kamara tagjai közül az említett időre kizárhatja az oly mérnököt, aki felvételi kérelmének beadását, illetőleg felvételét megelőző 10 éven belül a mérnöki hivatással, vagy a kar tekintélyével össze nem férő magatartást (37. §.) tanúsított, így különösen a háború idején, a forradalmakban, s a forradalmak előkészítésében, valamint az úgynevezett tanácsköztársaság ideje alatt hazaellenes magatartást tanúsított.

9. §. A kamara tagjai sorába való felvétel kérdésében a kamara választmánya a kérelem előterjesztésétől számított 15 napon belül indokolt határozatot hoz és azt az érdekeltekkel közli.

Ha a kamara választmánya a felvételt képesítés hiánya miatt tagadja meg, határozata — a 70. §-ban említett esetektől eltekintve — végérvényes.

Ha a választmány az elutasítást a 8. §-ban említett okok valamelyikére alapítja, határozata ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül fellebbezésnek van helye a mérnöki tanácsshoz. (27. §.)

Ha a 8. §. 1—4. pontjában felsorolt kizáró okok valamelyike olyan mérnökre áll elő vagy derül ki, aki a kamara tagjainak sorába már fel van véve, a választmány a 8. §. 1., 3. és 4. pontjai alatt említett esetekben pedig a felfüggesztést — a kizáró okot megállapító hivatalos értesítés alapján — fegyelmi eljárás nélkül rendeli el. Ugyancsak fegyelmi eljárás nélkül határoz a választmány a 8. §. utolsó bekezdésének esetében, ha az ott említett magatartás miatt oly mérnök ellen merül fel panasz, aki a kamarának tagja. A választmánynak a jelen bekezdésben említett határozata ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt fellebbezéssel lehet élni a mérnöki tanácsshoz. (27. §.)

A fellebbezésnek halasztó hatálya van.

Ezek az eseteken, továbbá az érdekeltekné saját kérelmének vagy elhalálozásának esetén kívül azt, aki a kamara tagjai sorába felvételre, abból csak jogerős fegyelmi határozat alapján lehet törölni.

A választmány ama határozata ellen, amellyel valakit a kamara tagjai sorába felvett, a határozat kifüggesztésétől számított 30 nap alatt a kamara bármely bejegyzett tagja élhet fellebbezéssel a mérnöki tanácsshoz.

A jogerős felvételt és törlést az állam hivatalos lapjában közzé kell tenni.

10. §. Azt, aki az 1. §-ban megkívánt mérnöki képesítő oklevelek valamelyikével rendelkezik, de a 7. §-ban megkövetelt gyakorlatot nem tudja igazolni, köteles az a kamarai tag, akinél mérnöki tennivalók végzésére alkalmazva van — helyettesként — a mérnöki kamaránál bejelenteni.

A mérnök helyettesek sorába való felvétel és az abból való törlés eseteit és módzatait a kamara ügyrendje szabályozza.

A mérnök helyettes önálló mérnöki gyakorlat folytatására nem jogosult, annak a mérnöki kamarai tagnak ügyeiben azonban, akinek helyetteseként be van jegyezve, mérnöki szakkérdésekben eljárhat.

12. §. A kamarai tag köteles lakóhelyének változtatását, valamint a kérelmére bejegyzett mérnök helyettes alkalmazásának bármily okból bekövetkezett megszűnését a törzskönyvbe való bevezetés végett a kamarához 15 napon belül bejelenteni.

13. §. A kamara, kiadásainak fedezésére, tagjaira évi tagsági díjat róhat ki.

Köz- és magánalkalmazásban levő olyan mérnök által, aki nem tagja a kamarának, 3. §. hetedik bekezdésében foglalt engedély alapján teljesített magánmunkák után a kamara esetről-esetre a díjazás 1%-áig terjedhető kamarai illetéket róhat ki.

A kamarai tagsági díjakat és illetékeket közigazgatási úton, közadók módjára kell behajtani.

A kamara a második bekezdésben említett illetékeket teljes összegükben a tagsági díjakból és egyéb bevételi forrásaiból eredő jövedelmeinek pedig legalább 20%-át segítő alap létesítésére fordítja.

A kamara a segítőalaphból keresetképtelen tagjait, valamint elhalt tagjainak özvegyeit és árváit, amennyiben ezek reá vannak utalva, segíelyezi. A segítőalap létesítésének, kezelésének és felhasználásának szabályait a közgyűlés állapítja meg, és érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges.

III. CIM.

A mérnöki kamara tagjainak jogai és kötelességei.

29. §. A mérnöki kamara tagja mérnöki (építési stb.) irodát tartat. Belföldön egynél több állandó irodát senki sem tarthat.

A mérnök, a hatóságok vagy a magánosok részéről felajánlott megbízást — kivéve, ha jogszabály másképp rendelkezik — nem köteles elfogadni.

Közalkalmazásban álló mérnök nem vállalhat megbízást oly magánmunkára, amelynek megbíráására vagy tárgyalására az a hivatal illetékes, amelyhez ő tartozik. Az illetékesség értelmezésére vonatkozó kétség esetén e törvény 3. §-a utolsóelőtti bekezdésének határozmányai mértékadók.

A tervező mérnök saját tervének anyagi végrehajtásában általában nincs korlátozva; e törvény azonban felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert, hogy e tekintetben a kamara meghallgatásával s az illetékes társminiszterekkel egyetértően bizonyos esetekre közérdekből rendeleti úton korlátozásokat állapíthasson meg.

30. §. A mérnök köteles az elvállalt megbízást legjobb szaktudása szerint lelkiismeretesen és gondosan ellátni.

A mérnök az elvállalt mérnöki megbízás keretein belül megbízója nevében a közigazgatási hatóságokhoz beadványokat intézhet és előtűk személyesen is eljárhat.

31. §. A mérnöki kamara tagjai kötelesek az általuk elvállalt ügyekről, ez ügyekben tett intézkedéseikről és kiadásairól, nemkülönben megbízójuktól nyert fizetésekről rendes jegyzéket vezetni s úgy e jegyzéket, valamint fölvételi adataikat és a felek által átadott, vagy az ezeket illető iratokat a munka befejezésétől számított húsz éven át gondosan megőrizni.

32. §. Ha a mérnöki kamara választmánya a kamara valamelyik tagját a törvényben meghatározott esetekben gondnokul rendeli ki, az köteles ezt a közérdekű megbízást elfogadni és lelkiismeretesen teljesíteni. A kirendelt gondnokot ugyanolyan felelősség terheli, mint azt a kamara-tagot, aki a megbízást önként fogadta el. (30. §.)

Közalkalmazásban levő mérnök gondnokul csak akkor rendelhető ki, ha a kirendeléshez hivatali fellebbvaló hatósága hozzájárul.

A gondnokul kirendelés alól a kamarai tag csak akkor kérhet felmentést, ha a gondnoki minőségben ellátandó ügyekben közvetlenül, vagy közvetve érdekelve van, vagy ha azok valamelyik ügyfelének érdekével ellentétesek, továbbá, ha azokat lakhelyén kívül kellene ellátnia és ez reá aránytalanul terhes, fáradságos vagy költséges lenne, vagy ha már más ügyben kapott és teljesít gondnoki megbízást; végül ha 60-ik életévét már betöltötte.

IV. CÍM.

A mérnöki kamara tagjainak díjazása.

33. §. A mérnöki kamara tagját a teljesített munkáért és az e körül szükséges eljárásokért díjazás illeti.

A díjazás mértékére nézve a felek szabadon egyezkedhetnek.

Megegyezés hiányában a mérnök akkora díjazást követelhet, amilyen a kereskedelemügyi miniszter által — a mérnöki kamara meghallgatása mellett az érdekelt szakminiszterekkel egyetértőleg — rendeleti úton megállapított díjszabás tételeinek megfelel.

34. §. A mérnöki kamara a mérnöki díjazás tekintetében keletkezhető vitás ügyek eldöntésére állandó választott bíróságot létesíthet.

A választott bíróság csak azokban az ügyekben járhat el, amelyekben a felek azt az 1911. évi I. tc. 767. §-a értelmében írásban kikötötték.

A választott bíróság megalakítására és eljárására vonatkozó szabályokat a mérnöki kamara ügyrendben állapítja meg. Az ügyrendben gondoskodni kell arról, hogy abban az esetben, ha a választott bírósági szerződést olyan fél kötötte, aki nem tagja a kamarának, ez a fél az állandó választott bíróság tagjain kívül álló bírót is választhasson.

V. CÍM.

A mérnöki kamara tagjainak felelőssége.

35. §. A kamara tagjai mérnöki magánygyakorlatokat illetően a kamara fegyelmi hatósága alá tartoznak akkor is, ha reájuk köz- vagy magánalkalmaztatásuknál fogva más fegyelmi hatóság hatásköre is kiterjed.

Ha valamelyik fegyelmi hatóság olyan mérnökre vonatkozóan indított fegyelmi vizsgálatot, vagy hozott fegyelmi határozatot, akire más fegyelmi hatóság hatásköre is kiterjed, köteles a jogerőssé vált fegyelmi határozatot azzal a másik fegyelmi hatósággal haladékon kívül közölni.

37. §. Fegyelmi vétséget követ el az a mérnök:

1. aki önként elvállalt vagy valamely jogszabállyal reáírt kötelesegeit hanyagul vagy szabályellenesen teljesíti, vagy azokat szándékosan vagy vétkezen megszegi;

2. aki eljárásával, magaviseletével vagy nemzetellenes magatartásával a mérnöki állásnak vagy a mérnöki karnak tekintélyét sérti.

Fegyelmi vétséget követ el különösen, ha:

a) a hatóság iránt szóval vagy beadványaiban tiszteletlenséget tanúsít;

b) a kamara vagy elnöke részéről kapott megbízásokat hanyagul vagy éppen nem teljesíti;

c) a reá bízott ügyekben a megbízással ellenkezően, avagy hanyagul vagy lelkiismeretlenül járt el; kiváltképpen ha mérési vagy tervezési adatai megbízhatatlannak bizonyulnak;

d) a felet tudva céltalan mérnöki munkálatok végzésére biztatja vagy annak az elvállalt megbízás teljesítése közben nyilvánvalóan felesleges költségeket okoz;

e) díjazott közbenjárók útján vagy más meg nem engedett módon megbízó feleket keres;

f) a mérnöki kar tekintélyét sértő tisztességtelen versenyt űz;

g) olyan mérnöki feladatot vállal és végez, amelyre megfelelő szak tudása hiányzik;

h) szándékosan, avagy gondatlanságból segítséget nyújt e törvény vagy valamely más jogszabály rendelkezéseinek kijátszására; különösen ha kamarai tagságának felhasználásával jogosulatlanoknak tiltott működését segíti elő.

VI. CÍM.

A kamarai tagság megszűnése és szünetelése.

62. §. A kamarai tagság megszűnik, ha a kamarai tag:

1. meghal;

2. önként lemond;

3. elveszti magyar állampolgárságát anélkül, hogy reá a 6. §. második bekezdése alapján kivételt megállapítanának;

4. fegyelmi határozattal a mérnöki gyakorlat folytatásától eltiltatott;

5. a 8. §. 1., 3. és 4. pontjaiban, valamint utolsó bekezdésében felsorolt okok valamelyike miatt a kamara tagjai sorából töröltetett (9. §. negyedik bekezdés.)

63. §. A kamarai tagság szünetel:

1. ha a kamarai tag eltűnt;

2. ha a jelen törvény rendelkezései értelmében a mérnöki gyakorlattól felfüggesztették;

3. ha jogerős fegyelmi határozattal a mérnöki gyakorlat folytatásától határozott időre eltiltották, a tilalom megszűnéséig.

64. §. A kamarai tagság megszűnését vagy szünetelését a kamara választmányja kérelemre, vagy hivatalból állapítja meg.

Ha a mérnök kamarai tagsága megszűnt (62 §.), a választmány a törzskönyvből való törlés és ennek közhírré tétele iránt intézkedik.

Ha a kamarai tagság szünetel (63. §.), ezt a mérnökök törzskönyvébe fel kell jegyezni és az állam hivatalos lapjában közhírré kell tenni.

Az a mérnök, akinek kamarai tagsága megszűnt, önálló mérnöki gyakorlatot nem folytathat (3. §.). Ugyanez áll arra a mérnökre, akinek kamarai tagsága szünetel, a szünetelés tartama alatt.

65. §. Ha az a mérnök, akinek kamarai tagsága megszűnt vagy szünetel, ügyeinek továbbvitelét — megbízónak hozzájárulásával — más kamarai tagra nem bízta és ezt a kamarához be nem jelentette, a halaszthatatlan tennivalók ellátására, — elhalálozás és eltűnés esetén a család meghallgatásával, — a kamara rendel ki gondnokot.

Szükség esetén gondnok kirendelésének van helye akkor is, ha a kamarai tag ismeretlen helyen tartózkodik, vagy eltűnt.

A kirendelt gondnok a gondnokolt mérnök megbízásairól és az ezekre vonatkozó tervekről, tanulmányokról és egyéb fontos iratokról leltárt készít és a megbízókat felhívja, hogy ügyeik továbbvitele felől gondoskodjanak.

Enek megtörténteig a folyamatban levő megbízások lebonyolítása céljából halaszthatatlanul szükséges intézkedéseket a gondnok teszi meg.

66. §. A kamara választmányja a gondnoknak — a végzett munkákhoz arányított — díjazást állapít meg.

A gondnoki díj a gondnokoltat, halála esetében pedig örökösét terheli.

VIII. CÍM.

Átmeneti és vegyes rendelkezések.

70. §. A kamara a mérnökök nyilvántartásába és — a felvétel egyéb feltételeinek teljesítése esetén, — a kamara tagjai sorába mérnöki képesítés nélkül is felveheti, és pedig:

1. e törvény hatályba léptétől számított tizenkét éven belül azt, aki a felvételre való jelentkezésekor igazolja, hogy valamelyik hazai felső ipariskolának sikeres elvégzése óta legalább nyolc éve fejt ki mérnöki természetű munkásságot, s e téren önálló vagy vezető állást tölt be;

2. e törvény hatályba léptétől számított három éven belül azt, aki a felvételre való jelentkezésekor igazolja, hogy legalább tizenkét éve fejt ki mérnöki természetű munkásságot s e téren legalább négy év óta önálló vagy vezető állást tölt be.

E törvény hatályba léptétől számított 3 éven túl is bármikor felveheti a kamara a mérnökök nyilvántartásába és — a felvételt egyéb feltételeinek teljesítése esetén, — a kamara tagjai sorába azokat:

1. akik a vegyészeti, fizikai, vagy geológiai szakmából valamely hazai tudományegyetemen tanári képesítést vagy doktorátust szereztek és annak megszerzése után legalább hat éven át fejtettek ki akár önállóan, akár köz- vagy magánalkalmazásban mérnöki természetű munkásságot;

2. akik gyakorlati vagy tudományos téren kifejtett munkásságukkal mérnöki hívatottságuknak a mérnöki tanács és az illetékes technikai főiskola egybehangzó megállapítása szerint kétségtelen bizonyítékait szolgáltatták.

A jelen §-ban felsorolt esetekben a kamara választmányának a felvételt megtagadó határozata ellen az érdekelt fél, a felvételt megengedő határozat ellen pedig a kamara bármely tagja élhet a határozat kifüggesztésétől számított 30 nap alatt fellebbezéssel a mérnöki tanácshoz; ennek határozata végérvényes.

A K. M. 1929. évi 127.000. sz. r. a mérnöki kamara tagjainak fenntartott mérnöki munkák tárgyában.

A mérnöki rendtartásról szóló 1923: XVII. tc. (M. R.) 3. §-ának harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert arra, hogy az olyan mérnöki munkák végzését, amelyekre növe azt a közbiztonsági vagy egyéb közérdekű szempontok indokoltá teszik s amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül szakszerűen el nem végezhetők, a mérnöki kamara, illetőleg kamarák meghallgatása után s az érdekelt társszervezetekkel egyetértően rendeletileg a mérnöki kamara tagjainak fenntarthassa.

A M. R. 3. §-ának negyedik bekezdésében foglalt rendelkezés szerint magánvállalat az ekként fenntartott munkakörben harmadik személyek részéről az önálló magánygyakorlat körébe tartozó mérnöki megbízást csak akkor fogadhat el, ha a vállalat tulajdonosa, mérnöke, vagy magánmérnöki irodájának felelős vezetője a mérnöki kamara tagja.

A M. R. 3. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés szerint köz- és magánalkalmazásban levő mérnök szolgálata körébe tartozó mérnöki munkákat alkalmazója részére végezhet akkor is, ha nem tagja a mérnöki kamarának.

Ezekhez a rendelkezésekhez képest a M. R. 3. §-ának harmadik bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a budapesti mérnöki kamara meghallgatása után a külügyi, közgazdasági, belügyi, pénzügyi, földművelésügyi, népjóléti- és munkaügyi, vallás- és közoktatásügyi, igazságügyi és honvédelemügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelem.

1. §. (1) A mérnöki kamara tagjai részére fenntartott mérnöki munkák a következők:

1. olyan föld- és sziklamunkák, vízmentesítési és terepbiztosítási munkálatok, támasztó és bélésfalak tervezése, amelyekre nézve szabványok vagy szokványos méretadatok nincsenek, hanem amelyeknek terveit önálló számítások alapján kell elkészíteni; az ilyen munkák és építmények létesítésének az építettő megbízásából való művezetése és ellenőrzése;

2. vizalatti, valamint különleges eljárással végzendő továbbá oly alapozások (pld. kútalapozás, teherelosztó vasbetonlemezrel való alapozás, stb.) tervezése, amelyeknél a teherbíró talaj magával az építmény alapfalával el nem érhető; az ilyen munkák és építmények létesítésének az építettő megbízásából való művezetése és ellenőrzése;

5. vasútengedélyezési eljáráshoz kötött állandó jellegű mindenféle vasutak, síklók, kötélpályák, függőpályák, felvonók al- és felépítményének tervezése; az ilyen létesítmények építésének az építettő megbízásából való művezetése és ellenőrzése;

8. felsőrendű háromszögelések és pontkapcsolások; felsőrendű szintezések és trigonometriai magasságmérések; felsőrendű kitzúzések;

9. mindenféle felszíni és földalatti helyszínrajzi és magassági felmérés és kitzúzás az alsórendű alappont meghatározásokkal együtt, azoknak térképezése, kivéve azon építmények létesítése céljából szükséges, illetve azon bányauzemek keretein belül felmerülő egyszerű felméréseket és kitzúzéseket, amelyeket a jelen rendelet a mérnöki kamara tagjainak nem tartott fenn;

10. kisajátítási és ú. n. kataszteri felmérés, továbbá tiz kataszteri holdat meghaladó ingatlan eldarabolása és az arra vonatkozó egyéb birtokrendezési mérnöki munkálat;

.....

23. azoknak a tüzelő szerkezeteknek tervezése, amelyek szabványok, vagy szokványos méretdatok alkalmazásával meg nem tervezhetők, s amelyeknek huzamos időn át való üzemeltetéséhez óránként legalább is 750 000 kalória szükséges;

a 150 m³ fűtőfelületnél nagyobb gőzkazánok tervezése és a megvalósítást ellenőrző, valamint az üzembiztonságot felülvizsgáló munkálata;

24. bányatelepítéssel és újrainyítással kapcsolatos bármilyen földalatti vagy földfeletti létesítmények tervezése, a tervek végrehajtásának vezetése és ellenőrzése, az üzem vezetése, valamint az üzembiztonság felülvizsgálása, ha a megindítandó, vagy szünetelő bányauzemben vagy az illetékes bányahatóság által veszélyesnek minősített segédüzemekben ötvennél több munkás foglalkoztatását tervezik, vagy ha a meglevő üzem ötvennél több munkást foglalkoztat, vagy ha az üzem a pénzügyminiszter mint főbányahatóság megállapítása szerint fokozott veszéllyel jár; nyitászini kő-, kavics-, homok- és agyagbányákra ez a rendelkezés csak akkor vonatkozik, ha az üzem fokozott veszélyességét az illetékes hatóság megállapította, vagy ha a kőbánya napi 400 m³-nél nagyobb teljesítőképességű zúzóművel van felszerelve;

25. olaj, gáz, ásványvíz, valamint bármely hasznosítható ásvány kutatásának és feltárásának vezetése, amennyiben bányahatósági felügyelet alá tartozó műveletek útján történik; továbbá a 200 m-nél mélyebb fúrások tervezése és vezetése, kivéve az ivóvíznyerés céljából való s kizárólag ivóvizet szolgáltató olyan fúrásokét, amelyek mélysége a 750 m-t meg nem haladja;

26. bányatelek adományozási eljárással, ásványos előfordulások, közetek műrevalóságának megállapításával kapcsolatos műszaki műveletek és teendők;

27. géperejű szén- és ércelőkészítő berendezések tervezése, létesítésének ellenőrzése, üzemének műszaki vezetése; ily berendezések üzembiztonságának felülvizsgálása;

28. vaskohó és vasfinomító telepek tervezése, létesítésének ellenőrzése, üzemének műszaki vezetése; ily berendezések üzembiztonságának felülvizsgálása;

29. fémek kohósítására, elektrolytikus, továbbá lúgzó, vagy más úton való előállítására, finomítására létesülő telepek tervezése, létesítésének ellenőrzése, üzemének műszaki vezetése; ily berendezések üzembiztonságának felülvizsgálása;

30. vas- és fémkohászati nyers- és hozadékanyagok előkészítésére, vas- és fémkohászati melléktermékek nyerésére és feldolgozására létesülő telepek tervezése, létesítésének ellenőrzése, üzemének műszaki vezetése; ily berendezések üzembiztonságának felülvizsgálása;

31. a jelen §. 28–30. pontjaiban felsorolt kohászati telepek mindenfajta helytálló, vagy mozgó olvasztóinak, kamencéinek, konvertereinek, elektrolytikus, lúgzó, kristályosító stb. berendezéseinek és ezek kohászati, illetve vegyipari tartozékainak tervezése, létesítésének ellenőrzése, üzemének vezetése; ily berendezések üzembiztonságának felülvizsgálása;

.....

35. vegyvizsgálatokat keresetszerűen végző ipari és kereskedelmi vegyészeti laboratóriumok műszaki vezetése.

(2) A mérnöki építmények létesítésének az építést végrehajtó vállalkozó megbízásából való építésvezetésére, valamint az e rendeletben nem említett ipari jellegű gyártelepek üzemének műszaki vezetésére vonatkozólag az érdekelt társszervezetekkel egyetértően és az érdekeltség meghallgatásával kiadandó külön rendelet fogja megállapítani, hogy e munkák mely esetekben tartoznak a mérnöki kamara tagjainak fenntartott munkái közé.

2. §. (1) Az 1. §-ban felsorolt mérnöki munkákat önállóan, — az alább a 4–6. és 11. §-okban megállapított kivételeket nem tekintve, — csak a mérnöki kamara tagja végezheti. Köz- és magánalkalmazásban álló mérnök azonban szolgálata körébe tartozó ilyen munkákat alkalmazója részére abban az esetben is végezhet, ha nem tagja a mérnöki kamarának.

(2) Magánvállalat az 1. §-ban felsorolt mérnöki munkákat csak a M. R. 3. §-a negyedik bekezdésében előírt feltételek teljesítése esetén végezheti. E feltételek felelős mérnöki kamarai tag vagy a jelen rendelet 4–6. és 11. §-ai értelmében jogosítottak esetenként való alkalmazásával is kielégíthetők.

3. §. (1) Ez a rendelet nem érinti:

a) az ipar üzésére nézve érvényben levő jogszabályok hatályát;

(2) Nem vonatkoznak továbbá ennek a rendeletnek rendelkezései:

2. a vegyészeti, a fizika és a geológia terén folytatott nem mérnöki természetű tudományos vagy szaktevékenységre, valamint az orvosok és gyógyszerészek által végzett egészségügyi vegyvizsgálatokra;

3. a nem mérnököknek a jelen rendelettel fenntartott mérnöki munkakörben mérnöki kamarai tag, illetőleg a kérdéses munkakör ellátására jogosított egyén (4., 5., 6. és 11. §.) vezetése és felelőssége mellett alkalmazott segédeként való munkásságára.

5. §. (1) Az általa eddig betöltött munkakörben továbbra is végezhet a mérnöki kamara tagjainak fenntartott munkát az,

1. akinek valamely külföldi mérnöki főiskolán szerzett oklevele van, de a mérnöki cím használatára a M. R. értelmében való jogosultságot nem szerezte meg,

2. aki a M. R. 69. §-a első bekezdésének 1–6. pontjaiban körülírt képesítések valamelyikével rendelkezik ugyan, de a mérnökök nyilvántartásába nincs fölvéve,

3. aki nem mérnök, de az állami felső építő ipariskolának vagy az állami felső ipariskolák valamelyikének rendes tanfolyamát, vagy a mezőgazdasági főiskolák valamelyikét, vagy a hazai felső ipariskolákkal tanértékre egyenlő külföldi technikai szakiskolák valamelyikét sikerrel végezte,

ha a fent 1–3. alatt felsorolt esetek bármelyikében hitelt érdemlően igazolja, hogy akár önállóan, akár mással társulva, vagy másnak alkalmazásában egyhuzamban vagy megszakításokkal, de együttvéve legalább három éven át végzett a mérnöki kamara tagjainak fenntartott mérnöki munkákat (1. §.), és ha a Budapesti Mérnöki Kamara az érdekelt által hozzá az 1929. év szeptember 30-ától kezdődőleg az 1935. év végéig előterjeszhető kérelemre a szóban levő munkák végzésére jogosító okiratot (jogosítványt) ad ki.

(2) A jogosítvány kiadására irányuló folyamodványt a mérnöki kamara által önköltségen rendelkezésre bocsátott nyomtatványokon kell előterjeszteni s a folyamodványban igazolni kell,

a) hogy a jelen §. első bekezdésének 1–3. pontjában meghatározott esetek valamelyike áll fenn,

b) azt, hogy a folyamodó jelen §. első bekezdésében meghatározott időn át végzett a mérnöki kamara tagjai részére a rendelet szerint fenntartott mérnöki munkát,

c) személyi adatait és azt, hogy a folyamodónak Magyarországon állandó lakása van, illetve ha külföldi honos, azt is, hogy az ország területén való lakáshoz szükséges lakhatási engedélyt megszerezte, továbbá, hogy a M. R. 8. §-ában meghatározott körülmények vele szemben nem állanak fenn.

(3) Hogy azt a munkát, amelyre folyamodó a kérelmét alapítja, legalább három éven át tényleg végezte, iparüzőknél és ipari alkalmazottaknál az illetékes kereskedelmi és iparkamara meghallgatásával az elsőfokú iparhatóság, — illetve bányászati vagy kohászati munkakörben való gyakorlat esetében az illetékes bányakapitányság, — egyébként pedig az igazolja, akinek megbízásából vagy alkalmazásában a folyamodó az igény alapjául szolgáló munkát végezte. Az igazolásban tüzetesen fel kell tüntetni a folyamodó által tényleg végzett munkát.

(4) Ha a budapesti mérnöki kamara megállapítja, hogy a jelen §-ban meghatározott kellékek megvannak, a jogosítvány kiadását meg nem tagadhatja. Ellenkező esetben, úgyszintén abban az esetben, ha az esetleg elrendelt hiánypótlás sikertelen maradt, a jogosítvány kiadását megtagadja. Az elutasító határozatot meg kell indokolni.

(5) A jogosítványban a jelen rendelet 1. §-ának megfelelő pontjaira utalással tüzetesen meg kell jelölni a mérnöki kamara tagjai részére fenntartott azokat a mérnöki munkákat, amelyek végzésére a folyamodó jogosult.

(6) A jogosítvány a folyamodó személyére szól s a benne tüzetesen meghatározott körben érvényes marad akkor is, ha a jogosult állást változtat.

6. §. Vállalatoknak és műszaki irodáknak azokra a tulajdonosaira, illetőleg alkalmazottaira, akik nem mérnökök, s akik az 5. §. első bekezdésében említett képesítések valamelyikének sincsenek birtokában, de az 5. §. harmadik bekezdésében említett módon hitelt érdemlően igazolni tudják, hogy akár önállóan, akár mással társulva, vagy másnak alkalmazásában egyhuzamban vagy megszakításokkal, de együttvéve legalább öt éven át fejtettek ki a jelen rendelet 1. §-a értelmében a mérnöki kamara tagjainak fenntartott munkakörbe eső munkásságot, az 5. §-ban foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni, azzal a módosítással, hogy ezek a mérnöki kamara tagjainak fenntartott munkák végzésére vonatkozó jogosítvány kiadását legkésőbb az 1933. év végéig kérhetik.

7. §. (1) Az 5. és 6. §-ok alapján előterjesztett folyamodványok felett a Budapesti Mérnöki Kamara választmányja határoz és határozatát kifüggeszti, a felekkel pedig kézbesítés útján közli.

(2) A választmányának ama határozata ellen, amellyel a mérnöki kamara tagjai részére fenntartott mérnöki munkák bizonyos meghatározott körben való végzésére vonatkozó jogosítvány kiadását egészben vagy részben megtagadja, a folyamodó a kézbesítéstől számított 30 nap alatt fellebbezéssel élhet a Mérnöki Tanácshoz.

(3) A M. R. 8. §-ában és 9. §-a 4., 5. és 6. bekezdésében a mérnökre nézve megállapított rendelkezéseket a jelen rendelet 5. és 6. §-ai alapján előterjesztett kérelmekre értelemszerűen alkalmazni kell.

11. §. (1) A jelen rendeletben a mérnöki kamara tagjainak fenntartott mérnöki munkát a rendelet 2., 4., 5. és 6. §-aiban meghatározott eseteken felül végezhet az is, aki a mérnöki kamarának nem tagja, ha erre a kereskedelemügyi miniszter kivételes méltánylást érdemlő esetekben, a mérnöki kamara és az illetékes kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után s az érdekelt társminiszterrel egyetértően a M. R. 3. §-ának korlátai közt engedélyt ad. A miniszter az engedélyt vagy egyes munkakörben való állandó működésre, vagy időhöz kötött egyes munkák elvégzésére adhatja, az engedély megadását feltételhez kötheti.

(2) A miniszter az engedélyt a jelen §. első bekezdésében felsoroltak

meghallgatása után a 10. §-ban említett vétség esetén, vagy más indokolt esetben vissza is vonhatja.

(3) A miniszter az engedély megadásáról vagy megvonásáról a mérnöki kamarát értesíti. A kamara az ily kivételesen jogosítottokról külön nyilvántartást vezet s e nyilvántartásba való fölvételt, illetve törlést az állam hivatalos lapjában a miniszter rendeletére hivatkozással közli.

(4) A nyilvántartásba való felvétel mérnöki cím használatára nem jogosít.

A K. M. 1928. évi 93.292. sz. r. a mérnöki munkák díjszabása tárgyában.

Az 1923 : XVII. tc. 33. §-ában foglalt felhatalmazás alapján az érdekelt társminiszterekkel egyetértőleg a következőket rendelem:

I. Általános határozmányok.

1. §. Az 1923:XVII. tc. 33. §-a értelmében a mérnöki (mérnöki, építészmérnöki, gépészmérnöki, vegyészmérnöki, bányamérnöki, vaskohómérnöki, fémkohómérnöki, erdómérnöki, közgazdasági mérnöki) munkák díjazásának mértékére nézve a felek szabadon egyezkedhetnek. Megegyezős esetén a díjazás mértékére nézve az erre vonatkozólag a felek között létrejött egység mértékadó, amelyet lehetőleg előzetesen megbízólevélbe kell foglalni.

Megegyezős hiányában a mérnök (mérnök, építészmérnök, gépészmérnök, vegyészmérnök, bányamérnök, vaskohómérnök, fémkohómérnök, erdómérnök, közgazdasági mérnök) az önálló magángyakorlat körében teljesített munkájáért akkora díjazást követelhet, amilyen a jelen díjszabás tételeinek, illetve rendelkezéseinek megfelel.

Ha a bíróság az eset összes körülményeinek mérlegelése mellett a díjszabás szerinti díjazást aránytalanul magasnak találja, a Mérnöki Kamara meghallgatása után kivételesen kevesebbet ítélhet meg.

Ha a díjszabásban foglaltnál magasabb díjazásra nézve jött létre megegyezős: az ily megegyezős csak akkor érvényesíthető, ha az előzetesen írásba foglaltatott.

Ez a díjszabás megegyezős hiányában a hatóságok előtti szakértők díjazása tekintetében is tájékoztatóul szolgál, azonban a hatóság a díjazást az eset körülményeihez képest e díjszabás tételeitől eltérően is megállapíthatja.

Ez a díjszabás nem vonatkozik a kir. bíróság és a kir. ügyészség előtti szakértői működés díjazására. Az erre vonatkozó szabályokat az igazságügyminiszter állapíthatja meg.

2. §. A jelen díjszabásban foglalt díjtételek a gyakorlatban rendszerint előforduló mérnöki teljesítményekre vonatkoznak.

A díj megállapításánál, illetve felszámításánál a jelen díjszabás határozmányai mellett figyelembe kell venni a feladat megoldásának esetleges nehézségeit — aminők lehetnek: a feladat ritkasága, bonyolult volta, a feladat megoldásához szükséges különleges elméleti és gyakorlati szak tudás és széleskörű előtanulmány, a megbízás lebonyolításának a mérnök hibáján kívül való késleltetése stb. s amelyekhez képest a mérnöki teljesítményért a jelen díjszabásban megállapítottnál magasabb díjazás igényelhető.

A díjalapérték fogalmának szakonként való meghatározása iránt a 9. § értelmében kiadandó alkalmazási utasítások intézkednek. A díjalapérték értelmezését a vonatkozó utasítás kiadásiáig a megbízó levélbe kell felvenni.

3. §. A megbízott mérnök az elvállalt megbízásokban köteles lelkiismeretesen és becsületesen eljárni, megbízójának jogos érdekeit minden tekintetben előmozdítani és a megbízás szorosan vett tárgyát illető minden ténykedésért a Mérnöki Rendtartás 35—39. §-aiban körülírt fegyelmi felelősséget viselni.

A díjszabás díjtételei a technikai és gazdasági követelményeknek megfelelő, hiánytalanul, szabatosan és kellő formában kidolgozott teljesítményekre vonatkoznak.

A díjazásban a mérnöknek szellemi tevékenységeért és a megbízással kapcsolatos esetleges anyagi szolgáltatásért járó teljes díjazása bennfoglaltatik és ezért harmadik személytől jutalékot vagy másféle díjazást sem a mérnök, sem alkalmazottja nem fogadhat el.

A megbízás díjalapértékében munkaközben előálló emelkedés esetén csak azt az értékkülönbözetet lehet a díjazás aránylagos felemelésének alapjául venni, amely a megbízottra nézve munkatöbbletet jelent. Nem szolgálhat a díjazás emelésének alapjául a díjalapértékben munkaközben előálló az az értékkülönbözet, amely a megbízott által a megbízó tudta és beleegyezése nélkül eszközölt módosításokból vagy pedig abból keletkezett, hogy a megbízott az eredeti díjalapérték megállapításánál nem járt el a kellő szakértelemmel és a köteles gondossággal.

4. §. Abban az esetben, ha valamely mérnöki megbízás teljesítéséhez a megbízott mérnök szakja keretén kívül álló más mérnöki munkakörbe vágó teendők szükségeltetnek, amelyek elvégzéséhez megfelelő szaktudással nem rendelkezik, tartozik a megbízott mérnök ezen munkák elvégzésére az illető szakban működő mérnököt igénybe venni, akinek díjazására nézve is a jelen rendeletben foglalt határozmányok mérvadók.

5. §. Ha ugyanazon tervezési vagy más mérnöki feladat megoldásával, illetve ellátásával egyidejűleg egymástól függetlenül több mérnököt bíznak meg, a díjszabásszerű díjazás ezek mindegyikének külön-külön jár.

6. §. A mérnök a jelen díjszabás II. táblázatában felsorolt díjrészek határai között a megbízás teljesítésének előrehaladásához mértén részletfizetésekre tarthat igényt, melyek mindenkor az általa kiállított s a megbízónál benyújtott díjegyzyék kézhezvételétől számított nyolc nap alatt fizetendők. Késedelmes fizetés esetén a törvényes késedelmi kamat jár.

Ha a munkát megindítása lényegesebb olyan készkiadásokkal jár, amelyek a jelen rendelet alá esnek, a mérnök ezeknek fedezésére előleget igényelhet.

7. §. A megbízó levélben a szerzői jog védelméről szóló 1921. LIV. tc. figyelembevételével meg kell egyezni arra nézve is, hogy a megbízás tárgyát képező mérnöki művelet korlátlanul, vagy minő korlátozással illeti a megbízót.

8. §. A díjazás tekintetében keletkező vitás ügyek eldöntésére a Mérnöki Rendtartás 34. §-ának rendelkezései alapján a Mérnöki Kamara által létesített állandó választott bíróság illetékes, ha a felek ezt a mérnöki megbízó levélben vagy másként az 1911. I. tc. 767. §-a értelmében írásban kikötötték. E bíróság megalakítására és eljárására vonatkozó szabályok a Mérnöki Rendtartás 34. §-ában, illetve a mérnöki kamarai állandó választott bíróság ügyrendjében foglaltatnak.

9. §. A jelen díjszabásnak a gyakorlatba való átvitele és helyes alkalmazása érdekében a kereskedelemügyi miniszter a Mérnöki Kamara meghallgatása mellett az érdekelt szakminiszterekkel egyetértőleg pótlólag részletesebb alkalmazási utasításokat ad ki.

Az alkalmazási utasítások kiadásáig az egyes mérnöki munkákra irányadó díjosztályt az adott esetben a teljesítendő munka természete szerint kell meghatározni.

II. Határozmányok a díjazásra.

10. §. A díjazás történhetik:

- A. a díjalapérték díjszázalékával;
- B. földméréseknél terület-egységáras alapon;
- C. a megbízás teljesítésének időtartama szerint;
- D. különleges alapon.

A. Díjazás a díjalapérték díjszázalékával.

11. §. A díjalapérték díjszázalékával díjazandó:

a) mindaz a mérnöki munka, mely a 12. §-ban említett s a 13. §-ban levő I. számú táblázatban hivatkozott négy díjosztály valamelyikébe sorozható, tehát mindaz a művelet, amelyet a mérnök tervez, végrehajtásra előkészít, melynek kivételét felelősség mellett vezeti vagy ellenőrzi, felülvizsgálja és leszámolását fogantatosítja;

b) a becslési munka;

c) a magánmegbízás alapján teljesített szakértői ténykedés egyes esetei, ideértve azokat az állam és egyéb hatóságok részére teljesített ily munkákat is, amelyekben az állam, illetve hatóság magánmegbízóként tekinthető, de ide nem értve a bírósági vagy hatósági szakértői megbízásokat.

a) Díjosztályba sorozható mérnöki munkák.

12. §. A százalékos elszámolás keretébe tartozó megbízások az alább felsorolt négy díjosztály valamelyikébe sorozandók és pedig:

I. díjosztály. Ide tartoznak azok a legegyszerűbb mérnöki munkák, amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül is szakszerűen elvégezhetők és előzetes vagy kapcsolatos mérnöki eljárásokat (előzetes felvételeket vagy méréseket, kutatásokat, vizsgálatokat, elemzéseket, számításokat, szerkesztéseket, előtanulmányokat, tervezéseket stb.) egyáltalán nem, vagy csak igen kis mértékben igényelnek.

II. díjosztály. Ide tartoznak azok a legegyszerűbb mérnöki munkák, amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül is szakszerűen elvégezhetők, amelyek elvégzése azonban az I. díjosztálynál említett előzetes vagy kapcsolatos mérnöki eljárásokat igényli, valamint azok a mérnöki munkák, amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül szakszerűen el nem végezhetők és emellett az I. díjosztálynál említett előzetes vagy kapcsolatos kisebbmértékű mérnöki eljárásokkal vannak egybekötve.

III. díjosztály. Ide tartoznak azok a mérnöki munkák, amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül el nem végezhetők és emellett az I. díjosztálynál említett előzetes vagy kapcsolatos, nagyobb mértékű mérnöki eljárásokkal vannak egybekötve.

IV. díjosztály. Ide tartoznak azok a legnehezebb mérnöki munkák, amelyek a technikai főiskolai képzettségnek megfelelő elméleti szaktudás nélkül szakszerűen el nem végezhetők és emellett túlnyomóan tudományos vagy művészeti tevékenységre van szükség, vagy a mérnöki tevékenységhez viszonyítva az előírányzat, illetőleg a megvalósítás költsége aránylag csekély.

Az egyes mérnöki munkálatok e díjosztályokba való besorolásának e díjszabás határozományaival összhangzásban való részletes szabályozása iránt a 9. §-ban említett alkalmazási utasításban történik intézkedés.

13. §. A díjalapérték alapján az egyes díjosztályokban felszámítható díjszázalékokat az alábbi I. táblázat tünteti fel.

A díjösszeg megállapítása a megbízás tárgyának, a jelen díjszabás alábbi I. táblázatában a tárgy jellege szerint megfelelő díjosztályba és a díjalapértéknek megfelelő díjfokozatba való besorozása alapján kiadódó díjszázalékkal történik.

Ha valamely megbízásnál mértékadó díjalapérték után a táblázatbeli legközelebbi magasabb díjalapértékhez tartozó százalékkal számítva kisebb díjösszeg adódik ki, mint amekkora díjösszeg megfelel a legközelebbi alacsonyabb díjalapértéknek a hozzá tartozó százalékkal számítva, akkor a megbízás után ez az utóbb említett díjösszeg számítható fel.

14. §. A megbízás lehet teljes megbízás, vagy részleges megbízás.

I. Táblázat.

Díjalapérték pengő	Díjszázalék az				Díjalapérték pengő	Díjszázalék az			
	I.	II.	III.	IV.		I.	II.	III.	IV.
	díjosztályban %					díjosztályban %			
10.000 P-ig	6.6	9.4	12.2	15.0	800.000 P-ig	3.8	4.8	5.8	6.9
20.000 „	6.2	8.9	11.6	14.3	900.000 „	3.7	4.7	5.7	6.7
50.000 „	5.8	8.0	10.2	12.3	1,000.000 „	3.6	4.6	5.6	6.6
100.000 „	5.3	7.2	9.1	10.9	1,500.000 „	3.3	4.3	5.4	6.3
150.000 „	5.0	6.6	8.2	9.8	2,000.000 „	3.2	4.2	5.2	6.1
200.000 „	4.8	6.2	7.6	9.0	2,500.000 „	3.0	4.0	5.0	5.9
300.000 „	4.5	5.7	6.9	8.0	3,000.000 „	2.8	3.8	4.8	5.7
400.000 „	4.3	5.5	6.5	7.7	4,000.000 „	2.7	3.6	4.5	5.4
500.000 „	4.1	5.3	6.4	7.5	5,000.000 „	2.6	3.5	4.4	5.2
600.000 „	4.0	5.1	6.2	7.3	Ezen felül	2.5	3.3	4.1	4.8
700.000 „	3.9	4.9	6.0	7.1					

Teljes a megbízás akkor, ha a II. táblázatban felsorolt valamennyi teljesítménycsoportra kiterjed, részleges pedig, ha a II. táblázatban felsoroltak közül csak egyes teljesítménycsoportokra vonatkozik.

15. §. Az I. táblázatban foglalt díjazás a II. táblázat 1—6. pontjai alatt felsorolt valamennyi teljesítménycsoportra kiterjedő teljes megbízás ellenértéke.

16. §. Részleges megbízás esetén a díjazás összege kiszámításának alapjául a II. táblázatban feltüntetett részletszázalék szolgál, azonban azt pótlék gyanánt még növelni kell ezen részletszázalék és a teljes megbízással szemben elmaradó munkák megfelelő százalékszám szorzatának öt ezredszerezésével ($\frac{5}{1000}$). Tehát például a II. táblázat 5. és 6. pontjai értelmében járó 15 és 5, összesen 20 százalékhöz hozzászámítandó pótlék $20 \times 80 \times \frac{5}{1000} = 8$ százalék lesz.

II. Táblázat.

Az egyes teljesítménycsoportokra eső díjrészek.

Az alábbi táblázatban a teljesítménycsoportok megnevezése a megbízás természete és az alkalmazási utasítás (9. §.) vonatkozó határozományai szerint értelmezendő.

Sor- szám	A teljesítmény-csoport megnevezése	A díjrészlet az I. sz. táblázat alapján kiszámított összeg %-a
1.	Általános leírás, tervvázlat, hozzávetőleges költségvetés	15%
2.	Tervezet, részletes költségvetés, kiírási művelet	35%
3.	A megbízással kapcsolatos ajánlatok felülbírá- lása, szerződések megkötése	5%
4.	Kiviteli rajzok, részletrajzok	25%
5.	Művezetés, a végrehajtás időnkénti helyszíni ellenőrzésével	15%
6.	Lezárolás és felülvizsgálat	5%
	Teljes megbízás esetén összesen	100%

17. §. Bővítési, javítási és átalakítási munkálatoknál a díjak — a többteljesítményre és a felelősség fokozott súlyára való tekintettel — a feladat természete szerint 40%-ig terjedhetően növelhetők.

18. §. Ha a mérnök egy műveletre adott megbízatás keretében a megbízó kifejezett kívánságára az alpművelettől és egymástól lényegben eltérő alternatív megoldási módokat dolgoz ki, akkor a teljes alapdíjazáson felül az első ilyen alternatív műveletért a díjtáblázat megfelelő tételeinek 50%-a, minden továbbiért pedig azok 20%-a, mint külön díjazás jár. Az alternatív megoldások ezen mérsékeltébb díjazása azonban csak a vázlattervre vonatkozik; különböző alternatíváknak a megbízó kívánságára történt részletes kidolgozása a II. táblázatból kiadódó díjrészlet teljes értékével díjazandó.

19. §. Ha a II. táblázat 5. pontjában említett időnkénti ellenőrzés helyett a megbízó állandó helyszíni ellenőrzést kíván, akkor az e címen felmerülő készkiadásbeli különbözetet a megbízó viseli.

20. §. A díjalapérték díjszázalékával való díjazások a mérnöki megbízással kapcsolatos ipari munkálatoknak vállalati úton való végrehajtása esetére vonatkoznak; e munkálatoknak házi kezelésben akár egyezményesekkel, akár másként való végzése esetén a művezetés és az időnkénti helyszíni ellenőrzés, valamint a leszámolás és felülvizsgálat díjazása (II. táblázat, 5. és 6. pont) 50%-kal növekedik, ha a munka végrehajtásának megszervezése is a megbízáshoz tartozik.

21. §. Amennyiben a megbízó a megbízást visszavonná, vagy annak terjedelmét csökkentené, vagy valamely megkezdett munka a megbízott mérnök hibáján kívül be nem fejezhető, akkor az elvégzett teljesítmény arányában a II. táblázat szerint a jelen fejezetben foglalt egyéb rendelkezések figyelembevétele mellett kiadódó díjrészleteken felül, kárpótlás címén az elmaradt munkáért a II. táblázat szerint kiadódó díjrészlet 10%-a jár.

22. §. Ha a megbízás csupán a II. táblázat 3. pontjában megnevezett teljesítménycsoportra vonatkozik, akkor a megbízás szakértői ténykedésnek tekintendő és a díjszabás 39. §-a szerint díjazandó.

23. §. Amennyiben a megbízás a II. táblázatban foglalt 5. pontra kiterjed, úgy a 6. tétel alatt megnevezett teljesítménycsoport a megbízás tartozékának tekintendő, amelynek teljesítése alól a megbízott mérnök magát ki nem vonhatja, viszont az eme teljesítménycsoportra eső díjrészlet és a 16. §. szerinti pótlék abban az esetben is jár a mérnöknek, ha a megbízó a leszámolás és a felülvizsgálat vezetésével külön ellenőrző mérnököt bíz meg.

Kivételnek van helye a legutóbbi szabály alól olyan esetekben, amikor a megbízó a megbízottal szemben a megbízás alkalmával világosan kikötötte, hogy a leszámolással és a felülvizsgálattal más mérnököt kíván megbízni. Azonban a művezetéssel megbízott mérnök a felülvizsgálati és leszámolási eljárásról ily esetben is résztvehet.

24. §. Ha egy megbízás több egyidejűleg épülő és ugyanazon vagy közel ugyanazon terv szerint végrehajtandó építményre vonatkozik, akkor a II. táblázat 3., 5. és 6. pontjaiban megállapított százalékok a létesített összes építmények után számítandó, ellenben a II. táblázat többi díjrészlete az első építmény után teljes összegében, minden további építmény után pedig csak $\frac{1}{10}$ részben jár.

25. §. Ha egy megbízás két vagy több különböző mérnöki szakba, vagy egy-egy szakon belül különböző, a gyakorlatban az alkalmazási utasításokban (9. §.) foglaltak szerint egymástól elhatárolt munkakörbe esik, úgy a díjazás minden egyes munkanemre nézve külön választva az egyes munkanemek díjalapértéke szerint számítandó. A megbízó részéről közvetlenül megbízott mérnök által a díjszabás 4. §-a értelmében más mérnöknek átadott munkanemekre az előzetes megegyezés, vagy a jelen díjszabás szerint eső díjrészlet 85%-át az utóbbi mérnök részére át kell engedni, viszont a díjrészlet 15%-a a közvetlenül megbízott mérnököt illeti az irányítás és egyeztetés munkájáért.

Az előző bekezdésben meghatározott, megosztott díjalapérték szerint a megbízóval szemben csak akkor szabad elszámolni, ha erre nézve a megbízó és a közvetlenül megbízott mérnök előzetesen megállapodtak és

a megosztott díjalappal elszámolandó részmunkát is önálló magángyakorlatot folytató mérnök végzi. Azonban a másodmegbízott mérnök a közvetlenül megbízottal szemben a megosztott díjalapérték szerinti díjazást igényelheti akkor is, ha a közvetlenül megbízott mérnök a megbízóval a megosztásra nézve nem egyezett meg.

Ha a közvetlenül megbízott mérnök megbízását előzetes díjmegegyezés alapján vállalta, akkor e megegyezést hiteles alakban a másodmegbízott mérnökkel közölni tartozik.

26. §. Ha az építendő építőanyagot vagy munkát szolgáltat, akkor ennek az azon a vidéken fennálló forgalmi értékét a mérnök díjának megállapításánál a megbízás díjalapértékéhez hozzá kell számítani. Az anyagok értéke gyanánt azok «új» anyagi értékét kell számításba venni.

27. §. Ha a mérnök a megbízásának tárgyát képező mérnöki munkával kapcsolatosan szerszám, felszerelés, berendezés vagy anyag beszerzésével is megbíztatik, úgy az ezzel összefüggő ténykedéséért a mérnök a szokásos díjazásra igényt tarthat.

28. §. A díjszázalékos alapon végzett munkákkal kapcsolatban a munka érdekében végzett utazásoknál a közlekedési költség megtérítésén kívül minden úton töltött, a vasút (hajó) menetrendszerű indulásától ezek menetrendszerű megérkezéséig terjedő, megkezdett 24 óráért a megbízott mérnöknek 30 pengő, alkalmazottjának utazása után pedig, akár mérnök az alkalmazott, akár nem, 20 pengő pótlék jár.

b) Becslési munkák.

29. §. A becslés fogalma alá tartozik valamely őstermelés, ipari, kereskedelmi, közlekedési berendezés, mérnöki alkotás, gyártmány, termék vagy valamely ingatlan értékének megállapítása.

A becslés magában foglalja az érték megállapítását és mindamaz adatok beszerzését, amelyek az érték megállapításához szükségesek.

A becslési megbízások ama kivételes eseteire nézve, amelyek az alábbi 31–35. §-ok szerint nem díjazhatók, a 9. §. értelmében kiadandó alkalmazási utasításokban történik intézkedés.

30. §. Becslés díjazása a becsült érték után a III. táblázatból veendő díjszázalék alapján történik.

A jelen díjszabásban alkalmazott «új érték» alatt az az összeg értendő, amelyért a megbízás tárgyához hasonló dolgot a becslés időpontjában újonnan beszerezni, illetőleg létesíteni lehet.

III. Táblázat.

Becslési munkadíjak.

A megbízás tárgyának becsült «új értéke» mint díjalapérték	Díj-százalék	A megbízás tárgyának becsült «új értéke» mint díjalapérték	Díj-százalék
10.000 pengőig	1-1	800.000 pengőig	0-39
20.000 »	1-0	900.000 »	0-38
50.000 »	0-8	1.000.000 »	0-37
100.000 »	0-7	1.500.000 »	0-30
150.000 »	0-6	2.000.000 »	0-30
200.000 »	0-55	2.500.000 »	0-28
300.000 »	0-50	3.000.000 »	0-25
400.000 »	0-47	4.000.000 »	0-25
500.000 »	0-45	5.000.000 »	0-23
600.000 »	0-43	Ezenfelül »	0-20
700.000 »	0-41		

A 13. §. harmadik bekezdésében foglaltak a III. táblázat alkalmazásánál is mértékadók.

31. §. A részletes becslés és a biztosítási előbecslés díjazását a III. táblázat alapján a becsült «új érték» szerint kell megállapítani. Ha azonban a megbízás az «új érték» megállapítására nem tartalmaz rendelkezést, ebben az esetben a megbízásban kívánt érték, mint díjalapérték után kell a III. táblázat szerint megállapítani. Ez utóbbi esetben azonban a díjak az esetleg előálló többleteljesítmények arányában növelhetők, de a növelés mértéke a becsült s az «új érték» közötti különbség után számított 50%-át nem haladhatja meg. Nem lehet helye azonban a díjak emelésének abban az esetben, ha a becslés tárgya az eredeti rendeltetésnek a becslés idejében már nem felel meg.

Részletes becslés és biztosítási előbecslés esetében a becslési munka teljesítéséhez szükséges részletességű felmérések, szerkezeti vizsgálat, önálló árkutatás stb. eredményeit, a felvételi rajzokat vagy leltárt, hiány- vagy más jegyzőket a becslési művelethez mellékelni kell.

32. §. Hozzávetőleges becsléseknél csak a legszükségesebb felmérések adatait és leírát kell csatolni, a III. táblázat díjszázalékait pedig 60%-kal csökkenteni kell.

33. §. A becslési megbízás elvállalásakor tisztázni kell, hogy a fél részletes vagy hozzávetőleges becslést kíván-e.

Ha erre nézve a felek között megállapodás nem történik, a megbízás hozzávetőleges becslésre vonatkozik.

34. §. A 31–32. §-ok alapján díjazott becslési műveletek értékösszegeinek időnkinti helyesbítését esetenként az eredeti becslési díjtétel 25%-ával kell díjazni.

35. §. A kárbecslések díjazására a III. táblázat nem vonatkozik. Kárbecsléseknél a díjazásra a kár természete és a végzett munka arányában magasabb díjszázalék állapítható meg.

36. §. A becslési munka érdekében végzett utazásoknál a közlekedési költség megtérítésén kívül minden úton töltött, a vasút (hajó) menetrend-szerű indulásától ezek menetrend-szerű érkezéséig terjedő megkezdett 24 óráért a megbízott mérnöknek 30 pengő, alkalmazottjának utazása után pedig akár mérnök az alkalmazott, akár nem, 20 pengő pótlék jár.

A becsléssel kapcsolatos felvételekhez szükséges segéderőt, segédessz-közöket és anyagokat vagy a megbízó szolgáltatja, vagy azok költségeit megtéríti.

c) Szakértői ténykedés.

37. §. A szakértői működés kiterjed ingatlanok, földbirtokok, telkek, építmények, közlekedési vagy iparvállalatok, technikai művek, bányák, kohók, erdők és műszaki berendezések stb. vételénél, eladásánál, bérbeadásánál, nemkülönb ezekre kért hitelnyújtásnál való véleményadásra, illetve a szükséges mérnöki művelet szolgáltatására, műszaki alkotások teljesítőképességének meghatározására, jövedelmezőségi számításokra, idegen tervek, költségvetések, ajánlatok felülbírlására, mérnöki tervek anyagi végrehajtásának elbírálására, anyagok és szerkezetek vizsgálására, díjszabási kérdések véleményezésére, általános közgazdasági kérdésekben való tevékenységre, revizori feladatok ellátására, üzemszervezési feladatok teljesítésére, a Mérnöki Rendtartás 30. §-a alapján elvállalt eljárásokra, hatóságok előtt való szakértői ténykedésre stb.

38. §. A szakértői vélemény díjazására, akár írásbeli, akár szóbeli, vagy jegyzőkönyvbe van ez foglalva, a következő általános irányelvek mértékadók:

a) a szakértői vélemények általában a kérdés technikai és gazdasági fontosságához viszonyítva díjazandók;

a díjösszeg nem lehet kisebb, mint amekkora a megbízás teljesítésének időtartama után a díjszabás C. fejezete szerint kiadódna;

b) ha a szakvélemény valamely mérnöki alkotás esetleges létsítésé-

nek tanulmányozására vonatkozik és a jelen díjszabás 12–28. §-ainak fogalmkörébe vonható, akkor a díjazásra a díjszázalékos elszámolás megfelelő rendelkezései mértékadóak és az elszámolás alapjául — más adat hiányában — a szóbanlevő teljesítmény hozzávetőleges értéke mint díjalapérték veendő.

A pusztán becslési munkákra a szakértői ténykedésre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók; ha azonban a szakértői ténykedés egyebekben felül a becslést is magában foglalja: a szakértői ténykedésért járó díj igényelhető, de azonfelül külön a becslésért megállapított díjat nem lehet felszámítani.

39. §. Amennyiben a szakvéleménnyel kapcsolatos teljesítmény nem illeszthető be a százalékos elszámolás keretébe, de a szakvélemény alapján eldöntendő ügy ismeretes és annak értéke mint díjalapérték összegszerűen megállapítható, a díj nem lehet kevesebb, mint az ügy díjalapértékének 1%-a.

40. §. A szakértői működéssel kapcsolatban felmerülő személyi és dologi kész kiadások (közlekedési költségek, segéd munkások, anyagok stb.) általában az 56. és 57. §-ok alapján külön megtérítendő.

Ha pedig a szakvéleményt a 38. §. b) pontja szerint százalékos alapon díjazák, akkor a székhelyen kívüli kiszállításokra a jelen rendelet 28. §-a nyer alkalmazást.

B. Földmérések díjazása területegységáras alapon.

41. §. Ide tartoznak:

1. egész községi határok vagy nagyobb területek részletes felmérése,
2. parcellázási munkálatok,
3. nagyobb birtokok felmérése és táblásítása.

Az 1908. évi XXXIX. törvénycikken alapuló birtokrendezés, különösen úrbéri elkülönítési, arányosítási és tagosítási ügyekben felmerülő mérnöki munkák díjazásáról külön jogszabályok intézkednek (E. i. 5.000. 1928. I. M. sz. r.).

42. §. A díjazás alapjául szolgál:

- a) községek és nagyobb területek részletes felmérése esetén a kataszteri holdak és a felmért részletek összegéből kiadódó holdrészletek száma;
- b) parcellázásoknál a kataszteri holdak és kiosztott új részletek összegéből képzett holdrészletek száma.

43. §. A 41. §. 1–3. alatti műveletek díjazása a sík terepen a IV. összeített díjtáblázat alapján történik.

IV. Táblázat.

Munka	Részletes felmérésnél holdrészletek száma					
	250— 500	501— 1000	1001— 2000	2001— 3000	3001— 4500	4501— 6000
	díjtételek pengőben holdrészletenként sík terepen					
Részletes felmérés (41. §. 1.)	5.90	5.40	5.—	4.60	4.20	3.80
					3.80	3.50

A 13. §. harmadik bekezdésében foglaltak a IV. táblázatra is értelemszerűen alkalmazandók.

44. §. 250 holdrészletnél kisebb munkálatoknál a díjtételek megfelelően emelendők vagy a munkát az időszerinti díjazás alapján kell elszámolni.

45. §. Részletes felmérés esetén (41. §. 1.) dombos vidéken a díjtáblázat díjtételei 40%-kal, hegyes vidéken 60%-kal emelendők.

46. §. A parcellázási, valamint a nagyobb birtokok felmérésével és táblásításával kapcsolatos munkák három csoportba sorolandók aszerint, hogy:

1. a felosztandó területéről kataszteri térkép nem áll rendelkezésre,
2. a kataszteri térkép 20 évnél régebbi keletű,
3. a kataszteri térkép 20 évnél nem régebbi keletű.

Az 1. csoportnál a díjtételek azonosak a IV. táblázatnak a részletes felmérésre vonatkozó díjtételeivel, a 2. csoportnál e díjtételek 25%-kal, a 3. csoportnál pedig 40%-kal csökkentendők.

47. §. Felméréseknél a községek belsőségeinek részletei kétszeresen számítandók, házhelykiosztásnál a díjtételek 50%-kal emelendők.

48. §. A B) cím alá tartozó összes földmérési munkálatoknál a fuvarokat és napszámosokat, valamint az alappontok és a részletek megjelöléséhez és az állandósításához szükséges anyagokat a megbízó tartozik a mérnöknek díjtalanul rendelkezésére bocsátani vagy a mérnöknek ilyenmű kiadásait megtéríteni.

C) A megbízás teljesítésének időtartama szerinti díjazás.

49. §. A díjazás a megbízás teljesítésének időtartama szerint történik általában, ha a mérnök teljesítménye nem olyan önálló művelet, amely a költségösszeg díjszázalékával vagy valamely különleges díjtétel alapján elszámolható lenne.

50. §. Az időtartam szerinti díjazás keretébe tartoznak különösen:

a) térképek, telekkönyvi vagy kataszteri kivonatok, leltári vagy más előmunkálati adatok beszerzése, hatósági engedélyek megszerzése még abban az esetben is, ha e munkák százalékos alapon díjazott megbízással kapcsolatosak, valamint szerződés kötésre vonatkozó önálló megbízások, amennyiben nem a 22. §. szerint díjaztatnak;

b) szakértői munkálatok, vélemények és vizsgálatok, valamint az ezekkel egybekötött mérések, kísérletek, talaj- és talajvízkutatások, adatfelvétel stb., ha a 37–40. §-ok rendelkezései alá nem esnek;

c) tervpályázati bírálói tevékenység;

d) hatósági tárgyalásokban való részvétel, illetőleg a megbízó képviselője hatóságok előtt, ha nem esnek a 37–40. §-ok hatálya alá;

e) szóbeli értekezések és konzultációk;

f) a jelen rendelet A) és B) fejezeteinek hatálya alá tartozó megbízásokat megelőző előmunkálatok;

g) mindazon megbízások előtanulmányai, amelyek tárgya bármely okból nem kerül kivételre, feltéve, hogy ezek a díjszabás II. táblázatának I. pontja szerint nem díjazhatók.

51. §. A mérnök időtartam szerinti díjazása a következő:

I. a mérnök saját irodájában

- a) az első óráért 15 P
- b) minden további óráért 8 P.

A rendes napi 8 órai munkaidőn belül a mérnök saját irodájában folytatott munkáért vagy értekezésért e díjszabás alapján felszámított díj 60 pengőt nem haladhat meg;

II. a mérnök székhelyén, de az irodán kívül

- c) minden megkezdett félnapért 35 P.
(4 óra egy félnap.)

III. vidéki kiszállásoknál

- d) az iroda székhelyén kívül és úton megkezdett minden 24 óráért 90 P.
- e) huzamos kiszállás esetén az első 14 napon túli időre az iroda székhelyén kívül és úton töltött minden megkezdett 24 óráért 75 P.

52. §. Ha az 51. §. II. és III. címe alapján díjazandó teljesítményt a megbízott mérnök mérnökalkalmazottja által szolgáltatja — ideértve a Kamaránál bejegyzett mérnökhelyetteseket is — akkor a hivatkozott címek díjtételeinek 50%-a jár.

53. §. Külföldi kiküldetések az 51. §. III. címe alapján megfelelően fel-emelt összeggel díjazandók.

54. §. A megbízó fél kívánsága folytán siettetett, a rendes napi 8 órai munkaidőn túl, valamint ünnepnapokon végzett munka után 50%, a 12 órai munkaidőn túl vagy éjjel végzett munka után pedig 100% pótlék fizetendő az 51. §-ban megállapított tételeken felül.

55. §. Rendkívül nehéz viszonyok között végzendő életveszélyes vagy nagy testi fáradságot igénylő megbízatások esetén az 51. §. II. és III. címe alatti díjtételek 50%-kal emelendők. Ilyen megbízatások: hidak, nyomás alatt épülő vagy javítandó alagutak vizsgálata, kazánok belső vizsgálata, energiatermelő gépek indikálása, fogyasztási és teljesítményi vizsgálata, nagy feszültség alatt álló villamos berendezéseken foganatosítandó mérések és vizsgálatok, megrokkant épületek vizsgálata, bányajárások, bányamérések, kohókemencék vizsgálata, erdőgazdasági és geológiai vizsgálatok nehéz terepen stb.

Különös súlyos viszonyok esetén a díj emelése egyéb megállapodások hiányában 100%-ig mehet.

56. §. Segédszemélyzetet, napszámosokat, segédeszközöket és anyagokat a megbízónak kell szolgáltatni. vagy az ilyen okból felmerülő készkiadásokat meg kell térítenie.

Lakatlan vidéken az ellátás és szállás lehetőségét a megbízónak biztosítania kell.

57. §. Az utazásokkal kapcsolatos megbízatások esetén a közlekedési készkiadásokat a napidíjon felül külön meg kell téríteni.

A megbízott mérnök a kocsin megtett utaknál gépkocsi, ennek hiányában bérkocsi, vasúton és gőzhajón való utazásoknál a használt vonatnem szerinti első osztályú menetjegy, éjjeli utazásoknál a hálókocsi, az állomáshoz vagy onnét gépkocsi vagy kétfogatú bérkocsi költségét jogosult felszámítani.

A mérnök alkalmazottjának és a Kamaránál bejegyzett mérnökhelyettesének kocsin megtett utaknál gépkocsi, ennek hiányában bérkocsi, vasúton a másodosztályú, gőzhajón pedig az első osztályú menetjegy, valamint az állomáshoz vagy onnét gépkocsi, ilyennek hiányában bérkocsi költségei járnak.

D) Díjazás különleges alapon.

58. §. A mérnöki gyakorlat egyes oly feladatainak díjazására, amelyekre a jelen díjszabás A), B) és C). fejezeteiben foglalt díjtételek nem bizonyulnak alkalmasaknak, a 9. §. szerint kiadandó alkalmazási utasításokban vagy külön rendeletben történik intézkedés.

III. Atmeneti intézkedések.

59. §. E díjszabásnak megállapításai csakis azoknál a megbízásoknál érvényesíthetők, melyek a jelen rendelet kiadása után jöttek létre, vagy amelyeknél a mérnök-kamarai díjszabás alkalmazása előzetesen ki volt kötve.

60. §. Ez a rendelet a hivatalos lapban való megjelenésének napján lép hatályba.